Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

~~Elzevier~~
~~D 119~~
KW 224
D 20

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

TH. CAMPANELLA
De
MONARCHIA
HISPANICA.

Editio nouiſsima, aucta & emendata ut præfatio ad lectorem indicat.

Amſterodami,
Apud Ludouicum Elzeuirium.
A°. 1641.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

Koninklijke
Bibliotheek
te 's Hage.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

Nobiliſsimo, Ampliſsimo, Doctiſsimoque Viro,

D. IOACHIMO VICOFORTIO,

Equiti, & Sereniſſimæ Haſſiæ Lantgraviæ à Conſiliis.

Libellum hunc, quem de Monarchia Hiſpanica ſcripſit Clariſsimus Campanella, N. T. dico & offero, Nobiliſsime VICOFORTI. *Nuper tuo beneficio meus factus, jam typis excuſus tuus iterum eſſe deſiderat. Soles quippe, præter eas curas, quas optimis maximiſque Principibus commodas, etiam literarum & elegantiorum ſtudiorum meminiſſe, & eorum nobis copiam facere, quæ vel ab antiquitate precium habent, vel argumenti rarioris novitate lectorem delectant. Hujus generis eſt opuſculum præſens, titulo Monarchiæ Hiſpanicæ grande & illuſtre. Verum non tam quid ſit potentiſsimus Hiſpaniarum Rex, quam quid vel ſua vel*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

æliorum deſtinatione eſſe optet, aut optaverit aliquando, declarat. Ne Monarchia ſit, aut fiat unquam, ſedulo cavebunt Galliarum & Britanniarum Reges, cavebunt ſedulo Fœderati Ordines. quorum illi magnis ſubinde & ſumptuoſiſſimis bellis æraria Hiſpanica accidunt; hi præter Belgii validiſſimas terras, Indiam utramque illi claris ſucceſſibus ereptum eunt. Quam hic Monarchiam Philippis adſcribit ſacri ordinis autor, Platonicæ mihi Reipublicæ ſimilior videtur, quam vero ſtabilique Imperio. A Deo, Prudentia & Occaſione imperia ſuſpendit. Sed, ut ſe res dant, nondum in fatis eſt, unum omnibus populis Hiſpanum imperare. Si prudenti machinatione eo contendit Rex Catholicus, tot prudentum Principum contrariis conſiliis nondum adeptus eſt, quod intendit. Militavit olim pro Monarchia Hiſpanica non una occaſio, ſed quia fronte capillatam prehendere neglexit, jam fruſtra circa poſt calvam ſudat & luctatur. Leges non ubique malas Hiſpaniarum Regibus præſcribit Campanella, ſed quibus modis Monarchiam ſibi comparare poſſit, infelicius tractat, quia ignoravit ipſe. Sunt enim hæc ſupra cucullum & prædicatorium ordinem. Vir doctiſſimus uti multa ingenio complexus fuit, ita liberius audaciuſque quam ſolidius de rebus Philoſophicis

&

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

& Principum arcanis pronunciat. Ipſum Ariſtotelem, quo nemo mortalium plura novit, ordinatius ſcripſit, clarius effatus fuit, cap. 4. pag. 18. magnarum rerum ignarum, Logicæ tantum minutiarumque peritum eſſe *hoc ipſo libello affirmat. Sed condonandum hoc viro ſua potius, quam aliena; nova, quam vetera, admiranti. Non eſt meum, Vir præſtantiſſime, de Campanella judicium ferre. Sed aliorum ſententiam, qui ſcripta viri maximi & erectioris ingenii Monachi, attentius legerunt, expono. Tibi autem libellum hunc inſcribo, non quod Monarchiam & potentiam Hiſpanicam ames, ſed quia eam humeris & cervicibus noſtris decuſſam mecum gaudes. Vale, Vir Nobiliſſime & Clariſſime, & officium hoc meum, qua es humanitate & erga amicos facilitate, benigne interpretare.* Amſtelod. XXVI. Iul, Anno CIƆ IƆ C XL.

N. T.

Obſervantiſſimus

LVDOVICVS ELZEVIRIVS.

Bene-

Benevolo Lectori.

POSTEAQVAM inſpeximus hujus libri utilitatem, Authoriſque celebritatem, nec minus depravationem, quam prima editio ex imperitia Tranſlatoris contraxit, & ſecunda Hardeiwicana non emendavit, æqui bonique duximus ut duo repeteremus & tertium emendaremus, & tibi, BENEVOLE LECTOR, non ſolummodo typi noſtri nitorem, ſed & ſenſus rectiſſimi enucleationem daremus & ederemus. Quæ omnia ſi cum prioribus editionibus conferas, tua humanitas facile diſcernet noſtram evulgationem nihil quicquam cum iis habere commune. Nam quid veri intellectui tuo dare poteſt ſenſus depravatus & hinc inde male verſus? Hic enim facit, ut falſa cum veris & vera cum falſis facillime confundantur & quidem ſic miſcantur, ut alterutrius intentio & ſcopus dignoſci non queat, cujus vitii tanta paſſim in prioribus typis percrebuit ubertas, ut integræ paginæ deſcribi, imo ſingulæ propemodum lineæ ſecundum manuſcriptum Exemplar corrigi debuerint. Ex quo facile rationali homini colligere eſt (& ut res per ſe loquetur) quod noſtra Editio non ſit tertia, quamvis poſt alias duas ſe-

quatur,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

quatur, nec harum pediſſequa, ſed rectrix quodammodo, moderatrix & magiſtra. Et ut ad cætera duo ſuperius in principio à nobis tacta, celebritatem nempe & utilitatem Authoris hujus THOMÆ CAMPANELLÆ accedamus. Fuit hic monachus Dominicanus, & ut ex ſcriptis ejus liquet, vir perſpicacis ingenii, magni ſtudii, plurimæ cognitionis & experientiæ. quippe quoddam cujuſque regionis, provinciæ, regni & Imperii ſingulare ſpeculum politicum, qua providentia, juſtitia, conniventia, rigore, manſuetudine, & quibus hæc contraria ſunt, vel ea comitari ſolent, regi debeant, quatenus regna & imperia, magna & parva ceciderunt & ſurrexerunt; damna item & pericula & commoda variis exemplis tam profanis quam ſacris illuſtrata monſtrat, quæ latius in hoc Libro (ſingulari aliquo adhuc Epilogo & Encomio adaucto complectendo cap. 27. ſimul diſcurſum De Belgio ſub Hiſpani poteſtatem redigendo antehac peculiariter editum) non cum exiguo ingenii fructu cognoſcuntur, perfectiorique typo & novo velut ſtylo tibi exhibentur. Tu his fruere & noſtrum laborem in omnium utilitatem adhibitum apud alios commendatum habe. Vale.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

INDEX CAPITVM.

Cap. I.	DE cauſis humaniorum principatuum	Pag. 3
II.	Cauſſæ Imperii Hiſpanici.	
III.	De prima Imperiorum cauſſa, Deo videlicet.	
IV.	De Imperio Hiſpanico ſecundum cauſſam primam.	1
V.	De ſecunda cauſſa, Prudentia ſcil.	2
VI.	Quinam modus cum Eccleſiaſticis ineundus.	3
VII.	Quæ præterea de prudentia & opportunitate adduci poſſunt.	4
VIII.	Cauſſa per quas Monarchia Hiſpanic angeri & minui poteſt.	4
IX.	De Rege.	4
X.	De ſcientiis, quibus Monarcha admirabilis efficitur.	6
XI.	De legibus bonis & malis.	6
XII.	De Conſilio.	7
XIII.	De Iuſtitia ejuſque contrario.	7
XIV.	De Baronibus & Nobilibus Imperii Hiſpanici.	7
XV.	De Militia.	8
XVI.	De Theſauro Hiſpaniæ.	10
XVII.	De populi amore & odio, item de Conjurationibus.	12
XVIII.	De Concionatoribus & Prophetiis.	13
XIX.	De regnis Hiſpanorum propriis, deque regnis hoſtilibus unitis & diſcordibus.	15
XX.	De Hiſpania.	16
XXI.	De Italia.	16
XXII.	De Sicilia & Sardinia.	17
XXIII.	De Germania.	18
XXIV.	De Gallia.	18
XXV.	De Anglia, Scotia & Hibernia.	20
XXVI.	De Polonia, Moſcovia, & Tranſſylvania.	21
XXVII.	De Flandria, & Germania inferiori.	21
XXVIII.	De Africa.	24
XXIX.	De Perſia & Catajo.	25
XXX.	De Magno Turca, ejuſque Imperio.	25
XXXI.	De altero Hemiſph. & Mundo novo.	27
XXXII.	De Navigatione.	27
	Acceſsit Appendix, ubi tractatur Quæſtio illa, Vtrum Monarchia univerſalis ſit optanda & ſperanda.	3c
	Additus etiam Epilogus & Encomium Magni Imperii Romani.	37

THO

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

THOMÆ CAMPANELLÆ
DE
MONARCHIA HISPANICA
DISCVRSVS.

PROOEMIVM.

Monarchia univerſalis profecta ab ortu verſus Occaſum, per manum Aſſyriorum, Medorum, Perſarum, Græcorum & Romanorum, (qui ab aquilâ Imperiali in tria capita partiti fuerunt,) pervenit tandem ad Hiſpanos: quibus, poſt diuturnam ſervitutem & diremptionem, fato univerſa conceſſa eſt, majori cum admiratione, quam præceſſoribus ejus, ad quam illa etiam, ut eſt rerum humanarum viciſſitudo, pertinebat.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

De ejus regimine & augmento cum nihil propoſuerim diſſerere, id quod Excell. veſtra, domine Alfonſe, à me flagitavit, liberatus infirmitate & decennali afflictione, etiam deſtitutus libris, in hac cellula mea quaſi concluſus, brevi ſtylo, ſuccincteque, illi, quid de hac re ſentiam, exponam; in medium producens uniuſcujuſque cauſſas generaliter non phyſico, neque theologico; ſed politico more; poſtea deſcendam ad ſingularia.

CAPV

CAPUT I.

De cauſis humanorum principatuum.

IN adquiſitione & moderamine cujuſvis dominii, tres cauſſæ concurrere ſolent; videlicet, Deus, Prudentia, & Occaſio. Quæ, omnes conjunctæ, Fatum appellantur. Quod nihil aliud eſt, quam conſenſus omnium cauſſarum agentium virtute primæ. Hinc naſcitur Fortuna: quæ eſt rerum terrenarum ſucceſſus, ſive bonus ſit, ſive malus; qui recte cognitus, Prudentia; non recte cognitus, Fatum, Fortuna, vel etiam Caſus, dicitur. Sicuti, ſi quis invenerit id quod diu quæſivit, appellatur intelligentia, & Prudentia: ſi quis vero invenerit haud quaquam quærens, nec ſciens ubi ſit, appellatur Caſus, aut Fortuna. Harum trium cauſſarum una quandoque plus dominatur in rebus, quam altera, aut etiam duæ. Sed enim, ſi verum fatendum eſt, politice omnes tres adſunt. Perpende regnum Iudaïcum, in quo Deus primas partes egit, qui mittendo Moyſen & Aaronem, præſtitit reliquas duas cauſſas: quippe Moyſes prudentiſſimus exſtitit, non ſolum in rebus divinis, verum etiam humanis; cum omni Ægyptiorum ſcientia imbutus fuerit, & ſub auſpiciis Pharaonis bella

geſſerit contra regem Æthiopiæ: quem etiam vicit, & cujus filiam matrimonio ſibi junxit, ut Flavius Ioſephus ac Philo teſtantur: nec tamen aſpernatus eſt conſilium Ietro ſoceri ſui de juris adminiſtratione in plures judices partiendo. Quid, quod populus Iſraëliticus, ſervitute Ægyptiaca oppreſſus, Occaſionem quoque ab illo arripuit excutiendi jugi? Vnde major illi fides & ſequendi lubido apud populum fuit, concurrente quoque occaſione ab improbitate Palæſtinorum. Quin & Monarcha ſupremus Deus ultro ſuis prudentiam dedit; ſicuti Apoſtolis & Pontifici Romano; cui acceſſit Occaſio; quæ nihil aliud eſt quam ſcire uti tempore; unde Imperii Romani diviſio, Iudaïci vero exitium ſecutum eſt. Verum, ubi humana potentia ſola apparuit, Deus etiam cooperatus eſt, quamvis minus manifeſte. Quare Aſſyrii Imperium occultis de cauſſis nacti ſunt, quæ tamen quandoq; apparuerunt: ſicut videre eſt in Nabuchodonoſore, quem Deus Ægypti præda remuneratus eſt, quod ejus opera contra ingratos Hebræos & contra Tyrum uſus eſſet. Et in Eſaia Deus regem Iudæorum increpat, quod cum ſuo auxilio, populi cæſi, profligatique eſſent, ille nihilominus tamen id propriis ſuis viribus acceptum retuliſſet. Hujus

autem rei occaſio fuit, perverſitas gentium, quæ nulla prudentia regebantur. In Medorum quoque Regno eadem occaſio plurimum valuit, cum Deus (quemadmodum ex Daniele liquet) Sardanapalo luxu delitiiſque muliebribus diffluente, in ſcenam prodiit, & prudentia ſingulari inſtructum Arbacen Mediæ præfectum excitavit. In Perſico Imperio fortitudo Cyri comparuit, & Media ſucceſſore deſtituta, occaſionem præbuit; Deuſque ipſe in Eſaia Cyrum, unctum ſuum appellans, nationes ſibi ſubjugare edocuit. Quis vero dubitat de Alexandri Magni Macedonis prudentia? quaque occaſione Græci inter ſe diviſi, & orientales populi in fœdiſſimas quaſque libidines ſe præcipitarunt? ubi divina potentia evidentiſſime fuit manifeſtata? quandoquidem, ut Propheta Daniel atteſtatur, angelus regni Græci multum in id operis impendit. In Romano etiam Imperio Prudentia & Fortitudo plurimum potuit. Verum Italia in plures Reſpub. dirempta, & Carthaginenſes in ſe diviſi, Occaſio fuerunt. Et plerumque ad illam partem, quæ magnum aliquod imperium diſſolvit, omnes reliqui mundi principatus ſe inclinant: Et certe Deus proſperitatis Romanorum, ob eorum virtutes morales, maxima cauſſa fuit, ut

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

Auguſtinus in lib. de Civit. Dei demonſtrat. Nullus tamen locus evidentius oſtendit, quid Occaſio poſſit, quam Sicilia, eo tempore cum Petrum Arragonenſem contra Andegavenſes evocavit; unde Veſperæ illæ celeberrimæ nomen proverbio dederunt. Quanquam negari haud quaquam poſſit, divinis illum Pontificis auſpiciis, & ingenita ſibi prudentia, in illo conamine plurimum adjutum. Et, licet ſane Hiſtorici trium harum cauſſarum raro mentionem faciant, tamen libri Regum Hebræorum, & ſucceſſiones in illis traditæ, abunde id convincunt, oſtendentes, quo Prophetiæ aut Fortitudo inclinant, eodem etiam Fortunam Imperii vergere.

CAPUT II.

Cauſſæ Imperii Hiſpanici.

EÆdem igitur tres cauſſæ unanimiter in Monarchia Hiſpanica concurrerunt. Nam poſtquam illa octingentos prope annos ſub auſpiciis Altiſſimi contra Mauros feliciter bellum geſſiſſet, produxit tandem milites adeo ſtrenuos, ut, munita robore & prudentia, victis barbaris, ad majora occupanda arma ſua converterit. Deinde non ſine divino inſtinctu, à Papa grandi indulgentiarum & cruciatarum theſauro adjuta, Regeque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

titulo Catholici, id eſt, univerſalis, honorato, tantam fortitudinis ſibi gloriam adſcivit, ut Genuenſes eo alacrius & promtius operam ſuam acquirendo Novi Orbis dominio illi ultra addixerint. Conſtat denique, quod, dum haſtis & equis bella adminiſtrata fuerunt, Galli, Gothi, & Longobardi; dum vero gladiis, Romani imperium latius propagarunt. At poſtquam Aſtutia plus valuit Fortitudine, inventæque Typograhiæ, & Tormenta bellica, rerum ſumma rediit ad Hiſpanos, homines ſane impigros, fortes, & aſtutos. Tunc enim Occaſio, Arragonenſem cum Iſabella Caſtiliæ Regina conjunxit, nullis maſculis hæredibus ſuperſtitibus; ſimulque acceſſit linea Imperialis Auſtriacæ domus; ad quam ipſam defectu maſculæ in Burgundica familia prolis, plurimorum in Belgio & alibi dominiorum non exigui momenti hæreditas devoluta erat: ſecuta etiam Novi Mundi per Chriſtophorum Columbum detectio; & alia itidem acceſſio ex ruina regis Luſitaniæ; quæ omnia Monarchiam Hiſpaniæ illuſtrem admirandamque reddiderunt, &, præter cætera, Maris dominam effecerunt. Quibus ſe denique adjunxerunt clades Gallorum, Anglorum & Germanorum, religionis cauſſa inter ſe diſſidentium. Vnde facile

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

huc potentiæ Hiſpanus evectus eſt. Immo plus etiam valeret, & totius mundi dominus evadere poſſet, ſi Turcicum Imperium evertere aggrederetur; ut Perſicum olim Alexander, & Romani Punicum. Illorum enim Imperium per Chriſtianorum peccata emerſit, & etiamnum angelus illius ſuperior eſt. Quippe interea dum Cæſariani à Pontificiis, Galli ab Anglis, Veneti à Genuenſibus diſſident, Deus Turcas ſuſcitavit, & utrique Imperio immiſit: quandoquidem Chriſtiani levius pro delictis premebantur ab Arabibus, Tartaris, & aliis Trans-alpinis populis; ſicut in Monarchia Papali oſtendi. Idemque nobis hodie per diverſas hæreſes diviſis Turca eſt, quod Aſſyrii olim Hebræis fuerunt, in Regnum Iudaïcum & Iſraëliticum factione diviſis; niſi tamen angelus Hiſpanicus nobis quid auxilii tulerit; ſicut alibi ſcripſi.

CAPUT III.

De prima Imperiorum cauſſa, Deo videlicet.

APud omnes gentes conſtat, Prudentiam ſolam, aut etiam cum Occaſione conjunctam, ad acquiſitionem aut regimen dominiorum non ſufficere: quandoquidem ſcimus, arbitrii libertatem in voluntate, non vero in actione aut paſ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

ione conſiſtere. Fieri enim poteſt, ut
uis hac veſpera ſibi propnonat, aut na-
igare cras, aut ſtudere, aut arare, aut ali-
uid aliud agere; cum pluviæ repente ef-
uſæ, aut tempeſtates ex improviſo ob-
rtæ, illud noſtrum tam prudens conſi-
ium ſubito impediant, neque ex conſi-
io, ſed è re nata agere cogant. Huic ve-
o, qui eo propoſitum ſuum cauſis ſupe-
ioribus ſubalternari novit, plerumque
es ſuæ proſpere cadere ſolent. Sic igitur
homines prudentes cauſas ſuperiores,
Deum, voluntatemque divinam, unde
pendet ſeries rerum futurarum, ſatagunt
cognoſcere. Vnde quidam Deum quæ-
ſiverunt in ſtellis: quibuſdam quoque
per ſtellas, ſicut Magis, reſpondit, ut in
nativitate Redemptoris noſtri: & fortaſſe
huic aut illi Aſtrologo pluviæ matutinæ
nihil detrimenti afferent, eo quod illas
providit, actioneſque ſuas exinde Deo
volente inſtituit; qui pro ſingulari ſua
benignitate ibi inveniri vult, ubi ipſum
ſincero corde quærimus: immo ſi res
flagitat, etiam illis, qui eum non ſincero
corde quærunt, reſpondet; quod vide-
mus in Baalamo, cui forte etiam non ro-
gatus reſpondit; & in rege Saulo, qui per
Samuëlem certior de rei eventu factus
eſt, quamvis ille mala arte diabolum, non
Samuëlem invocaſſet: ut id ipſum ait S.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

Thomas 2. 2. 4. 140. Nos quoque per-
ſuaſum habere debemus, verum Deum
ad diabolicas Romanorum, Græcorum
& Chaldæorum ſuperſtitiones reſpondiſ-
ſe, miniſterio angeli cujuſque regni. Nam
inevitabile voluntatis ſuæ decretum, il-
larum Monarchiarum majeſtatem mo-
do ſurſum urgebat, modo deorſum ver-
ſus inclinabat. Chaldæi igitur, Medi iti-
dem, & Perſæ, ſi quando prudentia illos
deſtituit, Deum per ſtellas invocarunt:
Græci Deum in oraculis Delphicis, Ro-
mani in auguriis auſpiciiſque, Philoſophi
ſaniores in natura, quæſierunt. Sicut Pi-
thagoras in numeris; qui ſunt radius qui-
dam divinitatis per orbem diſſeminatæ.
Multo rectius vero Hebræi per ora Pro-
phetarum ad ipſos miſſorum eumdem
inveſtigarunt. Quem modum ſequuti
ſunt Chriſtiani; quandoquidem Archan-
gelus Michaël, ab iſtorum Imperio ad
Eccleſiaſticum tranſmiſſus eſt. pro cer-
toque habendum videtur, Imperio quo-
piam devicto, angelum illius ad illud
quod vicit, tranſire. Arcanum hoc per-
calluerunt Romani, qui ideo Angelum
ſuum tutelarem ignorari voluerunt, ne
ab aliis nationibus invocaretur. Quare
dici poteſt, Perſicum angelum aut ceſſiſ-
ſe Græco, aut à Perſis ad Græcos tranſi-
iſſe; & conſequenter, angelum Conſtan-
tino-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

opolitanum jam pro Turcis dimica-
aut loco mutato à partibus Germaniæ
re, & conjunxiſſe ſe cum illius ange-
Vbi vero plures angeli, ibi etiam ma-
incrementum, aut fortius ſtabilimen-
m. Hinc Scripturis edoctus, dico, quod,
quando Deus Imperium aliquod blan-
alloquitur, aut contra, id non de illo
lo, ſed etiam de ſequentibus accipien-
m eſſe. Nam, ni id foret, Deus haud-
aquam notitiam futurorum Eccleſiæ
æ per Prophetas revelaſſet: quod dice-
, abſurdum eſt; & ſequeretur, à ſtellis
aliis rebus eam quærendam eſſe. Quod
m partim etiam à Papa prohibitum
, omnia proviſa eſſe credamus neceſſe
t. Cum igitur Deus de Imperio Baby-
nico loquitur, id intelligendum eſt quo-
ue de Perſico, Græco & Romano, quæ
i ſucceſſerunt. Vnde Petrus & Iohan-
es Romam vocant Babyloniam: &,
uod de Hieroſolyma, & de regno He-
raico dictum eſt, id accipiendum quo-
ue de Eccleſia Romana; quæ claves
avidis & nomen Hieroſolymæ acce-
it; ſecundum id quod dictum eſt An-
elo Philadelphiæ. eſt autem Philadelphia
lem ac amor fraternus: ſicut ROMA, in-
erſo literarum ordine, eſt Amor. Et
eus ſæpe Eccleſiæ ſuæ minatur; Re-
novebo Candelabrum tuum de loco
ſuo,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

ſuo, niſi reſipueris. Nam eodem mo[illegible]
angelus Dei ab eccleſia in eccleſiam, (
cut exempli gratia ab Anglia, hæreſi i[illegible]
fecta, in Boruſſiam catholicam,) & à R[illegible]
gno in regnum, tranſmigrare dicetu[illegible]
Quod etiam Ezechiel, Ieremias, & [illegible]
ſaias, de principe Tyri dixerunt, inte[illegible]
dum de elapſo angelorum è cœlo extr[illegible]
ſorum imperio id accipiendum: ubi [illegible]
id, Quomodo cecidiſti lucifer! quod [illegible]
rege Chaldaico dictum eſt, de ejus ſu[illegible]
ceſſoribus, & de cœleſti ſic dicto mag[illegible]
diaboli imperio, in ſignaculum ſimilit[illegible]
dinis ſumitur. Quippe Imperia, & al[illegible]
res terrenæ, ſimiles ſunt cœleſtibus; ſic[illegible]
& res maritimæ rebus terreſtribus. V[illegible]
de inventus piſcis epiſcopus, vitulus, [illegible]
calamarus; quandoquidem omnes ab o[illegible]
dine rationis primæ, ſeu divinæ ide[illegible]
quod Verbum æternum eſt, depende[illegible]
Vnde clavem inveniſſe mihi videor, q[illegible]
mihi aditum patefaciam ad cognoſce[illegible]
dum ortum, regimen, incrementum, [illegible]
finem regni Hiſpanici, per cauſſam p[illegible]
mam, quam Deus in Prophetis aperui[illegible]
poſtea quoque ad Prudentiam & Occ[illegible]
ſionem, quam Hiſpani prehendere d[illegible]
bent, progreſſurus.

CAPV[illegible]

CAPVT IV.

De Imperio Hiſpanico ſecundum cauſſam primam.

Videns eſt, Prophetiam de fine mun-
di, tam in natura, quam in arte poli-
a, mox completum iri; poſtquam ſtel-
fixæ, Scorpionis & Tauri, mutarunt
um, & ſol terræ decies mille milliaria
opinquior jam eſt, totque eclipſes ap-
rent propter æquinoctia tranſpoſita;
æ ex opinione Platonis (quamvis Ari-
oteles, rerum magnarum ignarus, &
ogicæ tantum, minutiarumque peritus,
neget) magnas mutationes prædicunt:
tæ exorbitationes rerum cœleſtium,
luvia etiam, & incendia univerſalia,
aximarumque mundi Monarchiarum
utationes, ſecundum Euangelium,
cum quo etiam conſentit Seneca,) ſigna
unt intereuntis mundi. Imperium Chri-
ianum, res ſane notatu digna, jam
600. annos duravit: qui numerus è ſe-
tenario & novenario compoſitus, fa-
alis omni Monarchiæ eſt; quemadmo-
lum Pythagoras & Plato ſcripſerunt,
tque ex Moyſe etiam intelligi poteſt,
um de Iubilæo & hebdomade loquitur;
tem ex Ieremia in Sabbatiſmo terræ ſan-
tæ; & ex Medicina, circa curationem
ebris, & varietatem complexionum, &

æta-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

ætatum ; Ex Auguſto denique Cæſa
qui ad nepotem ſuum ſcribens ſibi gra
latur, quod anno ſexageſimo tertio ha
obiiſſet: qui annus, cum novem ſep
nariis conſtet, periculoſiſſimus, ac ma
me fatalis eſt. Quin & Deus ipſe re
omnem creavit in numero. Hoc igit
tempus magnam vel amplificatione
vel inclinationem & mutationem, in
bus omnibus præſagit. Videmus etia
prophetiam de monarchiis ad finem a
ſpirare; quandoquidem Balaam, ut
apud Moyſen, Num. XXIV. Monarchi
ſupputans, in illa, quæ Italiam conce
nit, ſubſiſtit, inquiens: Venient in tri
ribus ex Italia, & ſuperabunt Aſſyric
& vaſtabunt Hebræos, & ad noviſſimu
ipſi perdentur. Vbi locutus eſt de Mon
chia Hiſpanica, neceſſe igitur eſt, ut Ita
cæ inſeratur. conſequenter fatum Ty
ſumi quoque poteſt de Hiſpania, cu
Carthago colonia Tyri fuerit, & propt
crebras navigationes, ultro citroque
ctas, Tyriorum mores induerit. Hi
orti Hiſpani; qui, Carthaginenſiu
quoque aſtutias, mores, & Deos a
plexi, poſtea Chriſtiani facti, omnib
illis malis, quæ Deus in Ezechiele, I
remia, & Eſaia Prophetis, Tyro m
natus fuerat, obruti fuerunt: nec n
in re nautica itidem, ut Tyrii plu
mu

um valuerunt. Quod ſi jam Hiſpa-
a Tyri ſuperbiam etiam imitatur(ex-
llendo ſe ſupra Eccleſiam, quamad-
odum Tyrus fecit, pejus quoque peſ-
ndabitur, nec imperii ſui terminos pro-
gabit. Verum tamen ante finem, con-
rs Papæ, felicius aget, &c, in profunda
ce, ſecure ac firmiter regnabit, com-
ercia in Eccleſia exercens, Pontificem
ie cum Cardinalibus, ceu filia Tyri,
uemadmodum Pſalmi & Eſaias memo-
nt, muneribus ſollicitans: (nec tamen
illo univerſalis imperii gradu erit ad
uem aſpiraverat. Enimvero de his ſe-
eto tractandum, non palam ſcriben-
um eſt. Quantum ad ambitionem ejus
tinet, dico, quod, ſecuta domus Au-
riacæ auſpicia, humiliabitur: quando-
uidem Eſaias dicit, Onus jumentorum
uſtri; innuens, nihil illam effecturam
orum quæ verbo tenus ſum declaratu-
us; ſcilicet, prout nunc regnat; verum
orruet, tanquam muro oppreſſa, quem-
dmodum Tyrus; Hinc apud animum
uum perpendens malum, tandem emer-
et; certior facta, quod, poſtquam do-
nus Auſtriaca Hiſpanicæ domui inſerta
uit, Mundus Novus ſub illius auſpiciis
uerit detectus, atque naves auro onuſtæ,
uæ ſunt illa jumenta Auſtriæ, ut & titu-
us Monarchiæ, atq; hic tantus principa-
tus,

tus, ſub Carolo V. initium ceperit;
modo ille tam bene ſciviſſet retinere i
lum, quam acquirere. Verum quia i
ſub hoc quidem fatum reſpondit Hiſp
niæ; accuratius ſcripturæ erunt perſcr
tandæ, ut tempori conveniant; quema
modum Politicus quidam dixit, & no
Deo volente, dicemus; ut perveniamu
quo illi tendunt. Sed ego dico, fine
Monarchiarum jam adveniſſe, & quo
in eo jam ævo ſimus, quo omnia Sanct
& Eccleſiæ ſubjici debent; quod fut
rum eſt, finitis quatuor Monarchiis,
mortuo Antichriſto, qui tres hebdom
das cum dimidia durabit, ſecundum L
ctantium, Irenæum, Tertullianum, O
genem, Victorianum, S. Bernardum
Abbatem Ioachimum, Dantem, Petra
cham, & alios Theologos, Philoſopho
Prophetas & Poëtas; ſicut alibi declar
vi. Statua quoque Danielis jam collap
eſt; quatuor item beſtiæ, tres hebdom
des, & duodecim pennæ aquilæ, de qu
bus libro IV. Eſdræ, jam finitæ ſunt, ſc
licet una cum Imperio Romano: quo
cum ſecundum eundem, Imperium
Babylonicum, per ſucceſſionem diviſu
eſt in tria capita; primo in dextrum
quod eſt Occidentale ſeu Germanicum
deinde in ſiniſtrum, eſtque Orienta
Turcarum & Saracenorum imperium
& m

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

& medium, quod eſt Conſtantinopolitanum. Itaque in Scripturis dextrum & ſiniſtrum ſecundum Moyſen, non vero ſecundum Ariſtotelem, explicatur. Iam vero, ſiniſtrum horum trium capitum, ut idem propheta atteſtatur, devoravit medium, Turcicum ſcilicet Conſtantinopolitanum, tempore Mahumetis ſecundi. Iam reliquum eſt, teſte eodem propheta, ut dextrum Occidentale, quod eſt Germanicum, devoret ſiniſtrum, Turcicum videlicet. Cum hoc congruit Aſtrologia Arquati; quæ dicit, Hungariam Turcæ ruinam minari; imperiumque Lunæ in duos filios imperatoris Turcici, qui decimus quintus imperaturus ſit, partitum iri, quando luna in duo cornua curvabitur. Atque hoc ſidus ſane terribile eſt; & manifeſtum faciet, quod ille, qui Turcicum Imperium ſubjugabit, dominus erit orbis terrarum. Domus ergo Hiſpanica magnam monarchiam adipiſci non poteſt ſecundum fatum, niſi ſub auſpiciis Italiæ, ſeu Imperii Romani, quod eſt Germanicum & dextrum caput. Regi igitur Hiſpaniæ ſummis viribus annitendum eſt, ut in Imperatorem eligatur; cum non ſolum Deus, ſed etiam Prudentia humana oſtendat, eum conſecuturum eſſe omnia quæ optat. Cujus rei principium ſatis apparuit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

in Carolo V. Hiſpaniarum rege, ad Imperii clavum ſedente, qui ſub auſpiciis Imperii, viribus etiam totius Italiæ & Hiſpaniæ ſubnixus, Tunetanos & Regem Galliæ vicit, atque Germaniam debellavit; adeo, ut Solymannus, proſperam Regis hujus fortunam perſpiciens, jure dixerit, ſibi ab ipſo timendum eſſe, nec voluerit, quamvis viribus ſuperior, ſub mœnibus Viennæ prælium cum illo committere. Videmus itaque quo fati auſpicia inclinant, eodem etiam omnem reliquam fortunam vergere; & contra, omnia in caſſum fieri quæ fato invito ſuſcipiuntur. Hic & aperiam aliud myſterium: nimirum, omnia imperia, ſecundum prophetiam Noæ, deſcendere à filiis Iaphet: Dilatet Dominus Iaphet, & habitet in tabernaculis Sem, & ſerviat ei Cham: & à Cham non niſi ſervos deſcendere, & tyrannos, qui revera ſervi ſunt; ſicut ego alibi demonſtravi. Quare Imperium Turcicum venit à Iaphet per Magog, & à lege Sem per Iſmaëlis lineam, à quo deſcendit Mahumet: ſicut ſemper uſuvenit, ut Septentrionales, armis Iaphet feroces, & victores, à ſapientibus Meridionalibus, Semi videlicet proſapia, leges ac jura peterent. Alio tamen modo Imperium ſucceſſores quoque habuit tyrannos à Cham deſcenden-
tes

tes, ſed interventu Germanici, quod à Iaphet ortum habet; ſicut Hiſpanus ipſe ſuum genus per Tubal ad Iaphet refert, & quod ad Legem, Romanus Chriſtianiſmus ad Sem, reſpectu Chriſti qui verus Sem, per lineam Iſaaci. Cum igitur Imperium promiſſum ſit Iapheto, ad Hiſpanos potius ſpectat, qui arctius & propius à Legiſlatore deſcendunt, quam Turcæ, & victoria illorum huc collimat, ut in domo Sem habitent, eo quod majorem Italiæ partem obtinent, Papa inveſtitore, qui deſcendit à Sem. De quo hic plura loqui occaſio non permittit, quamvis libens vellem & deberem: hoc tantum dico, illos, ſecundum fatum, fieri rerum Dominos non poſſe; niſi in quantum fiant liberatores Eccleſiæ, eripientes eam è manibus Babyloniæ, id eſt, Turcarum & Hæreticorum Sub tali auſpicio Mauros vicerunt, Deo illos tanto imperio munerante. Palam conſtat, Eccleſiam Babyloniæ ſubjectam eſſe, quamdiu militat: & alibi dixi, quod etiamnum retineat dies Martis & Veneris & menſes Auguſtum cum Iulio; qui Romanæ Babylonis fuerunt; patiturque Eccleſia graviſſimas perſecutiones ſub infidelibus Babyloniis in Africâ, Aſiâ, & Europâ, maxime vero in Germania, Gallia, Anglia, & Polonia. Hæc igitur diſſertatio

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

pronis auribus accipienda eſt, eo quod omnes res Hebraicæ, typus & figura ſunt rerum Chriſtianarum. Ille igitur qui Eccleſiam hiſce malis liberabit, evadet univerſalis Monarcha, quia fungetur officio Cyri Chriſtiani, quem ſuſcitabit DEVS, ſicut Eſaias dicit, ad ſubjugandum totum mundum, reſtaurandam Hieroſolymam, ſolvendam captivitatem, & ædificandum templum DEO cœli & terræ, in quo continuum ſacrificium inſtituetur, ſicut Daniel, Eſaias & Eſdra prædixerunt. Cyrus etiam de proſapia Iaphet fuit, per Medos: &, quamvis Turca etiam ab illa ſit, tamen officium hoc non exequetur, cum ſit factus hoſtis, ſanciendo aliam diverſam legem. Galli hoc officium ſub Carolo Magno ſibi vindicarunt: qui, Papam è manibus regum Italiæ, Longobardorum & Gothorum, ſæpe liberando, tantam potentiam adeptus eſt, ut omnibus fuerit formidabilis: factuſque fuiſſet Monarcha univerſalis, ſi filii ipſius concordes manſiſſent, & imperium ſcite adminiſtraſſent. Verum diſcordiæ inter Chriſtianos, & ſecuta hodie hæreſis imperium Gallicum peſſumdederunt; aut certe ſpem omnem tantæ magnitudinis illi ademit. At Hiſpani, Mauros continuis cladibus extirpantes, potentes evaſerunt; Conſtantinopolis contra, quod ad

Arrium,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

Artium, Sabellium, & alios à Papa defecerat, corruit. Veneti quoque per Papam multum emerſerunt, propterea quod huic auxilium contra Fridericum tulerunt. Vt ita maneſtum ſit, quod is, qui cum fato manum operi admovebit, proſpero ſucceſſu utetur; contra vero qui adverſante fato ad agendum proſiliet, contrarium quoque eventum ſortietur. Quod etiam ratione politica demonſtrari poteſt. Quippe qui jus Papæ propugnat, propugnat jus univerſale totius Chriſtianiſmi, qui à Papa dependet. Nam pro juſto religioſoque habetur, ideoque eum omnes ſequuntur. Et religionis opinio cauſſam aliam omnem vincit; ſicut alibi dicemus, & jam diximus. Tum quoque Papa rerum omnium eſt arbiter ad quem concurrunt populi ad obediendum ei tanquam Deo & liberatori ſuo; ſicut è contrario Suevos, Saxones, & Conſtantinopolitanos Principes, ut inimicos ejus & refractarios ei, reſpuũt. Igitur officium Cyri ſpectat ad regem Hiſpaniarum, qui, poſtquam jam à Papa rex Catholicus appellatus eſt, facile ad principatum mundi poterit eniti: eumque veſtigiis illius inſtitiſſe jam, eo quod Eccleſiam à Mauris Granatinis olim, & nunc ab hæreticis, Belgis, Anglis, & Gallis, liberavit, videmus: ſuſtentatque reditibus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

annuis tot Epiſcopos, Cardinales, Monaſteria; & juge ſacrificium in univerſo mundo collocavit: quandoquidem omnibus ſemihoris, & continuo, celebratur Miſſa in illius Imperio, ubi Papatus Romanus, Hieroſolyma, & templum extructum eſt. Neque unquam in ejus Imperio nocteſcit. Cum enim Sol ab Hiſpania per Braſiliam, Fretum Magalanicum, Philippinas, Iapponem, Chinam, Archipelagus Lazari, Calecuttam, Goam, Bengalam, Ormuſim, Caput bonæ ſpei, oram maritimam Africæ, Inſulaſque Fortunatas, uſque ad eandem Hiſpaniam circumactus, nulla non hora aliquam partem illius regni illuminet, dubium non eſt, quin etiam ſemper ibi ſacrificia fiant DEO cœli & terræ. Res ſtupenda ſane, & ſignum evidentiſſimum, regnum in immenſum diffuſum eſſe, in quo continuo preces pro Eccleſia & Rege funduntur, cum ſacrificio ſtupendo: quod, ſecundum veritatem, & opinionem hominum, in cordibus ſubditorum non parum eſt efficax. Vnde dico, regem Hiſpaniarum, ſequendo rerum Ordinem, & obſervando Prudentiam cum Occaſione, omnia ſibi poſſe ſubjicere; ſicut ex rationibus ſubjectis patebit. Hoc enim jam liquet, illum pugnare ſub auſpicio Imperii Germanici, quod eſt,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

Italiæ, quod Romæ, quod Græciæ, quod Perſiæ ſeu Imperii Cyri, quod conſequenter Mediæ & Babyloniæ: habebitque auxilium plurium angelorum, Cyri, & Michaëlis; & poſtea omnia tradentur in manus Gog & Magog; Chriſtiani autem vincent; & tunc veniet Chriſtus ad judicandum. Atque hic finis erit. Verum eclipſis & conjunctio magna in Sagittario, ſigno ſcilicet Hiſpaniæ, plura ſecreta, quando ipſa ediſſerere mihi dabitur, revelabunt.

CAPVT V.

De ſecunda cauſſa, Prudentia ſcilicet.

CVm omnes res humanæ prudentiam requirant, (quæ eſt cauſſa fato connexa, conſtans infinitis concauſſis virtute primæ agentibus,) tum imprimis vero imperium; utpote quæ totum mundum regit, & à DEO per omnia humana diſſeminata eſt. Nam Natura eſt Ars divina intrinſeca; ſicut Ars noſtra eſt Natura extrinſeca rerum: quique Naturam ducem ſequitur, ille prudens eſt, quod vel in plantis, formicis, apibus, gruibus, ipſiſque piſcibus elucet. Quæ ſane animalcula hominem ſæpe ipſum erudiunt, circa adminiſtrationem regni ſui. Vnde ſciendum, Prudentiam diverſum quid

eſſe ab Aſtutia; quam quidam Rationem ſtatuum regendorum vocant. Nam Prudentia cum cauſſa prima, DEO ſcilicet, convenit: unde prophetias & ſcientias divinas perveſtigat, ut ad cognitionem rerum futurarum penetrare queat: At Aſtutia ſolam oblectationem venatur, & proprii ingenii verſutiam captat, quam ipſa falſo ſapientiam nuncupat: velut Pharao dixit: Sapienter opprimamus eos. Prudentia magnanima eſt, & ſolum res vere arduas ſibi proponit. Aſtutia puſillanimis eſt, ſed ut tamen magnanima habeatur, ſuperbiæ ſpeciem ſibi circumponit, ut videatur nimirum enit velle ad eximia, ſed ſine ſcala virtutis ſectaturq; minutias, & res quæ nauci vix ſunt. Prudentia clemens eſt, & verax Aſtutia crudelis, & adulatrix. Vnde aſtutus dicere ſolet, Magnates, ſapientes & fortes è medio tollendos, ne forte ſceptrum illi extorqueant. Quicquid excelſum eſt cadat, inquit Nero, & Periander. Verum Prudentia illorum opera utitur ad regnum ſuum ſtabiliendum; ſicut Pharao bonus, ab altero illo aſtuto diverſus, uſus eſt miniſterio Ioſephi. Et Papa idem ſolet facere, evehens ſapientes, & doctos viros, ad Cardinalitiam dignitatem. Aſtutus fraudes & viles dolos machinatur in populum ſuum, qui-

bus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

bus illum debilitet & ſupprimat. Prudentia technas civiles & utiles comminiſcitur, quibus eundem acuat, & ad officium ſuum promptius faciendum inducat: ſicut Numa excogitavit, ut venerandum ſe populo Romano redderet, & religionis prætextu Romam contineret. Prudentia Cæſares & Imperatores decet; Aſtutia Davos & ſervos. Prudentia dum perdit, acquirit, (id quod Petrus, & Papa adhuc hodie facit) & quanto penitius cognoſcitur, tãto ardentius à ſuis amatur Aſtutia dum acquirit, perdit; & quanto magis nota eſt, tanto magis odio habetur. Sicut videre eſt in ſceleſti illius Machiavelli diſcipulo Cæſare Borgia, qui per aſtutias ſuas principatum Flaminiæ, (hodie Romaniæ) perdidit; imo & in Tiberio, atque Nerone, qui aſtutiis ſuis majeſtatem imperii Romani, prudenter ab Auguſto Cæſare illuſtratam, offuſcarunt. Prudens publicum, at Aſtutus privatum ſolum ſibi ante oculos commodum ponit. Prudens, ut acquirat, fortem ſe præſtat, nonnihil accedens ad audaciam; id quod Columbus, Cæſar, Alexander, & Cyrus fecere; liberalem juxta, ita ut fere ad prodigalitatem prolabatur; & denique juſtum cum moderata ſimul ſeveritate. Itaque dum acquirit, omnia largitur ſuis, ut illos beneficiis ſibi de-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

vinciat, ſibique reddat fidos deditoſque. Nec tamen tantum in illos erogat, ut ipſe etiam deinceps frui non habeant neceſſe. Sed enim ubi acquiſierit, frugalior fit, quo ſibi ſervet, unde ſtatum ſuum poſſit ſuſtinere; ne compellatur, exactione tributorum malam ab illis gratiam inire, eoſque exaſperare: id quod Caligulæ olim uſu venit, qui poſtquam ſua profuderat, aliena mox ereptum ivit. Equidem qui propitio ſuo fato rem arduam molitur, neceſſario ſit audax: & omne facinus magnum & memorabile requirit inuſitatam quandam animi fortitudinem: quantumvis temeritas, eventu non favente, dicenda ſit. Sicut audacia fuit in Colombo, quod iret quæſitum Novum Mundum; in Vlyſſe vero temeritas; quia ille evaſit, hic vero navem fregit. Verum poſt acquiſitionem factam, à fortunæ volubilitate ſibi cavendum eſt, atque ab audacia; Quod neglectum res à Carolo V. in Germania geſtas diſſlavit: propterea quod ille, in tuendis partis non eadem prudentia fuerat uſus, qua in acquirendis. Idem etiam contigit magno illi Iulio Cæſari. Tum in bello ſeveritate opus eſt, ut milites in officio contineantur, & ut victores præmiis decorentur: quod ni fiat, detrectant imperium, & in ſeditiones prorumpunt; (ſicut exercitus

Tibe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

berii in Germania agens,) atque inſo-
nter prædandi licentiam exercent, &
ctoriam partam ad nihilum redigunt;
accidit Conradino Suevo, cum Caro-
Andegavenſi. Poſt occupatum itaque
gnum modeſte gaudendum, & populo
tisfaciendum: nam ſi ſecus fit, diffu-
unt; vocatoſque inimicos tuos in re in-
gant: ſicut evenit Roboamo, Carolo
ndegavenſi in Sicilia, Carthaginenſi-
is poſt primum bellum Punicum, &
cciolino, cui Patavium ſuum portas
bjecit, atque Neroni qui hoſtis patriæ
æ, cujus princeps erat, fuit appellatus.
t quamvis multæ aſtutiæ in uſu ſint,
uibus populus coërceatur, auſim tamen
ſeverare, illas in fine exitioſas fieri. Vn-
e videmus Tiberium aſtutiarum fa-
rum, exoſum fuiſſe, & acerbam duxiſſe
itam, quod videret ſe haud quaquam
mari: ita ut opus habuerit, quotidie
iquos majeſtatis ſuæ contemptores neci
edere, & ſemper ſuſpenſo eſſe animo:
uod ſane morti quam vitæ propius eſt.
ccirco ſumma & optima aſtutia princi-
um eſt, beneficentia, religione & libe-
alitate in ſubjectos ſuos uti: eo tamen
noderamine ne deſpicatui ipſis fiant,
icuti Cæleſtinus V. Papa.

Progrediamur nunc ad *particularia*
Hiſpaniam concernentia.

Vt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

Vt ante rationibus divinis oſtendi at inter Chriſtianos Monarchia ulla univerſalis haberi poſſit alia quam Papæ, & quomodo cum illo agendum ſit; Nun politicis rationibus probabo, quod i orbe Chriſtiano nullus poſſit eſſe Monarcha, niſi dependeat à Papa. Nam cert ubicunque eſt Princeps, qui ſuperiorem ſupra ſe habet, ſola religione, nedum etiam armis, ſicut Papa, regentem; il nunquam ad univerſalem Monarchiam pervenire poteſt. Quicquid enim con bitur, irritum fiet, & illi à Superiore i manibus quaſi confringetur. Nam om nis Religio tam falſa quam vera vinci ubi ſemel inſedit hominum animos: quibus ſolis arma & linguæ, unica r gnorum inſtrumenta, dependent. Ecc Iulius Cæſar, cum forte conſules crea rentur, ubi vidit Pontificem venienten & dicentem, Vitio creati ſunt, ſtatim i los abdicavit; & prælium initurus, cu augur forte dixiſſet, Pullos nolle eſſe, d ſtitit, atque ex illorum ingenio fecit. Pro pterea cum idem in animum ſuum ind xiſſet occupare Monarchiam, contra C tonem nixus quantum potuit, omnem lapidem movit, ut crearetur Pontife Max. Quod poſtquam obtinuit, ver animo, omnia officia quæ armis adm niſtrantur in ſe traxit, quo ſecurius ag

t, & milites donativis ſibi obſtrinxit
deo, ut in illius favorem arma contra
atriam ſumpſerint, rebuſque novis ope-
am dederint. Similiter Cyrus Commiſ-
arius Dei ſalutari voluit, ne quis prophe-
am ſuperiorem ſe ingereret. Et Alexan-
er Magnus filium Iovis Ammonis ſe
aberi voluit, ob eandem rationem. Tum
tiam conſtat, in orbe Chriſtiano nullam
Monarchiam ad ſummum evectam eſſe,
ropter obedientiam quæ Papæ debetur.
Hinc cum Mahumet ad Monarchiam
aſpiraret, novam religionem induxit ab
a altera plane diverſam. Nam arma
contra religionem nihil efficere poſſunt,
alia fortiori religione, quamvis & pe-
ori, modo populo accepta ſit, repriman-
ur. Cum igitur Chriſtiana Romana re-
gione nulla major reperiatur, evidens
t, neque Hiſpaniam, neque Galliam ad
majorem ipſa dignitatem pervenire poſſe.
Hinc Carolus Magnus cum Monarcha
otius mundi evadere vellet, aſſumpſit ti-
ulum protectoris Papæ; & dum propu-
navit Chriſtianiſmum, Magnus evaſit.
i igitur Rex Hiſpaniarum pariter ad
antam altitudinem aſpirat, novam reli-
ionem confingat neceſſe eſt: id autem
ec Deus nec ratio illi permittit facere.
rimo enim hoc nunquam niſi in pri-
nordio regni faciendum eſt; ſicut Ma-
humet,

humet, Romulus, & Pythagoras fece-
runt: nam aliter faciendo, peſſum ibi
mutans auſpicia regni, quod fide in Chri-
ſtum fundatum eſt; & populus conf
ſtim ad arma conclamabit, deficiens a
illo: neque unquam ullum imperium p
jus aut certius periit, quam cum mutav
religionem; ſicut hiſtoriæ teſtantur. D
inde Papa, & reliqui Principes Chriſtia
conjunctis viribus illum breviſſimo tem
poris ſpatio exuerent regno Neapoli
Mediolani, & conſequenter Novi Mun
di, & cæterorum quæ poſſidet. Quamv
autem hoc idem factum non eſt Henr
co VIII. Regi Angliæ, neque Duci Saxo
niæ, quod anguſtis & munitis termin
regiones illorum concluduntur; nihilo
minus tamen ſucceſſionem & ſtatu
ſuum perdiderunt. Exemplo ſaltem ſi
Ieroboam, Iehu, Iulianus apoſtata, & al
qui ob mutatam religionem graviſſim
ſibi inimicitias conciliarunt, exitiumqu
pepererunt. Niſi forte dicendum ſit, Pa
pam in temporalia nullam omnino po
teſtatem habere, nec authoritate vel gra
du reliquos Epiſcopos, eorumve Vica
rios aut Capellanos, ſuperare: quod or
dinationi Dei manifeſto contrarium eſ
utpote qui Sacerdotem Regalem eum
conſtituit, & utroque gladio tam polit
co, quam ſpirituali coarmavit. Secus e

nim

m ſi foret, Chriſtus legiſlator eſſet di-
inutus, & non ſicut Melchiſedech, qui
it Rex & Sacerdos ſimul; quæ res ad-
t imperio majorem majeſtatem ſecuri-
temque: ſicut in mea Monarchia, pro-
vi contra Dantem, qui Sacerdotium
aronis ſolum intuitus, Papæ ſpirituali-
tem, & decimas tantum tribuit. Et,
uod majus eſt, hoc etiam impugnat ra-
onem politicam: quia ſemper prodi-
t, qui arma pro Papa capiet, ſi illi ipſi
ma deerunt, exſtimulatus vel zelo reli-
onis, ſicut Matilda Comitiſſa fecit con-
a Henricum Imperatorem; vel æmula-
one aliave factione, ſicut Veneti contra
idericum Imperatorem, quem compu-
runt pedes Papæ oſculari: vel utroque,
cut Pipinus & Carolus Magnus, qui
ppetias contra Longobardos, & alios
apæ ferentes magni extiterunt. Sic vi-
emus Imperium Conſtantinopolitanum
eriiſſe per apoſtaſiam Conſtantii & Iu-
ani: quin & Fridericos, Henricos, &
mnes Reges Neapolitanos eadem de
auſſa, quoties videlicet detrectarunt im-
erium Papæ. Sane opinio quam omnes
opuli de religione Chriſtiana concepe-
unt, & credunt, permultum valet, qui
mnibus viribus illam protegere ſtudent,
t quotieſcunque Papa principem ali-
uem excommunicavit, eundem ſimul
& per-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

& pervertit. Vide quæſo quorſum Fer-
raria hodie reducta ſit? Sed de hoc i
Monarchia noſtra prolixe diſſeruimu
Tum denique id contra politiam quo
que eſt; nam Papa reliquos principes a
invadenda Hiſpania, & viciſſim Hiſpa
nos, ne aliis bellum inferant, retinet, &
diſſidia illorum componit: ſicut Indian
inter Luſitanos & Caſtilianos diviſit, &
ſæpe pacem conciliavit inter Hiſpanos &
Gallos, Venetos & Genuenſes, item int
Piſanos & Florentinos: quod ſola reli
gionis reverentia non tam facile impe
traret. Huc enim accedit vis armorum
cum ille qui malam fovet cauſſam ſuſpi
cari poſſit, Papam contra ſe vires ſu
cum viribus æmuli conjuncturum; tan
toque facilius præceptis Papæ obtempe
rat; ſicut ibidem dixi. Et Rex Hiſpani
rum certus eſt, quod ſi propugnatore
Papæ ſe profitebitur, etiam militares i
lius copias ſibi promptas ſit habituru
quibus firmare regnum ſuum poſſi
Quare expedire arbitror, ſecundum f
tum Chriſtianum, ut, ſi Hiſpania ad Mo
narchiam tendere vult, Rex illius pala
confiteatur ſe à Papa dependere, & præ
dicari paſſim jubeat, ſe eſſe Cyrum præ
figuratum, & Regem Catholicum mun
di; illuſtrans Monarchiam ſuam Con
liis religioſis & piis actionibus; omi
ter

tens etiam multas lites quas habet cum Papa, habitanſque in Tabernaculis Sem; notum faciens omnibus, ſe primum eſſe defenſorum Chriſtianæ religionis, prorſus à Pontifice Romano dependentem; convocans etiam omnes Chriſtianos principes ad recuperandum regiones amiſſas, atque etiamnum ab Hæreticis & Turcis occupatas; & tergiverſantes excommunicari curet; tandemque pios ſedulosque prædicatores paſſim emitti curet ad negotium hoc promovendum. Revera enim non alia de cauſſa Papa interdum Regi Hiſpaniarum adverſatur, quam quod vereatur, ne victis Rege Galliæ & Italiæ Principibus, illum Capellanum ſuum faciat: atque ob hoc optat, ut perpetuo inter ſe diſcordent; quo per apoſtaſiam aut alias inimicitias deficiente uno, alter auxilium ferat. Ob hanc cauſſam inſtigavit Imperium Occidentale contra Orientale, quia nimirum priori religioni nuntium remiſerat, & cum Papa ſæpe in arenam deſcendebat. Verum ſi Rex Philippus officium ſuum, ut modo dixi, facere Papæque in nonnullis quæ prætendit cedere voluerit; præterea Epiſcopos atque Cardinales in Provincias Belgicas atque Mundum Novum gubernatum mittere; & Papam ſuſpicione hac liberabit, & voto ſuo potietur. Quando-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

quidem apparet, Papam per indulgentias ſuas, cum cruciatis, plus lucri illi adferre, quā honoraria quæ in Cardinales, Archiepiſcopos, Epiſc. aliaſq; perſonas Eccleſiaſticas, erogat, ipſi annuatim conſtent: & lucrabitur ibi, unde damnūm timet. Hoc facile confiteri poteſt, ſi modo paſſim prædicari, & proclamari jubeat, finem mundi appropinquare, eſſeque jam in eo, ut unum ovile ſub uno paſtore Papa fiat; ſeque ipſum alterum quaſi Cyrum eſſe, qui hæc conficere, & ovile illud congregare debeat, & quamcunque gentem & regnum, quod non ſervierit, eſſe perituorum: pluraque alia quæ dicere, quam chartæ committere malim. Cauſſæ admirabiles in medium producendæ ſunt, quibus Rex Hiſpaniarum qua religionem, qua prudentiam, & potentiam, qua denique prophetiam admirabilis reddatur: quippe quo hæ res omnes inclinant ibi imperium conſequi neceſſe eſt: & quoniam hæc dignitatis ſublimitas ſub auſpiciis Imperii Italici, quod hodie Germanicum eſt, acquirenda eſt; res ipſa poſtulat, ut Rex Hiſpaniarum eo omnes vires ſuas intendat, quo iſtud Imperium in poteſtatem ſuam redigat. Hoc ut fiat, agendum ipſi eſt cum Papa, ut maledictione devoveat tres Electores hæreticos proteſtantes: comminando, nî ad Eccleſiam

Ro-

Romanam redeant, ſe illos Electorali di-
gnitate, quam ab ipſo Papa acceperunt,
rurſus exuturum; & cum jam aſſeve-
rent, Papam eſſe Antechriſtum, convin-
centur ſuis verbis ſe ipſos Antichriſtia-
nos eſſe; atque ideo ipſis ultro dignita-
tem illam eſſe deponendam, ſi Catholi-
cam fidem recipere nolint. Quo fine Gal-
li, Itali, & Hiſpani, conciliante Papa, con-
junctim contra illos conſpirare debent,
(quod ſane plurimum adjumenti ad
hanc rem adferet) illorumque ſubjuga-
torum ſectas funditus eradicare, novaſ-
que colonias in illorum locum mittere.
Hæc expeditio adeo facilis eſt, ut Caro-
lus V. ſolus eam potuerit in effectum
deducere. Quoniam vero liberæ Civitates
Germaniæ ejuſmodi ſummum imperium
ſive Monarchiam neutiquam cupiunt, ne
in priorem ſervitutem recidant; & quia
tardæ ſunt tam in deliberando quam in
exequendo; idcirco maximi intereſt, ut
gentes Chriſtianæ unitæ celeriter contra
illas procedant: quo facto, promptiſſimi
& potentiſſimi in Electores Imperii A-
poſtolica autoritate, eligendi ſunt; ſive illi
ſint Germani, Itali, ſive Hiſpani, aut ſorte
ucédi prout potentiſſimi Chriſtianorum
in unum convenerint. Et quamquam
Imperium in Hiſpaniam facile per hos
onatus transferri poſſet; ſufficeret ta-
 men,

men, ſi rex aliquis Hiſpaniæ curaret ſe i[illegible]
Imperatorem deligi, qui magnis copii[illegible]
militaribus in Germaniam tenderet, i[illegible]
lamque ſubjugaret ſubito, dum religion[illegible]
& ſtatu multum ipſa à ſe diſcrepat. Eur[illegible]
dum autem foret cito, & ſub prætext[illegible]
eundi in Vngariam. Hæc dico, ut pala[illegible]
fiat, quantum Hiſpaniæ interſit ſub au[illegible]
ſpiciis Papæ Imperium ſibi vendicare: &[illegible]
vero declaratio tituli Regis Catholici ſ[illegible]
ve univerſalis demonſtrat, Spiritum ſan[illegible]
ctum per Eccleſiaſticos loquentem ide[illegible]
voluiſſe.

CAPVT VI.

Qui modus cum Eccleſiaſticis ineundus.

HOc vero non ſufficit, ut Eccleſiaſt[illegible]
cos ſemper à noſtris partibus habe[illegible]
mus; verum elaborandum erit tanden[illegible]
ut habeamus Papam Hiſpanum, aut po[illegible]
tius è domo Auſtriaca: cum conſte[illegible]
quod quotieſcunque oraculum pro il[illegible]
dat, illam ſimul elevat, & contra depr[illegible]
mit, quotieſcunque contra illam pronu[illegible]
tiat. Quod perſpicientes reges Galli[illegible]
operam dederunt quantum potuerun[illegible]
ut Papa in Galliam habitatum iret. [illegible]
poſtquam Pythia Delphica Philippizav[illegible]
totius Græciæ monarcham ſe Philipp[illegible]
Macedo technis & religione effecit. [illegible]

dec[illegible]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

ecisionibus quoque rerum fidem con-
ernentium , convenit Regi primum eſſe
illis conſervandis , & quidem majori
licitudine & æmulatione quam ipſum
apam. Vnde Philippus Galliarum rex
mper quaſi imperavit Papæ Iohanni
XII. poſtquam ferventior illo fuit in
otegenda, & propaganda illa ſententia,
uod nimirum beati in cœlo videant
ſentiam DEI, etiam ante judicium uni-
erſale. Semper etiam aliquid novi ad
hriſtianiſmum ſpectans proponendum
t, ut ſunt canonizationes Sanctorum,
utationes nominum genialium dierum
menſium, ſimiliaque alia, transferen-
o illa ad cultum Chriſtianum , quibus
ebus quantum poterit Prælatos occupa-
os detinebit, firmandæ ſuæ inter eos au-
oritati. Quin & devincire ſibi debet
rælatos artibus accommodatiſſimis , ut
ittendo in Belgium & ſimiles ſuſpectos
cos Cardinales & Epiſcopos Guberna-
ores : populus enim mores talium liben-
us amplexabitur, quam ſeveritatem Hi-
panicam , & Prælati tales illi magis ad-
ærebunt. Interea nihilominus & duces
ilitares alere debet qui illis ſubordinati
nt. Item conſenſu Papæ Cardinales na-
one vel factione Hiſpanos in Mundum
ovum & locos multum diſſitos able-
are debet, ut ibi imperium adminiſtrent;

quia hoc ipſi valde conducibile eſt. Homines ſapiétes ac religionis bene gnaros pluribus quam ipſe Papa muneribus afficere debet, ut eorum miniſterio, quoties uſus venit, uti poſſit. In omnia ſua ſuprema conſilia duos aut tres religioſos, Ieſuitas, Dominicanos, aut Franciſcanos cooptare debet, ut Eccleſiaſticos ſibi devinciat, & conſiliarii ſui circumſpectiores ſint, inque ſuis determinationibus plus autoritatis habeant. In omnibus bellis ſinguli capitanei ſingulos conſiliarios è clero habeant; ſic enim milites præcepta illorum magis reverebuntur, neque quicquam illis inſciis geratur. Maxime vero ſtipendia pauperum militum per manus religioſorum tranſeant: nam hæc calamitas Hiſpaniæ eſt, quod ſolvit, nec ſcit cui, aut quomodo. Atque ita ſub auſpiciis Religionis & Papam & ſibi imperium firmabit, ac concors fato divino felicius regnabit. Nec unquam Papæ nominet viros Eccleſiaſticis dignitatibus indignos, quo plus fidei apud illum conſequatur; & illi quorum ſapientia ab ipſo rege approbata eſt, magis laudentur. Semper proponat, quomodo invadendi ſint infideles, & hortetur Papam, ut deponendos illos proclamet, qui expeditiones religioſas impediunt. Hoſpitalia, Ptochotrophia, & ſimilia loca pia extruat,

qu-

æ ut ipſis militibus utilia, ita etiam
aſi ſeminario militum & artificum
achinarum militarium eſſe poſſint: in
uibus locis ægri milites & operarii ſtu-
oſe videlicet curentur, etiam propoſi-
s indulgentiis; ut poſt dicetur. Efficiat,
omnes ſuæ expeditiones à Papa ap-
obentur, ut & ab omnibus Chriſtianis
udentur, & aſtutia Hiſpanica minus ſu-
ecta ſit; ipſeq; Papa tãto magis obligetur
perducendas illas ad effectum. Decla-
t itidem, rationem ſtatus non in ſolis
mis conſiſtere; (contra quam Roma-
us Scipio, qui interrogatus à duce quo-
am Hiſpano, quid ipſe juris in Hiſpa-
am eſſet, armatum in idipſum exerci-
m ſuum tantum oſtendit;) ſed in auſpi-
is fatalibus Chriſtianiſmi. Quemad-
odum Iephte dixit, interrogatus hoc
ſum, Nonne quæ poſſedit deus tuus
hamos, tua ſunt? ita nobis jure deben-
r, quæ DEUS noſter victor obtinuit.
uod igitur Hiſpanus ſub auſpiciis vi-
ricibus Chriſti acquirit, illius eſt. Et
c dico propter ſubjugationem Novi
rbis ab aliquibus culpatam. Nam
m Indi legem naturæ violarint,
x Hiſpaniarum auſpiciis religionis
riſtianæ ſe illis opponens, (cujus lex
turalis pediſſequa eſt,) jure illam poſ-
dit; ſicut Moïſes occupavit terram ſan-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

ctam, cum fuiſſet completa Amorræo-
rum malitia. Sic & Turca debellando
Conſtantinopolim ſub auſpiciis Mahu-
meti, propter peccata noſtra, jure illam
poſſidet, quemadmodum Chamos. Ve-
rum non ideo nobis modi recuperand
illud noſtrum Imperium denegati ſunt
poſtquam peccati hujus per quod illu
amiſimus, quod fuit diſcordia orbis Chri-
ſtiani, nos pœnituerit. Et tunc angelu
illius regni, qui non propter falſum illur
Macon, quem illud invocat, ſed propte
juſtum DEI judicium, nunc illius curar
gerit, & defendit, ad nos tranſibit. A
que hæc argumenta ſunt magni momen
ti ad defendendas, &, ut melius dican
juſtificandas illas expeditiones, quæ no
ſtri ſcriptores, & inprimis Lactantiu
lib. De juſtitia DEI, & Cajetanus 2
2æ. atque alii recentiores non intellex
runt. Verum expedire mihi videtur a
inducendum Papam ut omnimodo
partibus regis ſtet, atque ut fatum Chr
ſtianum Monarchiam illius extollat;
rex Philipus Papæ promiſerit, ſe, qu
etiam ceteri Principes Chriſtiani cedan
obſervaturum conſtitutionem Conſta
tini Imperatoris, quæ aſſerit, Quod
omnibus cauſis à quibuſvis poteſtatib
& tribunalibus ſecularibus appellati
nes procedere poſſint ad tribunalia Ep
ſcop

oporum; qui ab illo Angeli DEI & dei
rreſtres appellantur. Nam ubi Papa
anc promptitudinem animi perſpe-
erit, fieri non poteſt, quin perpetuo
egi faveat. Nec regis dignitas quic-
uam in hac parte minuitur; nam alii
unquam conſentient; & ita Papa il-
m ſolus cum rege ſervabit: at vero
illi reliqui conſentirent, illico cauſ-
æ dominio Papæ per neceſſitatem ſubje-
tæ eſſent: unde Rex, unito regno cum
apa, ſupra illos etiam dominaretur. Et
e hoc ipſi nocere poſſit, Supremum ali-
uod Conſilium & tribunal inſtituat, in
uod duobus Epiſcopis cum regio Con-
eſſore introitus pateat, & ipſi etiam Re-
i, tanquam clerico; (quandoquidem
rimogenitus Regis ſemper Clericatu
nitiandus:) & ad illud Conſilium, ab
omnibus aliis tribunalibus, etiam ab
pſis Epiſcopis ſi ſibi, Regive ſubdi-
os durius tractaverint, appellatio de-
ur. Nam hoc modo rex non omnium
tribunalium modo, ſed ipſorum etiam
Epiſcoporum arbiter efficietur, tanquam
ſacroſanctus & Clericus ipſe: atque ſu-
ſpitionem illam D. Rotæ ſubterfugiet,
qui vult, vaſallos Regis inhumanius à
Prælatis habitos, ad ſummum conſilium
Hiſpaniæ appellare poſſe. Quod ſane in-
dignum, hæreticum, & ipſi quoque regi

noxium; utpote odioſum illum reddens & authoritatem illius diminuens potius quam augens: quod quotidiana experientia atteſtatur. Aut certe, poſtulandum à Papa, dicendumque, regem ſan permittere, ut in omnibus cauſis appellatio ad Papam detur, modo palam conceſſum ſit, appellare ad conſilium trium Epiſcoporum; aut profectò, ut appellatio in cauſis Laicorum procedat ad Papam gradatim tranſeundo prius per Conſilium duorum Epiſcoporum & Regis deinde per Concilium generale; atque poſtremo ad Papam: nam à Concilii non niſi longiſſimo quoque tempore appellatur, & nomen Concilii Papæ odioſum eſt: ita ut cauſæ ſemper apud regem permanebunt; qui hoc modo lucrabitur cum videatur perdere.

CAPVT VII.

Quæ præterea de prudentia & opportunitate adduci poſſunt.

QVod prudentia primo in omnibus cum fato divino convenire debeat jam dictum eſt: nunc de omnibus reliquis prudentiæ partibus dicere reſtat: quo quidem omnes virtutes, maxime vero opportunitas referenda eſt; cum proprium ſit Prudentiæ, ſcire uti occaſione. Sub quibus enim auſpiciis, & quali cum

Pap

ꝑpa confederatione Monarchia Hiſpa-
ca procedere debeat, jam vidimus;
uantum quidem per calamum licet:
am ſecretiſſima quæque ſtatuum chartæ
on committenda ſunt. Manifeſtum ita-
ue eſt, Occaſionem quam Hiſpania ha-
et, conſiſtere in eo, quod inimici illius
cini, debiles, & inter ſe religione ac
atu diſcordes ſint; potentes autem re-
notiores; unde & hi vicinis devictis fa-
le vincendi videntur. Inſignis accedit
)ccaſio à miraculoſa Hiſpanorum navi-
atione; tum & ab admirando circuitu
nundi univerſi. Et videtur mihi factu
acillimum, ſi res paulatim ita ut dice-
nus conjunctæ fuerint, pro regula gene-
ali prudentiæ politicæ. Tandem venie-
nus ad actiones particulares, examina-
as ad rationes propinquas & extraneas.
ed prius politica Hiſpaniæ ratio corro-
oranda eſt, & poſtmodo extranea con-
incenda. Sic igitur ad rem procedo.

CAPUT VIII.

Cauſſæ per quas Monarchia Hiſpanica augeri & minui poteſt.

OCcaſiones quibus Monarchia Hiſpa-
nica ſuſtentari atque etiam augeri
poteſt, hæ ſunt; primo virtus regis; ſe-
cundo bonitas legum ſcite latarum; ter-
tio, Sapientia Conſilii; quarto juſtitia
Offi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

Officialium; quinto, Obedientia Baronum; ſexto, abundantia & diſciplina militum & Capitaneorum; ſeptimo certitudo ærarii; octavo, amor populi mutuus & erga regem; nono, Concionatores boni pro dominio verba facientes; decimo, concordia regnorum propriorum, & diſcordia extraneorum. Vice verſa eandem deſtruere poſſunt: primo vitium regis; ſecundo, perverſæ leges; tertio, ignorantia Conſilii; quarto, injuſtitia Officialium; quinto, inobedientia Baronum; ſexto, penuria militum & Capitaneorum, cum prava diſciplina; ſeptimo, egeſtas pecuniæ; octavo, odium mutuum populi & erga regem; nono Prophetæ falſi vel etiam veri inſurgentes contra dominium; decimo, diſſidium regnorum propriorum, & concordia extraneorum. Quæ omnia prudenter perpendenda ſunt, poſtquam jam inimici diſſidentes, & circumnavigatio mundi facilem hunc conatum ſuſtentandi & augendi imperii tanti reddiderunt.

CAPUT IX.

De Rege.

NOn poteſt mundum regere, qui imperium non poteſt; nec imperium qui regnum, nec regnum qui provinciam, nec provinciam qui urbem, nec urbem

qu

ui pagum, nec pagum, qui familiam, nec
miliam, qui unicam domũ, nec unicam
omum, qui ſemetipſum regere nequit;
ec ſemetipſum regere poteſt, qui affe-
iones ſuas in rationis gyrum agere ne-
uit; quod & ipſum nemo facere poteſt,
iſi ſe Dei voluntati ſubmittat: nam qui
eo, qui eſt ſumma ſapiẽtia, rebellat, huic
ſi etiam omnes res illi ſubordinatæ re-
ellabunt, jure & pœna talionis, quæ in
mnibus dominiis & actionib⁹ humanis
ſtiſſima eſt. Ita perpenſis omnibus om-
um humanorum principatuum ideis,
cimus, elaborandum eſſe Hiſpaniarum
gi, ut ſit ſapientiſſimus. Nam omnis
irtus affectus animi eſt in modo conſi-
ens, quem ultra aſcendens, citrave pro-
bens, vitium ſit: modum autem con-
ituit ratio. Ideoque dicendum, quod
ctiones ſolæ non efficiunt hominem
irtute præditum; ſed requiritur etiam
clinatio naturalis, quæ à genitorum
omplexione, aëre itidem, & conſtella-
onibus derivatur. Cum igitur regnum
Iiſpaniarum electitium non ſit, ſed ſuc-
eſſivum, dico, ducendam in uxorem
ſſe unicam mulierem (nam plures ſimul
ucere ratio ipſa vetat) quæ corpore pro-
ero, facunda, & fœcunda ſit, quæque
um animi quam corporis dotibus præ-
ellat: nec ad ſolum generis ſplendorem
tan-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

tantum adſpiciendum eſt. Alias fieri po-
teſt ut aut ſterilis ſit, aut cæteroquin mi-
nus placens; obruariſque omnibus ill
malis quibus Henricus octavus, vel Du
Mantuæ fuit obrutus. Vnde Dux Hetru-
riæ Franciſcus laude dignus foret, ſi tan-
tummodo ob defectum ſucceſſorum
Blancam duxiſſet. Item coëundum e
Regi cum conjunge ſua fauſto ſidere
& poſt digeſtionem factam, item poſt
quam aliquandiu abſtinuit à coitu, qu
fœcundius ſemen efficiat, debetque tum
cum rem cum uxore habet flagrare eju
amore: nam totius mundi intereſt, qua
ſit ſemen regis. Atque utinam omne
hoc idem obſervarent! Sed ita jam com-
paratum eſt, ut homines magis laborent
generoſos equos habere, quam generoſo
liberos. Deinde regina prægnans mode-
ratum aliquod exercitium corporis aſſu-
mere debet, quo proles ſua fiat robu-
ſtior. Filio recens nato generoſa mulie
admovenda eſt, quæ mammas illi det
imo etiam ſapiens, & virago aliqua: nam
mores una cum nutricis lacte imbibun-
tur. Grandior cum viris potius quam fe-
minis converſetur; oblectetque ſe con-
templatione figurarum mathematica-
rum, item regnorum ſuorum delineatio-
ne: intueatur etiam equos & arma; ne
puellaribus luſibus aſſuefiat, ſicut fili
Cyri

ri, Cambyſis & Darii, quaſi ſibi ſolis
non populis ſuis nati eſſent: qui pro-
ra, ſicut Plato affirmat, peſſum ierunt.
beat magiſtros pios, Epiſcopos, &
pitaneos rei militaris uſu inſignes;
undos itidem, qui illum in dicendi
dio exerceant, loquentes de legibus
ius quam gerris Grammaticalibus.
que poſtquam adolevit, exerceat cor-
& ingenium ſimul: Nam fortitudo
ſapientia virtutes ſunt regum propriæ.
ſciendum eſt, quod rex qui corpus
um exercet ſine ingenio, (proprio ſci-
t, & vaſallorum) mancipium fit il-
qui exercet ingenium. Hinc rex Gal-
, & miniſtri regii, pedarii facti ſunt
vini, & Germani Lutheri, qui oculos
rum ita faſcinarunt, ut pro pulchro
erent, quicquid hi illis præmonſtra-
t. Sic & Tartari poſt Orientem totum
cupatum, ſacrificulis Mahumeti in lu-
rium ceſſerunt. Quod ſi improbis in-
ioſis mancipio non ſunt, ſunt ad mi-
um probis & bonis. Vnde Reges Iu-
& Iſraëlis inertes & impii, deditiii
runt Eliæ & Eliſæi, & aliorum, qui
s imponebant & deponebant throno
pter inſcitiam religionis ſuæ. Conſu-
Romani ſacerdotibus ſuis ſubjecti fue-
t. Viciſſim, qui ingenium ſolum exer-
, redigitur in poteſtatem illius, qui
cor-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

corpus & arma exercet. Vnde Papæ ſ
pe, Gothorum, & Longobardorum fu
runt ludibrium, & Theodoricus Plat
nicus, ſecundus rex Ravennatium, à B
liſario fuit ſubjugatus. At qui utrunq
exercet, ille rex vere ſapit. Vnde Rom
ni, nunquam ingenium ſine corpore e
ercebant; quemadmodum Salluſtius a
Præterea etiam hoc addo, regem non u
ſoli ſcientiæ debere animum & temp
ſuum impendere; ſicut rex Alphon
qui ſummus aſtrologus evaſit, exem
Regis Atlantis, qui à Perſeo viro milit
victus fuit, ut fabulæ docent: ſed nec ſ
Theologiæ Rex vacet, ſicut Henri
VIII. qui ingenium proprium obru
Sed magiſtrum peculiarem in ſingu
ſcientiis habere debet, illique ſuo tem
re aures præbere. Verum ſcientia R
convenientiſſima eſt, ſcire diſtinction
mundi, regnorum ſuorum, & varios
tionem mores, religiones & ſectas; it
reges defunctos, qui vicerint, qui
victi fuerint, quibuſque de cauſis: at
ob hoc Hiſtoricorum optimos eli
debet: & ſcire leges nationum, quæ
ſalutares, quæ non, cauſaſque illaru
in primis vero regni ſui leges, & re
anteceſſorum ſuorum: quomodo vic
aut perdiderit Carolus V. quomodo
ximilianus: item quot & qualibus
g

ntibus, ac regnis, item quomodo hæc
quirantur. Audiat etiam omnia conſi-
, ſed eligat & pro ſuis promulgeat ſa-
ora. Subditos ſuos nomine & opera
fficialium ſuorum pœnis afficiat; ſed
æmia iiſdem propriis ſuis manu & no-
ine diſtribuat. Ornatus denique ſit
nnibus virtutibus, deſideretque ut re-
s ſuperſtites imitentur ipſum, ipſe vero
ges ſapientes demortuos. Affectus, quos
ërcere omnibus viribus debet, ſunt
lor, voluptas, amor, odium, ſpes, ti-
or, ira denique, & miſericordia. Quan-
rex demonſtrat ſe fractum caſu ali-
o, mollitiem prodit, ſuos enervat, &
nique prorſus ſuccumbit: id quod ſcite
vidi à Ioabo monſtratum eſt, cum
e nimium ſe affligeret morte Abſalo-
s. Contra cum nimium gaudio exul-
t ob rem aliquam proſperam, ſervilem
animo abjectum ſe oſtendit; inprimis
m ſcurris, epulis & delitiis ſupra mo-
m delectatur, contemnitur, ſicut Nero
omœdiis & citharæ luſui unicè dedi-
s, aut Vitellius, vel Sardanapalus, qui
ulieribus & epulis ſe totos mancipan-
; propterea contempti ſolioque depulſi,
trucidati fuerunt.

Quin & amor mulierum non raro eum
ſſum dabit, niſi animum contra obfir-
averit; id quod ſapientiſſimo Salomo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

ni ipſi accidit: maxime vero uxoris pro
priæ, quæ intimos mariti amicos odit,
credens potiores amoris partes ſibi ſo
deberi; adeo, ut & ſapientiſſimos & ſtre
nuiſſimos duces militares odio proſequa
tur: id quod Sophia uxor Iuſtiniani Im
peratoris Narſeti fecit, qui ob id accen
ſus irâ, Longobardos, non ſine maxim
Imperatoris, & Imperatricis damno, i
Italiam evocavit. Avaritia etiam reg
peſſundat; ſicut Antiochum, qui depræ
datus eſt templum Iovis Dodonæi; &
Caligulam, qui ſuarum rerum profuſiſſ
mus, alienis ardentiſſime inhiavit: und
in odium populi inciderunt, peſſimequ
interierunt. talis etiam Midas, qui opt
vit, ut quicquid tangeret fulvum verter
tur in aurum, cum tamen aurum nequ
edere, neque in auro ſomnum ſibi co
ciliare potuerit, id eſt, nullum fructu
inde perceperit, ſed prædæ ſe expoſuer
illi qui ſciebat uti ferro. Caligula uno a
no abligurivit 17. milliones coronat
rum, quos Tiberius Imperator coacerv
verat, unde ad inopiam redactus ad pr
dandum & omnis generis crudelitates
convertit. Salomon etiam fabricand
palatiis, & extruendis templis, item
pompas ſumptuoſiſſimas magnam pa
tem de centum & viginti millionibus
patre relictis erogavit: & quamvis à n

mi

nine infeſtatus, tamen tributis exigendis
ım effræne ſubditos ſuos oneravit, ut
ıtolerabilis factus majori parti populi
ıi, etiam regni partem in filio ſuo Ro-
oam amiſerit. Licet quidem Regi eſſe
onoris cupido, ſed ita, ut ſcala virtutis
d illum gradiatur; nam alias, ſuperbus
abebitur, quod Alboinum & Attilam
ervertit. Et eſt ſane honor teſtis virtu-
s; quare, ſi virtute fuerit præditus, ve-
ım honorem conſequetur, abſque a-
ulatione, quæ multis regibus hujus
nundi exitium intulit. Hinc etiam ſe-
uitur, principem cum uno aut duobus
ım arctam amicitiam neutiquam con-
rahere debere, ut tandem illis fines juſti-
æ impune tranſilire liceat. Alioqui pri-
ıates & præcipui militiæ duces abjecto
bſequio illum pro homine vili & abje-
o habebunt. Quid? quod etiam ſæpe
ontra talem conjurant; & ille ipſe quem
d hoc dignitatis evexit, uſurpare poteſt
nperium: id quod videmus accidiſſe in
yge & rege Lydiæ. Sic & Sejanus Ti-
erio Cæſari, quamvis verſutiſſimo, mul-
ım nocuit; plus tamen Macro, qui illum
medio ſuſtulit. Nec quicquam tam
itioſum eſt principi, quam amicitiam
ım uno ſolo contrahere. An hodierno
gi non plurimum obfuit Antonius Pe-
zius? Rex ſi quos odit, neutiquam id

D 2 reve-

revelet, niſi populus etiam ab iiſdem ab-
horreat: quales fere ſunt hæretici, infide-
les, uſurarii & homicidæ publici; ob id
enim populo carior fiet. Sciat quoque
accuſationes inter ſubditos non tantum
juvare regnum, quantum calumniæ no-
cent; ac proinde ſemper ad partem ac-
cuſatam pronior ſit: & ut ſummum a-
moris gradum apud ſuos conſequatur,
conſtituat tribunal gratiæ ſupra omnia
reliqua tribunalia; ut mortis damnas ha-
beat ſemper ad quem poſſit appellare.
Crebroque condonare debet Rex, ſi ex-
pedire videbitur, cum condemnati in ap-
pellatione ad Proreges admiſſi non ſunt,
aut nihil contra ſtatum & religionem
deliquerunt: tum autem ad militiam pro
patria, aut triremes, ablegandi ſunt; hoc-
que multum proderit. Præſideat vero ille
ſolus in eo tribunali cum uxore & liberis
atque uno prælato. Spem reponat mode-
ſte, in DEO quidem multum, in propriis
vero viribus parum, præſertim quando
nulla ſingularis prudentia in illis mode-
randis elucet: & omnes actiones graves
ad DEUM autorem referendæ ſunt, quo
venerabiliores fiant. Ne ſperet cum pau-
cis vincere multos, nec ſine diſciplina au
cum immorigeris, neque in regione pe-
regrina hoſtem inquilinum. De quibus
alias. Semper procul à ſe repellat timidi-
tatem

atem; ſed oſtendat ſe timere ne quod ſtavius malum religioni aut populo accidat. In expeditionibus autem fortiſſimum ſe demonſtret; quin & audacem; ta tamen ut ratio adſit, animumque ſuorum militum ubique accendat. Nec unquam oſtendat, virtutem alicujus ſibi eſſe ſuſpectam; ne videlicet timorem ſuum animique vilitatem prodat. Vnde ne populus rebellet, ſemper tutius eſt eum armatum habere, quam inermem: armatus enim melius in officio continebitur. Quoniam prudenter ſub imperio habitus, armis in tuum emolumentum utetur; imprudenter vero etſi inermis male habitus, erumpet; vel (quod pejus erit) arma inveniet, quæ contra te convertet; ſicut David contra Saul, cui ob virtutem ſuſpectus erat. Debet etiam Rex quoties magnitudinem alicujus è ſuis veretur, ſpecie honoris ab una eum regione in aliam ablegare: ſicut Arragoniæ Rex Ferdinandus Magnum Ducem Conſalvum Neapoli, ubi res novas moliri potuiſſet, tranſtulit in Hiſpaniam, ubi non poterat. Nec tamen tales viri nimium vilipendendi ſunt: quippe ita ſe princeps exoſum redderet, & ſubditos minus ad virtutem animaret. Quapropter illuc, unde minus periculi opera illorum transferenda eſt: ſicut Beliſarius à Iuſtiniano ex Italia, ubi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

amatus erat ab omnibus, in Perſiam re-motus eſt. Ira regis, nec vehemens, nec præceps, qualis fuit Alexandri Magni in primates ſuos, eſſe debet: ſic enim poſſet veneno tolli, ſicut ille; populique diffugient, ac ita ſtatus illius imminuetur: id quod accidit Theoderico primo regi Ravennatium, & Valentiniano etiam mortem attulit. Miſericordia tempore pacis erga illos qui ignorantia, aut debilitate corporis animive deliquerunt, exercenda eſt, idque favore multitudinis: minime vero in bello, neque erga ſceleratos, aut factionum anteſignanos; præſertim ſi virtus illorum tanta non eſt, ut dimiſſi majori uſui tibi eſſe poſſint, quam delictum eorum damno fuit. Sicut Scanderbegus Moſi rebelli & primario ſuo duci ignovit, qui ei plurimum utilitatis deinde attulit: & David Ioabo. Sed tamen iſta facilitas tum demum locum habet, cum delictum non concernit ipſam rempub. ſed privatos tantum. Vnde princeps juſtitiæ adminiſtrationem nunquam cuiquam denegare debet: nam Philippus rex Macedoniæ hac ipſa de cauſſa à Pauſania fuit interemptus. Ergo, ut diximus, circumſpectiſſimus ſit in frænandis affectibus propriis. Attamen pietas & religio per ſe ſola ſufficiens eſt ad bene feliciterque regendum, quod teſtantur exempla

Con-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

onſtantini, Theodoſii, & aliorum ſimi-
um. Hocque animo perpendendum eſt,
uod populi natura ſequuntur mores
incipum ſuorum. Vnde Plato dicere
litus fuit; Emendato rege totum re-
um emendatur, nulla alia lege acceden-
: atque idcirco illius virtus humanum
nſum etiam ſuperare debet. Quantum
 militiam attinet, conſtat, quod reges
ellicoſi, deſides ſemper debellarunt: &
uamvis ſapientes regna ſua ſemper tuta-
 ſint, non tamen ſemper propagarunt:
 otioſi & ignavi ſemper perdiderunt.
uare dico, regem ſi bellicoſus perhiberi
elit, ipſummet in bellum proficiſci de-
ere, maxime quando de victoria certus
t. Sic Ioab Ammonitarum urbem illam
oſt aliquot dierum oppugnationem oc-
upaturus, evocavit regem David, ut ipſe
ræſto captæ urbis gloriam reportaret.
ic enim populi ſui Regem ſuum plus
uam regem admirabuntur. Sed in evi-
entibus periculis, & duellis, rex procul
nde faceſſat, ne lucerna Iſraël, ut Ioab
Davidi dixit, extinguatur. Id quod vitio
ertitur Alexandro Magno, quod ſolus
c primus in urbem quandam hoſtilem
e mœnibus ſe demiſerit, multaque vul-
era acceperit. Nam illo pacto ſub ſua
erſona monarchiam totam mundi in
ericulum dedit. Veteranos propriis ſuis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

manibus muneretur; & caſtellis atqu
munimentis præficiat; tirones vero veli
tationibus & campeſtribus exercitiis bel
lo aſſuefaciat.

Omnis rex ſceptrum gerens, eſt, au
lupus, aut mercenarius, aut denique pa
ſtor; quemadmodum Homerus & ipſum
quoque Euangelium ſactum dicit. Lu
pus eſt tyrannus, qui gregem ſuum pro
prii emolumenti cauſſà cuſtodit; ſemper
que ditiſſimum, ſapientiſſimum aut for
tiſſimum quemque jugulat, ut ſeipſum e
ferciat, aut ſine periculo dominetur &
graſſetur. Et ſi Hiſpania talis eſſe volu
rit, omnia amittet, ſicut Dionyſii i
Syracuſani, Acciolinus Patavinus, Cal
gula, Nero, Vitellius. Mercenarius eſ
qui quidem non trucidat, verum omn
utile, tributum, honorem, & ſervitute
ſuorum militum & vaſallorum ad
trahit: haudquaquam illos à rapacib
lupis, falſis ſcilicet doctoribus, nec ab a
greſſoribus ſævis liberat. Veneti fueru
mercenarii Cypri, quam contra Turc
non tuiti ſunt; & Romani Saguntino
rum, à quorum cervicibus Annibale
non depulerunt; & Don Philippus Ma
ria Vice-comes mercenarius fuit Gen
enſium reipub. ex qua commoda qu
dem percepit, verum eandem non rexi
quod de rege Hiſpaniarum hodie di

 nequit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

quit: & iſti mercenarii ſubito etiam
ut præcedentes illi perdunt. Velut per-
dit Rex Galliarum, permittens Calvi-
m in Cathedram aſcendere, & Elector
xoniæ Lutherum, lupum illum: nam
i animos prædatur, & dirimit corpora
nul, & in fine etiam fortunas illorum
nos ſuſpenſos tenet. Vnde inſcitia mera
t in Principibus permittere ut novæ re-
giones in regiones ſuas introducantur,
ibus animi ſubditorum ſubiguntur.
inc Saul ſibi ipſi ruinam præſagiebat,
iamprimum vidit Davidi animos ſuo-
m addictos. Et mala Germaniæ, Polo-
æ, & Galliæ, poſtquam Lutherus ani-
nos inhabitantium ibi prædatus eſt, in-
nita ſunt. Paſtor eſt rex ille, qui ſe ho-
oribus populi, populum vero exemplo
io, doctrina, & rerum omnium abun-
antia paſcit, atque armis & ſalutaribus
gibus tuetur. Propterea bonus rex tan-
o doctior eſſe debet populo, qui infinitis
nodis brutis præſtat, quanto paſtor do-
ior eſt grege ſuo muto. Vnde princeps,
uemadmodum Plato dixit, ſupra huma-
æ conditionis ſortem, & Deus quidam
ſſe debet, aut Chriſtus quidam, aut certe
ivinus, arte quadam divinitus illi tribu-
a, quales ſunt Papa, Epiſcopi, & divinus
le legiſlator Moiſes: aut ſi hoc ipſi de-
egatum eſt, virtute humana ad mini-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

mum, obediat divino legiſlatori, ſicut Carolus Magnus. Hoc quidam perſpicientes, finxerunt ſe divinos eſſe, ſicut Mahomet & Minos, quorum leges populi reveriti ſunt. Et certe, ubi rex ipſe talem ſe præbuerit, univerſus populus bonus evadet; contra vero malus, ſi rex ipſe fuerit malus. Quare ſecutus exemplum Papæ & Epiſcoporum ſuorum, ſimilem ſe exhibere debet, nihil abſque illis faciens: ſed regnum ſuum cum illorum Eccleſia conjungens unum corpus rei efficiat, quemadmodum jam dixi: & ordinem Eccleſiaſticum, legeſque proba conſtituens venerabilem ſe efficiat; rarò in publicum nec ſine veneratione prodiens. Actiones quibus humana natura abſtinere non poteſt, ut cibum capere, & ſimiles, ſecretus peragat. Aut ſi interdum palam fecerit, curet ſemper ad exemplum Philopœmenis, Achæorum ducis, de pace & bello ſe præſente ſermones haberi. Regi non tam enitendum eſt, ut videatur eſſe virtute præditus, quam ut revera ſit: nam ubi ſimulatio ſemel tantum detecta fuerit, nulla illi amplius fides habebitur. Et quia nulla prole ſuperſtite regnum quoque ipſum facile concidere poteſt, det operam quam primum ut liberos ſuſcipiat. Et ubi filius adoleverit, & ipſe rex etiamnum juvenis erit, Romam illum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

rtat, ut in mundanis & religionis ne-
iis pariter erudiatur, & quo penitius
minium Hiſpanicum Eccleſiæ incor-
retur, habens Cardinales & Papas ipſos
ais partibus: & quo ipſe ſecurus red-
ur, filium cum baronibus contra pa-
m ſuum inſurrecturum non eſſe; quod
ilippus noſter de ſuo Carolo ſuſpica-
eſt: atque ita ille parendo imperare
iſcet. Rex ſemper aliquos è domo
ſtriaca deſtinatos habeat, qui ipſi poſ-
t ſuccedere, ſi ſine ſucceſſore decedat.
quatur ſemper vernacula lingua, illa-
: loquentibus aures præbeat. In Hi-
nia capite imperii perpetuo habitet:
q; inde excedat niſi belli cauſsâ, & fi-
domi relicto, vel ad ſupprimendam a-
iam provinciam, aut baronem ſibi ſu-
ctum, ad illos diverti debet, ut illi ad
piam redacti regi ſuo miniſterium
itum præbere cogantur, & ipſe rex ſu-
tionis metu liberetur. Cæteros liberos
ſculos, qui in ſpem imperii non edu-
ntur, Cardinales faciat, neque imperii
benas illis committat, ne deſiderium
perandi illos capiat. Vnde apud Tur-
uſus invaluit interimere illos: & rex
inæ conſanguineos ſuos in locos am-
s & ſpatioſos, omnique rerum abun-
ntia & ludictis repletos concludit:
Æthiopiæ conſanguineos ſuos in al-

tiſſi-

tiſſimum & amœniſſimum mont
Amara nomine ablegat, ubi moran
tamdiu donec ad ſucceſſionem regni v
centur. Verum neque rex Chinæ aut
thiopiæ relegando, neque Turca inte
ciendo, neque Mauri excœcando il
ſtatum ſuum confirmant, & à ſeditio
bus impavidum reddunt. Nam, ut m
xime ipſi parentes illorum id æquo
bene compoſito animo ferant; fieri
men poteſt, ut populus aut proceres
gni, moti indignatione, furore, aut pœ
metu, aut deſiderio vindictæ, relega
illos corrumpant & inſtigent, aut cuſ
dia illorum oppreſſa, vi rapiant ex car
re, atque ſolio admoveant; ſicut Comm
nes (ut vocant) Hiſpaniæ rebelles D
cem Calabriæ tum temporis in turre S
attiva captum rapere conati ſunt; &
China multi reges crudeliſſimi tyra
& fœminæ quoque interemtæ ſunt.
in Æthiopia non ita dudum ad imperi
vocatus eſt Abdimalo, non de monte
Amara, ſed ex Arabia, quo confuger
Nulla etiam regio eſt, in qua plura b
inteſtina atq; rebelliones factæ ſint qu
in Mauritania. Reges Ormuſii antequ
illa regio in Luſitanorum poteſtatem p
venit, parentes ſuos trucidarunt; qu
morem & quidam reges Conſtanti
polis ſecuti ſunt; Tuneti etiam, ut & M

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

ci, Feſſæ; & inter Turcas; id quod
antur bella Bajazeti cum Zerino, Seli-
um Bajazeto ſecundo, ſuo patre. Igi-
crudelitas Turcarum minus ſecuro
o eſt. Nam in cæteris regnis animus
oris & imperii cupidus non aliunde
imulatur ad ſeditiones & ad arma
ripienda, quam ambitione; quæ varie
paſci, aut alio verti, aut etiam deterre-
poteſt. Sed Ottomannos & Mauros
ter ambitionem etiam neceſſitas vitæ
conſervandæ inſtigat: nam quia
nt, imminere ſibi mortem à futuris
peratoribus, proſpiciunt ſibi omnes,
naque rapientes, ſubditorum aut et-
exterorum auxilium implorant. Vn-
Selim ſolitus fuit dicere, excuſandum
quod tot ſuos fratres, nepotes, conſan-
neoſque interemiſſet: quandoquidem
llus, vel minimus quidem, ex gente
tomannica ad eandem dignitatem e-
rſiſſet, qui non parilem in ipſo tragœ-
m egiſſet. Sed omiſſis illis impiæ, &
fficacis tamen, crudelitatis exemplis,
filias Hiſpaniæ Regias pergamus. Eæ
idem Poloniæ & Galliæ Regibus aut
ncipibus elocandæ videntur: necnon
niæ, Moſcoviæ, Angliæ, & ſimilibus,
odo promiſerint ſe Catholicam reli-
onem amplexuros. Quod ſi fiat, du-
x eſt bonum. In aulæ ſuæ familiares
adſci-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

adſciſcat ſapientes in omni genere ſcie-
tiarum; præſtetque ſe admirabilem
omnibus, tam ſeipſum quam ſuos; ut
culi omnium in illos convertantur, ſeq
cum iis conjungant, ideo quod felices
ſecuros illos vident. Sicut omnes popu
uſque ad Macchabæos, qui Deum rect
rem habuerunt, admirati ſunt Romano
fœdera cum illis ſancientes, ſubque tu
lam illorum confugientes. Qui aute
protegit aut adjutat, natura dominus
illius quem protegit aut adjutat; ſic
homo factus eſt dominus equi, du
illum contra cervum adjuvit.

CAPVT X.

De ſcientiis quibus Monarcha admirabilis efficitur.

OMnes magnates Monarchiam n
vam inſtituturi mutarunt ſcienti
& ſæpe etiam religionem, ut admirabi
ſuis redderentur; unde etiam concurſ
populorum ad illos facti ſunt. Atque o
hanc cauſſam Aſſyrii ſub Nino mutaru
religionem Noë, & inſtituerunt illam I
vis Beli, vacaruntque aſtrologiæ, tant
que famæ admiratione ſe illuſtrarunt,
totum Orientem ſibi ſubjecerint. Ide
fecerunt Perſæ ſub Cyro, qui ſe Comm
ſarium DEI profeſſus fuit; & natur
lem magiam uſque ad id temporis inc

gnitan

ram, cum novis & variis mirabilibus
bus introduxerunt. Macedones ſuum
xandrum Magnum fecerunt filium
is Ammonis: abolenteſque veteres
iplinas, Ariſtotelicam, quæ anteriores
nes refutabat, in ſcenam produxe-
t, adeo ut Philippus pater illius gaudio
ltaverit, novitatem doctrinæ funda-
nto novi Imperii futuram filio ſuo
videns; Iove, Mercurio, Oſiri, & aliis
iquiſſimis neglectis. Sic Mahumet ad
narchiam aſpirans novam religionis
trinam ſecundum palatum & plau-
n populi introduxit. Cæſar pontifica-
ſuo, & Aſtrologia Romanis parum
nita, & mutatione ſtili, principium
narchiæ ſuæ dedit. Idem ergo facien-
m quoque eſt regi Hiſpaniæ, maxi-
cum ſummam occaſionem habeat
m faciendi. Novam enim cum non
per liceat religionem inſtituere, vete-
n tanto magis illuſtrare ac ritibus au-
e debet, item novas ſcientias dignitati
convenientes in medium producere.
ante omnia legem ſanciat inter Chri-
nos, Primo ut, ſi quando populus ali-
s religionem Romanam mutet, om-
principes ſub pœna amittendi ſtatus
obligati ſint illum extirpare: ſicut
E V S præcepit Moiſi. Secundo, ut Ec-
ſiaſtici, & in rebus religionis experti,
intenti

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

intenti ſint ad ordinandos menſes a
dies, attribuentes ſingulis menſibus ſi
gula nomina Apoſtolorum, & ſepte
hebdomadis diebus ſeptem Sacrament
rum nomina. Nam revera incolæ No
mundi, quando vident in converſatior
bus Chriſtianis menſes & dies Gentiliu
in uſu eſſe, in admirationem rapiuntu
atque ſic faciendum in rebus cæter
Tertio, cum novæ ſcientiæ novum in
perium admirabilius reddant, ſcholę Pl
tonicorum & Stoicorum aperiendæ ſu
quæ propius ad Chriſtianiſmum acc
dunt, quam Ariſtotelicæ. Et, ut ſingul
tim de rebus loquamur, Philoſophia T
leſiana eſt præſtantiſſima, cum proxi
ad ſanctos patres accedat, & mundo m
nifeſtum faciat Philoſophos nihil ſciſſ
& quod Ariſtoteles, qui animum mort
lem, & mundum immortalem eſſe co
tendit, & providentiam negat, (ſup
quam Chriſtianiſmus fundatus eſt,) a
ſurdus ſit cum rationibus ſuis quantu
cunque ſpecioſis; quandoquidem al
fortioribus è natura ſimiliter depromp
refellantur. Quarto, ut ingenia litera
rum quæſtionibus ſcholaſticis occup
ne dum, tractando naturales ſcienti
ambitionem ſuam acuunt, ad maj
aſpirent. Quinto, ut quæſtiones Theo
gicas è ſcholis Tranſalpinis elimin
q

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

ia omnes illorum Theologi hæretici
adunt, quoniam in ſanctis conſtitutio-
bus Papæ non perſiſtunt, ſed conten-
ones movent: ideoque in quæſtionibus
ientiæ naturalis ſolum exercendi ſunt.
xto, reddat ſe admirabilem, ſicut fecit
ſtinianus leges Romanas in certum
rpus redigendo, & Carolus Magnus a-
riendo Scholam Ariſtotelicam, quæ
la tum fuit inter Chriſtianos; aliæ e-
m jam dudum à Barbaris conculcatæ
cebant. verum de hoc alibi ſcripſi. Se-
imo, Scholas linguæ Græcæ & Hebrai-
e claudat; quia hæ Imperio exitium tu-
runt, atque hæreſes hodie potiſſimum
is nituntur: contra vero introducat
rabicam, qua Mahumetani convincan-
r; & Tranſalpini in coarguendis Tur-
s, non vero Catholicis, occupati fiant.
ctavo, inſtituat pariter Scholas Mathe-
aticas; quia Novi Mundi intereſt hoc
eri; itemque noſtri: quia ſic populus à
bis infeſtandis depellitur, & ad id quod
gi utile eſt, inſtigatur. Poſthæc erudi-
s coſmographos ſibi quærat, alatque,
i totum ab Hiſpanis navigatum Mun-
um deſcribant; quandoquidem Ptole-
æo de his terris parum conſtitit; e-
endetque errores antiquorum; & li-
um ſub titulo regis Hiſpaniarum di-
lget, in quo commendet Chriſtopho-

rum Columbum, Magellanum, Americum Veſputium, Ferdinandum Corteſium, Pizarrum, cum aliis ſtrenuis ſu[illegible] ducibus; quo cæteris animum addat iden[illegible] conandi; poſteroſque illorum baroni[illegible] ornet. In Mundum Novum doctos A[illegible]ſtrologos amandet, inprimis Tranſalp[illegible]nos, quo illos ab hæreſibus & ſordibu[illegible] ſuis abſtrahat: evocetque præmiis ing[illegible]nia præſtantiſſima è Germania, mitta[illegible]que in Mundum Novum, ut ibi ſtell[illegible] novas orbis antarctici uſque ad Trop[illegible] cum Capricorni delineent, ſacramqu[illegible] Crucem in polo depingant, & in punct[illegible] effigies Caroli V. & aliorum Auſtriac[illegible] domus procerum ſiſtant, ad exemplu[illegible] Græcorum & Ægyptiorum, qui princ[illegible] pum & heroum ſuorum imagines e[illegible] collocarunt. Nam ſic pariter Aſtrolog[illegible] cum memoria locali diſcitur: & cu[illegible] illuſtres viri cum veneratione ſublima[illegible]tur, & tales aſtrologi lautis beneficiis ho[illegible]norantur, id non parvo augmento eſt r[illegible]gno: nam univerſus mundus ad tale[illegible] principem vertetur cum deſiderio illi ſe[illegible]viendi. Sciendum etiam eſt, novitate do[illegible]ctrinæ ſummum regimen multum pr[illegible]moveri, ſi modo religioni non adverſ[illegible]tur, ſicut illa Lutheri; ſed ſi cum illa co[illegible]gruit, ſicut doctrina Teleſii; & quale[illegible] ego ex Sanctorum Patrum lectione hau[illegible]

i;aut quando ad minímum illi non con-radicit,ſed etiam amplificat,eamque ad-mirationi hominum exponit, populoſ-que exercet ac retinet, ne in eo quod ad detrimentum regni tendit, occupentur. Ariſtoteles, quamvis in dogmatibus im-pius, Alexandro nihil nocuit; ergo mul-to minus nocere poteſt talis doctrina, de qua loquimur. Inſuper curet & Rex hi-ſtorias univerſales annaleſve ſuccinctè conſcribi; quales ſunt libri Regum He-bræorum; qui exhibeant à principio Ro-mæ uſque in hodiernum diem omnem hujuſce Monarchiæ progreſſum, & quo tempore Chriſtiana fides illi inſerta ſit: faciantque notum omnibus, reges pios quotquot fuerunt omnes magni æſtima-tos & felices fuiſſe, impios vero & ſcele-ratos infelices. Item breviter deſcribi cu-ret omnes omnium principatuum leges ſuo ordine, nec non religiones & mores illorum; utaturque bonis, malas rejiciat: ſedulo tamen cavens, ne leges promul-get, quas natura illius loci non admittat.

CAPVT XI.

De Legibus bonis & malis.

REx Hiſpaniarum ob cauſſas tam Theologicas quam Politicas, nullas novas leges condere poteſt. nam lex Chriſtiana, una cum armis & prudentia

Romana, cui ille ſucceſſit, ipſi congruit. Igitur cavendum illi eſt, ne multas numero pragmaticas ſanctiones faciat. Egregium etiam hoc eſſet, ſi leges lingua Hiſpanica, quantum fieri poteſt, ſcriptæ ſint; quo mundus totus lingua & legibus Imperio Hiſpanico aſſuefieret. Verum quoniam Imperium ejus ſub Imperio & religione Romana initium cepit, Latina lingua illud non dedecet. Leges ita comparatæ ſint, ut populus eas ſervet cum amore potius, quam timore, videns ſcilicet, illas ſibi utiles eſſe. Nam cum leges ſoli Regi aut paucis tantum utiles ſunt, populus illas odit; atque inde prævaricatio fit, oriunturque confiſcationes bonorum, aut mulctæ & pœnæ, atque exilia. Vnde mox novæ leges ob tranſgreſſores priorum, novæq; iterum ob harum tranſgreſſores erunt condendæ: & ſic numerus legum quidem augetur, obedientia vero minuitur, & ſubditi odio in Principem inſurgunt, aut è regno migrant; maximo ſane Principis damno: quia ſic numerus militum & ſumma cenſuum decreſcit. Igitur omnis tyrannus, qui leges condit. ſibi ſoli utiles, ſtolidus eſt; nam ſic ſeipſum conſumit: contra rex ſapiens, dum videtur ſibi nocere, prodeſt. Ipſaque re experimur, principes populares extolli magis, quam illos qui paucos magnates

gnates aut aulicos in amicitiam ſuam admittunt : quorum Auguſtus & Tiberius contraria exempla præbent. Deinde lex conſuetudini conformis ſit neceſſe eſt: nam populi Septentrionales amant leges humanas, & volunt verecundia potius coërceri quam vi. Propter hanc cauſſam Belgium Dux Albanus peſſundedit. Meridionales, ſicut Vandaloſii ſtrictum jus amant. Itali, item Luſitani & Cantabri mediocritatem expetunt. In Mundo Novo conſiderandum regi eſt, ſub quo climate populus ſitus ſit: nam qui ſub æquinoctiali moderata, qui vero ſub tropicis, ſevera & dura lege opus habent, ſicut etiam illi qui polum verticalem habent; ſed illi qui magis ad zonam frigidam accedunt, laxiores deſiderant leges; remotiores vero & tropicis viciniores, velut incolæ regni Siam, leges amant auſteras & cum religione reverendas; at qui in medio ſiti ſunt, velut Itali, naturam ſub æquinoctiali degentibus ſimilem habent. Quando regio aliqua ob diverſitatem religionis partem incolarum amittit, confeſtim novæ leges per Epiſcopum aliquem & inſignem quendam Capitaneum promulgari debent, & colonia illuc mittenda eſt hominum idoneorum: ſcilicet Belgæ in Africam, Itali in Belgium; Hiſpani in Mundum Novum. Et hoc tum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

demum obtinet, cum jure belli proceditur: ſed cum ipſi cedunt, paulatim leges mutandæ ſunt: ſicut fieri par eſt in Belgio, cum populi Hiſpanis ſe dedunt: tum enim linguâ magis quam gladio in regendis illis uti debent, & Inquiſitio ibi ſub alio nomine atque prætextu exercenda, pauloque laxius. Verum ſi civitas aut regio Catholicæ religioni addicta occupatur, ſufficit eo ablegare Hiſpanos in munimenta, & viros ſapientes, qui leges pedetentim mutent: ſupremis ac præcipuis muniis præficiat regni ſui cives ac ſubditos: inferioribus loci cujuſque inquilinos: id quod Dux Franciſcus Sænæ, & Veneti Patavii fecerunt. Vbi vero nomen Hiſpani odioſum eſt, eo mittat miniſtros Italos perſpectæ fidei. Quid vero in ſingulis Hiſpaniæ regnis faciendum ſit, poſtea dicam. Primus legum cuſtos eſto honor; ſecundus, amor; tertius, timor: ubi hæc præpoſtere fiunt, res male cedunt.

CAPVT XII.

De Conſilio.

SVpremum Conſilium ſit regis cum paucis ſapientiſſimis, adjunctis quibuſdam è clero. Conſilium Gratiæ, de quo ſupra, Conſilio Iuſtitiæ ſublimius reddat. Conſilia quæ ibi ſunt, bene ſe habent, ſed majori religione obſervabuntur, ob ra-

tiones

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

ones antea adductas. plures Eccleſiaſti-
os adjungi conducat: alliciendis vide-
cet Eccleſiaſticis, & quo decreta vene-
anda magis reddantur. Sciendum eſt,
on quaſvis nationes ad bene conſulen-
um idoneas eſſe: ſed illos tantum qui
orunt conſuetudinem regionis; vel qui
ientia imbuti ſunt, ut Plato; vel naturæ
exteritate pollent, ut Cincinnatus. Et
um Hiſpani ſolertes ſint in rebus ſubti-
bus, quæque verbis opus habent, Ger-
nani autem in rebus quæ manu gerun-
ur, laboremque requirunt, Itali in rebus
d gubernandum ſpectantibus; eniten-
um eſt Regi, ut pro hac diverſitate Con-
ilium quoque ordinet. Dico igitur, Con-
ilium rem nauticam & maritimam ſpe-
tans, Luſitanis & Genuenſibus potiſſi-
num deferendum: illud vero quod ad
rtes mechanicas, ignes artificiales, &
nachinas ſpectat, Tranſalpinis deman-
letur; aſt quod rerum gubernacula con-
ernit, Italis: quod vero munimento-
um, militarium cuſtodiarum, explora-
ionum itidem atque legationum, aut et-
am religionis proprium eſt, ad Hiſpanos
leferatur. Et, cum Rex Hiſpaniarum u-
iverſi orbis dominus fieri debeat, om-
es gentes ad mores Hiſpanorum indu-
ndos pelliceat, id eſt, faciat omnes Hi-
panas: faciat etiam illas regiminis nec

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

non militiæ participes, ſicut Romani ſo-
liti fuerunt facere, & Turca etiamnum.
Nam abſque hoc Hiſpani minus feroce
erunt in armis, non habentes in re mili-
tari æmulos honoris; neque conſiliar
contendent alius alium acumine & per-
ſpicacitate ingenii ſuperare, ubi viderin
exteris nationibus ad Conſilium aſpira-
re non licere. Igitur dico, quod plerum-
que, ſed non ſemper, ſoli Hiſpani ad Con-
ſilium Hiſpaniæ admittendi ſint, & ma-
xime religioſi, quorum minus intereſ
In Conſilium Italiæ, Hiſpani qui in Ita-
lia aliquandiu vixerunt, cooptandi ſun
cum Ita'is, & duobus Belgis. Nam ſic o-
mnes nationes acquieſcent, & conſil
temperabuntur; quia Hiſpani ſemper ad-
verſus Italos concludent, cenſentes, ſib
ſummam dignitatem deberi, cum caput
imperii poſſideant: Itali pro libertate ſu
gentis bona conſilia ſubminiſtrabunt
compeſcentes atrociam Hiſpanicam: &
Belgæ illos mutuo conciliabunt. Conſi-
lium Belgii, (quandoquidem jam cer-
tum eſt, omnium nationum Conſilia i
Hiſpania habenda eſſe) ſit temperatu
Hiſpanis, Italis & Belgis, ob eaſdem du
cauſſas modo adductas. Conſilium u-
triuſque Indiæ conſtet ex Hiſpanis, &
gentibus quæ in illis aliquandiu verſat
ſunt, ſive ſint Angli, ſive Genuenſes, v

al

,modo religioſi in Conſilium ſtatum
ncernens ſemper admittantur : item
tones ſapientiſſimi, aliique qui natio-
m conſuetudines, religionem, ritus, ſi-
n itidem & politiam domeſticam ac
litarem callent, cujuſcunque etiam
 nationis. Addo huc rem admirabi-
h & utiliſſimam, quod ſeptimo quo-
e anno, & nono, (qui fatales ſunt nu-
ri,) Rex congregari jubeat omnes re-
orum ſuorum barones, quorum quiſ-
e tres ad ſummum ſervos ſecum in
am Regis adducat, & ſapientiſſimum
emque in rebus & ſecretis ſtatus &
perii; & ibi jubeat ſingulos proponere
æ magnitudinem Monarchiæ Hiſpa-
æ concernunt, aut bonum ſuæ cujuſ-
e provinciæ ; ſimulque declarare,
ales errores uſque ad id temporis ibi
t commiſſi, quos è medio tolli publi-
nterſit. Et omnes omnium Conſilio-
n conſiliarii ibi præſto ſint, ut quilibet
cat quæ ad mundum univerſum ſpe-
nt, & perſpiciat, ubi deliquerit illo ſe-
nnio, laudemque aut reprehenſionem
ortet. Nam ſi hoc fiat, conſiliarii ca-
bunt, ne quid indignum aut inutile
nſulant, ſapientiores & circumſpectio-
 facti; ipſeq; rex penitius ſemper intro-
ciet nova ſecreta ſtatus ſui, & inde
jorem ſe magis magiſque efficiet; ba-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

rones vero illo ſeptennii ſpatio cogit
bunt, quo pacto ſtatus regis ſui magis
levari poſſit, nec in ignorantia priori pe
ſiſtent; & ipſi cum reliquis literatis an
bitionis ſuæ virus non gladio, ſed lingu
exſpuent. Quis vero modum reipub. ſu
verbis exprimere nequeat, cum null
philoſophus ſit, qui illam ſuopte ingen
depingere aut conſtituere non audea
Vnde videlicet hæreſeos & tumultus
mina ſparguntur? Sed hoc modo, cu
remunerationem à rege ſperet, ſatius i
videbitur audiri ipſum, aut id perſcrib
re, atque ita cogitationes ſuas uſque
illud tempus recondet. Sic etiam rex
obedientia ſuorum principum ſecuri
reddetur, & uniuſcujuſque bene aut m
merita cognoſcet, neque ab aulicis aut
dulatoribus ſuis decipietur, rationeſq
expoſcet à miniſtris ſuis, qui ſuam pr
vinciam male adminiſtrarunt, emend
bitque ſimul provincias; aliaque mu
bona quæ ipſe recenſere non poſſu
conſequetur, reddetque Conſilium ſuu
prudentius magiſque ſecurum. At ba
nes Mundi Novi, ſi ipſi comparere n
poſſint, mittant alios in ſuum locu
Hoc clerici divina quadam ſapientia
docti in generalibus ſuis Capitulis co
ſueverunt facere: at Monarcharum
ulla quidem; exceptis Venetis, quoru
leg

i peregre domum reverſi res regio-
llius in ſenatu referunt. Et quamvis
le Conſiliis & Regnis particularibus
aniæ ſermo fuit; non ideo tamen
ſedendum eſt, de generalibus quo-
conſiliis verba facere: *Quod plura in*
ma auſpiciis & conſiliis, quam telis
anibus gerantur. Sed quia diſſerta-
æc nimis, præter inſtitutum, prolixa
, pauca tantum proferemus. Conſi-
imis ſubtilia & arguta magni æſti-
da non ſunt, quia raro exitum ſor-
ur; ſiquidem quanto major illorum
litas eſt, tanto exactiorem etiam ex-
onem poſcunt, quod ſummæ eſt
ultatis. Vnde Veneti quamvis mi-
ngenioſi quam Florentini, plerum-
in ſuis deliberationibus feliciores
ſicut olim Lacedæmonii fortuna-
s etiam hac in parte fuerunt Athe-
ſibus. Non magno in pretio haben-
nt conſilia quæ nihil in ſe magni aut
ari habent: multo minus tamen va-
t immenſa, qualia plerunque fuerunt
imiliani Imperatoris, & Leonis X.
; quibus exequendis nec ſumtus,
ita, nec vires ſufficiebant: qui ſane
tus ſtatui & reipub. pernicioſi ſunt.
ilia audacia itidem ſunt periculoſa,
ſæpe deſperatio & miſeria ſequitur.
t igitur, ut conſilia multum facilita-
tis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

tis & ſecuritatis habeant, ſintque b[illegible] fundata & matura, rebuſque fortu[illegible] quantum fieri poteſt, non ſubjecta. C[illegible] ſilia lenta magnos Principes decent; [illegible] horum eſt magis ſolicitos eſſe de con[illegible] vandis, quam propagandis imperii li[illegible] tibus. Promta & expedita magis ſint [illegible] quæ potius ad acquiſitionem & in[illegible] mentum, quam ad conſervationem [illegible] ctant: de quo argumento latius [illegible] ſcripſi.

CAPUT XIII.

De juſtitia ejuſque contrario.

SI rex juſtus fuerit, omnes miniſtri [illegible] ſimiliter juſti erunt; & ſi ſummi i[illegible] ſti erunt, infimi quoque erunt injuſti[illegible] nihil tam nocet regi quam virtutis [illegible] mium pro favore alterius diſtribu[illegible] Quare ubi officia ex favore amico[illegible] dantur, ibi res male cedunt: tantoqu[illegible] jus, quod hodie officiales majores o[illegible] minora iis vendant, qui deinde illis [illegible] que furentur: & in terris exiguis [illegible] commune non obſervatur, ſiquidem [illegible] dum ſimulant ſe juriſdictionem [illegible] propagare, in odium illum adducunt [illegible] ſeroſque ſubditos deglubunt. Quo[illegible] unuſquiſque paret ſe ad rationem ad[illegible] niſtrationis ſuæ reddendam populo [illegible] decimo quoque anno regem certio[illegible]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

et, ubi ſibi ſatisfactum ſit, ubi non.
iantur itidem rigide falſa teſtimonia,
ous totus mundus ſcatet; curandum-
ne procuratores fiſci verbis, non di-
verberibus, teſtes adſtringant. Sed
taret, pœnam talionis proponi ac-
tori non probanti, quia plus hodie
mniarum eſt quam accuſationum:
octor qui talem ſubornat, aut acce-
pretio leges pervertit, in perpetuum
fficio removeatur. Danda etiam Re-
t opera, ut judices ſemper ſecundum
s pronuntient, & non prout ratio ſta-
aut boni regiminis, ut loquuntur, po-
t: & inde Rex, aut Vicerex, vel alius
iſter regius, rigorem juris benigne re-
gat, (excepta cauſſa læſæ majeſtatis
æ immediate) quo benevolentiam
uli magis ſibi conciliet. Eradican-
ue eſt mos ille perverſus judicum,
tamen in animis ſuperiorum altius
lit, qui quamvis aliquem innocen-
ſciant, in re nihilominus nullius
menti condemnant, quo in eum cul-
cidat, poſtquam res diu ſub judice
t: quo, ut ipſi dicunt, cauſſa præ-
is ſubeſſe videatur; nam culpa adeo
exaggeranda, ut potius infringenda
lliſque magis danda eſt opera ut ju-
int, quam ut videantur cum detri-
to populi & ipſius regis: nam hic
culpa

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

culpa illorum injuſtorum judicum D
regique infenſorum amore populi pri
tur, quod rerum ſuarum primum eſt
viri boni amiſs à famâ deſiderant mu
ſtatum ſuum in meliorem, ſicut vulg
ſu venire ſolet. Nuſquam pernicioſiu
occultius peccatur, quam à parvis m
ſtris in hac re peccari ſolet: quineti
quo majori in exiſtimatione à princ
bus ſuis habeantur, delicta exaggerare
lent. Hac igitur in re Commiſſarii
cernendi ſunt omni tempore, & quid
ſumptu ipſorum miniſtrorum, qui q
annis certum pretium in arcam com
nem deponere debent, quæ futuris C
miſſariis detur, ut illorum libri ra
num, tempore adminiſtrationis aut p
ea cum res poſtulabit, inſpiciantur. I
pter iſtiuſmodi miniſtellos ſæpe inte
provinciæ à Romano Imperio deſc
runt: maxime quando ambitione tu
di convincuntur nimium ad fiſcum
dignitatem cum re familiari augen
propenſi eſſe. Quam ob cauſſam P
Craſſo aurum liquefactum in os inf
runt; quod ipſum cuidam etiam H
no in Novo Mundo contigit. Et p
cto avaritia & cupiditas auri in prop
lo habita, cauſſa fuit, quod minus pr
re res in Novo Mundo, in quem tam
faculoſe intrarunt, ceſſerint, & quo

…i populi id perſpicientes caverunt ſi-
…b Hiſpanis, quorum imperium prius
… detrectaverant. Idem modus pro-
…endi uſurpatus in Belgio rebus illius
…nitiem attulit. Cauſſæ criminales tem-
…e pacis protrahantur; (*Nulla enim*
…uam de morte hominis cunctatio lon-
…ſt) minime vero tempore belli: ci-
… vero ſine tergiverſatione ac cuncta-
…e dijudicentur & componantur.

CAPUT XIV.

De baronibus ac nobilibus Imperii Hiſpanici.

…Ex Hiſpaniarum, ne tam vaſtum re-
…gnum dilabatur, opus habet homini-
… in literarum & armorum ſtudio ex-
…ntibus, quos poſtea baronatibus re-
…neretur; qui poſtmodum quaſi par-
…es regni, ſumma opera annitantur, ut
… ſub auſpiciis Regis ſui tutentur:
… baroniæ ubi ad homines indignos
…olutæ ſunt, multa inde naſcuntur ma-
… devolvuntur autem ad homines in-
…os, ſi ſcurris aut fiſcalibus miniſtris,
… novos modos graſſandi excogita-
…, dantur: vel etiam cum virum ſa-
…tem quidem & fortem in illis inve-
… quibus poſtea homines nauci ſucce-
…; aut luxurioſi aut ſuperbi, qui pa-
… ſoliciti ſunt de avita virtute, fruun-
tur

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

tur bonis à majoribus ſuis, ſibi relictis, vitam nobilitatem jactantes, non ſua propriam. Hinc fieri ſolet, ut rex vi virtute præditis deſtituatur, dum inuti augentur. Turca, ut huic poſteriori ma obviam iret, remotis omnibus qui alie nobilitati incumbunt, illos ſolum qui genita virtute excellebant, fovit: nec nim permittit ut filius in ſtatum aut l na patris hæreditario jure ſuccedat; ut ſibi ſoli illa accepta ferat, dum vir tem colit: quod ſi minus facit, ſervit in arte quadam ignobili, aut militia al cta. Priori quivis Rex Hiſpaniarum deri poteſt, ſi ad illos ſolos qui demer runt, deferat. Sed ſecundum remedi quo Turcæ utuntur apud Chriſtianos uſu eſſe nequit. Caveat tantum ne ba niæ creſcant in uno, qui prima occaſi data ab illo deſciſcat; ſicut fecerunt mores Iaponenſium, qui potentia a ſe regi ſuo in urbe Meaco oppoſuer Quod & barones Galli fecerunt, in dientes per id propriam ſuam mon chiam; & Scanderbegus Turcæ; item principes Tarentini & Salernitani, ali plures in regno Neapolitano idem ſunt contra Reges ſuos ſive Arragon ſes ſive Andegavenſes. Mala, quibus b nes populum & per conſequens re ſuum afficiunt, hæc ſunt; quod Ne

n & in aulam regis veniunt, ibiq; con-
mendo & dilapidando pecunias ſuas ſe
tentant, & regis amicos demerentur;
ſtque inopes domum redeunt, & fu-
ntur ubicunque poſſunt, ut damnum
ud reſarciant: poſtea redeunt in aulam,
em quaſi perpetuo in orbem agentes:
videmus territoria illorum magis de-
rta, quam regia in Italia, vitio ſcilicet
orum baronum. Tum ſi populus aut
ſtilenti lue, aut à Turcis infeſtatur, pe-
nt à rege tributa fiſcalia in aliquod
mpus, quæ ipſi nomine regis magis ſe-
re exigunt: id quod princeps Roccel-
nſis poſt prælium cum Turca initum
ſus fuit facere. Denique ſub ſpecie Ca-
eræ, ut vocant, id eſt, quo non tenean-
r milites hoſpitio excipere, aliquot mil-
coronatorum à ſubditis ſuis extor-
ent; habentque mille alios modos de-
ubendi miſeros ſubditos, ne ipſis quic-
am ad luxum deſit, aut largitionem. Et
et Hiſpani credant, talem prodigalita-
n regi prodeſſe, & ſtatum illius ſecu-
m reddere, quod tales luxui indulgen-
s non colligant theſauros, qui ſint in-
umenta rebellionis; revera tamen mul-
m nocet: nam populos, unde divitiæ
regem redeunt, ad incitas redigunt.
ui malo ut medeatur, expedit conſtitu-
nem facere, ne baroni plus 30000. co-
F. ron.

ron. reditus annui ſit, & quod ſuperet
illis, non ad alium ſucceſſorem quam fi-
ſcum in poſterum redeat: loquor de ba-
roniis quas dono daturus eſt. Quantum
ad præteritas, expedit, ut inter barones
competentiæ foveantur, quibus unus a-
lium quaſi per contentionem deprimat:
item, ut, ſeptennio effluxo congregatio-
nem, de qua ſuperius dixi, inſtituat: tum
ut baronib⁹ vinculationes adimantur: It.
ut ſinguli barones tot milites & equos
regi quolibet triennio alant, quot millia
coronatorum annua quiſque habet: item
dividat titulos, & titulatos multos creet,
ne paucitas dignitatem illorum augeat:
faciat quoque ut dominia ac prædia no-
bilia regni Neapolitani, Mediolani, Hi-
ſpaniæ item & Belgii, ab exteris eman-
tur, id eſt, à Genuenſibus, Florẽtinis, Gal-
lis etiam & Venetis, quo fiat ut barones
indigenæ humilientur, peregrini vero
magnos annuos reditus regi de domina-
tione patria pendeant. Vnde auſim aſſe-
rere, regem magis Genuæ quam Medio-
lani dominari: quia Genuæ nulla res ab-
que illius voluntate determinari aut fieri
poteſt, metuentibus ſemper Genuenſibus,
ne dominatus quos in ditione regis Hi-
ſpaniæ habent, perdant; ſic neque rex ſo-
licitus erit de illis alendis, ſicut de Medio-
lanenſibus: ſiquidem quem domi tu-
ali-

s, is tibi ſervit : ſic Florentini ſemper
rvierunt regi Galliarum, in cujus regno
ercaturam exercent. Verumenimvero
vendum eſt, ne loca munita unquam
ronibus concedantur. Curandum præ-
rea, ut omnes illorum filii magiſtros
iſpanos habeant, qui hiſpanizare illos
ceant in habitu, moribus, & modis
iſpanicis. Item poſtquam potentes e-
ſerunt, humiliet illos prætextu hono-
ablegando illos ad officium quoddam
dominatu ſuo longe diſſitum, in quo
is conſumant de ſuo quam lucrentur :
in & cum forte rex Hiſpaniæ evaga-
r, divertat apud illos, ut ſub titulo ho-
ris magnas expenſas facere cogantur.
bens itidem populo de illis conque-
nti aures præbeat. Nec unquam nobi-
as plus valeat in conſpectu regis quam
rtus : quæ regula cæteras omnes ante-
dat. Cæterum in omnibus civitatibus
etropolitanis regnorum ſuorum, vide-
et Olyſippone, Toleti, Antverpiæ, tam
hoc, quam in altero hemiſphærio, Rex
b ſpecie honoris in ſingulis quinque,
cto, aut decem ſtationes aut Sedes baro-
m curet erigi, quales ſunt Neapoli, ut
m de rebus ſuis diſponunt, quilibet ad
dem ſibi aſſignatam digrediatur. Sic e-
m diviſi nunquam aliquid in præjudi-
um regis per mutuam ambitionem de-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

cernere poterunt; & ubi tres forte leg
contra regem, ſemper octo pro rege ſt
tuentur. Ita rex ſecurius regnabit. Ec
dem modo ipſi populi in diverſas ſtatio
nes poterunt diſponi. Atq; hic modus ho
noratior & ſecurior eſt, quam ſi per in
micitias dirimantur, id quod ſcriptore
quidam voluerunt, dicentes: Divide &
impera. Semper Rex ſtrenuos ac virtu
præſtantes diligat, & ad honores eveha
Sed & in quolibet loco ubi ſenatum Co
ſilii habet, ei communis utrinque ſecur
tatis gratia religioſum aliquem è ſuis a
jungat. Debentque qui in tali dignita
conſtituti ſunt, ſub juramento, vel al
religioſæ alicujus cum Corona fratern
tatis modo, obſtricti eſſe, ut temporibu
turbidis ac periculoſis, non tantum a
rum argentumque ſuum Regi ad cuſt
diendum tradant in manus, ſed ipſi etia
pro fortuna ac ſalute regni abeant milit
tum. Quo ipſo Rex, ne forte rebellen
præcavebit: & in tali caſu quaſi pignor
loco in manu ſua habebit uſque adeo
mnes illorum theſauros, ut ne matron
quidem, quos poſſident annulos, monil
torqueſque aureos & alias res pretioſ
(perinde ut apud Romanos, cum ab Ha
nibale aliiſque hoſtibus urgerentur, f
ctum legimus) apud Regem depone
ſint dubitaturæ. Illi Capitanei pro pr
ſtan

antiſſimis habendi ſunt, qui & ipſi mi-
tes fuerunt, ſicut Antonius de Leva,
ionſalvus de Corduba: & illi pro ex-
ellentiſſimis conſiliariis, qui ab infimis
nuneribus per gradus ad ſumma aſcen-
erunt. Idcirco rex non multum cura-
it barones, qui prius non ſervierint, quo
onorum ducum militarium & conſilia-
orum officia illi præſtare queant. Con-
uirat igitur viros longo uſu atque expe-
entia præcellentes. Sed nec parva regno
iſpanico calamitas exiſtit ex ceremo-
iofis illis præcedentiarum actionibus,
t vocant, quibus ſæpe contendunt in-
r ſe barones. Quod ſane in bellis perni-
oſiſſimum eſt: nam hic virtus militaris
nice ſpectanda foret. Et quis ſcit, annon
oc ipſum in cauſſa fuerit, quod claſſis
la in Angliam anno 88. miſſa, peſſum
rit? Multum vero adjumenti barones
egi in hoc ferunt, quod, ſi expeditio ali-
ua minus proſpere ſucceſſerit, confeſtim
er barones rem reparare poteſt: id quod
urca nequit præſtare; qui ubi inſigni a-
qua clade fuit affectus, protinus viribus
xutus, barones nullos reſiduos habet,
uorum operâ in integrum reſtituatur:
cut & Darius ab Alexandro Magno, &
ultanus Ægyptius ſemel à Selymo vi-
us prorſus ſuccubuit. Et ſi æmulatio
hriſtianos non inceſſiſſet in memora-

bili illa victoria maritima anno 71. d
Turcis reportata, Byzantium recuperar
& Turca funditus extirpari potuiſſe
Diligenter igitur obſervandum eſt regi
in qua re barones noceant, in qua non
habeatque illos potius pro ſuis theſaura
riis armorum & pecuniarum, quam pr
patronis ſui ſtatus: quin etiam ex ill
theſaurariis Capitaneos facere poteſt,
jubeat ſecundogenitos reponere ad ſemi
narium virtutis militaris terra marique
ut infra dicemus; ſicque ipſos baron
illorum genitores quaſi vinctos habeb
interventu horum filiorum, uteturqu
illorum opera quotieſcunque uſu ven
rit. Vt infra in capite *De Navigation*

CAPUT XV.

De Militia.

Militia Hiſpanica, item defenſio
incrementum inde provenientia
duobus modis deficere poſſunt: un
quia mulieres Hiſpanæ ob nimium cal
rem parum fœcundæ ſunt: unde cu
tam in Belgio, quam in Mundo Nov
& aliis bellis, multi Hiſpani occidantu
accidere facile poteſt ut paucitate mi
tum laboretur. Sicut è contrario Helv
tii, & Poloni, atq; cæteri Septentriona
populi militibus abundāt, propter fœcu
ditatem mulierum ſuarum, maxime qu
pa

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

ucæ apud illos monaſteria ingrediun-
r; nec lupanaria tolerant, (quibus im-
ane quantum ſeminis humani corrum-
tur;) & quia liberiores agunt, nec de
te in contrahendis matrimoniis mul-
m ſoliciti ſunt; ideoque arte & natura
ultiplicantur. Hinc factum, ut Franci,
othi, Vandali, Longobardi, Eruli,
nni, & alii Septentrionales populi
mper hominum copia abundarint; adeo
etiam per anguſtiam ſuarum regio-
m coacti fuerint emigrare, noſtraſque
alias terras occupare, & ad inſtar
um ſubinde colonias deducere: unde
demus nationes Orientales, Græcas,
las, Hiſpanicas, & Pannonicas extin-
s fuiſſe. Quare Hiſpani pauci nume-
ob rationes dictas compulſi fuerunt,
a illa quæ armis vicerunt ab inco-
denudare; quod teſtatur Mundus
ovus; ne ſcilicet perpetuo ipſis timen-
m foret, ne victi, numero plures, con-
illos arma reſumerent: atque ob il-
n quidem cauſam ab ignaris pro crude-
us habentur. Subditi etiam & reditus
iminuuntur; regioneſque populoſæ ab
s abhorrent: atque ob hanc cauſam
Belgium eodem modo infringere ag-
ſſi, graviſſimum odium ſibi contra-
unt. Et ecce in regno Neapolitano &
ilia iſtud etiamnum facere coguntur;

quandoquidem vix quinquies mille H
ſpani illa tam ampla regna in officio t
nent; & certe dominationes illæ ſola op
nione ſuſtentantur. Hac ipſa etiam c
cauſa coguntur populos exarmare; quo
illos in ſuſpicionem tyrannidis & inhu
manitatis adducit, multoſque fuga
quemadmodum Solon ad Periandru
Corinthi Tyrannum dixit. Item cu
ſuos duriter habeant, coguntur Helv
tios cuſtodes corporis ſui ſibi aſſumer
minus fidei ſcilicet habentes illis quib
ob hanc ipſam cauſam exoſi ſunt; quem
admodum idem Solon ad eundem illu
dixit. Alter modus, vel cauſa, cur Hiſp
nia propugnatoribꝰ deſtituatur, eſt, quo
Hiſpani, ſi quando regionem deliciis d
fluentem in poteſtatem ſuam redigun
in illa ſe effæminant ac enervant, fero
ciamque ingenitam abjiciunt, quo fit
ſibi ſolis ſecure confidentes, facile ru
ſus inde expelli poſſint. Ob hanc cauſſa
Romani videntes exercitum ſuum
Campania mollitie enervatum, eunde
reformarunt. Et Neapoli nullus unqua
rex indigena fuit, ob aëris mollitiem
delicias Venereas, quibus animi viril
effeminantur. Nec exteri illam retine
potuerunt; quia temporis progreſſu v
les facti, aliorum extraneorum præc
ceſſerunt: ſicut Viſcardi Suevorun

Suevi, Andegavenſium, Andegaven- Arragonenſium, & in fine Gallorum Caſtellanorum; quorum hi Magni Ca-aneo duce etiam Gallos inde excedere ëgerunt. Idem paſſi ſunt feroces populi ptentrionales, quotquot loca Meridio-lia occuparunt; nam mollitie regio-m illarum fracti ſunt. Atque hoc pacto eruli Gothorum præda facti ſunt; & othi Græcorum, Longobardi Gallo-m, & tandem Vandali & Hunni idem ſſi ſunt. Tartari Turcarum ludibrium ti ſunt: at Turcæ jam Septentriona-m populorum præſidio ſe tutantur, c modo: Poſtquam viderunt animoſi-em ſuorum tepeſcere, ſeminaria ali-ot militum, (Serragli i. e. clauſtra ap-llant) inſtituerunt, in quæ omnes om-um nationum à ſe victarum præſtan- & robuſtos pueros concludunt, ubi uefiunt nullos alios pro parente vene-ri & colere quam ipſum Turcam; di-untque ſimul artes militares & religio-m: atque ex his ille Ianizaros corpo- ſui cuſtodes efficit; & ex his Ianizaris cit poſtea Baſſas, id eſt, capitaneos & nſiliarios militiæ, item præſides pro-nciarum & baroniarum: & ex illis, i apti ad ſtudia fuere, facit MUFTY & ADI, id eſt, ſacerdotes atque judices. de quamvis genus Turcarum deficiat,

 ta-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

tamen nunquam ſtrenuis militibus d
ſtituitur; quandoquidem ab omnib
provinciarum ſuarum præſidibus tal
educari jubet. Et Romani quo ſemp
affatim militum haberent, propoſueru
magnæ dignitatis præmia omnibus q
per virtutem militarem ad honores aff
ctarent viam. Hinc Ventidius, Mariu
& alii fortes & prudentes viri eo mo
apud illos emerſerunt, donec totu
mundum ſuum fecerunt. Ergo rex H
ſpaniarum, ut hæc duo mala, quibus
plurimum conflictatur, à militia ſua e
pellat, duas has artes potiſſimum obſe
vet. Primo, quam primum auferat pop
lis quos ſibi ſubjicit bona immobilia, v
ctumque & veſtitum præbeat, jubeatq
terram colere: filios vero illorum mil
tes, aut agricolas, prout magis minuſ
expediat, faciat: quod optimum erit fac
re in regionibus quas certa occaſione o
tinuit: ſicut Ioſephus fecit in Ægypt
qui occaſione caritatis ex improviſo or
quo melius populo ſubveniret, omn
Pharaoni regi ſuo mancipavit; à qu
Turcæ hanc artem didicerunt. Sic eni
omnis ſtrenuum ſe in militia præbebi
ut dives evadat, filiique parentum ſu
rum veſtigiis inſiſtent. Sed opus erit h
mine vere ſapiente, ut hoc probis occ
ſionibus in noſtra regione efficiat: v

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

rex intermedium legiſlatorem conſti-
t, (qualis fuit Ioſeph in Ægypto, aut
to à Dionyſio Tyranno in Siciliam
catus,) cujus opera in ſingulis ſuis pro-
iciis trium aut quinque civitatum po-
am reformet; quarum exemplum re-
æ poſtea ultro ſequentur, poſtquam
erint commoda, quæ illa reformatio
um trahit. Idcirco ad hoc bonis &
ientibus prædicatoribus imprimis o-
eſt; ipſeque certum ſecretum, quod
hanc rem habeo, regi reſervo. Aut,
modum jam inceptum perſequi in ani-
habet, (quamvis ille Novo Mundo
nus expedire mihi videtur) dico illum
bito reſpectu ad multitudinem vaſallo-
n & militum ſuorum procedere debe-
in hunc modum: Primo benefaciat
bulis remittendo illis tributa, laxando
es, & ſubtrahendo inferioribus mini-
s materiam graſſandi in bona ſubdito-
n, & militibus affligendi cives, quas
res populi minus dant operam liberis
i inſtar mancipiorum poſtea habean-
. Vnde filiæ inopia dotis cœnobitæ
meretrices fiunt; viri vero, ſacerdo-
aut monachi, aut profugi, aut milita-
n peregre abeunt. Quare ſatius eſt be-
gne illos tractari, pro certoque credi,
uniam hominibus imperium in ini-
cos ſuos non dare, ſed potius prædæ
illos

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

illos exponere. Hinc Hiſpania gravi
errat, omnia, ſicut monſtrabimus, pre
æſtimans; quum vaſalli & milites dom
num te ſuper inimicos tuos conſtitua
non vero nummi: ſed nummi tantum c
iguntur ad hoc, ut educẽtur & habean
milites. Præſtat ergo milites quam pe
niam regioni alicui imperare; ſic en
milites & ſubditi humanius inter ſe
vicem conſervabuntur. Quocirca tut
erit conſtituere, ut in Hiſpania & ex
eam primogeniti ſolum in familiam ſu
cedant; reliqui vero omnes ſtipendia
rege faciant; quam magnas pecuniar
ſummas ſevere extorquere. Secun
matrimonia foveantur, negatis certis h
noribus, illis qui cum milites non ſi
non tamen, poſtquam vigeſimum p
mum annum ætatis attigerunt, uxo
ducunt: nam hoc pacto dotes, quæ j
matrimoniorum conditionem pejor
reddunt, imminuentur; primum id
reipubl. elementum, frequenter à R
manis uſurpatum. Vtile quoque foret
gibus cavere, ne filiæ mechanicorum
ruſticorum plus centum Coronatis do
nomine maritis afferant: & ſub hac le
comprehendantur etiam illi, qui o
mechanici fuerunt. Nam hodie qu
primum quis 100. coronatos corra
fœnori dat, vultque nobilis ſalutari, v

dic

ens arti ſuæ; atque ita regis tributum nuitur, non ſine detrimento cætero- n vaſallorum. Verum circumſpectus ſlator hæc omnia præcavet. Tertio mittat, ut liceat militibus ſuis in Bel-, Anglia & Africa mulieres rapere, s poſtea pro uxoribus habeant, prout mque mutuus amor ad hoc illicit, riantque illas ſumptibus regis; qui pter hoc ſtipendia militum augebit. hæc omuia fiant hac conditione, ut rmanæ Hiſpanis nubant, & Africanæ rmanis aut Belgis, & Hiſpanæ Italis. n hoc lex naturalis vult, ut Hiſpani- calor Germanica ſuccoſitate fœcun- reddatur, & Africana vehementia & r Belgico frigore & humiditate me- temperetur, ita ut cupiditas Venerea œcunditas, ſicut in philoſophia mea ſi, magis intendatur: & quantum ad temperamentum attinet, Itali ad u- nque boni ſunt. Hincque adeo duo tuntur bona, quorum unum eſt, ut lieres Chriſtianam fidem amplectan- nam mulier nunquam religionem a- ab illa, quam maritus ſuus quem a- habet, ſectabitur: velut fœminæ Se- trionales natura frigidæ, amant ma- s Meridionales quod calidi ſunt: abinæ pacem conciliarunt inter Ro- nos prædatores & Sabinos paren-

tes

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

tes ſuos, qui venerant illas repetitum
Sanctus Paulus inquit, Salvabitur infid
lis uxor per fidelem maritum, & conv
Alterum vero bonum eſt, quod rex ſe
per militibus abundabit, faciens ipſ
quoque militum filios, milites. Iis i
que abundans propter iſtam fœcundi
tatem quam modo dixi, accendet a
mos militum ad expugnanda inimic
rum loca munita, quo formoſas con
ges ſibi habere poſſint; & poſt quieſce
atq; hoc Platonis ſecretum eſt, ut mili
amore ad pugnandum exſtimulĕtur. T
etiam volo, ut lege caveatur, ut qui p
res mulieres rapuerunt, in caſtellis loc
tur, non vero caſtra ſequi cogant
quemadmodum milites uxorati Neap
in arcibus habentur: & valde expec
in novas Novi Orbis colonias illos ab
gare. Tertio, curet erigi in unoquo
loco, Hiſpaniæ, Neapoleos & Belgii,
aut quatuor ſeminaria militum, in
filii pauperum & naturales liberi tant
deducantur, ubi aſſuefiant arma tract
& regem ſolum pro patre agnoſcere
ut poſtea in numerum recepti muli
captas matrimonio ſibi jungant. hoc
in cauſa erit quo minus pauperes vet
tur liberis operam dare, cum de nutri
eorum certi ſint; & rex habebit mi
fideles, In nationibus vero externis,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

nationibus ſingula ſeminaria conſti-
, ut videlicet ſua ſint Maurorum, ſua
arum filiis; quos in diſciplina mili-
educati curet, ſicut Turca Ianizaros
. Sed & mulieres pauperculas ſimi-
in ſeminariis alat, ut militibus lectos
ant, aut telas, vela, & ſimiles res
nt. Tum ne nimis conſanguinitate
inqui inter ſe contra ſtatuta Eccleſiæ
lentur, & quo fœcundiores reddan-
, Italæ cum alumnis ſeminariorum
ii aut Hiſpaniæ connubio jungan-
Hoc enim pacto nec tot inutiles re-
ſi fient, quibus eccleſia oneratur:
ndoquidem non religione, ſed ne-
tate compulſi hoc genus vitæ elege-
, ſcandaloque aliis ſunt; ipſeque rex
no afficitur, qui minus vaſallorum
ibutorum atque etiam militum ob
abet. Et educari poſſunt in iſtis clau-
ſive collegiis, ſive utcunque libet vo-
, omnium nationum homines. Ad
ſuſtentandos petantur reditus ex xe-
ochiis & collegiis ſenum, aut alio-
honeſtorum hominum, aut religio-
m, qui concionando quod ſibi ſatis
quirunt; imo & expoſcatur à fœ-
ribus, ſicut dicam, ubi de theſauro
loquar. Ita regis patrimonio nihil
hetur, adeo ut ſit quid de ſuo ero-
potius lucretur. At vero, ut Hiſpani
cum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

cum Italis & Belgicis mulieribus un
familiam conſtituant, perutile eſt His
niæ: ſic enim mundus paulatim mo
Hiſpanos induet, & facilius ſub jug
ibit. Et errant milites Hiſpanici, qui N
poli agunt, dum quærunt ſolummo
mulieres Hiſpanicas, quas ſibi matri
nio jungant: quapropter Proregis
ut curet Hiſpanicas cum Italis aut B
copulari; honorans illos omnibus
dis; maxime ſi inter primores & B
nes hoc contingat. Nec eſt quod
quam putet, clauſtra illa Turcarum
commentum: nam exquiſitiſſima
ars eſt ab ipſis Apoſtolis in Eccleſi
venta, quandoquidem Papa tot col
habet juvenum Germanorum, Ar
rum, Maronitarum, ut ſint ſemin
fidei: & ordines S. Dominici, S. F
ciſci, & aliorum, nihil aliud ſunt, q
ſeminaria militum apoſtolicorum,
lingua ſolum, ſine armis, mundum
mant; & hi ſunt ipſiſſimus nervus
minii Eccleſiaſtici. Papa itidem a
gnitatem Sacerdotalem, Epiſcopal
aut etiam Cardinalitiam, omnes
nium nationum homines admittit,
lo diſcrimine habito pauperum &
tum, barbarorum aut Latinorum (
ipſe Apoſtolus ordinavit) modo qu
lit eſſe ſapiens, & vir bonus: hin

d

minium illius tam late diffuſum uni-
que eſt, per Hiſpaniam ſcilicet, Mun-
h. Novum, Africam, Galliam, non mi-
quam per Italiam; idq; propter vin-
um religionis commune, & corporum
morumq; unionẽ. Idcirco rex, qui non
m fortunarum, ſed etiam corporum
rmorum conjunctionem quærit, niſi
gione quoque, quæ animorum vin-
um eſt, polleat, dominium quaſi ab-
natum & minus forte habet: con-
que, Imperatorem Germaniæ, quod
ulis religione diſſidentibus imperat,
us pollere, quam aut regem noſtrum,
ducem Bavariæ. Hinc ergo Turcæ
nno noſtro ſapiunt; & nos tranſgre-
ur legem politicam, ut Romanam
Gentilem obſervemus. Quare rex
ret quod Chriſtianum decet, ſi cura-
inſtitui collegia militum, & ad mili-
s dignitates non Hiſpanos ſolum, ſed
ſvis ſtrenuos eveheret, moribus Hi-
nicis eos aſſuefaciens: ſic enim magis
ab extraneis, quam à ſuis amaretur.
n contra S. Thomam ſit, ſumere &
tizare in ſeminariis liberos hæretico-
n & Maurorum, cum jure belli ra-
ntur; ſed cum pacis tempore vi eri-
ntur, ſicut Hebræorum Romæ viven-
m: quamvis Scotus utrumque conce-
. Item condonet ſeptimo quoque an-

no elapſo omnibus proſcriptis & mor
reis, ſub conditione eundi militatum
Africam aut Mundum Novum. It
conſtituat, ut ſingulæ parochiæ ſingu
annis militem ſufficiant; id quod Exc
lentia veſtra certum quendam ſuum an
cum in Hiſpania propoſuiſſe ait: H
enim pacto ad ſexaginta millia milit
& ultra inde haberi poſſent. Expedit i
tur valde, unionem prædictam cum P
inire. Sed melius eſt, efficere, ut quili
Baro certo temporis intervallo cert
numerum militum ſuppeditet: optim
vero fuerit, ſi & ipſe proficiſcatur in b
lum, quando Rex proficiſcitur. Id qu
non tantum in Hiſpania, ſed & in o
nibus regnis Regi ſubditis obſervari fi
que debet. Sicut & illud, ut primoge
ſoli in bona parentum ubique ſucceda
Verum enimvero iſtis omnibus reg
locus non eſt, niſi fundamentum G
tium reformetur, ſcilicet in matrimo
contrahendis, & erigendis ſeminariis
litum, qui nutrimento, & veſtitu c
tenti, ſpe emergendi, ſi ſtrenuos ſe p
buerint, exſtimulantur, ut res quantu
vis arduas majoreſque quam Turcar
Ianizari ſolent, conficere non dubit
Hoc ſufficiat dixiſſe, de militibus au
dis, & regionibus non depopulandis.
pitaneos quod attinet, creentur
oti

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

ſiſſimi illi, quos hodie Nobiles vo-
nt; ſed ſtrenuiſſimi & fideliſſimi qui-
e, magis ad ſeveritatem ſicut Annibal,
am ad benignitatem proni ſicut Sci-
: hique ex numero militum eligan-
, qui fortiter pugnarunt, & per gra-
s ad dignitates aſcenderunt; velut Ma-
s, Sylla, Ventidius, Antonius de Leva,
cala, & Occiali. Verum cui ſumma
lli credatur, opus eſt viro authoritate
ecellente, atque ejuſdem cum rege pro-
piæ: aut, ſi metus ſubeſt, ne hic talis ad
perium affectet viam, ſumatur ex Ba-
nibus unus, qui ad hoc negotium ap-
iſſimus ſit, vir magis actionibus quam
entatione & geſtibus pollens. In hoc,
o tutius agat Rex, Conſilium virorum
udentum, fidelium & religioſorum in-
tuat, è quorum manibus milites ſtipen-
a accipiant. Quia nihil in Belgio rebus
gis tam obfuit, quam quod milites
ario ſuo fuerunt defraudati. Ideoque
lim hos eſſe Capucinos; quoniam iſti
cuniam minime omnium religioſo-
m curant. Vtque ſemper ſint, quibus
pitaneatus demandentur, ſeminaria
culiaria inſtitui debent ſecundo vel
ſtgenitorum ex Baronibus ac Nobili-
s prognatorum in unoquoque regno;
i erudiantur in arte equitandi, jacu-
ndi, fortificandi, oppugnandi & expu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

gnandi, item, acies & obſidiones in
ſtruendi, pugnandi itidem, & in cohor
tes dividendi, quomodoque imperan
dum ſit militibus, & tironibus præmon
ſtrandum, quemadmodum Anniba
nondum nonum annum egreſſo mon
ſtratum fuit. Veruntamen non solu
fraus circa ſtipendiorum ſolutionem, ſe
& inſolentia ob recentem victoriam
item contemptus minus ſeveri ducis, o
caſionem militibus præbet tumultuand
Quare ſemper in turmas dividendi, n
unquam congregandi ſunt, niſi cum aci
inſtruenda eſt; quia tum timor ex hoſt
bus illos concordes duci ſuo facit: h
neglectum inducit malum illud quo
Carthaginenſes poſt primum bellum P
nicum experti ſunt, quodque Roman
ipſis pernitioſum fuit tempore Furii C
milli. Ergo authores militarium tumu
tuum ſemper illico in præſentia militu
mortis pœnas luant, ſicut olim Speridiu
quique exercitum Caroli V. concitav
ut ex Auſtria retro in Italiam ceſſeri
nam horum eſt gladiis potius, quam li
gua rem poſſe gerere. Quique ad morte
condemnati ſunt, ipſius exercitus, n
vero ducis manibus occumbant,
iſtum in odium adducant. Quin etia
ſæpe ignoſcere reis debet, cum univer
non vero pauci pro eo intercedunt,

Pa

pirius, Torquatus & Druſus; quemmodum Tit. Livius & Corn. Tacitus
cent. Hiſpani boni ſunt pedites, etiam
m in locis montanis aut muris depuandum & tutandum eſt. Galli & Belgæ
equis bene pugnant, in aperto campo,
que primo impetu. Itali utroque modo
æſtarent, niſi naturæ propriæ abuſus
ſos perderet. Populi montani, ut Canbri, & Helvetii, & Itali Appenninum
colentes, Saxones itidem, pedites ſtree pugnant, naturaque propenſi ſunt ad
ertatem; fideles habentur, at minus
tuti. Campeſtres, ut Vandaloſii, Caſtelni, Auſtriaci, Vngari, & Neapolitani,
uitatu præſtantes ſunt, & duro impeo coërcendi, infideles, & aſtuti. Has
m exactas conſiderationes dux obſert, ſi milites arte tractare vult, quod ſi
r phyſiognomiam, ſicut Iulius Cæſar,
orum naturam introſpicere nequit.
uneribus illos poſtquam quinquageſium annum attigerunt demulceat, ut
utius in ſervitio perſiſtant. Quod ſi ad
xageſimum quintum pervenerint, caellis & arcibus imponantur, & domum
uieturi remittantur. Oportet inſuper aſefacere milites ut onera portent, aut
rram egerant in vallo ſtruendo, more
omano, ſi foſſores deſint: vel conficiant
ontes, reficiantque triremes, id quod ex-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

ercitus Cæſaris in Belgio & Anglia fecit. Et quamvis belli alea non in multitudin[e] conſiſtat, ut docet Alexander Magnus qui triginta millibus veteranorum totum mundum ſubjugavit, & Scanderbegus atque item Cæſar cum paucis multo[s] ſubegit: tamen multitudo ſemper multum præeminet. Hinc Turca ſemper qua[-] ſi vicit: nam cum numero abundet, im[-] bellem omnem multitudinem in princi[-] piis pugnare jubet, ut ita milites noſtri vi[-] res in trucidandis illis conſumant, atqu[e] in fine à Ianizaris integris adhuc vincan[-] tur. Hic mos non plane diſpliceat, nî im[-] pius ſit. Quare in militiam emittend[i] ſunt homines experti, quique Chriſtian[i-] ſmi utilitatem ac gloriam ſibi ante ocu[-] los propoſitam habeant, non vero ſuan[m] propriam: neq; ob parvi momẽti cauſſan[m] morti illos exponere decet. Imo quando[-] que manu ducis propria curandi ſunt, [ſi] uſus veniat, quo charior illis fiat. Con[-] cionatores etiam in exercitu habend[i] ſunt, qui illi Deum in mentem & memo[-] riam ponant, exemplo Machabæorum. Quod ſi paucis vincere cupis, neceſſe eſt ut plures proprios milites, quam auxilia[-] rios habeas, aut etiam mercenarios, v[el] limitum tuorum cuſtodes, ne in medi[o] collocati fugam capeſſant. Requiruntu[r] huc plures aliæ obſervationes, quas om[-]

ne

hic recenſere non poſſum : namque
id ſolum adduco, quod Hiſpaniam
cernit. Sed providendum eſt in mili-
ſupra omnia , ne milites pecorum in-
ſtractentur. Qui ſi ſtipendia ſuo tem-
re accipiant, ſi vulnerati ſedulo curen-
, ſi gloria militari , ſi alloquiis bono-
n concionatorum , & præmiis excita-
ntur ad virtutem , minime fugam aut
ctionem, quæ duo peſſima mala ſunt,
umſpicient. Religioſi uniuſcujuſque
itis res egregie geſtas ſcriptis recon-
t, regique ipſi cum remuneratur mili-
ſuos, exponant. Hæc enim cauſſa eſt,
od barones arma ſumere tergiverſan-
, dicentes, Rex ipſe præſto non eſt, ut
gnanima mea geſta coram inſpiciat,
que etiam perfidæ invidorum Capita-
rum commemorationi ſat fidei ha-
. Nec pecunia ſolum numerata illos
neretur, ſed quandoque corona aliqua
quercina , aut oleaginea : quod argu-
ntum honoris illis magnificum, & ti-
oneroſum non eſt : conſtantiuſque in-
apud te perſiſtent. Quippe , pecunia
erius comparare & vendere itidem fi-
m, quam tu ab illis comparaſti, poteſt,
n vero honorem ; cum ignominioſum
ivis, etiam apud hoſtem ipſum ſit, de-
ere regem ſuum. Quare impune à
ovis occidi debet, qui primus fugam

capeſſit, aut prædatum procurrit ſine d
cis ſui licentia : quæ res ſæpe victoria
remorata eſt, & qui minimi in acie pre
ſunt, hoc modo diteſcunt, dum fortes
extremum uſque vitæ ſpiritum pugnan
Qui occupat locum commilitonis inte
fecti, aut protegit ſervatque illum, acc
piat coronam quercinam, civicam c
ctam. Qui primus in murum evadit, c
ronam muralem ex herbis flexam, è m
nibus ducis accipiat, cum applauſu
cantu militum, more Romano. Na
hæc duo, pœna ſcilicet & præmium, m
litaris diſciplinæ fundamenta ſunt; qu
rum prius à malefaciendo abſterret, p
ſterius vero ad benefaciendum inſtiga
illud in rebelles & viles, hoc vero in g
neroſos & ſtrenuos inventum; illud fr
ni, hoc vero calcaris inſtar eſt. Alexa
der Magnus in honorem militum ſu
rum apud Granicum flumen occiſorun
ſtatuas marmoreas magnificũ in modu
erexit. Rex Siam, ut animos ſuorum
fortiter pugnandum accenderet, curav
nomina illorum qui ſtrenuos ſe geſſ
runt, in librum deſcribi, & poſtea cora
ſe recitari : quod idem & Aſſuerus, ſac
ſcriptura teſte, factitare ſolitus eſt. Cu
de magnis imperiis acquirendis agitu
Rex ſemper in militiam ipſe proficiſc
tur; quandoquidem Reges bellicoſi ſen

P

plus acquirunt quam deſides : quod in acquirendo gnaviter conſideran-n eſt. Quod ſi de tutando tantum ncipatu agitur, maneat licet domi, mo. Capitaneos fortes & fideles ſuis mili-is præficiat. Sed ſemper opinionem icoſi de ſe præbeat, ſi contemptui ex-ni nolit, aut oſtendat palam, ſe amare um. Vt citra periculum vincat, ma-um militum numerum ſecum ducat; ec exiſtimationem perdat, nec ab ho-us contemptui habeatur. Clades ſuo-n minus nocent ubi ille ipſe præſens n fuit. Militia maritima in qua Ge-enſes, Luſitani & Hollandi excellunt, maxime neceſſaria; nam qui ſe domi-m maris efficiet, idem etiam dominus ræ erit.

CAPVT XVI.

De Ærario ſive Theſauro Hiſpaniæ.

ERarium ſive Theſaurus eſt neceſſa-rius etiam ad exiſtimationem con-vandam: nam ita comparatum eſt ho-, ut principatuum potentia æſtimetur abundantia pecuniarum potius quam gnitudine territorii ſui. Ideoque non um belli, ſed etiam pacis temporibus, beat princeps ſemper pecuniam præ-tem : difficile enim & periculoſum , præſertim flagrante jam bello, expe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

ctare dum nummi colliguntur. *Tolle mo-ras, ſemper nocuit differre paratis.* Opt[…] igitur eſt, ut pecunia ſemper in promp[…] ſit, ad milites illico conſcribendos; n[…] dum tu in conquirendæ pecuniæ ratio[…] occupatus es, hoſtis tuus te prævenia[…] In hunc finem Auguſtus ærarium mi[…] tare inſtituit, teſte Suetonio, utque pe[…] petuo ac ſine difficultate ſumptus ad co[…] ligendos ac ſuſtentandos milites ſuppet[…] rent, novis illud reditibus ac vectigalib[…] locupletavit. Sane multi mirantur, qu[…] rex Hiſpaniarum, cum plus quam vigin[…] milliones auri quotannis percipiat, no[…] dum tamen ſeipſum Monarcham orb[…] Chriſtiani effecerit, nec Turcas præter[…] invaſerit. Quibus ego citra admirati[…] nem reſpondeo, hoc nimirum accide[…] quia neſcit occaſionem prehendere, q[…] fortunam magnorum imperiorum h[…] ctenus ſuſtinuit. Occaſionem quidem d[…] dit conjunctio Caſtiliæ, & Arragoni[…] Neapolis & Mediolani: ſed multo m[…] jorem Carolus V. vir militaris, rex H[…] ſpaniæ, præterea electus Imperator G[…] maniæ, qui his auſpiciis mundum ſ[…] ſubjicere potuiſſet, modo ſciviſſet æq[…] bene leges victis imponere, ac ſcivit vi[…] cere. Hic occupavit Tunetum, & Ari[…] deno Turca inde expulſo, Muleaſſe[…] Maurum regem illius loci conſtituit, n[…]

mu[…]

ato regni ſtatu. Dein vicit Germa-
n, hoc eſt, principes proteſtantes,
s dignitate Electorali exuens in eo-
locum conſanguineos & fratres illo-
ſubſtituit, cæteroquin nihil mutato
um ſtatu. Cumque Lutherum in
ibus & poteſtate ſua habuerit, illum
en, vanam clementiæ famam aucu-
, dimiſit; ut ſcilicet totam Germa-
n cum Belgio ſeduceret. Cepit Fran-
m regem Galliarum, illumque liber-
ſuæ reſtituit, ut ſcilicet novum ille
citaret bellum, quo conatus illius ir-
s redderet. Expugnavit Siænam &
entiam, & dono illos dedit familiæ
diceæ, ſcilicet, quo majores haberet
nicos. Nam qui ab aliquo ad aliquem
entiæ gradum evectus eſt, deſiderat
uantumcunque ſervitii, quod illi de-
, non præſtare; ideoque eo jugo ex-
endo occaſiones quęrit quibus bene-
orem inimicum ſibi reddat; id quod
ces Florentiæ, & Mauritius Elector
oniæ adverſus Carolum V. fecerunt.
beneficia, quæ propter magnitudi-
n ſui rependi non poſſunt, benefacto-
virtutem plerumque in odium addu-
t, ut in modo nominato Franciſco
e Galliarum, & Carolo V. manife-
n factum eſt. Cauſſam etiam non ac-
ſitæ monarchiæ hanc addo, quod Phi-
lippus

lippus patri ſuo non etiam in bello pot
ſuccedere, & propterea Belgium una c
titulis Imperialibus perdidit. Sed inf
tunium quod ex Carolo filio ſuo acce
ſuperavit omnem aliam: nam ille e
loco potuiſſet gerere bellum. Quod c
non facere poteſt Rex, ſemper cogi
magis tutari regni ſui limites quam p
pagare: imo in officio continere Ca
taneos ſuos, ne deprædentur & è theſ
ro ſuo diteſcant, in id potius incumb
tes, ut officinam bellicam in rem ſu
inſtituant potius, quam ut Regis im
rium dilatent. Ideo has regulas (qua
vis loco huic minus convenientes)
ut cum regio aliqua nova, & cui ſit
ligio & ratio gubernandi diverſa, acq
ritur, illa habitatoribus denudetur, e
cendo populos, ut ipſi pro mancipiis
beantur, & baptizando filios illorum,
in Seminaria amandando, aut tranſp
tando illos in Mundum Novum: in q
rum locum colonia nova ex tuæ reg
nis hominibus, ſub duce fideli & prud
te mittatur. Id quod Carolum V. Tu
ti facere, & Muleaſſem Neapolim dep
tari par fuiſſet. Imo hoc ipſum etiam
cuiſſet facere in Germania, nempe Sa
nia, Marchionatu Brandeburgico, La
graviatu Haſſiæ, ubi mutatis ducibus
væ Coloniæ inſtituendæ: Civitates v

lib

æ ademptis privilegiis ſupprimen-
denique tres Cardinales gubernato-
roti Germaniæ imponendi fuerant.
n autem regio nova dominio ſolum,
etiam religione diverſa acquiritur,
circa populum mutetur; ſed valida
ſidia genti imponantur: magiſtratus
um primarii è regiis conſtituantur, in-
ores vero è plebe illius loci; cujus iti-
a leges paulatim mutentur in leges re-
, intendendo vel remittendo illas,
ut regionis illius ratio poſtulat: au-
res factionum è medio protinus tol-
li ſunt, vel occiſione, ſi ſe tibi oppo-
unt; vel, ſi tuas parteis foverunt, tranſ-
tatione in Hiſpaniam, ut ibi baronias
præmium accipiant, vel liberum ſit
mmercia in tuis regnis exercere. At
quam capita gentium quas ſubjuga-
in ſuis locis relinquantur: quod cum
ozzis, Medicis, Capponis, Petrucciis,
aliis factionum anteſignanis, Sænæ &
rentiæ fieri oportuit. Quin & Galliæ
em Franciſcum ſic coërcitum opor-
, ne in poſterum contra Carolum V.
cquam moliri potuiſſet. Hæreticos
o, & Lutherum confeſtim poſt comi-
Auguſtæ habita, ſub alio prætextu
nnis opprimere, de quibus infra, ſatius
ſet. Quod ſi Carolus V. hæc obſer-
ſet, neutiquam tantum oneris & ope-
ris

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

ris ad Philippum tranſmiſiſſet, & forta
Carolus filiolus illius adhuc ſuperſ
eſſet, & ipſe in bellum profectus fortaſ
Africam, Hungariam, Macedoniam, I
liam & Angliam ditionibus ſuis adjec
ſet. Sed ille, ut dixi, ſolus horum ma
rum, quæ etiamnum fiunt cauſſa fu
Quo minus proinde miror, quod tan
pecuniæ ſumma Hiſpanici Imperii lin
tes non propagati ſint. Potius mir
quod Rex tam opulentus, tributa illa
uſus neceſſarios non repoſuit: quod
perniciem afferre potuit. Nam ſi neg
tiatio maritima illi ſolum in quinqu
nium aut ſexennium tolleretur, aut cla
è Novo Mundo auro & argento onu
remeans interciperetur, annon tum ur
ret ipſum neceſſitas, ut exactionibus
miis proprios ſuos ſubditos gravet, &
odium illorum in ſe derivet, mercato
evertat, milites ſtipendiis defraudet,
que minima quaque occaſione illos
mittat? Eſt etiam admiratione dignu
quomodo conſumatur tanta divitiar
vis, ſine ullo emolumento; cum vid
mus Regem fere perpetuo inopia labo
re, atque etiam ab aliis mutuo accipe
Vnde dico, fieri non poſſe, quin res m
ſuccedant, quamdiu huic malo obvi
non itur. Non tamen dico, omnem R
gis potentiam ſolum in nummis con
ſte

e: regique conſiderandum pecuniâ
a ad vincendum hoſtem parum profi-
Certe Iulius Cæſar experientia mi-
ri, & amore militum, etiam pauciſſi-
rum, univerſum mundum ſubegit.
& Saraceni, Tartari & Hunni ſine
mmis mundum pene totum ſibi ſub-
erunt. Igitur pecuniæ ut ſeſe ſuſtentet
iſſimæ ſunt, non itidem ut regiones
uirat. Atque hanc ob cauſſam virium
rum nervos in alio quam in divitiis
s eſſe credat. Nam fides pecunia com-
ata, pecunia rurſus vendi poteſt. Et
e quæſo, quomodo in Gallia Philip-
noſter Duces Meduanium Ioieuſam,
rcurianum & Guiſium, contra Re-
n Navarriæ pecunia ſua ſuſtinuerit;
quo pacto Navarræus eoſdem illos re-
eraverit, & ad ſe pertraxerit, poſt-
m ille tenacior factus manum clauſit.
n Capitanei & milites in Belgio jam
e cauponantur potius quam bellige-
t, minime pugnantes ut vincant, ſed ut
um ex arte militari faciant, & arma,
e inſtrumenta imperii ſunt, avaritiæ
udicrorum ſuorum inſtrumenta fece-
t. Rex ſeipſum decipit dum avaritiæ
u'get; quandoquidem ſatis pecunia-
n habet, ſi ſatis militum habet, cum a-
re reciproco, & mutua virtute; quæ ſi
unt, ſatis perdit. Primo itaque & ante
omnia

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

omnia rex animos ſuorum ſibi in th
ſaurum devinciat, vaſalloſque ſuos virt
te domeſtica ac militari amicos ſibi re
dat, reddens ſe admirabilem, novas ſcie
tias profitendo & proponendo: &c.
ſupra. Secundo corpora ſuorum ſibi th
ſaurizet, multiplicando eos per conn
bia, honores, & illecebras: &c. ut ſup
Tertio facultates ſuorum ſibi theſauri
dum divites illos efficiat, curando ut ag
cultura vigeat, ut ſerificia, lanificia, a
que opificia ac utiles artes ſedulo exer
antur potius, quam, quod hodie fieri
demus, quando plerique in minori
oppidis fænori dant operam, in locis v
majoribus ad mercaturam & extorſ
nem animum applicant. Papa theſau
zat ſibi in animis hominum; atque i
vindit; quia hoc cum eloquentia &
pientia conjunctum inſtrumentum
quo ille theſaurus acquiritur. Hinc Sa
ceni linguæ opera, itemque novar
ſcientiarum & novæ religionis profeſſ
ne victores evaſerunt. Cæſar theſaur
vit ſibi in animis & corporibus, vir
ſua propria militum cujuſcunque gen
animos ſibi devinciens. Sed Tartar
Hunni per corpora ſola id confecer
reddentes illa fœcunda eum in mod
ut numero aucti, nativum ſolum in
apum deſeruerint, & alienum occup

ſi Iam vero rex omnes iſtos theſau-
oſuo jure exigere poteſt, religionem
cet bonis concionatoribus; amorem
legibus, utilitate & vera juſtitia; mul-
icationem eo modo quem ſupra de
tibus propoſui: & à ſingulis exigat
quo abundant; à Germanis populos,
Hiſpanis milites, ab Italis Capitaneos
eſtes, à Mundo Novo aurum; non
o contra. Vere affirmare poſſumus,
ndum novum quodammodo perdi-
e mundum veterem; nam mentibus
tris avaritiam inſevit, & mutuum a-
rem inter homines extinxit. Quili-
enim ſolo auri amore flagrat: hinc
i ſunt fraudulenti, fidemque ſæpe pre-
vendiderunt & revendiderunt, viden-
pecuniam paſſim prævalere & in ad-
ratione haberi, & ſcientias ſacraſque
ciones numis poſtpoſuerunt, agricul-
que cum cæteris artibus valedixe-
t, mancipantes ſeipſos fertilitati pecu-
& divitum domibus. Produxit pa-
r magnam inæqualitatem inter ho-
es, reddens illos aut nimis divites,
e inſolentia; vel nimis pauperes, un-
invidia, latrocinia, & aggreſſiones.
c pretia frumenti, vini, carnium, olei,
veſtimentorum ſupra modum adau-
ſunt, quia nemo illarum rerum mer-
ram exercet, unde penuria: & pecu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

niæ interim expenduntur; adeo ut in
pes tantis expenſis haud ſufficientes
ſervitutem ſe præcipitent, vel etiam pr
fugiant aliquo latrocinatum aut mili
tum, impulſi paupertate, non amore re
aut religionis; ſæpeque etiam ſigna de
runt aut commutant: nec dant opera
liberis per legitima matrimonia, cum t
buta exolvere nequeant; aut certe o
nem movent lapidem, ut in cœnobia p
monachis aut concionatoribus recipia
tur. Nunc conſiderandum Regi relinqu
annon vincatur ab auro, quod tot mal
rum cauſſa eſt. Propterea dico, multa
formatione hic opus eſſe, ut regis æ
rium dives evadat, & plus amoris &
dei illi à ſubditis ſuis præſtetur: id qu
fieri poſſet ſi regulæ illæ de augendo n
mero ſubjectorum, & remittendis a
minuendis tributis & crudelitate obſ
varentur; ſique rex ipſe in militiam pr
fectus, ſapientibus & ſtrenuis ſuis du
bus & militibus, ad honorem poti
quam ad avaritiam viam ſterneret, ren
varetque ſcientias. Tum ſi leges cond
ret, quibus primo honos ſuus obedien
bus illibatus maneret, immorigeros ve
vituperium comitaretur: quibuſque
tanto magis obediatur, proponenda ſ
cundo ob oculos utilitas quæ inde reſu
tat; tertio autem loco timor pœnæ: q

hod

hodie abſurdi ſcriptores primum locum attribuunt in ratione ſervandarum legum, qui tempus plus quam religionem conſiderantes, timorem magis quam amorem requirunt; quoniam Gentilium rectores illum huic prætulerunt, atque per hoc impium Machiavellum & alios ſimiles, regulas illas docuerunt. Verum ne nihil loci reformationi relictum ſit, neceſſarium eſt, habito reſpectu ad abuſum hodiernum, ut theſauri coacerventur, ne ære alieno in fine obruatur, aut alia damna ingruant; ſi forte claſſis intra triennium aut quinquennium è Novo Mundo non rediret. Ante omnia itaque exponam regulas uſitatas; & poſt à me excogitatas. Primo materies ſuggerenda ænoribus & fœneratoribus, & quilibet certo modo aſtringendus, ut ſemper pecunias in depoſito habeant; ut cum neceſſitas flagitaverit, inde acervatim peti poſſint: quod in omnibus primariis urbibus, tam Neapoli, quam in Hiſpania obſervandum eſt. Tum vero exigendi ab illis nummi illi ſunt, cum grave aliquod bellum imminebit; idque interveniente autoritate Papæ, ne rex ipſe in odium apud ſuos inducatur. Secundo vectigal Apuliæ à Ferdinando rege in uſum vocatum introducatur per omnes provincias, in illa ipſa aut ſimili formâ. Tertio curet

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

omnes barones pecunias ſuas in mediu
proferre, conſtringens illos nomine re
gionis & coronæ Hiſpanicæ cui conne
ſunt. Quarto impetret à Papa indulge
tias Cruciatæ in omnibus ſuis regni
nummoſque inde collectos in ærariu
deponat, ut augeantur in eum modum,
poſſit exercitus ex illis conſcribi, qui
Terram Sanctam mittatur. Quinto o
tineat à Papa in quinquennium int
grum, ut omnes Eccleſiæ, Monaſteri
Epiſcopatus & Parochiæ ſuarum pr
vinciarum certam pecuniæ ſummam
ærarium theſauri ſacri, ad bellum cont
infideles gerendum, conferant: quinq
videlicet pro centum, ex omnibus redit
bus ſuis: ſed ita ut ſingulis annis unum t
mittatur, hoc modo: primo anno ſolva
quinque, ſecundo quatuor, tertio tria,
ita deinceps uſque ad finem quinquenn
Sed Veneti decimas exigunt. Hicque m
dus cum Papa iniri poſſit prætextu be
contra infideles inſtituendi. Poſtea du
Epiſcopi theſauro huic cuſtodiendo pr
ficiantur. Sexto rex per theſaurarios ſu
negotietur mercimoniis in quaq; regi
ne uſitatis, velut in Calabria ſerico, in A
pulia frumento, in Sicilia oleo: hoc eni
modo ſuos à fœnerationibus averſos a
agriculturam convertet, ingenſque l
crum inde conficiet. Septimo emittat

mnes urbes & oppida, præſertim Nea-
olitanas, unum commiſſarium cum
no conſiliario, homine Clerico, contra
ſurarios, quibus probent tribus teſtibus,
uſuras è conſuetudine regni ſumpſiſſe:
ecus, auferant illis omnia bona, & in
num conferant. Poſtmodum rex illis
imidium reſtituat: exempli gratiâ; ſi
ui uſurariorum decem millia corona-
orum ademta ſint, reſtituantur illi quin-
ue millia; quia hoc genus hominum o-
ioſum vilipenditur, nec eſt quod metuas
llos rebellaturos; quin & populus ipſe,
um videt illos peſſundari, lætitia per-
funditur, nec illos ſequitur: ſed & ipſi u-
ſurarii, cum illis dimidium relinquitur,
bene ſecum actum putant. Tu vero cum
reliquo coacerves Montem pietatis, ſeu
miſericordiæ, mutuo dando pauperibus
ſub pignore, cum hac conditione, ut pi-
gnus tibi diſtrahere liceat, niſi illud ſuo
tempore redimant. Poſtea cum pecunia
inde redacta negotiari poteris, id quod u-
ſurarii ipſi faciunt; vel clauſtra & ſemi-
naria militum & mulierum paupercula-
rum, de quibus ſupra, illis ſumptibus æ-
dificentur. Et hic actus religioſorum et-
iam contra barones, multum prodeſt a-
nimæ, corpori, & ſtatui, qui alioquin ſuis
artibus totum mundum ad ſe raperent &
devorarent. Octavo rationes exigat ab

omnibus miniſtris regiis & ſyndicis pro
univerſo tempore adminiſtrationis illo-
rum; quodque ab illis mulctæ nomine
exactum eſt, in ærarium deferatur, red-
daturque illis dimidium, aut etiam mi-
nus, ſi videbitur: quo facto tam populus
quam ipſe rex lætabitur. Nono vocet
omnes qui ſententia aliqua condemnati,
aut etiam infames redditi ſunt, cremari-
que jubeat judicia à quinque annis retro
contra illos habita; quo facto ſe hono-
ratos ſentient; ſed pro hoc beneficio cer-
tam pecuniæ ſummam dependere tenean-
tur. Decimo ab unoquoque qui primo
in aliquam præclaram urbem, qualis eſt
Neapolis, aut præſidii, qualis eſt Cotron,
intrat, exigatur aliquid in ipſo introitu,
ſub prætextu recognoſcendi omnes qui
intrant. Vectigal exigatur pro omnibus
rebus, tam neceſſariis, quam ſuperfluis:
ſed pro neceſſariis, ut cibo, potu, oleo
& ſimilibus parum; pro ſuperfluis lar-
gius. Pro chartulis luſoriis ſolvantur duo
carolini, pro teſſeris luſoriis unus caroli-
nus, pro chartæ ſcriptoriæ volumine 24.
foliorum unum granum, pro chirothe-
cis dimidium carolini: pro holoſerico,
verſicoloribus, ſtragulis & veſtimentis
auro argentove ſqualentibus, in commo-
dum regis exigatur largiter: ſed multo
plus meretricibus extorqueatur, ſicut
Nea-

apoli, & in omnibus locis fieri debet.
in ſingula proſtibula ſingulis ſemidu-
is vectigal augeatur. Nec balneæ, aut
atra, aut hiſtriones hinc exempti ſint,
c diverſoria publica, aut armaturæ cu-
ſcunque etiam generis ſint. Servetur
tem in omnibus regula modo dicta,
es neceſſariæ parum, non vero neceſſa-
æ multum ſolvant. Similiterque Rex
gente reipublicæ neceſſitate, in fundos
bditorum ſuorum æſtimatione facta
ectigalia aut tributa imponat. Hocque
a fieri juſtum & æquum eſt: nam om-
e bonum privatum inſervire debet bo-
o publico; ſine quo res privatæ ſuſtine-
i nequeunt. Sed hujuſmodi tributa aut
axationes non perſonales, ſed reales ſint,
d eſt, non in capita hominum, ſed bona
iant: ne videlicet totum impoſitionum
nus in ſolos pauperes ruat, quod ple-
umque fieri ſolet: nam nobiles onus
quod ipſis injungitur in plebem excu-
iunt; & civitates primariæ in ruſticos;
quod omni juri & æquo repugnat. Ne-
que etiam alia bona quam certa & ſta-
bilia graventur: nam Dux Albæ, qui
idem in mobilibus & incertis bonis quo-
que facere tentavit, totum Belgium in
ſe concitavit. Quod ſi ſumma neceſſitate
flagitante mobilia & incerta quoque bo-
na huic oneri ſubjicere vis, haudqua-
 quam

quam diſplicet mihi ut eo modo ad ho
procedas quo civitates quædam Germa-
nicæ, Norimberga ſcilicet, Auguſta, Co-
lonia, & aliæ procedere ſolent, ut ho
committas jurejurando ſubditorum. Iu-
ſtius tamen & magis legitimum eſt illu
genus exactionis, quod exercetur in mer-
ces quæ importantur aut exportantur
nam rationi convenit, ut qui in noſtro
ſolo aut de noſtro lucratur, viciſſim ali-
quid dependat. Cum vero negotiatore
vel ſubditi noſtri vel peregrini ſint
æquum eſt, ut plus à peregrinis quam
noſtris poſtulemus: id quod Magnu
Turca etiamnum obſervat; dum pro
mercimoniis quæ Alexandria evehun-
tur, ab exteris decem pro centum, à ſui
vero tantum quinque exigit. In Anglia
extranei quadruplo plus ſolvunt quam
incolæ; in Dania triplo, & denique va-
rie pro varietate locorum. Vt paucis di-
cam, eo opes omnes confluunt, ubi res
ad ſuſtentationem vitæ humanæ, neceſſa-
riæ, plurimum abundant, ita ut principi
omni opera contendendum ſit, ut ſuos
ad agriculturam & omnis generis artes
exercendas inducat: de quo alibi fuſius.
Lucra quæ populus exoſus eſt, fugiantur,
aut aliud nomen illis indatur: quomodo
Fiſcales ſolutiones minui & ſub alio ti-
tulo peti debent. Hinc Auguſtus non

Regem,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

egem, ſed Tribunum ſeſe appellavit; licet, quia nomen regis odioſum fuit pud Romanos. Ita tributa nominentur etitiones, aut Erogationes; varienturq; omina perpetuo: quia nomen Donativi m faſtiditum populo & odioſum eſt, x aboleat illud, aliudque nomen illi dat. Sed in his rebus ſubtilis eſſe nolo, uamvis poſſem. Negotiatio cum Genenſibus Regi pro theſauro eſt. Sedulo itur det operam, ut ejuſmodi negotiaones ac commercia quoque cum aliis pulis ac gentibus inſtituat. Sunt & aliæ ures utilitates extraordinariæ, quas incipes partim à ſuis, partim etiam ab traneis percipere poſſunt; ut ſunt, caica, confiſcationes, condemnationes, onativa, portiones, honorantiæ, ut vont, ſimileſque plures aliæ, de quibus ngulatim eſſet dicendum. Verum conitui de illis coram colloqui cum rege.

CAPUT XVII.

De populi amore & odio; item de conjurationibus.

V Ideri forſan alicui poſſit, in rebuſpub. mutuum amorem communis utilitas cauſa inter cives colendum eſſe, quod pud Venetos fieri conſuevit; verum in gnis monarchicis odium & diſſidium

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

inter ſubditos diſſeminandum eſſe, ne a
ter alterius injuriam à Rege acceptar
vindicatum eat, neve contra regem con
jurent, atque ita omnis amor in reger
vertatur. Hæc regula pluribus modis ab
ſurdiſſima eſt. Primo quia regem crude
liſſimum tyrannum reddit, qui ſibi ſol
non vero univerſo populo proſpiciat; i
ut per mutuum ſubditorum odium no
amor in regem, ſed timor, & invidia a
cendatur. Secundo, quia dominium n
turale concordiam inter populos expo
ſcit, quo firmius in propulſandis inimic
ſuis perſiſtant, atque unus alium don
militiæque mutuis officiis ſibi devincia
Quocirca boni legiſlatores commun
conſenſu in hoc incubuerunt, ut ſubd
tos amore mutuo & unitate religion
quaſi conglutinarent: eoque curarunt u
in templis congregarentur, quo meliu
perſpicerent cauſam propter quam ſe mu
tuo amare deberent: nam ignoti nullu
amor. Hac de cauſa motus Plato, priva
ſacella prohibuit: & Moyſes unum ſo
lum templum in toto regno Iudaico in
ſtituit, ita ut omnes in una religione a
amore unius ſolius DEI concurrente
amorem mutuum inter ſe uſquequaqu
adimplerent. In hunc finem præter con
jugia inſtitutæ ſunt etiam clientelæ, &
alii actus mutuam utilitatem producer

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

& foventes ; item mercaturæ, & offi-
ſæ partitiones honoris aut obſequii
ſſa initæ. Hæc principi utilia ſunt,
n vero odium , quod Galliæ pernicio-
n fuit. Taleſque contentiones profue-
t Romæ cum plebs ſuperior evaſit :
fuerunt autem, quoties nobilitas vicit.
cet Florentiæ contrarium evenerit :
m ibi plebs victrix non nobilem ſe eſ-
it , ſed contra nobiles ſe humiliarunt :
us contrarium evenit Romæ. Quare
o, elaborandum eſſe regi , ut amorem
tuum inter ſuos inducat. Hic autem
or mutuus conciliatur , Primo ſub
itate religionis, exſtirpando illos qui
aniam ſpargere conantur, id quod
lgium peſſundedit ; Secundo , matri-
onia Hiſpanorum cum quavis alia
te ; Tertio , mercaturam & collybum
er diverſas nationes ; Quarto, æquali-
em inter illos inducendo. nam hic
or jam per totum Chriſtianum orbem
aluit , ut hic ſit pauperrimus, ille vero
iſſimus ; quam rem Plato ſupra mo-
m exoſus fuit. Æqualitas autem ci-
m è medio tollit invidiam , rapinam,
ium , odium , & mollitiem populi,
de Moſes inſtituit, ut ſeptimo quo-
e anno hæreditates ſuis familiis reſti-
erentur , & ſervi ſuæ nationis manu-
itterentur , ferentes etiam aliquod lu-
cellum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

cellum ſecum ex domo patroni: idq
legi & voluntati divinæ congruum e
docuit. Ob hoc eleemoſynæ, item a
actus pii cum xenodochiis inſtituti ſun
quo honor inter illos cum æqualitate a
qua conſervaretur. Romæ nunquam (t
ſte Saluſtio) in patriam cõjurationes fac
ſunt, niſi cum divitias multorum ad
pertraxerunt pauci, id eſt, Craſſi, Por
peii, aut Cæſares: & tempore Luth
& Calvini ruſtici in Germania ſediti
nem contra Nobiles moliti ſunt; qu
niam ſcilicet illi duo conculcata verit
euangelica zizaniam ubique & perverſi
nes ſtatuum ſeminarunt, cum integr
rum regnorum ruina. Quinimo vid
mus quoque noſtro tempore, unum fc
qui centies mille quotannis in reditus a
cipiat, & mille homines quorum ſing
vix centum habent. Atque illud om
conſumet ille in canibus, equis & m
rionibus alendis, & in tegumentis equ
rum auro ſqualentibus, aut, in ſcort
quod pejus eſt. Et ſiquando con
tales actionem inſtituat pauper, adeo
ſuum perſequi nequit, ut potius illi
profugiendum aliquo, aut in carcere m
riendum ſit: dives autem libere per o
nia graſſatur, quia judices auro corru
ſunt; ut etiam plerumque pretio aut
vore judices facti ſunt: quod ut plurim

parvis opidis fieri conſuevit; quod ſane
ge perniciosiſſimum eſt principatibus.
t enim fieri poteſt, ut judex corruptus
is, probe officio ſuo fungatur: nam,
EO ipſo aſſeverante) munera oculos
am ſapientum perſtringunt. Quid il-
n facturum credibile eſt, qui munus
dicandi mercatur, intratque in illud
n ut in campum ſpinis obſitum, ſed
quam in meſſem fertiliſſimam &
undantiſſimam? Iccirco hoc quoque,
amvis diverſum ab hoc propoſito ſit,
moneo ſtudioſos politicæ, pro certo
beant, illum qui officia vendit, velle
miniſtri ſui fures fiant. Ludovicus
II. Galliarum rex dicere ſolitus fuit,
od illi, qui officia pretio emunt, idem
iant quod mercatores, qui parvo pre-
univerſum emunt quod poſtea ma-
o particulatim vendant. Sed, ut ad
m redeamus, etiamſi dives multum
vis ſuis largiter alendis & ornandis im-
ndat, parum tamen hoc remp. juvat,
o huic potius damno eſt: Primo, quia
os ſibi ſoli devincit, facitque, ut ſe con-
quemvis, etiam ipſum regem, ſequan-
r; id quod Spurius Melius Romanus
ntra patriam ſuam conatus eſt. Hoc
ſum metuentes Veneti, ſine numeroſo
mulitio degunt. Deinde quia illos red-
t molles & effæminatos, adulatores,
ſuper-

ſuperbos lenones; eoque quaſi ſemin
rium fundat hominum viliſſimorum
inertiſſimorum, qui poſtquam uxo
duxerunt, aſtutiis ſuis homines vulgar
opprimunt, & improbitatis ſuæ vir
longe lateque propagant. Hac ratio
Pontifices inducti ſæpenumero Præla
ſuis interdixerunt uſum plurium ſerv
rum, ubi quidem interdictione illa m
nus opus fuit: nam etiamſi revera ſer
illi boni non ſint, in tali tamen loco ſ
tem ſe bonos ſimulare coguntur, ac pr
inde minus dant ſcandali. Quare, reg
eſt introducere æqualitatem, coërcen
numeroſa illa ſervitia. Præterea, ind
geat, ut plebeii decennium integrum, d
midium ſolum tributi ſolvant; à baron
bus vero & aliis artificibus alterum d
midium poſcatur. Tum etiam leges
artes, de quibus ſupra, ubi de baronib
& uſurariis ſermo, verba feci, vocent
in uſum. Sed, quia omnes nationes H
ſpanos exoſæ ſunt, præſtat, regem co
jugiis eoſdem amabiles reddere, nec n
inſtitutione ſeminariorum militariu
in quæ reciproce diverſarum nationu
milites recipiantur ac ſuſtententur:
enim Rex exercitum habebit tum copi
ſiorem, tum temperatiorem ac gener
ſiorem: quemadmodum videmus caſ
neas aliis arboribus inſertas meliores fi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

s edere. Idem Deo ipſo in more poſi-
n eſt facere, qui ut nobilitet humanum
men, ſæpe homines Septentrionales
ſtrum verſus transfert: quod quidem
am ob alias cauſas facit, quæ nobis
eter unam illam atque alteram ſunt in-
gnitæ. Deinde rex Hiſpaniarum hoc
t, ut non tantum ſubditi mutuo amo-
coaleſcant, ſed etiam, ut ipſe quoque
ubditis deametur: quod conſequetur
omulgando leges utiles, multiplicando
bditorum numerum, relaxando iis tri-
a, æqualitatem ubique introducendo,
nique non omittendo etiam illa, de
ibus ſupra. Cum autem nihil tam exi.
ſum ſit Regi, quam ſi odium ſubdi-
rum in ſe concitet; unde fere conjura-
ones contra ipſum & contra ſtatum
am oriuntur; expedit, ut omnes cum
o ejuſdem religionis ſint: nam nihil
n homines inter ſe diſcordes reddit,
tam diverſitas fidei. Id quod Gallia ſuo
alo experta eſt. Verum hic requiritur,
princeps duo extrema, Simulationem
licet & Superſtitionem, vitet. DEUS
veritas, & vult in veritate coli, atque
imo ſimplici adorari. Efficiat ergo
inceps noſter, ut pium ac religioſum
præſtet ſine hypocriſi, (quæ Tiberio
æſari multum obfuit,) & ſine manife-
mollitie. Verum nihil principem tam
com-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

commendat populo, quam domeſticæ
militares illius virtutes, quæ omnes o
nis generis ſubditos illi fideles efficiun
cum ſint fundamentum omnium prin
patuum. Nam, ſicut elementa, & co
pora ex his compoſita, motionibus c
leſtibus ſine ulla tergiverſatione obſecu
dantur, ob naturæ præſtantiam illis
genitam; & inter revolutiones ipſaru
ſphærarum cœleſtium inferiora ſuper
rum motum ſequuntur; ſic homines
bentes ſe ſubmittunt Principi, in quo e
miæ virtutes elucent. Nam ita comp
ratum eſt, ut nemo inferior ſuperio
ac præſtantioris imperium detrecte
Æterna quippe naturæ lege recept
eſt, ut inferiores præſtantioribus parea
& vinculum fidei eſt (inquit Livius) *m*
lioribus parere : & *patienda melior*
imperia, ait alter ille. Et Ariſtoteles n
turalem rationem expoſcere ait, ut ing
nio & judicio præſtantiores minus pr
ſtantes regant. Virtus igitur in Princ
emicans amorem illi conciliat; præſert
ubi oſtenderit, ſe ſubditos ſuos amo
paterno complecti, admittens illos
colloquium & aſpectum, inſpicienſq
rationes miniſtrorum inferiorum; pr
nioreſque aures pauperibus quam di
tibus præbeat; ipſeque per ſe ignoſcat
præmia det, pœnas vero & ignomin

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

er alios infligat; ſupprimatque uſurarios
: barones illos mercenarios, de quib9 ſu-
a; immunemq; ſe ab omnibus flagitiis
chibeat, faciatque ſe per religionem &
eſſores religioſos venerabilem, ſanctæ-
ue amandum propter ſtrictiſſimum vin-
ulum quod ipſi cum Papa & Eccleſia
tercedit; imiteturque per omnia Da-
idem, Conſtantinum, Theodoſium,
rajanum, Auguſtum, Martianum, Ca-
olum Magnum: qui omnes dictis vir-
utibus & ſcientiis præditi felicius impe-
arunt, quam Iulianus, Fridericus, Hen-
icus, Tiberius, Nero, & Philippus co-
nomento Pulcher, qui plane diverſam à
Carolo Magno viam inſtitit. Præterea
ubditi honore & præmiis ad æmulatio-
nem virtutis & ſcientiarum invitentur,
unde novæ ſcientiæ inveniuntur. Luſus
n Hiſpania multum adjumenti affert,
ut plebs à curioſitate rerum ad Statum
pertinentium divertatur, vel etiam ut
facultatibus ludendo perditis militatum
ibire cogatur: verum cum iſta perditio
ſit cauſa rapacitatis, avaritiæ, odii ſocio-
rum, amoris pecuniarum; plus nocu-
menti iſta ludendi techna affert, quam
emolumenti. Quare præſtat, ſuos inter
ſubditos ludicra certamina, & velitatio-
nes ſcientificas; inter extraneos vero lu-
ſus chartularum & teſſerarum, adhibitis

I ad

ad hanc rem illorum legatis, inſtitue
quo illi in ignavo otio marceſcant: q
etiam proponantur illis quæſtiones m
thematicæ, philoſophicæ & politic
ut ab hæreſibus avocentur. Optime
cerit Rex, ne quis contra ipſum con
ret, ſi bonum, venerabilem & juſt
ſe exhibuerit. Defectus primæ illius v
tutis exitium tulit Neroni & Acciolin
ſecundæ, Sardanapalo, & Vitellio; tert
vero, Philippo regi Macedonum, qui j
ſtitiæ adminiſtrationem Pauſaniæ den
gavit, & ob hoc ab eodem trucidatus e
Inæqualitas etiam ipſam Romam perd
dit. Si unus aliquis ſolus Principi in
dias ſtruat, non aliud occurrit remediur
quam ut obſerventur & excutiantur o
mnes qui ad Principem intrant, ne arm
occulta ſub veſtimentis inferant: nam in
ſidiæ ab uno ſolo paratæ difficulter vita
queunt. Vnde Henricus III. rex Gallia
rex Moab, & Philippus Macedo à ſing
lis interempti ſunt: primus propter rel
gionem; ſecundus, propter ſævitiam;
tertius, propter juſtitiam denegatam. S
plures ſint qui Principi inſidias ſtruun
fieri non poteſt, ut, ſi intra decimur
quintum aut vigeſimum diem in eff
ctum deductæ non ſunt, aut niſi conjura
ti amore juſtitiæ, pietatis, aut publicæ ut
litatis ad hoc proceſſerunt, ſitque conju
ratur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

um contra Tyrannum, & à viris ho-
ſtis tantummodo; ut, inquam, non de-
gantur: nam quilibet laborat, opera
ncipis utcunque ſaltem tolerabilis e-
ergere, dum illi aperit inſidias. Hinc
njuratio Abſalonis contra Davidem,
Catilinæ contra Patriam detectæ ſunt,
ia conjurati ipſi neutiquam meliores
ant iis contra quos conjuraverant. Per
rvos itidem conjurationes facile & cito
teguntur, ſi non propere in actum de-
icantur: ſicut illa Laurentii de Medicis
ontra ducem Alexandrum plus una no-
e non fuit ſuſpenſa. Quando contra ſæ-
iſſimum tyrannum aliquem homines
oneſti conjurant, etiamſi illi cunctan-
ır, tamen nullum periculum ſubeſt, ne
alam fiat: atque propterea conjuratio
ohannis Procidæ & baronum Siculo-
um contra Gallos & Carolum Andega-
enſem, qui incolas miſere affligebant,
lus quam integrum annum celata fuit,
onſciis etiam Imperatore, Papâ, & Pe-
ro Arragonio exteris: cujus rei unica
auſſa fuit, quod viri nobiles, & quorum
nterfuit, contra exteros & tyrannicos
egentes idem machinarentur. Similis
uit conjuratio inita à Ioida & Levitis
ontra Athaliam. Plerunque tamen etſi
auci quidem ſint qui conjurant, atque
d contra improbum, ſi propoſitum non

I 2 con-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

confeſtim executioni mandant, propal
tur: quod probat conjuratio contra N
ronem inita, in quam quidem & ipſe S
neca condeſcendit; & contra Coſmu
de Medicis ab impiis Strozzis facta, q
illo multo pejores fuerunt. Quod ſi al
quis ſolus ad principatum aliquem aſp
rans, aſſeclis ſuis perſuadeat, ſe aliud m
liri, & interea illorum amorem in ſe d
rivat, hic certo potietur auſo. Sic Cæſ
viam ſibi ad Imperium ſtruens, id cla
animo ſuo abſcondit, ſolitus, etiam ado
leſcens, dicere, Si violandum eſt jus, r
gnandi gratia violandum eſt: fecitque ſ
bi hujus conatus duo fundamenta, rel
gionem videlicet, & amorem militum
quibus demum in fine voluntatem ſua
ſub alio prætextu patefecit. Contra Ca
tilina idem conatus, omnes conjurato
conſcios & participes fecit, nullum ſib
prius fundamentum ſingulare jaciens
qua de cauſſa etiam, magno ſuo mal
fruſtra fuit. Cujus exemplo Cæſar edo
ctus, cautius illud idem aggreſſus eſt. Re
itaque animos ſubditorum, & miniſtro
rum ſuorum, quomodo erga ipſum affe
cti ſint, quid agant vel inſtituant, diligen
ter exploret: & ſi animadvertit, quidnam
deſideretur, ipſis mox ſatisfaciat: qui
& muneretur clam & ſine ſuſpicioni
metu præcipuum aliquem ex ipſis inſi

diato

toribus, qui hoc modo delinitus um faciat certiorem de omnibus quæ ubditis ſuis geruntur. Si nuncietur ipſi, e quoſdam, qui palam multos menſes te conjurarint contra ipſum; irrideat et. Nam qui talia ad eum modum mo- ntur, aut ſtulti, aut rerum ignari ſunt, t denique qui talia deferunt, falſarii nt, talia fingentes ut regis gratiam au- pentur. Sic olim Perſeus fratrem De- etrium falſo detulit initæ conjurationis ntra patrem Philippum regem Mace- oniæ. Et tempore Tiberii & Neronis otidie extiterunt, qui alios falſo accu- rent ob crimen læſæ majeſtatis. Quod ne perquam flagitioſum: nam hoc pa- o ipſe princeps & ſuſpicax fit, & ſuſpe- um ſe reddit; adeo ut ſubditi id, quod ſpicatur ille, aut vere committant, aut nocentes ultimo ſupplicio afficiantur; uod utrumque regi pernicioſum eſt. uin potius diſſimulet ſi non proben- ur ejuſmodi accuſationes, quamvis eræ, modo ad ipſam religionem non ertineant: nam hoc faciendo probat ſe uſtum & bonum, planeque indignum ui tales ſtruantur inſidiæ; ipſique con- urati abjiciunt pravam opinionem quam e illo conceperunt. Interea ſubditos re- ellionis & conjurationis ſuſpectos red- ere, pejus eſt cauſſa non probata: nam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

illi infamiæ metu inducti rerum muta-
tionem deſiderabunt, & inimicis via a-
invaſionem ſternetur: quod ſæpiuſcu-
in Belgio & Gallia accidit. Et quamv-
ſpes lucri alicujus inde affulgeat, ſcilice-
quod occaſio inde ſumi poteſt, populum
arctius frænandi; quam modo dictu-
Coſmus ſcite apprehendens, pacis condi-
tiones cum Florentinis initas rupit; &
Rex noſter hac occaſione frænum attra-
xit Arragonenſibus, inſimulans illos con-
ſpirationis cum Antonio Perez initæ-
tamen revera plus damni quam emolu-
menti inde exiſtit. Proinde magis ſtabi-
lire & confirmare principatum ſibi po-
teſt, ſi mutuo amore & beneficentia po-
pulum deliniat, ne ſuſpiciones ejuſmod-
de ipſo concipiat. Quid? quod & popu-
li ipſi aut illorum poſteri memoriam in-
famiæ talis conſervant, & in tempus op-
portunum rejiciunt, quo oblato, extra-
neorum ope palam defectionem medi-
tantur; adeoque profecto his artibu-
conjuratio non aufertur, ſed differtur.
Hinc Nero ex prima conjuratione &
damno populi utilitatem privatam ſpe-
rans, non ſuſtulit, ſed diſtulit conjuratio-
nem, quam poſtea ſenatores cautius re-
petiverunt: id quod Tiberio quoque &
aliis ſceleratis contigit. Quod ſi ergo e-
juſmodi quid contigit, beneficiis potius
quam

im ſuppliciis memoriam rebellionis
atteret, ſimul ſubditis tali prætextu
mum injiciens, & nihilominus beni-
itate illos demulcens. Adeo nempe
nitas principis omnibus locis & tem-
ribus præſtantior eſt quam aſtutia. E-
dem verum eſt, conjurationem peri-
oſiſſimam eſſe, cui novæ religionis in-
tio immixta eſt, aut cum ſeditioſus
quis concionator ipſum ſtatum ſug-
iat. Quare erit nobis aliquid de con-
natoribus probis & improbis, & po-
a etiam de regnorum regionumque u-
one & diſcidio, & quæ huic materiæ
njuncta ſunt, diſſerendum. Pœnæ &
idiora in conjuratos exempla ſtatuen-
, ſi fieri poteſt, ſimul & ſemel execu-
ni mandari debent; ne iis ſæpe repeti-
odia identidem recrudeſcant: quin
poſt aliquod temporis intervallum pro-
gi humilientur, non iis plane veniæ &
conciliationis ſpes præcludenda eſt. Ne
rones conjurent, fiat ut ſupra. Hære-
s nulla niſi per Clericos incrementa ſu-
net, ut demonſtravi alibi. Proreges, ſeu
icereges, nullum imperium in arces
unitave oppida limitanea præſidiis in-
ſa habeant: ſed ea particularibus ſuis
aſtellanis credantur; viris militiæ gna-
s, quibuſque aliquid cum Viceregibus
multatis intercedat. Hi è Baronibus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

regni ſeligantur, quo eorum baroniæ a
dominia velut pignora ipſorum fidei R
gi ſint. Hoc fine Hiſpani in Italiam,
viceverſa Itali in Hiſpaniam, ubi iſt
partibus fungantur, ſunt mittendi.

CAPVT XVIII.

De Concionatoribus & prophetiis.

CErto conſtat, populos, tot præcipu
regnorum, plus poſſe, quam ipſur
regem cum amicis & militibus ſuis: i
orbe, inquam, Chriſtiano ſcilicet; quam
vis id in Turcia adhuc incertum ſit. Id
circo neceſſe eſt, cauſas aliquas in me
dium producere propter quas populu
contra regem ſuum non ob quamvi
cauſam inſurgat, & jugum excutiat: il
læ vero ſunt, ſi populi illi diverſi minu
ſint coaliti, aut ſi viles ſint, nec caput ac
rebellandum habeant, in quod confiden
tiam & ſpem ſuam ponant. Iam vero
manifeſtum eſt, cauſſas quietis publica
à prudentibus Eccleſiaſticis & concio-
natoribus originem ducere, quibus apuc
ſuos fides eſt; eoque magis, quod illi
bona æterna ſpondent, quæ, ſpernendo
temporalia, acquirere poſſunt; dicentes,
Voluntati divinæ congruum eſſe, ut re-
gi obedientia præſtetur; quodque feren-
do afflictiones præmia ab ipſo Deo obti-
nebunt: ſimulque humilitatem illis cum

cæte-

ſteris virtutibus inculcantes, graviterque comminantes latronibus, homicidis, ſcortatoribus & ſeditioſis; præmonſtrantes item ſupplicia, quæ illis ab hominibus, ipſoque DEO imminent: contra vero bonos conſolantes, iiſque fœlicisſima quæque promittentes. Ita fiet, ut horum verba pronis auribus accepta auditorum animos vincant. Sic ſceleſtiſſimus quiſque quatietur foras cum ſua perfidia; nec magiſtratum aut militem, genes quos omne robur, perverſis ſuis moribus inficere poterit, nec ullo modo ad rebellionem impellere. Ergo primum inſtrumentum bene imperandi, lingua eſt; ſecundum vero gladius: hocque ex vitio illi oppoſito optime omnium dignoſci poterit. Nam ubi prædicatores aliquot ſeditioſi contra Regem inſurgunt, populos diſſentientes in unum cogent, ſeditioſiſſimo cuique animum addent, ſeque ipſos anteſignanos & duces ſeditionis facient: quod principes ſæpe ad incitas redegit, & quod plus eſt, vita ipſa privavit. Hujus rei exemplum eſt Mahumet, qui populum concitavit contra Heraclium Imperatorem; item Calvinus & Lutherus, qui contra infinitos principes: & hi plus mali lingua ſua operati ſunt, quam aut Marcus Sciarra aut Ninus Martinus machæra. Contra

I 5 vero

vero Menenius Agrippa plebem Roma-
nam tumultuantem ſola lingua com-
peſcuit, Senatuique, à quo turpiter de-
ſciverat, reſtituit. Papa ſæpe per præd-
catores rebelliones gliſcentes compe-
ſcuit; imo Imperium Occidentale ſtab-
liit; ſanctæque linguæ ſuæ ſuadela Atti-
lam ab Italiæ ruina divertens, domum
redire coëgit. Sed & Achab lingua Eliæ
peſſundatus eſt, & Roboam Achia.
Quamobrem concionatores ſacri in ma-
gna exiſtimatione habendi ſunt, præſer-
tim ſi boni viri ſunt; & miraculis, at-
que validis rationibus, id quod dicunt,
confirmare queunt: ſicut Moyſes con-
tudit Pharaonem, Papa Imperatores Fri-
dericum, & Henricum, & imperator
Conſtantinus perfecit id quod divinitus
inſpiratum conceperat. Quare profecto
tumultus excitari poſſunt eloquentia il-
lorum, qui authoritate apud populum
valent, atque dignitate: iſtos vero reve-
reri par eſt, ſive boni ſint, ſive mali, ami-
citiaque illorum expetenda. Nam ſi ta-
les boni fuerint, divina autoritate adeo
pollent, ut nec obſiſti illis poſſit. Adſpice
Samuëlem, qui Saulum ſolio impoſuit,
rurſuſque depoſuit, electo Davide. Papa
vero quid ejuſmodi non inſtituit, valuit-
que? Nam ſumma authoritas cum con-
cionibus conjuncta plus fidei obtinet.
Epi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

iſcopi vero hic plurimum poſſunt, ſi
i concionatorum munere fungantur.
annes Chryſoſtomus quantum ob-
t furiis Eudoxiæ Imperatricis, ejuſque
eclis! Divus etiam Bernardus ipſis Car-
nalibus & Pontificibus Max. formi-
bilis fuit, diremitque aut uniit princi-
s & ſubditos ſuo arbitratu; quod Epi-
olæ illius ſatis teſtantur. Et mihi qui-
m videtur, quod ſi omnes principes
populi omnia ſua auxilia conferant ad
lvendum Papatum, nihil tamen effi-
ent: ſiquidem Chriſtus hoc quoque
ccleſiæ ſuæ ſpopondit, Quicquid liga-
eris & ſolveris, &c. &, Portæ infero-
um non ſuperabunt eam. Quod ſi ex-
ditio crucigerorum ſaltem unica indi-
eretur, omnes ubique religioſi, quorum
hultæ ſane milliones, ad arma provola-
ent, mundo univerſo lingua gladiiſque
eſtituri ac terrorem incuſſuri: neque
nim populi contra homines ſacros arma
nferre eſſent auſuri; atque ſi non omnes,
maxima tamen pars illorum ſuccubi-
ura, cæteri vero ſic exterriti animum
emiſſuri. Vide ſis Moyſen, qui ſolus
um Levitis & ſacerdotibus arma contra
opulum Iſraëliticum rebellantem in-
luit, & contra principes, qui cum uxo-
ibus ſuis millionem numero exceſſe-
rant, & armis unius tribus ſacerdotalis
trige-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

trigeſies ter mille homines una die tru
davit, reliquoſque in rectam viam red
xit. Nam ubi vera religio ſimul cum pr
dicatione arma induit, nulla poten
tanta eſt, quæ illi poſſit obſiſtere. Rom
ni quam primum vim novæ religion
Chriſtianæ perceperunt, arma illico co
tra illam corripuerunt, trucidanteſque
vincentes, paſſim tamen ſuccubuerun
adeo ut & ipſi tandem ſub Conſtantin
Imperatore Chriſtianam fidem ample
ſint. Atque etiamſi Epiſcopus ipſe a
Papa ſceleratus ſit homo; tamen princep
gladium in illum ſtringens vincetu
etiam vincens: id quod in Rogerio Gu
ſcardo rege Neapolitano manifeſtum f
ctum eſt, qui prælio vincens, Papæ ped
bus tamen oſculum figere coactus fui
Cujus rei remedium reges quidam, inte
quos Henricus VIII. rex Angliæ, ſe re
periſſe credentes ad apoſtaſiam confuge
runt, nihilo tamen minus & ipſi perie
runt: hocque ipſum Hiſpaniæ certioren
ruinam adferret, ut ſupra innui. Ali
utile fore rati ſunt, ſi Papas in vincul
conjicerent, id quod Philippus Gallia
rum rex in Bonifacio VIII. auſus eſt
atque Imperator Arcadius Sanctum
Chryſoſtomum in exilium pepulit. Quod
utrumque utrique exitioſum fuit: nam
Chryſoſtomus majori authoritate in in-
tegrum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

ꝛtum reſtitutus eſt, Guaina Gotho-
n rege arma contra dictum Imperato-
n ſumente; qui tamen Guaina nec ipſe
Eccleſia ſalvari potuit, quoniam reli-
ni Chryſoſtomi adverſatus fuerat. Et
lliarum Rex, cum per Bonifacium ut
pa Gallus eligeretur, effeciſſet, ſperans
c modo peccatum ſuum inultum man-
ꝛum, fovit diſſidium in Eccleſia tunc
tum, electumque Clementem V. Ave-
onem habitatum miſit, ſed fruſtra:
m ille ipſe Clemens conſilio Cardina-
Bratei, eluſit regem ſuum, non ſer-
ns promiſſa illi data: & ex illo quidem
mpore regnum Galliæ ſemper ad occa-
m vergere viſum eſt; ut ex Hiſtoriis
parет. Profanum ergo remedium eſt,
perſonam ſacerdotis manum exten-
ere. Alii Anti-papas elegerunt, ſicut
ux ille Bavarus; quod ipſos pejus affli-
t. Alii Epiſcopos & Papas pravos, ini-
icos ſibi, ad Concilium generale pro-
ocarunt; quod ipſum inventum Papa
eluſit: præcipue ex quo manifeſte de-
aratum eſt, Concilium nihil poſſe ſu-
ra Papam; interdictumque, ne ullum
oncilium niſi à ſolo Papa congregati
oſſit. Quam ob cauſam Leo X. Cardi-
ales, qui Piſano conciliabulo interfue-
ant, perdidit; neque principes, illorum
mici, obtinuerunt id quod voluerunt.
Eccle-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

Eccleſiaſtici principes ſemper ſapient‑
res fuerunt ſecularibus. Alii, ceden
& ſubmittendo ſe, huic malo medela
invenerunt; ſicut Theodoſius Impe
tor humiliavit ſe coram Ambroſio bo
Paſtore, & Gothorum reges omiſſa R
ma Ravennam petierunt, locum dan
Papis tam bonis quam malis. Et rex i
Angliæ, cujus juſſu epiſcopus S. Th
mas nomine interemptus eſt, pacis co
ditiones cum Papa inire quam regnu
perdere maluit, ſolvitque Papæ annu
tim quadrageſies mille marcas auri,
ſtamentoque Papam regni ſui hærede
reliquit. Horum ad exemplum regi H
ſpaniarum convenit cedere Papæ, ſi
bonus ſive malus ſit, cauſaſque ſuas,
quas habet, differre, Epiſcopoſque in
micos ſuos, Papæ caſtigandos relinqua
uniens ſe cum illo modis ſupra dict
Alexander rex Iudæorum in odium Ph
riſæorum adductus, moriens uxori (
teſtatur Flav. Ioſephus) ſuæ ſuaſit,
ipſum de feneſtra præcipitem det, ſati
factura illo modo iræ Phariſæorum, q
illam ubi hoc fecerit, in regno ſuccede
permiſſuri ſint: prędicens etiam, ut cave
inimicitiam cum ullis religioſis homin
bus habere, ne idem, quod ipſe, patiatu
Sed ſi homines qui nulla auctoritate ſ
periori nituntur, præcipue eccleſiaſtic

qua

ales fuerunt Arrius, Savonarola & Lu-
rus, contra aliquem ſtatum inſurgunt,
vero pernicioſum eſt: tumque viden-
m, utrum tales homines Papam adju-
tem ſibi habeant vel non: ſi enim ha-
int, neque ille contradicat, tum malum
opemodum incurabile redditur: ſin
to non habeant, remedium eſt præſen-
ſimum. Nam hic requiritur, ut intro-
ciatur, bonine an mali illi ſint (nam
bo exitiales ſunt:) mali autem eradi-
ndi ſunt authoritate Pontificali: boni
to ad Synodum generalem citandi, au-
oritate Pontificis etiam interveniente,
palam vincantur; ſicut Berengarius
nvictus erroris locum dedit veritati,
ſitque; hocque fieri debet, ſi vere bo-
& non hypocritæ ſunt. Verum ſi bo-
m cauſam foveant, emendandi ſunt
tores, in quos illi in concionibus ſuis
vecti ſunt, mittendique ipſi ſunt Ro-
am, ut ibi ætatem exigant; ſicut Bar-
olomæus Miranda Archiepiſcopus To-
anus, & Epiſcopus Curzolanus à Ve-
tis expulſus. Quod ſi laici ſint, ut Io-
nnes Leidenſis, & Philippus Melan-
thon, nihil mali ab illis timendum eſt:
m hi duo poſt rupturam à Luthero
n factam demum ſurrexerunt, & poſt-
am ille prior jam erroneam religio-
m ſacerdotiumque in Germania ſta-
bili-

biliverat. In noſtris autem regionib
nemo quiſquam laicus tale quid patra
ſine auxilio Clerici alicujus. Regula
infallibilis; nullam unquam hæreſin t
ræ cuiquam nocuiſſe, niſi ipſe regio
Princeps ob rationem Status tali hær
patrocinium præſtiterit; quemadmodu
in Monarchia papali oſtendi. Igitur pr
cavendum eſt Principi, ne nobiles qu
que ſui illa hæreſi inficiantur, nempe a
negotiis illos occupando & reprimend
prout ſupra præſcripſi. Hæ vero regu
contra prædictos hæreticos diligen
obſervandæ ſunt, ne cum illis de argu
Theologiæ quæſtiunculis in arenam d
ſcendatur, ſed ut jubeantur ſolum vo
tionem ſuam docere, ac nomina auth
rum ſuorum edere, ita: Quis vos ju
hæc publice docere? ſuntne illi diab
an homines, quod minime credendum
Si vero Deus hoc fecit, oſtendant id p
miracula, qualibus ille legatos ſuo
Moiſen ſcilicet, Apoſtolos, & Elia
munivit. Quod ſi hoc præſtare nequeu
exurantur licet, ſi potes, atque infam
reddantur. Diſputationes Grammatic
les, & argutiæ Logicæ vitentur, ſed I
vina Logica obſervanda eſt; id qu
S. Franciſcus in Ægypto fecit, & S. I
hannes Guidalbertus, egoque ipſe pr
bavi in meis dialogis contra Lutheri
Calvi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

vini ſectatores, docens, quomodo Apoſtolico & Politico more convincendi ſint, ne verboſitate futili lites ex ...bus procreentur, quod perverſis in...iis victoriæ inſtar eſt. Damnentur ...em rogo ex conſtitutionibus Imperia...ıs; quia virorum in authoritate con...utorum famam & bona lacerant, qua...eſt Papa, & alii religioſi ac pii, qui fi...m ſuam Eccleſiæ approbarunt & ſan...ne ſuo obſignarunt, quod quidem ...ni theſauro pretioſius eſt; proinde ... talibus refragatur alioſque ſeducit, ...erito puniri debet. Altera regula eſt, ...re operam, ne talis germinis homines ...oriantur: ad quod præpediendum ex...dit, viros ingenio præſtantes epiſcopa...us & beneficiis decorare; cogitandum...e tibi eſt, quod tales, ſi boni, utiles tibi ...uri ſint, nec unquam peſtiferas opi...ones ſparſuri; quales fuere Cato & ...crates inter Gentiles, Sanctus vero Ber...rdus & Thomas inter Chriſtianos fue...nt. Reperire etiam eſt alios viros bo...s, in utramque partem plurimum va...ntes, quales fuerunt apud paganos Al...biades & Coriolanus, qui patriæ ſuæ ...ultum profuerunt & obfuerunt, prout ...s & occaſio tulit: apud Chriſtianos ...ro Lutherus & Sergius, qui poſt quaſi ...r palinodiam recantarunt quod antea

K recte

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

recte prædicarant. Quare doctis omni-
bus faventem & gratioſum ſe præſt
Rex, dum ingenium illorum introſpi
nequit; detque operam omnibus modi
ut ſciat, quinam in ſua regione doctri
alios ſuperent, illoſque ad ſe pertractos i
ſuis negotiis occupatos reddat, ante illo
beneficiis demulcens, quam ipſe Papa, in
ſtigetque illos contra infideles. Vnus ſo
lus monachus totam Angliam ad fidem
Chriſtianam convertit: & Carolus Ma
gnus ſummus virorum & religioſorum
doctorum lingua valentium fautor, Go
thiam, Norwegiam & Daniam cum ma
gna parte Germaniæ illorum opera ac
quiſivit; ipſoſque ſummopere remunera
vit. In acquiſitione Mundi Novi religio
ſi plus præſtiterunt quam milites. Idem
etiam præſtari poteſt in China, Æthio
pia, & Perſia. Quare ſcientiæ novæ in
troducendæ & ſectæ Phyſicorum in me
dium revocandæ ſunt, una cum diſcipli
nis Mathematicis: tum & lingua Arabi
ca (poſtquam Hebræorum & Græco
rum imperia abolita ſunt) ut Turci illiu
beneficio erroris convincantur. Inſti
tuantur item congregationes religioſo
rum, ſapientum itidem laicorum, ad deli
berandum de rebus ad ſtatum pertinenti
bus; ut ingenia illorum in harum rerum
meditatione diſtineantur, ut tibi ſoli ſe

iant , nec damno ſint ; ambitionem vi-
elicet ſuam omnem in tuum favorem,
t non contra , oſtentantes ; deque ope-
am ut multos hujus generis eoſque pro-
os habeat. Nam ſi maxime multi, ac ta-
s ſint , quales fovit Ieſabel ; illos omnes
nus facile Elias, utpote bonus, contrive-
t, ad nihilumque redegerit. Etiam An-
ochus ſcholas Græcas Hieroſolymæ
nſtituit , ſcilicet ut aboleret ſalutarem
octrinam Moſaicam ; verum incaſſum ;
uandoquidem Macchabæi ſe illi oppo-
uerunt. Ad hunc modum multæ Chri-
tianæ Catholicæ ſcholæ aperiendæ ſunt
Regi , idque contra religionis inimicos :
am quando hoc facit, & à Papa, & ab
nimicis ſuis ſecurum ſe præſtabit, ſimul-
ue ſubjiciet ſibi Belgium; ſicut ſupra de-
monſtravi. Sed nec hoc prætermitten-
dum eſt, ut ſcilicet per omnes provincias
ollegia inſtituantur , in quæ omnes in-
genioſi pueri deducantur : quique tales
int ex præceptoribus primorum rudi-
mentorum & Grammatices ſciri poteſt ;
& ſelecti illi ex omnibus ſcholis , Regis
umptibus alantur & educentur, fiatque
x illis novus ordo, ut S. Dominici, dica-
urque Ordo Auſtriæ : & poſtquam de-
imum octavum annum attigerunt , ju-
beantur ſuggeſtum conſcendere , & con-
ciones ad populum habere ; vocenturque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

tales, Prædicatores regii, & ablegentur partim in Germaniam, partim in Angliam: qui ſi re bene geſta domum redierint, ornentur Epiſcopatibus regiis qui nomine juris patronatus veniunt: nam hoc faciendo ſecurum ſe ipſum reddet à Papa, & adverſus perfidos concionatores & hæreticos, & regias impenſas conſument illi tantum qui illius commodis inſerviunt. Neque verbis exprimi poteſt utilitas quæ inde proventura eſt. Nam inter hæreticos nulli à veritate longius abeunt, quam cujuſdam Calvini diſcipuli, qui belli ſemina ſpargunt quocunque vadunt, pacemque ab Angelis annuntiatam, & à Chriſto ipſo prædicatam profligant; & quandoquidem nec doctrinæ rationem, nec authoritatem Sanctorum habeant, ſectam ſuam unice armis Turcarum ritu defendunt. Hic opus eſt medicina quæ quidem efficaciſſima ſit contra hoc genus hominum. Illa vero eſt, Obſtare principiis; quod quidem in omnibus malis obſervandum eſt; & poſt demum remedia ſuperius adducta applicanda: in convertendis illis ſcilicet: ad quod boni & ſeduli operarii adhibendi ſunt, qui doctrinę puritate, & vitæ ſanctimonia alliciant atque reducant oves illas errantes à veritatis via. Reges Luſitaniæ, in primis vero Iohannes III. in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

ndia collegia & ſeminaria erexerunt, in
uibus magnus numerus adoleſcentulo-
um omnis generis ſub diſciplina Patrum
Societate Ieſu educatur: qui etiam Ger-
naniæ & Novo Mundo hoc modo plu-
imum profuerunt. Nam civitates Ger-
naniæ in quibus illi Patres vivunt, ſem-
er perſtiterunt in fide,& illæ quæ hære-
eos veneno jam infectæ ſunt, illorum o-
e ſanantur. Quod ſi vero ſpes nulla eſt
llos in veram viam reduci poſſe, ut do-
ninio & doctrinæ noſtræ ſubjici velint;
um amplectendum eſt conſilium, quod
Terentius Varro Hoſtilio dedit, ad Tu-
ſcos in fide & pace continendum, ſcilicet
fficiat ne poſſint excutere jugum, quan-
umvis etiam velint. Hoc autem tribus
modis perfici poteſt; ſi viles, ſi debiles, ſi
denique loco disjunctos illos reddat:
nam audacia jactandi jugum proficiſci-
ur vel à generoſitate animi, vel à viri-
bus, vel etiam à multitudine. Verum
priuſquam ad ſevera illa remedia venia-
tur, expedit plus quam verbis exprimi
poteſt, ſi liberis infidelium adhibeantur
magiſtri artium & exercitiorum libera-
liorum, & ingenuo homine dignorum;
ſic enim una eademque via parentes cum
liberis nobis devinciemus. Paranda ita-
que,ut dixi, nobis ſunt ſeminaria lingua-
rum & militiæ, futuri imperii inſtru-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

menta: illa, ut ſubditi infideles & hæretici cum bona pace ad veram viam reducantur, & ad unitatem fidei; hæc, ut plane enerventur, atque omni potentia priventur, ſi ſponte ad veram fidem reduci nolint: de quo alibi locuti ſumus.

CAPVT XIX.

De regnis Hiſpanorum propriis; deque regnis hoſtilibus unitis & diſcordibus.

QVidam arbitrantur, impoſſibile eſſe, ut regnum Hiſpanicum diu perſiſtat; tum quia omnes fere cæteras nationes ſibi inimicas aut adverſas habeat; tum etiam quia regiones illius partim in Novo Mundo, partim per inſulas huc illuc diſperſæ ſunt, velut in Italia, Germania Inferiore, & Africa, quæ omnes diverſiſſimæ ſunt linguâ, ſitu & cæli temperie. contra vero Turca, qui imperium totius mundi ſibi vendicat, regna ſua arctiſſime copulata habet: & in acquiſitione aliorum dominiorum imitatur morem Romanorum, qui in orbem vicinos aggrediebantur. Neque odium inimicarum gentium illi obeſſe poteſt; quia educat penes ſe omnis generis liberos, quibus deinceps pro militibus utatur: & ipſius imperium fere nihil eſt aliud quam reſpublica militaris. Neque etiam religio illi obſtare poteſt, illiuſque præſides ab-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

ſolutum imperium habent, ita ut nec populos ſine armis degentes timeant, cum illorum ipſorum liberis in compeſcendis illis utantur. Qui magnus evadere Monarcha cupit, illum oportet omnes circum ſe habitantes populos uſque & uſque armis aggredi, & in poteſtatem ſuam redigere: ſicut Romani primo omnium Sabinos & Latinos bello aggreſſi ſunt; deinde Æquicolis, Pelignis, Vejentibus, Lucanis, Tuſcis & Samnitibus arma intulerunt, ſemper uſi circuitionibus, donec tandem ſubjugata tota Italia trajecerunt in Sardiniam, Siciliam, Hiſpaniam, Galliam, atque Germaniam. Idem factitarunt Babylonii in Aſiaticos, & Perſas. Macedones ſimiliter primo Thebanos, Epirotas, Laconas, cum Achæis & Ætolis bello adorti ſunt; deinde in Aſiam progreſſi, totam eam armis compleverunt: adeo, ut in fine, quemadmodum Livius & Plutarchus ſcribunt, gloria victoriarum ſuarum elati, etiam ad Romanos & Carthaginenſes perrexiſſent. Certe, niſi præmatura mors Alexandrum Magnum è medio ſuſtuliſſet, procul dubio etiam cum Romanis arma conſeruiſſet. Ajo Turcam idem hodie conari, quod olim maxima Imperia fecerunt: nam primo victâ Aſiâ Minore in Europam trajecit, & Græciam circumcirca vicit; po-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

ſtea Syriam, Ægyptum, & Armeniam donec tandem progreſſus eſt in Macedo niam, Epirum, & Hungariam. Vbi poſt quam provincias aliquot Chriſtianas d tionis ſuæ fecit, & Chriſtiani metu com muni ad arma conclamantes contra lum ſeſe conjungunt, pacis mox cond tiones vel inducias ſubdole ac inſidio cum iis pangit; interim vero dum Chr ſtiani mutua ſua diſſidia armis finire co tendunt, Turca quiete dominatur, & a ma victricia in reges Perſarum aut Geo gianos vertit: donec Chriſtianos rurſu inter ſe diſcordare videt; tum perin cum Perſis aut aliis ſuis hoſtibus induci faciens, omnes vires iterum in Chriſti nos convertit, eoſque quantum poteſt a mis oppugnat. Et dum illi conſultand tempus terunt, Turca progreditur & m do hunc, modo alium locum in poteſt tem ſuam redigit. Tanta nimirum & ta pernicioſa ſunt odia illa inteſtina Chr ſtianorum! Verum rex Hiſpaniarum no eodemque tempore bellum cum pl ribus gerit, nec unquam omnes vires ſu in aperto campo conjunctas habet, qu ſe ipſum ſuo jugulat gladio. Proficiſcit militatum in remotiſſimas regiones; cu tamen circumcirca in vicinia ſua hoſt habeat Anglos, Gallos, Belgas, & forſ ipſos etiam Italos. Vnde videtur, ſibi ip

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

verſas & parum utiles vias ad propa-
ndum Imperium ſuum inire. Ad quod
o reſpondeo, concedendo hæc ex par-
: nam ars Turcæ manifeſta eſt, qui vel
o ſolo adverſo prælio illoque magno
vinci poteſt, ut ſupra innui, nullos re-
los aut barones habens, quorum armis
integrum reſtitui poſſit. Quod de Re-
Hiſpaniarum dici non poteſt: Nam
pa & Itali propter religionis commu-
onem ipſi cito ſuppetias ferrent. Item
o, illum nulla inſigni clade, niſi à grandi
qua potentia qualem Turca habet, affi-
poſſe, qui cum longius remotus ſit, ſi-
t olim Alexander M. à Romanis fuit,
m ſubito illum obruere non poteſt: ſed
ntra, quævis concordia Chriſtiano-
m, ſolida modo & ſtabilis, Turcam to-
m opprimere poſſet. Deinde dico, et-
mſi rex Philippus regna longe diſſita
abet, tamen inimici ſui inter ſeſe ſunt ſe.
nctiſſimi; atque ob hanc cauſſam æ-
uli ejus Itali, Tuſci & Veneti nunquam
cile contra eum conjurabunt, niſi prius
ata opera ab illo læſi & magna injuria
ffecti: nec enim Papa unquam fieri per-
ittet, ut hoſtile quid in Regem Catho-
cum attentent: imo certum eſt, Princi-
es Catholicos, propter metum ab hære-
icis, & authoritatem Pontificis, hoc
unquam auſuros. Hæretici vero pluri-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

mum inter ſe diſſident atque diſcordan
atque ob hanc cauſſam Germania in r
publicas diſſecta exiguas, nihil nocume
ti illi afferre poteſt; domuique Auſtr
cæ & Archiducibus per Imperatores pa
tim ſubjecta eſt; partim etiam Arch
piſcopis, qui ſimul & ſeculari poten
præſtant, quales ſunt Moguntinus, Co
nienſis, Trevirenſis, Saliſburgenſis, A
gentinenſis & Bambergenſis; partim
iam ducibus Bavariæ: adeo, ut Proteſta
tes hæretici nullo modo contra reg
Hiſpaniarum inſurgere queant. Ipſa
iam Germania Inferior in plures reſp
blicas dirempta eſt, quæ omnes adver
regem Hiſpaniarum arma geſtant, at
lum ut ſe defendant, non ut illum offe
dant. Ex horum numero ſunt Holla
dia, Friſia, & Zelandia. Quid? quod G
mania Inferior & Superior religione m
xime diſſentiunt: quod idem de Da
quoque, Norwegis, Tranſſylvanis, G
this, Polonis, Gallis, Helvetiis & Gri
nibus affirmari poteſt: ita ut nulla pr
ſus conſpiratio ab illis Regi timenda
ſed, quod plus eſt, rex ſtipendiis nume
tis magnam partem illorum in amiciti
ſuam pertraxit, & Rex Poloniæ & D
Tranſſylvaniæ interventu conjugioru
& fœderum mutuam amicitiam cu
ipſo colunt. Adeo ut à ſolo rege Gall

ru

n & Rege Magnæ Britanniæ ipſi ti-
ndum ſit; qui per religionis diverſita-
n nunquam concordes eſſe poſſunt.
i vero Rex Hiſpaniæ Gallias non po-
t ſuam in poteſtatem redigere, ejus ta-
n haud parum intereſt, quod Rex Gal-
rum à Papa abſolutus ad Eccleſiæ obe-
ntiam rediit. Nam alioquin omnium
ereticorum Tranſſalpinorum caput fa-
is, non ſine Regis noſtri & Papæ de-
mento, in Italiam tranſiiſſet: quod
mo hæreticorum in hunc uſque diem
ſus eſt; inopia ſcilicet ducis. Tum et-
n in Gallia ſchiſma eſt inter Catholi-
s & hæreticos. Et quod præcipuum
, ſunt in regno illo multi potentes Epi-
pi, qui ruinam Hiſpaniarum haud-
aquam deſiderant. Denique regis no-
i ſubditi non lanceis, gladiis aut equis
ncurrunt, quod Galli amant facere;
l tormentis ignivomis & robore pol-
t, armis nimirum ad defendenda mu-
menta, non ad congrediendum aperto
arte, aptis. Vnde Galli conatibus Hi-
anorum obviam quidem ire poſſunt;
primere vero illos non poſſunt: quia
ſi etiam Principes & Reſpub. Italiæ,
i ad hoc uſque tempus à partibus Gal-
rum ſteterunt, tranſirent ad Hiſpanos:
videlicet ipſi duas has nationes in æ-
ilibrio continuo conſervant, ne una
oppreſſa

oppreſſa alterius præda fiant : id q
Hiero rex Syracuſarum inter Roma
& Pœnos aggreſſus eſt facere, ſed in
ſum. Item rex Galliarum in Hiſpan
propter intermedia munimenta & a
ab Hiſpanis depugnandi peritis inſ
tranſire non poteſt : neque Mediolan
aut Neapolin tam cito adoriri bello
teſt ; ut non multo citius Hiſpani in
liam cum armis irruant, illumque pro
re domum redire cogant, & propr
defendere regnum. Neque vero ille
quam in Italiam trangreſſus eſt, niſi
jutus à Papa ; quod expeditio Caroli
degavenſis teſtatur ; aut niſi à Princip
liquo Italo vel Repub. eo vocatus,
Carolus VIII. à Duce Mediolanenſi
catus fuit. Quod hodie vix fieri po
Verentur enim Itali, ne illi ſimul no
religionem inducant. Fieri etiam ſo
ut ille qui primus exteros in auxili
ſuum vocavit, primus quoque ſucc
bat : neceſſe enim eſt, ut talis peregri
milites hoſpitio excipiat, qui poſtqu
vicerunt partem adverſam, adjuncta
plebe expellunt etiam illum qui eos in
itium hoſtis advocavit. Hoc experti
Vicecomites, Sfortii, Caſtruccii, Flore
nique, cum multis aliis ; & ipſe etiam
pa, quamvis authoritas Papalis illum
integrum reſtituit. Quare à rege Ga

in

admodum timendum eſt Hiſpano.
us vero ab Anglis ; cum inſula illi
luſi ſint ; & inſulani in continenti
ro dominium ſtabilire raro ſolent.
c ſat illis eſt, ſuis frui, & naves ſolum
latum emittere : cui tamen malo re-
ium mox afferam. Caveat ſibi tan-
Hiſpania , ne Anglia claſſem ſuam
Hollandicis, Scoticis, Danicis, Nor-
icis, Gedanicíſque conjungat : ſic e-
totam Hiſpaniam invadere poſſent,
olim Alani , Gothi , & Vandali.
ndoquidem tamen iſtæ nationes in
ione diſſentiunt , & Rex Hiſpaniæ
te nova diſcordiæ ſemina inter illas
git, non adeo timendum eſt, ne ſuas
s conjungant. Videamus jam, quid
Hiſpania in ſe contineat, & quibus
liis major exiſtere poſſit ; primo hoc
damentum ſtatuentes : Omne domi-
n ſtabile neceſſario requirit natura-
ſocietatem inter ſubditos ipſos, dein-
nter principem & ſubditos, tanquam
orpore humano membra cum mem-
& cum capite. Societas naturalis
ſiſtit primo in marito & uxore , de-
e in patrefamilias, liberis , & familia
junctim ; pluribus itidem familiis u-
s ; tum in iis etiam, qui vinculo con-
guinitatis aut affinitatis conjuncti
t ; item in communi aëre , cœlique
con-

conſtitutione; nec non in convenie[illegible]
legum, morum, conſuetudinum, & [illegible]
diorum. Quo pertinet communis [illegible]
gua, & unum idemque genus veſti[illegible]
Nec leve ſocietatis vinculum eſt ipſa [illegible]
cies ſeu humanitatis ratio, nimi[illegible]
quod omnes homines ſunt: & uni p[illegible]
horum vinculorum concurrunt, ib[illegible]
iam firmior ſocietas initur, & domin[illegible]
magis ſtabilitur. Hinc Itali cum Hi[illegible]
nis facilius coëunt in unum, quia a[illegible]
alterius linguam intelligit, & ſimiles [illegible]
moribus, corporibus, & ritibus quod[illegible]
Gallis non fit, qui lingua & moribus [illegible]
verſis utuntur, ut taceam, quod div[illegible]
quoque ſunt conſtitutione naturali. [illegible]
Hiſpani facilius ſocietatem atque am[illegible]
tiam contrahent cum Africanis qu[illegible]
cum Belgis, qui ab illis plurimum d[illegible]
runt. Nam Hiſpani ſunt natura calid[illegible]
ſicci, eoque macilenti, ſtatura brevi, a[illegible]
ti, aſtuti & garruli; Belgæ vero, fri[illegible]
corpulenti & craſſi, ſtupidi, & pauci[illegible]
monis. Qui igitur diverſas regione[illegible]
gere atque in officio continere vult, [illegible]
dat illas, quantum fieri poteſt, ſibi mu[illegible]
ſimiles. Atque iſtam hominum unio[illegible]
Deus ipſe Politiæ author homines [illegible]
cuit. Sunt autem tres unionis hujus [illegible]
cies: Prima eſt animorum profecta [illegible]
ligione; quæ quidem omnium fortiſſ[illegible]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

; copulat quippe opinione nationes
rimum inter ſe diſtantes: ab hac de-
ndet voluntas, & actiones: tum linguæ,
arma in hac uniuntur. Per hanc Papa
ninatur Europæ, Aſiæ, Africæ, Ame-
æ, &, ut uno verbo eloquar, omnibus
riſtianis hujus mundi. Contra vero
perator Germanorum ſolam Germa-
m vix regere poteſt, quantumvis alias
poribus, veſtibus, armis, ritibus atque
nſuetudinibus unitiſſimam, quod pri-
iſta unione Religionis deſtituatur:
n diverſæ enim ſunt inter Germanos
niones, ut de illis vere dici queat: Quot
nines, tot ſententiæ. Hanc ob cauſſam
gli & Helvetii unam tantum, aut ad
nmum duas religiones ſuis conce-
nt, ſicque fœlicius degunt: nam tritum
d, *Divide & impera*, hic locum non
et; at bene contrarium, *Divide &*
des. Catharina Medicea, regina Gal-
um, ut contra legem Salicam clavo
perii admoveretur, modo à Catholi-
um, modo ab Hugenotarum partibus
it. Verum hoc facto exitium ſibi &
is peperit; quorum unus à monacho
linis Dominici fuit interemptus. Quã-
n ad hoc attinet, Hiſpania feliciſſima
omnium regnorum; cujus regna
mvis ſitu disjuncta, religione tamen
nnia conjuncta ſunt: atque hoc ipſo
etiam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

etiam Turcæ præſtat, & omnibus prin-
pibus aliis, cum omnes ad unam fid-
convertat, ut ſupra oſtenſum. Secun-
unio eſt corporum; atque hac Turca c-
teris omnibus præſtat, qui imperat M-
humetanis, Chriſtianis & Iudæis relig-
ne diverſiſſimis: quod rebus ſuis parū
obeſt, quia filios illorum ipſe ſibi in ſp-
militiæ educat; illos vero qui religio-
ab ipſo diffident, enervat viribus, atq-
exarmat. Verum ſi illis partem reip-
ſuæ adminiſtrandam committeret,
non deſpotico, ſed politico dominio i-
illos uteretur, cito ad incitas ab illis re-
geretur, exemplo multorum princip-
Germanicorum; aut ſaltem via illi ad-
latandum imperium intercluderetur,
luti Imperatori contingit ac regi Po-
niæ. Si inter mancipia Turcæ quis c-
retur generoſa indole præditus, reg-
ejus forte interitum afferre poſſet: ſi-
facturus erat Scanderbegus ille, ſi Ch-
ſtianorum auxilium ad hoc ipſum p-
tius promptum habuiſſet, quam no-
mentum à Genuenſibus, qui in propri-
ſuum atque Huniadis Vngari detrim-
tum quadragies mille Mahumetanis-
ſiaticis pro totidem coronatis tranſit-
in Europam vendiderant: quo factum-
ut jam peſſumdatus Amurathes res ſ-
reſtituerit; ita ut poſtea ope illius aur-
di-

nidiatæ Europæ dominus evaſerit.
mitto hîc dicere de Moyſe divinitus
citato contra Pharaonem; ad cujus
emplum contingere poteſt, ut Deus
incipium aliquod Chriſtianum contra
ium Turcam excitet. Similis ejuſmodi
viſio exitium Hiſpaniæ afferre poteſt.
rtia unio eſt pecuniarum & faculta-
m, cujus vi Turca in Raguſienſes, alio-
in liberos, imperium habet; qui tribu-
m illi pendant, quo bonis ſuis in illius
minio ſitis frui poſſint; tum quia ni-
ium illi vicini ſunt; qualis vicinitas
mper infirmiorem cuivis ſuperiori ſer-
re cogit. Per hanc tertiam unionis ſpe-
em Rex Hiſpaniarum Genuenſibus do-
inatur, quoniam merces & baronias
terris illius habent ſuas. Vnde dico,
gi qui dominia ſua ſejuncta habet, pri-
o omnium laborandum eſſe, ut illa
njungat unione naturali, deinde vincu-
politicis. Ad naturale vinculum quod
tinet, Hiſpanos quamvis pleriſque om-
bus nationibus odioſos, cum cæteris
men conjungere poteſt: nam Hiſpanus
um ſervit ſatis humilis eſt, cum domi-
atur ſuperbus: eſt præterea etiam ja-
ator, & aſtutus in rebus nauci, non ve-
in illis quæ alicujus momenti ſunt: ſa-
ſque etiam apparet, linguam modum-
ue veſtiendi Hiſpanicum pleriſque om-

 nibus

nibus placere; illorum autem modum
gendi, faſtuoſoſque titulos, cum am
tione primum locum in conventibus
cupandi, & affectato ac exquiſito nir
inceſſu, omnibus diſplicere. Et quia
tia hæc nationi huic natura inhære
quamvis virtutes illorum, patientiam
licet, religionem, maſculamque mag
nimitatem cum eloquentia maculent;
men illa omnino tolli non poſſunt; ſed
pus eſt, ut cæteri in illorum mores tra
eant, inſtar arborum, quæ aliis inſert
tur. Quare dico utiliſſimum fore, ſi n
litibus & baronibus Hiſpanis in exte
regionibus degentibus exteræ quoc
mulieres matrimonio jungantur: vic
ſimque peregrinos connubiis & offic
in Hiſpaniam perliciendi artes à me pr
monſtratæ eo diligentiorem conſide
tionem merentur, quia plus habent in
ceſſu quam in fronte promittunt: idc
clarius patebit, ubi de ſingulis nationi
ſingulatim locutus fuero. Quantum
politicas uniones attinet, danda eſt R
opera, ut ſuam nationem cum aliis co
jungat, religione ante omnia, quod eſt
ctiſſimum copulandi vinculum, ide
beneficio Concionatorum theologi
rum, ut ſupra. Deinde nexu eximiaru
artium atque ſcientiarum ac linguarur
quæ omnes gentes in admirationem ta

ti I

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

i Imperii rapiunt: bellumque ſemper
prius vicinis quam remotis inferat, ipſe-
que ibi præſens adſit. Denique, ut reli-
quas omnes nationes inducat, vel invi-
et, ut navigantes in Mundum Novum
n ſua terra theſauros colligant; quod vi-
demus à Genuenſibus hodie fieri. Itaque
omnia moderetur, ut ſemper unum re-
gnum alterius opera & auxilio opus ha-
beat; ut maneant hoc modo quaſi con-
vincta. Moveatque omnem lapidem, ut
inimici illius è contrario disjuncti ma-
neant, religione, induciis, moribus, ſcien-
tiis, conditionibus, mercatura, & omni-
bus rebus neceſſariis: fœduſque ineat
cum illis, qui ipſi nocere poſſunt. Quæ
omnia ut melius perſpiciantur, ſingula-
tim de omnibus gentibus, quæ illi com-
modo aut incōmodo eſſe poſſunt, diſſe-
ram, in medium producens modos, qui-
bus uniri poſſunt. Cum hoc extra dubiū
ſit, quodlibet ſcil. Imperium vaſtum, ſed
unitum, ab hoſtium incurſib⁹ tutius eſſe,
quia non ſolum magnū eſt, ſed & unitum,
unde potiſſimum illi robur & potentia.

CAPVT XX.

De Hiſpania.

AD modo dicta notandum, quod, cum
in Hiſpaniis diverſi populi ſint, ma-
xime illos, qui olim dominio inſigniori

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

eminuerunt, unanimes eſſe convenia[illegible]
Ideo Caſtilienſes, Arragonenſes & Luſi-
tanos inprimis concordes efficiat Rex, o-
mnibuſque æqualia officia in aulis diſtri-
buat, Luſitanoſque in Caſtilia, Caſtilien-
ſes autem in Luſitania muneribus deco-
ret; matrimoniiſque & communione na-
vigationum illos invicem quaſi conſtrin-
gat: Idemque fieri par eſt inter montanos
Biſcajenſes, & Leonenſes, itemque Aſtu-
res & Gallæcos; & inter campeſtres Van-
daloſianos & Valencianos; familiares u[t]
omnes invicem fiant, quamvis locorum
ſitu & intercapedine disjuncti. Introdu-
canturque inter illos (ut horum omnium
ante meminimus,) communia collegi[a]
& ſeminaria militum togatorum & ar-
matorum; quibus tuti reddantur, tam
ipſi quam rex: dandaque eſt opera, u[t]
mulieres externas connubio ſibi jungant,
liberoſque ex illis ſuſcipiant, qui, ſi forte
bella ingruant, ſubſidio illis ſint, prou[t]
natura cujuſque, non prout ſors tulerit:
paulatimque veteres illorum mores abo-
lendi ſunt; non vero repente: doceam-
turque in Italia potius quam in Belgio
officia adminiſtrare. In Hiſpania vero
Itali permixti Hiſpanis officia ſubeant
& in eadem, cum ſit ſedes totius regni,
apices omnium virtutum & ſcientiarum,
juſtitiæ ſcilicet & religionis, eſſe debent
quo

uo promptius reliqui Hiſpanos ſequan-
ur, imbibentes illorum mores, quos vi-
ent bene beateque agere. Verum ſi illi
rofligatæ vitæ & moribus incivilibus
runt, omnibus nationibus abominatio-
i erunt: ut taceam, quod gravitate &
onſtantia morum cæteros omnes ſupe-
are debent, quia domi habent unde di-
cant. Inprimis vero neceſſarium eſt, ut
idem conſtanter colant tam pacis quam
belli tempore, id quod docendo & for-
mando illos in dictis ſeminariis effici po-
eſt, ubi diſcunt obedire & ſervire Regi.
Et ſiquidem rex ſtrenuum ſe militem
virtutiſque ſtudioſum oſtendit, dignior
habetur qui ametur & colatur; cuique
fides præſtetur: omneſque ſubditi alacri-
ter ſe ad illius mores component: ut ſu-
pra. Munitiones & arces in Galliam ob-
verſæ ſint munitiſſimæ; itemque illæ quæ
Corrugnæ, & in littore ſeptentrionali An-
gliam ſpectant: eoque præcavendum ne
ab hoſtibus impetantur. Verum tamen
claſſis mille navium hac in parte plus va-
lebit; ut mox oſtendam. Hiſpani do-
ceant etiam incolas Africæ & utriuſque
Indiæ ad illos tranſlatos aut ſponte tranſ-
migrantes artes mechanicas; ipſi vero
ſolis armis ſtudeant, & quidem magis
quam literis: peregrini vero ad literarum
potius quam armorum ſtudium admo-

veantur. Videmus enim Athenas docta à bellicoſa Lacedæmone bello victas fuiſſe: quæ tamen ambæ poſtea in Macedonum manus & poteſtatem inciderunt, utpote qui melius quam iſtæ à Philippo rege ſuo, & patre Alexandri, arma tractare fuerant aſſueti. Sufficit ergo ſi in aliis tibi ſubjectis gentibus ſeminaria artium & linguarum Auſtriaca è ſolis tuis conſtent; & ut reliquorum non magna cura habeatur, qui ſcientiis & artibus relinqui poſſunt: ſed in Hiſpania peropus eſt ut omnes tam extra quam intra Seminaria educati armorum ſcientia exercitati ſint. Aperiendæ etiam ſunt ſcholæ pro ſecundo-genitis Nobilium Hiſpanorum, unde ſumantur fideles duces ad expeditiones tam maritimas quam terreſtres, de quo etiam ſupra. Neque eſt quod quiſquam faſtidio aut tædio Hiſpaniæ afficiatur quod regio eſt ſterilis: nam hæc culpa non ſolo, ſed paucitati cultorum imputanda eſt: quia ſolum per ſe fertiliſſimum eſt, & omnia ad ſuſtentationem vitæ ſpectantia abunde profundit; & ſi diligentius coleretur, infinito hominum numero alendo ſufficeret; ſicut olim ingentes Carthaginenſium & Romanorum exercitus aluit, cum ſuis incolis propriis. Neque ulla provincia majori vi aut diutius vires Romanas eluſit; neque un-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

am exercitum occidione amiſit, quin
tim repararit alium majorem. Verum,
antiqua omittam, tradunt recentiores,
gem Granatæ in bellum adverſus Fer-
nandum quinquaginta millia equitum
um adduxiſſe: qui numerus, haud ſcio,
hodie in reliqua Hiſpania & Luſitania
mul reperiretur: non quod natura re-
onum mutata ſit, aut cœli temperies;
d quia numerus incolarum imminutus
t, atque agricultura intermiſſa. Inco-
tum autem multitudo hodie minor eſt,
rimo, propter bellum, per quod Mauri
Hiſpanis ſuperiores evaſerunt: ſiquidem
n illo bello ſpatio trium menſium ad ſe-
ties centena millia hominum interie-
unt: inſecutum eſt deinde bellum, quod
eptingentos ſeptuaginta octo annos du-
avit, quo gens illa Maurorum univerſa
n Hiſpania eradicata eſt; intra quod
empus incredibilis vis hominum ab u-
raque parte occidit, adeo ut multæ ur-
es, imo multi integri terræ tractus de-
ſerti manſerint. Vixque finitum hoc bel-
lum fuit, cum ſubito ſe rurſus ad Afri-
cam, Neapolin, Mediolanum, & Novum
Orbem ipſum invadendum accinxerunt,
& his ſubjugatis ad Belgium quoque re-
cuperandum ſe expedierunt: in quibus
expeditionibus etiam ingens numerus
hominum obiit, bello & aliis calamitati-
 bus,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

bus, quæ bellum ut plurimum ſequuntur oppreſſi. Atque etiamnunc quotidie homines infinitos in modo dictas regiones deducunt, partim quaſi ad colonias, partim ut ibi negotientur aut in præſidiis ſint. Agriculturæ igitur ſtudium in Hiſpania intermiſſum jacuit, quia illius regionis homines ad ſtudium armorum natura propenſi ſunt, magiſque honorem & utilitatem ex militia atque ſtipendiis quam aliis rebus aucupantur. Enimvero Hiſpani non in agricultura ſolum, ſed etiam in artibus mechanicis exercendis ſegnes ſunt: unde fit, ut Hiſpania mechanicis deſtituatur, & lanæ, ſericum, aliæque quæ regio illa producit, peregre tranſportentur; & quicquid materiæ rudis in ea manet, ab Italis fere ſolis in opus traducitur; agri vero & vineæ Gallis colendæ relinquuntur. Et ſi diligenter perſcrutari velimus cauſas, propter quas Hiſpania tam diuturno temporis ſpatio profundiſſima pace & ſumma tranquillitate gaudet: cum Gallia perpetuis bellorum motibus fluctuet; inveniemus, hoc magna ex parte non aliunde proficiſci, quam quod Hiſpania impedita eſt externis bellis in India, in Belgio, hæreticis domandis, in Turcis & Mauris profligandis; ubi Hiſpani manibus mentibuſque laborant: quod dum faciunt, patria

quie-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

leta manet, & illi omne ſeditionis vi-
s in alios evomunt. Quare haud omi-
im dicere, illos inopia militum ſæpi-
ule coactos fuiſſe imitari Finlandos,
i in bellum contra Moſcovitas ma-
um numerum canum efferatorum at-
e rabidorum ſecum educunt, qui ſane
os quandoque multum juvant. Quod
em Vaſco Nugnezius in Mundo Novo
ud ſine barbarorum iſtorum ruina
rpetravit, ſæpe hoc modo in fugam
os conjiciens. Sed ſatis jam diu in Hi-
ania commorati ſumus.

CAPVT XXI.

De Italia.

HIſpania nullam ſibi amiciorem gen-
tem habet quam Italam. Quapro-
er ut illius ſibi benevolentiam conſer-
t, par & æquum eſt, ut Neapolitanos
Mediolanenſes ita beneficiis demul-
at, ut cæteræ gentes harum duarum re-
onum felicitatem admirentur, illarum-
ue fortunam ſibi quoque expetant. Id
uod confieri poteſt, ſi Hiſpania operam
abit, ut tributa utrique minuantur, nu-
erusque hominum in utroque illo tra-
u augeatur, inſtituanturq; apud utram-
ue ſeminaria, ex quibus tanquam ex e-
uo Trojano prodeant viri liberalium &
nilitarium artium periti, religionis Ca-

tholicæ retinentiſſimi: de quibus etia
ſupra. Quæ ſane res exteros in ſtup
rem & admirationem rapit: neque,
quibuſdam videtur, quicquam ea ratio
opibus regis decedit. Item modus ine
tur cohibendorum uſurariorum, inſ
tuanturqne Montes miſericordiæ, ſ
publicæ domus, in quibus tenuis fortun
civibus pecuniæ ſub pignoribus mutu
dentur: coërceantur etiam incremen
Nobilium. Præterea viſitentur carcer
baronum, qui ſæpe nimium ſunt crud
les: neque cuiquam permittatur captiv
re quenquam privata authoritate, ni
eos qui crimen violatæ pacis publicæ, a
etiam majeſtatis commiſerunt; curen
que captivos humanius ſolito; quipp
ſævitia ſua inſatiabili regem in infamia
tyrannidis adduxerunt, præſertim in r
gno Neapolitano. Videtur etiam non pa
rum facere ad favorem vulgi regi conc
liandum, ſi unum ſaltem Commiſſariu
inſtituat, qui aſſumptis Clericis, public
carceres adeat atque viſitet, & ſimul u
ſurarios & inferiores miniſtros obſe
vet: ut ſupra. Item ſi proſcriptis clemen
tiam præſtet ſub prætextu eos in Afr
cam amandandi; reipſa vero ſeptim
quoque anno tales in Mundum Novu
tranſportet. Milites, qui ad hunc uſqu
diem ſubditis impoſiti ſunt, dimittat, &

rum loco tanto plures triremes in-
uat, quæ omnem maritimam oram
euntes Regis provincias à Turcarum
aſionibus ſecuras reddant: nam mi-
s inſolentes, crudeles in populum, in-
es contra Turcam, invitique ad mari-
nas expeditiones prodeunt: atque et-
n cum inde reditum eſt, ſtrenuis civi-
s mancipia ſua manu capta etiam fu-
um ictibus extorquent, poſteaque Tur-
s iſtos quaſi à ſe captos Thraſonico
ore oſtentant: quod ſane indigniſſi-
um factum quotidie tamen in Calabria
ri videmus. Præſtat itaque, populum
ſum arma contra Turcas corripere, &
tem dimidium pretii captivorum illis
linqui: ſic enim Rex validos & divites
opugnatores ſimul habebit, neque me-
et ne illi, exoſi militum ſævitiam, de
ovis dominis ſibi proſpiciant. Porro
hibeat pravam fiſcalium ſuorum dili-
entiam, qui, ut regis videlicet jus tuean-
ur, nullum ſævitiæ genus in pauperes
ibditos omittunt, detinentes illos capti-
os, extorquenteſque illis pecunias nulla
itis manifeſta cauſſa. Sed de his eorum-
ue remediis ſatis ſupra, ubi de juſtitia
erba fecimus. Expeditiones illæ mari-
imæ regem tam ab hoſtibus quam à ſuis
utum reddunt: cum contra miles ruſti-
is impoſitus prius parum, poſterius ve-

ro

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

ro omnino non præſtet : ſola itaque m
ritima loca præſidiis firmentur, popul
que in benevolo timore regis ſui retin
tur. Potiſſima pars Italiæ, ut Regnu
Neapolitanum & Ducatus Mediolane
ſis, Regi Catholico ſubjecta eſt : quæ v
ro non, à Regulis ſuis, formidine pote
tiæ Hiſpanicæ, ad odium Hiſpanoru
inſtigatur : unde Regi duo minari co
ſueverunt. Primum, ſe evocaturos & i
citaturos Gallos contra ſtatum Mediol
nenſem : cui tamen malo facile à Re
occurri poteſt, ſi limites illius Ducat
præſidiis firmet, pagoſque immunito
qui palanti hoſti plerumque in præda
cedunt, tollat & eradicet : curetque m
re Hungarorum omne frumentum cu
bonis ſubditorum in urbes munitas d
ferri, cum inſtrumentis mechanicis,
illi qui in eas confugerunt, tempore obſ
dionis aut incurſionis habeant ad vita
& ad operandum neceſſaria. Verum G
nua accommodatiſſima eſt ad auxiliu
ferendum, & Neapolis etiam, ſi mod
rex claſſem modo dictam in mare ded
cere volet: ſiquidem longa experient
teſtatur, illum, qui maris dominus e
ſimul quoque continenti leges dare;
poſſunt milites, quotieſcunque & ub
cunque res id exigere videbitur, in te
ram exponi: id quod rex Galliarum i

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

atus præſtare nequit. Conſultum eſt
o regi Hiſpaniarum, ut rex confines
i Helvetios & Griſones confœdera-
tibus ſibi devinciat, eligatque ſibi ex
i triginta millia militum, qui interim
idiato ſtipendio contenti vivant, ad
tationem Venetorum; utaturque il-
um viribus majori alicui potentiæ
pulſandæ. Verum ne ejuſmodi popu-
numero aucti ipſum Ducatum Medio-
enſem invadant, id quod temporibus
manorum accidiſſe vidimus, pars il-
um in Belgium, pars Neapolim, pars
am in Mundum Novum disjiciatur;
i in exercitibus ſuis militantes ali-
ando conſumantur. Et certe ſi hic
pulus bene coaleſceret, Italiam facili
gotio in ſuam poteſtatem redigeret:
um dum diverſi diverſis regibus &
uſp. militant, metuendum non eſt, ne
c eveniat: atque perutile eſt, ut pars
us eo modo quo dictum eſt, alio aver-
tur. Alterum, quod Itali Hiſpanis mi-
ntur, eſt, ne forte unionem cum Papa
Gallo ineant in præjudicium Hiſpa-
æ. Sed & hic conceptus facile à Rege
ludi poteſt; quia nullus illorum abſque
pa & Gallo facere audet, cum ſibi ſoli
opugnando vix illorum quiſpiam ſuf-
iat, nedum ut ſolus acquirere poſſit:
ſi forte inuſitata quadam occaſione, ſi-

cut

cut fecere Veneti eo tempore, qua[illegible]
Pontifices Romani bellum cum Im-
ratoribus habuerunt, & Tranſalpini[illegible]
Italiam tranſire auſi ſunt. Igitur m[illegible]
Rex Papam à ſuis partibus habeat, [illegible]
eſt, quod timeat: neque enim ulla do[illegible]
natio in Italia permutatur ſine illius i[illegible]
terventu: & Papa ſolus cauſſa fuit o[illegible]
nium mutationum quæ unquam in [illegible]
gno Neapolitano contigerunt: & ſi [illegible]
pæ placet arma ſumere contra pa[illegible]
aut rempub. aliquam Italiæ, ſtatim [illegible]
cit, arripiens conſueta ſibi remedia, q[illegible]
lia ſunt, elargiri indulgẽtias contra ill[illegible]
ſubditoſque juris jurandi vinculo ab[illegible]
diſſolvere, & alios contra illos in au[illegible]
lium vocare: quod Iulius II. fecit, tu[illegible]
cum Venetos excommunicaret; [illegible]
tempore illi prorſus ſuccubuerunt. [illegible]
vero ſuadeo Regi, ut Papæ cedat, & [illegible]
quatur; mandetque quod jam olim C[illegible]
ſtantinus Imperator fieri voluit, ne[illegible]
ut Papa ſummam authoritatem in [illegible]
mis appellationibus habeat, ut duo [illegible]
ſcopi cum Rege, qui tum Clerici loc[illegible]
occupat, judices ſint in omnibus cau[illegible]
per ultimam appellationem ad ſe de-
lutis; ineatque pactum cum Papa, ut [illegible]
liqui omnes, qui hoc facere detrect[illegible]
authoritate ſua priventur. Nam ſi al[illegible]
aut etiam omnes principes Italiæ ſi[illegible]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

[P]apæ ceſſerint, Rex Pontificalis authori-
[ta]tis vindex, cruciatis & aliis pontificali-
[bu]s auxiliis nixus, paulatim omnes ſuc-
[ce]ſſive peſſundabit, aut ſibi ſubjiciet, qui,
[cu]m Papæ cedit, animum & vires ipſius
[ſi]bi lucratur, ac Principum Italię dominia
[a]cquirit. Hoc quandoque locum habere
[p]oteſt: ſed, prout hodiernus rerum ſta-
[tu]s comparatus eſt, elaborandum eſt Re-
[gi], ut Principum Italicorum diſſidia alat,
[P]armenſem vel alium ſibi devinciens,
[c]æteros vero nihili æſtimans: appellet et-
[ia]m Venetos Patres Italiæ, petatque ab
[i]lis viros nobiles quos judices in Belgio
[c]onſtituat: quandoquidem gens illa li-
[b]entius Italos admittit, quam Hiſpanos,
[a]c inter Italos maxime Venetos: hono-
[r]et ſimul illos baronatibus. Cumque hoc
[c]erto conſtet, quod illi juſti, nec ambitio-
[ſ]i ſint, eoque aptiores, ſi non ad acqui-
[r]endum, certe ad conſervandum, curet,
[u]t Hollandi à Venetis leges petant; ut
[i]nfra dicetur. Quod ſi hac arte eoſdem
[i]nducere poſſet, ut Alexandriam & Sy-
[r]iam omittentes in Mundum Novum
negotiatum abirent, ad imitationem Lu-
ſitanorum; hoc ſane modo Venetorum
dominus evaderet, æque ac Genuenſium.
Vt autem ſecurus à Venetis quoque ſit,
præſtabit illa modo dicta claſſis, item Ar-
chidux Carinthiæ, cum Griſonibus con-
finibus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

finibus ſuis, ſi opera illorum utatur
bello, quo magis Veneti abſterreant
Deinde omnes à Florentinis ac Venet
nis proſcriptos hoſpitio excipiat, eoru
que opera in bello utatur, imo mune
bus eoſdem afficiat, quo etiam alios
trahant, & ei contra ſuam ipſorum p
triam operam ſuam collocent. Quod q
dem Dux Mediolanenſis facere conſu
vit ſæpe; item Rex Galliarum non rar
quum exules Genuenſium & Floren
norum ad ſe vocavit, ob hanc eande
cauſſam. Hac ratione noſtro quoq
tempore Piccolominæi, Strozzi, & D
minus Petrus de Medicis Magno Fl
rentinorum Duci haud parvum metu
incutere poſſent. Si itaque Rex deſider
ut illi disjuncti maneant, caveat ne m
tum illis incutiat. nam metus vires It
liæ in unum cogit: qua de cauſſa diſſ
mulet ſe illis ſuccenſere. At vero per ſch
ſma religionis minime omnium dirim
aut debent, aut poſſunt; ſed beneficiis, u
modo oſtenſum eſt. Quod ſi Auſtriaco
rum quis in Papam eligeretur, actum e
ſet de Italia. Optimum foret, ſi cum G
nuenſibus commercia exercere, ut faci
permitteret: nam Genua quaſi ærariu
Regis eſt, & eo utitur ut barones Itali
ſupprimat: præterea Genuenſes ad nav
gationem multum illi conferunt: ut ſi

pr

. Verum hi arte tractandi, ne videan-
t neceſſitate coacti, ſed amore illecti
uiſſe. Quæ illis debentur promte qui-
m ſolvantur: pauca tamen opida aut
a munita illis pignori dentur aut ven-
atur; ne, univerſo Italiæ tumultu for-
orto, vexilla Genuenſium ſequantur.
binde continuo oculos in florentiſſi-
s illas duas Reſpub. intentos habeat,
netam videlicet & Genuenſem. Qua-
n Veneta Genuenſem & dignitate &
entia longe ſuperat. Cujus rei cauſſa
, quod Veneti exercendo mercaturam
ram, rem ſuam familiarem mediocri-
auxerunt; rem vero publicam in in-
itum: contra vero Genuenſes collybo
ercendo res ſuas domeſticas ſupra mo-
m auxerunt, publicas vero affixerunt.
o conſiderato, rex cum diverſis his
uſpublicis diverſo modo procedet.

CAPVT XXII.

De Sicilia & Sardinia.

Iculis & Sardis, cum inſulani ſint, &
Africæ viciniores, conveniunt etiam
es magis ſtrictæ quam Italis, ſufficit-
e ad illos in officio continendos, ſi
tus illorum occupentur juxta cum
ribus mari imminentibus. Hi loci ve-
in tuto ponentur, ſi claſſis paulo ante
ta inſtruatur, ac perpetuo conſervetur;

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

quæ non univerſa, ſed diviſa Itali-
cum his inſulis ambiens utriſque n-
gnam ſecuritatem præſtabit: cujus m-
tes ſi paganis imponendi forent, plus n-
li quam boni efficerent, numeruſque il-
rum augendus eſſet. At iſta ratione
præda Mauris & Turcis extorta nutriu-
tur, regiſque facultates augent, ipſamq-
Africam ſecuram reddunt: & ſi fo-
contingat Tunetanos aut Algierenſes
favorem Chriſtianorum tumultuati, p-
rati eſſent milites, qui ſuppetias ferre-
navigantes in regnum Oran: poteſt q-
mercatura cum illis populis holoſeric-
frumento, & aliis mercimoniis ſecu-
tuentibus mare Adriaticum Venetis e-
erceri, nullo Turcarum aut piratar-
metu. In his inſulis pulcherrima milit-
ſeminaria inſtitui poſſunt, ex filiis
mulieribus, Turcis & Mauris erepti-
docerique inibi poteſt lingua Arabi-
cœnobiis Clericorum ſimul erectis:
ſupra innuimus. Hic illud obſervandu-
eſt, ut in commutandis mercibus cu-
Anglis, Turcis, aut Mauris, ſemper re-
gioſi adſint, nequis peregrina hæreſi i-
ficiatur: nam Inſulæ ob commoditate-
recipiendi omnis generis homines, m-
tationibus valde obnoxiæ ſunt: id qu-
ipſe quoque Plato affirmat. Populi m-
ritimi per nimiam converſationem cu-

per-

regrinis (qua de cauſſa Plato mare ma-
ſtrum improbitatis vocavit) plerum-
ie ſunt verſuti, ſagaces, & providi, qui-
ie ſciant negotia fori. Mediterranei
ontra ſinceri, juſti, paucoque contenti
nt. Etiam urbes magnæ ipſæ tibi uſui
ſe poſſunt, qualis eſt Syracuſa in Sicilia;
æ, teſte Cicerone, quatuor in partes di-
iſa, totidem veras urbes conſtituere po-
iſſet. Hodie vero Panormus ibidem
t, elegantibus templis & palatiis exor-
ata: in qua duo ſunt memoratu digna;
num, platea tranſverſim totam civita-
m in duas quaſi partes ſecans, quæ re-
a, ampla, longa & ædificiis variis exor-
ata eſt, ut haud ſciam an ulla ſimilis in
ota Italia inveniatur: alterum eſt, Mo-
s mari immenſis ſumtibus objecta, cu-
is beneficio urbs portum habet capaciſ-
mum; opus ſane magnificentia Roma-
a digniſſimum. Inſulæ plerumque ty-
annorum niduli fuerunt, ut ait Plato.
'erum de portubus ob eum metum ne-
eſſariis, item de navigationibus ſuo loco
icam. Populos iſtos quod attinet, rebus
eceſſariis minime fraudandi, aut arctius
onſtringendi ſunt: ſed opus habent, ut
n fœneratores inter illos latentes, & in
arceres tyrannorum inquiratur, ut ſupra
ictum. Poſſunt ibidem etiam ſemina-
ia nautica inſtitui, & quotannis certus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

numerus juvenum illuc mitti cum tri
mibus, ut diſcant artem nauticam; pr
ut Venetis in more poſitum eſt: idq
tanto magis, quod rex maxime omniu
nautica pube opus habet; ſed cum h
Tranſalpini augendæ illius cauſſa co
jungendi ſunt, de quo jam dictum. P
ſunt etiam duo genera Equitum mari
morum inſtitui, ad exemplum Melite
ſium: neque reditus D. Iacobi, aliorum
ve Equeſtrium Ordinum hominibus
tioſis dentur: quod ſane ita fieri nece
eſt, ne Rex ſemper auxiliaribus nau
opus habeat, aut etiam mercenariis, qu
les ſunt Genuenſes. In talibus inſulis b
rones magis quam alibi ſupprimen
ſunt; cum ſitus locorum illis majore
quam alibi anſam novandarum reru
præbeat, & ingenio ad tyrannidem pro
clives ſint. Quare præſtat barones ex ali
nationibus huc tranſmittere; ad id ver
convenientiores reliquis ſunt Hiſpan
cum ſint ſub eodem climate poſiti; illi
que tam officia, quam negotiation
committendæ; quibus & Tranſalpini ad
jungendi ſunt, partim militaturi, parti
ſuſcipiendæ proli. Neque Arx ulla mun
tior Nobilibus indigenis committend
eſt: nam illi plerumque duces & autho
res ſunt rebellandi; maxime contra Gal
los; quamvis hi poſtea Arragonenſibu

ſimilitudinem morum fideles fue-
nt. Nihil ergo magis neceſſarium eſt
l feliciter regnandum, quam ingenia,
aturam, inclinationem ſubditorum per-
ectam habere; ſiquidem juxta hæc for-
a regni ineunda eſt.

CAPVT. XXIII.

De Germania.

VErba facturis nobis de gentibus regi Hiſpaniarum inimicis, in quas ta-
en illi aliquid juris eſt, primi ſe offe-
unt Germani, quos ſane non eſt quod ti-
eat, cum domus Auſtriaca in Germa-
ia ſit potentiſſima: ad hoc magnitudi-
is & potentiæ evecta per connubia con-
nua & ſucceſſiones hæreditarias, atque
ffinitates. Nam Maximilianus provin-
ias Germaniæ Inferioris à Maria filia
Caroli ultimi Burgundiorum Ducis ha-
uit, Maximiliani filius, nomine Philip-
us, Hiſpaniam cum appendicibus ſuis
er uxorem ſuam Iohannam filiam Fer-
inandi & Iſabellæ hæreditate obtinuit:
n quibus regnis Carolus illius filius ſuc-
eſſit: hiſque noſtris temporibus filius
ligniſſimus patre tali, Philippus hæredi-
ario jure Luſitaniam cum appendicibus
uis, ſane maximis accepit, reſpectu ma-
ris Iſabellæ: à qua etiam ipſa domo de-
cendit nomen regis Hiſpaniarum. Iam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

ſciendum domum Auſtriacam ſolos C
tholicos principes ſibi amicos haber
qualis eſt Dux Bavariæ, cum Archie
ſcopis & Epiſcopis, pauciſque aliis : n
ceſſariumque ideo eſt, ut hi ſemper m
gis magiſque copulentur, non ſolum r
ligione, ſed etiam connubiis, aliiſque f
deribus : quæ certe via ut juſtiſſima, i
& tutiſſima eſt, cæteriſque omnibus lo
ge firmior & durabilior. Adhibenda v
ro etiam ſumma opera eſt ut ſpargant
perpetua diſcordiæ ſemina inter Ma
chionem Brandeburgicum, Landgraviu
Haſſiæ, Ducem Saxoniæ, Ducem Bru
ſwigæ, Palatinum ad Rhenum, Duce
item Wittebergenſem, & minutas ill
reſpublicas Germaniæ : quod facile fi
poteſt, ob diſſidia ſtatus, & æmulati
nes, quod crebro reſpublicas illas ſuſ
caces & ſuſpenſas tenent. Hincque f
ut illæ nunquam ſatis in tempore aux
lium Imperatoribus ferant : primo, qu
hi Hungariam non Imperio Roman
ſed domui Auſtriacæ ſubjicere ſatagun
deinde, quia timent ne Imperator, vi
bus in eum modum auctus, ipſis qu
que jugum imponere conetur. Vnde p
capite quidem unionis ſuæ illum agn
ſcunt; ſervitia vero præſtare illi nolun
cuduntque ſibi ipſæ novas leges & re
gionem : cujus rei exemplum vel N
rimbe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

nberga, Spira, Argentina & Franco-
ctum præbent: quod ſane plus ſatis
. Adde quod tale diſſidium Regi Hi-
aniarum certo reſpectu & prodeſt, &
beſt, ſicut in omnibus peregrinis uſuve-
re ſolet. Turca enim domui Auſtria-
e Boſniam, Croatiam & Hungariam
ipuit, per quam, periculum eſt, ne ſibi
ioque aliquando viam in Auſtriam pa-
faciat. Quod ſi jam Germania ſub au-
iciis domus hujus ſemper perderet, poſ-
t fieri ut hæreticum ſibi Imperatorem
igeret, illa repulſa: quod profecto mul-
rum majorum malorum cauſſa eſſet.
uare elaborandum eſſe duco Regi Hi-
aniarum, ut Imperator ipſe, aut Maxi-
ilianus frater illius, cum Duce Tranſ-
lvaniæ ſe conjungat, vel etiam cum
oſcovitis, in perniciem ſcilicet Turca-
um. Faciatque Imperator pactum cum
roteſtantibus, & civitatibus liberis, at-
ue etiam cum Bavaro, ut omnia quæ
equirit, Imperii ſint. Poſtmodum in
ſo bello Imperator omnes Civitatum
berarum primores, id eſt, omnes duces
ilitares ab illis Civitatibus miſſos ſeu-
orum largitionibus, aliiſque modis, ſibi
otius quam patriæ illorum obſtringat:
uemadmodum Cæſar exercitum etiam
ontra ipſam Romam ſibi devinxit. Sed
oc ſolus aliquis fortis & prudens Au-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

ſtriacus, nec ullus alius, præſtare poteſ
qui victis Turcis ama victricia confeſti
in Germaniam inferat, adjungens ſibi e
iam partem Hiſpanorum atque Ital
rum. Hoc ni fit, periculum ſubeſt,
quid detrimenti Rex accipiat. Provide
dum igitur illi eſt, & cum Imper. ac Pa
agendum, & ut jus electionis Cæſareæ
micis, velut Bavaro, & Archiduci defer
tur: alioqui Galliarum rex in Imperat
rem electus rebus illius multum incon
modi adferre poteſt. Sed qua ſuadela i
duci poſſint Proteſtantes, ut ſine dub
nullum alium quam ipſum Regem H
ſpaniarum eligant, coram Regi declar
bo: neque enim chartæ committere h
volo. Quod ſi rex Germaniam occup
re vult, neceſſe eſt, ut prius fiat Im
perator, atque deinde ſub ſpecie o
pugnandi Turcam in Vngariam tend
ſicque ex improviſo Proteſtantes oſ
tantes opprimat cum Civitatibus Imp
rialibus, ſumma celeritate, ne illi prius
ad opponendum expediant; id Carol
V. affabre perfecit: faciatque coloni
novas, cum novis legibus, & miniſt
Italis, quandoquidem clima illud Hiſp
nos non fert: neque id alio modo fi
poteſt. Verum enimvero res Hungari
magno auxilio opus habent: nam Vie
na capta Turca mox in Forum Iuliu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

netrare poteſt. Cui malo quomodo
currendum ſit, dicam, ubi de Turca di-
e inſtituero. Is contra principes Chri-
anos ſemper tali uſus eſt arte, ut nun-
am cum uno ſolo diu continuarit bel-
m; ſed modo hunc, modo illum ador-
s, iſti hanc, alii aliam regionem, ſæpe
am integrum regnum eripuerit: & ne
ercitati fierent in armis, pacis aut in-
uciarum conditiones cum illis iniit, at-
ue è veſtigio aliis arma intulit; ne qui-
em ſatis ſpatii ad cogitandum aut ſe pa-
ndum ipſis relinquens, ſed, urbe aliqua
ut loco capto, pacem aut inducias etiam
pſis conceſſit. Quo modo exercitus ejus
mnes ex veteranis; noſtri vero ex tiro-
ibus compoſiti fuerunt: nam ille ſem-
er cum aliquo bellum geſſit; nullus vero
rædictorum Principum ſemper in ar-
nis fuit. Hinc etiam factum, ut ille per-
etuo aliquid profecerit, aut acquirendo,
ut acquiſita ſtabiliendo. Sed tempus eſt
ut redeamus eo, unde digreſſi ſumus. Di-
co igitur etiamnum, regno Hiſpanico
eſſe utile, ut amici ejus ſint uniti, inimici
vero, præſertim in Germania, disjuncti
& ſibi mutuo adverſi; idque ut fiat, om-
nem lapidem eſſe movendum. Egregia
vero via ad humiliandos hæreticos, eoſ-
que diſtrahendos, etiam hæc eſt, nimi-
rum aperire ſcholas philoſophicas, &

mathematicas in Germania, ut ejuſmo
di ſpeculationibus juventus immergatu
potius, quam hæreticis ſtudiis vacet. Ca
teri occupati reddantur in fabricandi
machinis bellicis, nauticis, aliiſque me
chanicis: ingeniaque præſtantia laut
ſtipendiis ad aſtrologiam in Mundo No
vo exercendam pelliciantur. Verum ſtu
penda illa via ſeparandi illos invicem
mihi perplacet, quæ bipartita eſt; & un
quidem, ſi animus omnis & voluntas in
ter ſe coëundi & conſpirandi illis aufe
ratur; ſuſpiciones & ſimultates inter illo
alendo; ſic quidem, ne unus alteri men
tem ſuam declarare, aut quicquam ſecret
in ſinum alterius deponere audeat. Hoc
aſtu uſus eſt Carolus Magnus, qui præte
ordinaria tribunalia judicium occultum
in Weſtphalia inſtituit, compeſcendis
Weſtphalis, qui, vel poſtquam bapti-
zati eſſent, diſſolute nihilominus vive-
bant, non ſine ſuſpicione perfidiæ in fi-
dem Chriſtianam. Altera via eſt, inter-
cludere illis aditum ad committendum
quid, quod vergat in præjudicium ſtatus.
Quod fit, ſi affinitates, leges, confœdera-
tiones inter primores illius populi impe-
diantur: ſecundo ne relinquatur ibi vir in
magna exiſtimatione conſtitutus, ſed
tranſportetur alio. Hoc modo Carolus
Magnus ad evitandos tumultus Saxo-
niæ,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

iæ, nobiles illius loci in Galliam tranſire
iſſit. Nec deniq; permittatur, ut illorum
Conſilia, Magiſtratus, & Collegia ſine ex-
loratoribus atque delatoribus tuis ſint.

CAPVT XXIV.

De Gallia.

QVandoquidem nullum regnum Chri-
ſtianum Monarchiæ Hiſpanicæ plus
obſiſtere poteſt, quam Gallia, (loquor
autem hic de regnis unitis, unoque cor-
pore comprehenſis) quæ eſt omnium
grandiſſima, ditiſſima, & populoſiſſima:
quippe ea vigintiſeptem millia Eccleſia-
rum parochialium habet, paſcitque circa
centum ac quinquaginta milliones ho-
minum; tamque fertilis eſt natura, tam
dives, per induſtriam incolarum ſua-
rum, ut nulli alii regioni facile cedat.
Huc accedit, quod ab Hiſpania non pro-
cul diſtat, ejuſque incolæ natura Hiſpanis
infenſi ſunt, ac virtute bellica præſtantes,
& unum ſolum caput domeſticum ha-
bent: quæ omnes conditiones in nullo
alio populo conjunctæ reperiuntur. Alii
enim aut longius remoti ſunt, ut Turcæ
& Angli; aut imbelles, ſicut Itali; aut in-
ter ſe diviſi ſunt, ſicut Germani. Quare
de Gallis paulo exactius mihi loquen-
dum eſſe intelligo: dicamque quantum
hac in re ſuperioribus annis peccatum
ſit;

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

ſit; ut erga iſtum populum in poſteru
ſimus cautiores. Gens Gallica à Iaph
per Gomer genus ducens, vi armorun
robore, religioneque & fato propitii
magnos ſucceſſus habuit; adeo ut ſub a
ſpiciis Caroli Magni, & Pipini ad tanta
monarchiam adſcenderit. Et certe cæt
ri omnes Chriſtiani Principes regnu
Galliæ ſuſpiciebant: & ſi illud impiet
tem Mahumeticam, dum adhuc in herb
fuit, eradicaſſet, facile totius orbis Mo
narchiam in ſe transferre potuiſſet. Idqu
tanto facilius, quod Hiſpani Galloru
æmuli in plura regna diviſi erant, bello
que cum Mauris diſtinebantur, qui illo
rum regionem invaſerant; quo tempor
Gallos à ſuo propoſito minime depelle
re potuiſſent, ſicut Galli hoc noſtro tem
pore ipſos à ſuo depellere conantur. Ve
rum, quia ipſi ſibi moderari nequeunt i
exteris gubernandis, ſed nimis ſunt im
patientes atq; indiſcreti, ad tantum iſtu
faſtigium potentiæ adſcendere nunquan
potuerunt; cum nimium ſibi ipſis tri
buunt, nullaque gravitate ſubditis quæ
cunque libet facere permittunt, illoſqu
nimis inhumaniter modo, & modo ni
mis clementer tractant, nulla cura habit
propriorum defectuum. Vnde factum, u
cum multa acquiſierint, nihil tamen ſer
vaverint. Nam unis Veſperis Siciliam, &
paulu

plulum majori temporis ſpatio re-
um Neapolitanum amiſerunt, una
n Ducatu Mediolanenſi: non aliam
cauſſam, quam quod defectu pruden-
regiminis ſubditos ſibi amore boni
blici obligare nequiverint; nec alios
cere ad ſeſe ſub protectionem ipſorum
omittendum. Cum enim animadver-
ent populi, parum aut nihil libertatis
e intereſſe, Gallo an Hiſpano parerent,
gladium quidem pro Gallis ſtringere
gnati ſunt. Hac eadem de cauſſa Rex
lliarum, & Dux Mediolanenſis domi-
um in Genuenſes ſæpius amiſerunt. Ad
am etiam, quantum ad Gallos attinet,
ceſſit diſſidium inter filios Caroli Ma-
i, quod unus Italiæ, alius Germaniæ, &
rſus alius Galliæ rex, eſſe voluit; & im-
tentia nobilium Gallorum, qui ſinguli
eri eſſe voluerunt, ſineque capite dege-
, ſicut Dux Burgundiæ, Comes Flan-
iæ, Dux item Britanniæ, Delfinatus, Sa-
udiæ, Palatinus ad Rhenum, cum aliis
ribus; quorum quiſque abſolutus do-
inus eſſe voluit. Ita ut tum propter has
iones, tum propter ſchiſma religionis,
m à fato, quam à DEO ipſo, tum etiam
occaſione, à Monarchia orbis terra-
m excluſi eſſe videantur. Proinde illa
mmi Imperii Majeſtas ad Hiſpanos
agis inclinare præſumitur, tum quia
fatum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

ſatum ipſum hoc illis deſtinaſſe, tum
patientiæ & diſcretioni ipſorum ide
deberi videatur. Sed quia ſitus ipſe r
gionis, ratio armorum, & inſita inimic
poſcere videtur, ut Gallia cum Hiſpan
perpetuo armis decertet, ipſiuſque g'ori
obſtrepet, quæ & olim florens ſub Car
lo V. à Franciſco rege Galliarum imped
ta fuit, & hodie ſub imperio Philippi a
hæreticis Gallis & Henrico IV. viro ſtr
nuo & militari impediri poteſt; nece
ſe habet Hiſpanus conditionem reru
ſuarum accurate perpendere; & ratione
Gallorum probe ſecum reputare, occaſio
neque data ſtrenue labefactare illos, qua
cunque parte debiles ſunt, ut inde il
parte qua plus valent, ſua ſponte cadan
Quoniam itaque ingenio non armis de
biles ſunt, bellum cum illis ab illa part
gerendum eſt. Primo omnium fortuna
aut occaſio cum ſe offert arripienda eſt
velut illa quæ modo nominatum Fran
ciſcum & Germaniam Carolo V. in ma
nus & poteſtatem dederat, ultro oſten
dit, quo pacto illos æmulos ſuos repeller
poſſet: arma enim victricia in Gallian
intuliſſe, & auxilio Germanorum faſtu
Gallorum repreſſiſſe, primo impetu o
portuit. Dico auxilio Germanorum
nam ii, ut ferociores, ſemper antidotum
ferociæ Gallorum fuere. Vnde Franci

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

rmanni, Sueci, Gothi, Dani, & alii Se-
ntrionales exteri, plerumque minus
ptentrionalibus Francis aut Gallis ſu-
iores fuere. Sic igitur horum auxilio
lliam illico invadere Carolus V. de-
ſſet. Poſtque illorum arcibus & mu-
nentis Hiſpanos impoſuiſſet, legeſque
tribunalia illorum Italis temperaſſet,
Galliam ſibi aut prorſus ſubjugaſſet,
Regulis adminiſtrandam dediſſet, ſe-
e caput Chriſtiani orbis declaraſſet.
d is ad futile affinitatis remedium
nfugit, vicinum æmulum comitate de-
ulcere malens, quod niſi cum remotis
n faciendum eſt, minimeque omnium
m tam potentibus regni æmulis. Nam
lli ante Hiſpanos viam ad univerſalem
onarchiam affectarunt, poſtque illis
viderunt. Secunda occaſio continen-
Galliam ne Hiſpaniæ nocere aut obſi-
re poſſit, oblata fuit Philippo illius fi-
, ſi modo ſciviſſet prehendere illam &
inere. Nam Henrico III. prætextu re-
ionis à Dominicano quodam occiſo;
to jam Regno in Catholicos & Huge
otas diviſo; multis jam provinciarum
bernatoribus præfecturas ſuas in pote-
te habentibus, velut Momorantio Se-
imaniam, Eſpernonio & aliis alias;
n Valeſiorum ſtirpe extincta, ingenti
novo Rege aut eligendo aut non eli-
gendo,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

gendo, orta controverſia; Navarræo c
nique ob hæreſin in odium Catholi
plebis & nobilium partis adducto; P
lippus tum quinque occaſiones habu
quarum ſingulæ ad vincendum ſatis fu
runt, aut ſaltem ad enervandum Gallia
ut taceam de omnibus ſimul concurre
tibus. Tamen, ſi verum fatendum e
non per illum ſtetit, quominus id facer
vidit enim, ſi aperte rem exequi vell
magnis copiis militaribus, (quas ve
tunc temporis non habebat,) opus eſ
ad dividendos, & in ſe mutuo irritand
nobiles illius regni. Primo igitur Guiſi
vel Meduanio, aut ſimili alicui præp
tenti, clam promittere debuiſſet, ſe eu
Regem facturum, & in generum ſibi a
ſciturum; cæteriſque ſpem facere, quen
que ſuæ provinciæ proprietarium fu
rum, Septimaniæ Momorancium, Eſp
nonium Provinciæ; aliis vero domin
alia promittere quod quiſque affectaſſe
hiſque omnibus ſuppeditandas eſſe pec
nias quibus contra Navarræum ſubſiſte
poſſent. Ineundum inſuper fœdus qu
que fuiſſet cum Papa, & reliquis Cath
licis, ut junctis omnium viribus Nava
ræum religione ab illis diſſentientem o
pugnarent: Præter hæc omnia Epiſco
& concionatores Galli ampliſſimis h
norariis & præbendis ad hoc idem il

ndi fuiſſent. Quibus omnibus perfe-
s, Regi ipſi, aut ſi ipſe noluiſſet, per fi-
m, aut Parmenſem, Gallia ingenti cen-
s ad minimum mille hominum, exer-
u, ex Germanis, Italis & Hiſpanis con-
to, invadenda fuiſſet; continuoque e-
ittendi, qui per Sabaudiam, Navarriam
Piccardiam excurſiones in Galliam
cerent. Hæc vero omnia ſumma ſoli-
tudine in opus deducenda fuiſſent: ſic
nim certo viciſſet, & Galliam aut ſuo
gno adjeciſſet, aut in plures baronias
reſpublicas partitus fuiſſet, more Ger-
aniæ; ſicque nihil mali ab illis pati po-
iſſet. Verum Philippus non ſatis appro-
rabat; præterea à nobilibus Gallis, qui
re omnes ad Navarræum tranſierunt,
uſus fuit; quod, ſi ille feſtinaſſet, nun-
uam eveniſſet. Sic enim fieri ſolet, ut
nuſquiſque primo ſui proprii, & tunc
emum communis commodi cauſſa in
juſmodi turbis exſtimuletur. Hic vero
um ſinguli viderent, bonum publicum
onſiſtere in ſingulorum bonis, & vice-
erſa, elegerunt id quod publice prodeſt.
icque licet nobiles illi ab initio nummis
egis Hiſpaniarum & pollicitationibus
ngentibus velut præſtricti, accenſi fuiſ-
ent, ad rem in factum deducendam: ta-
men perſpicientes in fine, corona amiſſa
ut diſcerpta, ad ſe ipſos ſigillatim redun-
N datu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

daturum damnum, dum Rex Hiſpani-
rum poſtmodum ſingulos ſibi ſine u
difficultate poſſet ſubjicere, ipſis divi
ad defenſionem ſui expedire ſe haud v
lentibus: & vero Galliam ipſam, tant
pere ab omnibus gentibus laudatam
contemptui iiſdem futuram, ſibique om
nibus aditum ad coronam intercluſu
iri, futurumque adeo, ut ab Hiſpanis d
inde etiam irrideantur; magis è re ſ
eſſe duxerunt, fovere partes Navarræ
Quæ ſane ſtatim à principio, ineſcati ſc
licet ac decepti falſa ſpe pecuniarum H
ſpanicarum, non ita perpendiſſent, ſic
demum in fine fecerunt; poſtquam ſc
licet exitum animo prius, deinde & R
gis modum agendi oculis perſpexerunt
ac tum demum artem arte eluſerunt.
Præterea Galli perſpicientes incommod
ex bello Hiſpanico prognata, libentius
promptius ad creandum Regem proce
ſerunt; quod perſuaſum ſibi habuerunt
electo Rege mala etiam illa ceſſatura, qu
ipſi ab initio parvi duxerant. Cæterum
rex Hiſpaniarum alium adhuc errorem
circa hanc rem commiſit, quod cunct
tione ſua Navarræo ſpatium dedit, Prin
cipes Italiæ Papamque ipſum ſibi conc
liandi, & in partes ſuas traducendi, f
ciendo illis ſpem ſe abjurata religion
Catholicum futurum: proſpexeruntq
Prin

incipes illi animo , ſe Hiſpanis Imperii
iverſalis avidis , ſubjugata Gallia præ-
expoſitum iri. Hæc eadem cunctatio
it, ut Hiſpanus lucraretur minus, de-
nderet vero plus ; atque etiam , tan-
am alienis inhians, odioſus redderetur.
leo verum quidem eſt tritum illud,
allum locum inexpugnabilem eſſe in
em aſinus auro onuſtus intrare poteſt:
l illud addendum , illum aſinum au-
um, vel auro onuſtum , multos equos
ro oneratos ſubſequi debere ; ut civi-
s in illo pendendo & numerando oc-
patis, tu interea ferro adoperari poſſis
domandum & ſubjugandum illum
cum. Adde quod & Capitanei Hiſpa-
cum Capitaneis Gallicis colluſerunt,
pro lucro non pro victoria dimica-
nt: idque contigit propterea, quod Rex
ſe aut filius Regis præſens non fuit.
armenſis præterea ſtatim in primordio
elli non auſus fuit ſine juſſu Regis rem
caſum dare : quo datum eſt tempus
avarræo nobilitatem Gallicam , quam
iſpani nummis ad ſe ſeduxerant, virtu-
s ſuæ militaris opinione ad ſe revocare.
ui in hoc imitatus eſt fortiſſimos illos
rincipes, qui ſat habuerunt, plebe omiſ-
, nobiles ſolum ad ſe pertrahere. Id
uod Polonis, Perſis atque Gallis in mo-
e poſitum eſt. Et quia nobiles nimis ab-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

jectum putant, pedeſtrem militiam ſequ
inde factum, ut illæ ipſæ nationes equit
tu ſemper præpolluerint; peditatu cont
ſemper poſteriores tulerint. Quandoqu
dem autem res in eum locum jam red
cta eſt, ut rex Galliarum, ſuorum Papa
que animos ſibi devinxerit; in eoque pl
gloriæ acquiſiverit, quam ſi de ipſo H
ſpaniarum rege victoriam reportaſſe
ideo verendum eſt, ne ille ipſe aliquand
etiam partem aliquam Hiſpaniæ occu
pare conetur. Eſt enim ingenio inqui
to, neque Galli morari poſſunt dum r
gionem aliquam recens occupatam
bi confirment, ſed ſemper progredi co
nantur: idque hic tanto magis, quod il
facultatibus exhauſtus, neceſſe habeat
liunde rapere quo ſuos remuneretur. V
de neceſſarium eſt, fines Hiſpaniæ, Duca
tumq; Mediolanenſem, præſidiis & mu
nimentis firmare, probeque obſervar
regulas ſequentes: quarum prima eſt, u
amicitiam contrahat cum æmulis ſu
Gallis: Secunda, ut impediat ne illis a
Anglis aut Italis auxilium feratur: quo
utrumque una eademque via confici po
teſt: ſi ſcilicet Papæ perſuadeat, regem
Galliæ hæreticis opitulatum ire, quod
que Italiam ſemel modo ingreſſus, hære
ſeos ſuæ virus ubique ſparſurus ſit; quod
que Hetruria & Venetorum ditio pri
mo

io ſedes belli, deinde prædæ illi futuræ
nt. Agat igitur cum Papa, ut interdicat
li, ne amicitiam cum Regina Angliæ
ontrahat, neve cum reliquis hæreticis,
uales ſunt Genevenſes, Helvetii, &
hæti hodie Griſones dicti: hi enim plu-
mum illum adjuvare poſſent. Iuramen-
o etiam illum adſtringat, ad tranſeun-
um in Terram Sanctam, ibique Chri-
ianam fidem cum Italis propugnan-
um. Sed optimum foret, ſi unio inter
rimores Galliæ & Italiæ fieret, tranſ-
nitterenturque in Græciam; item alia
'nio domus Auſtriacæ ſolius contra hæ-
eticos. Nam principibus Chriſtianis hoc
nodo diſtrictis & diremptis, Neapolis
um Hiſpania & Ducatu Mediolanenſi
non haberent quod formidarent, ſed ab
omni parte ſecuri eſſent: atque interea
Hiſpaniarum rex vias diſpicere poſſet ex-
pugnandi Belgium, qua victoria & mili-
ari robore perculſi illi modo nominati,
nunquam auderent ſe illi opponere, et-
amſi victores totius Aſiæ redirent. Et-
enim licet Pompejus in Aſia victoriam
obtinuerit, Cæſari tamen Belgicas do-
manti haud par fuit: ſiquidem Belgæ ob
ferociam militarem Cæſari multo plus
negotii faceſſiverunt quam Aſiatici Pom-
pejo, qui propterea etiam potentia fuit
Cæſare inferior. Quod ſi vero contin-

gat jam, ut Henricus IV. diem ſuum ob-
iret; quippe qui jam in declivi ætate eſt
nec ſucceſſorem aut uxorem habet; at-
que etiamſi duceret, ac filium deceden
relinqueret, impubes tamen ille foret, ſic
que Condæus aut hæres, aut adminiſtra
tor regni fieret, cujus majores hæretico
rum Gallorum ſemper duces & authore
fuerunt, immane quantum ſanguinis Ca
tholici profundentes; tum, inquam, opu
profecto eſt, ut rex Hiſpaniarum nori
prehendere occaſionem iſtam, propo
nendo Catholicis ad perpendendum
conſultumne ſit ut Condæus, vel Catho
licus factus, Rex fiat, cujus pater tantam
crudelitatem in Catholicos exercuit
quam hic cum lacte nutricis ſimul ſuxit.
Procurandum illi item eſt, ut, ſi minus
ſuccedat ut Regnum Galliæ in partes di-
ſcedat ac dividatur, ſaltem id electione
cuipiam detur. Aut denique artes ſupra-
dictæ inſtituendæ cum celeritate; quæ in
Philippo fuit deſiderata. Et modus ille
eligendi Regis, ſub conditione ſi ſit Ca-
tholicus, Italis multo gratiſſimus foret:
in quem etiam principes Galliæ Catholi-
ci ipſi libenter conſentirent; quod qui-
libet inde ſpem hauriret ad coronam per-
veniendi. Quod ſi contingeret, Galliarum
vires multum infringerentur: Nam ſede
vacante graviſſimæ & longæ diſcordiæ
obo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

orirentur; fierique poſſet ut rex Hi-
niarum vocatus ab aliquo ſe admiſce-
. Deinde quia reges electitii de pro-
gandis imperii finibus plerumque pa-
n ſoliciti ſunt; cum ſciant, filios ſuos
cceſſores non eſſe; ideoque nec peri-
lis pro aliis ſe objicere velint. Hæcque
ica cauſſa eſt, quod Imperatores Ger-
aniæ nunquam de acquirendo labo-
nt; neque rex Poloniæ; niſi ſit animo
lde bellicoſo, quales fuerunt Stephanus
Sigiſmundus cognomento Battorius,
ui cum Moſcovitis, Tartaris, & aliis de
rincipatu Boruſſiæ aliarumque terra-
m decertarunt, quod ſperabant, filios
os in illis ad minimum ſucceſſuros.
ta ars prodeſt quoq; ad militarem glo-
am acquirendam, ipſamque patriam ſi-
ſubjiciendam victoriarum magnitu-
ine, & militum propriorum favore;
uod ſuperius dixi Imperatori Germa-
iæ faciendum eſſe, ad imitationem Iu-
i Cæſaris. Veruntamen aſtutia hæc co-
nita à Gallis, fecit, ut omnem acquiren-
i cupiditatem depoſuerint, vitandæ illi
uſpicioni. Atque hæc ſuſpicio in cauſſa
ſt, quo minus Veneti Duces ſuos in mi-
tiam mittant, malintque uti miniſterio
Capitaneorum peregrinorum, parvo lu-
cro contentorum. Nam in re illa haud
arum periculi adierunt, ſub Carmagno-

la & Ludovico Vrſino. Et Franciſcu
Sforza miles Venetorum mercenariu
victor domum reverſus Ducem ſe fec
Mediolanenſium. Ob eandem hanc cau
ſam Tarquinios reges ſuos ad id uſq
temporis electitios faſtidierunt Roman
hocque ipſum Ducem Athenienſiu
Florentiæ electum peſſundedit. Nec t
men occaſio Gallos inter ſe committen
di etiam hodie deeſt. Nam etiamſi quie
illorum ab exteris minime interturba
tur, tamen quietis impatientes contra ſe
ipſos inſurgunt, vel ſub ſolo prætextu ha
reſis Calvinianæ, novique neſcio cuju
Euangelii; quod ubicunque annuntiatur
non lætitiam, ſed luctum infert, non pa
cem, ſed horrenda bella; animoſque ho
minum non bona voluntate, ſed furor
& rabie complet. In tempore igitur hui
malo obviam eundum eſt, quandoqui
dem lues hæc jam ultra ducenta milli
hominum in Gallia infecit: nam ſi latiu
ſerpſerit, atque etiam nobiles & primo
res regni corripuerit, verendum eſt, n
Galliæ negotii affatim faceſſat: id quoc
Germania jam patitur, ſub Ducibus Sa
xoniæ, Haſſiæ, & aliis. Nam, ſicut vide
mus, regna nobilibus hominibus abun
dantia, immortalia quaſi fieri: id quoc
in Gallia & Perſia clare videtur: (nam
Gallia olim ab Anglorum rege propemo
dum

um tota occupata, induſtria & opera e-
ieſtris ordinis priori & nativo ſuo do-
ino reſtituta eſt: & Perſia modo à Tar-
ris, modo à Saracenis vexata, per nobi-
s tamen defenſa eſt, quo minus ſub illo-
m poteſtatem caderet: ita viceverſa
a eadem propter magnates abominan-
o interitui obnoxia ſunt, cum illi ſubſi-
um & refugium promptum ſint homi-
bus rerum novandarum mutandæque
ligionis ſtudioſis.

CAPVT XXV.

De Anglia, Scotia, & Hibernia.

QVamvis Anglus minime omnium Monarchiam Vniverſalem affectare
ideatur; tamen, Hiſpaniæ illud molien-
multum obſtat. Cujus rei Iſabella An-
liæ dicta Regina exempla dedit; in Bel-
io contra regem Catholicum, in Gallia
ontra regem Chriſtianiſſimum, corru-
tos in utriuſque ditionibus humores fo-
endo, hæreticoſque conſiliis & auxiliis
uvando. Habet enim inſulam navibus
c militibus abundantem, quæ quicquid
Hiſpania in Septentrione habet, depræ-
lantur, atque uſque ad Mundum Novum
vagantur: ubi quamvis propter muni-
nenta littorib⁹ impoſita fundare regnum
nequeunt, tamen damnum haud me-
liocre illi inferunt. Nam Draco ille An-

glus gyrum orbis univerſi, quod Mag
lanes ante illum præſtitit, plus ſemel ci
cuivit: poteſtque accidere, ut regnum B
calaos Anglis vicinius, & ob cœli temp
riem commodius, aliquando ab illis o
cupetur. Certo conſtat, regem Hiſpania
rum, ſi ſolam Angliam cum Belgio do
mare poſſet, totius Europæ magnæqu
partis Mundi Novi Monarcham cito
vaſurum. Et quia ille inſulam hanc
poteſtatem ſuam redigere nequit, cum
tu & hominibus, Hiſpanis infenſis, mo
ribuſque & religione ab illis diſſidentibu
plurimum polleat; neceſſe habet ſe d
fendere, & loca illorum incurſionibu
obnoxia præſidiis munire, ne iis in pra
dam cedant. Sunt vero illa, Brigantinu
portus (hodie Corugna) & tota ora ma
ritima Galiciæ, Leonis, Biſcajæ, & regno
rum omnium ſub altero Hemiſphæri
poſitorum; prout inferius demonſtrab
tur. Omnino id agat, ut Anglorum vir
infringat: ad quod efficiendum nave
Hollandiæ & Friſiæ ſufficerent, ſi nim
rum claſſi Anglicæ opponerentur; ut in
fra palam fiet. Verum cum tantum abſi
ut hoc fiat, ut etiam naves claſſis Hiſpa
nicæ ab illis navibus ſæpiuſcule damnu
patiantur; unicum eſt remedium, ut in
gentes claſſes exſtruantur, ponanturqu
in Corugna aũt Vliſſipone; ut cum claſſi
Hiſpa

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

ſpanica ex India remeat, auxiliatum
prodeant, eamque deducant; vel mit-
tur palam, ad Angliam vel Hiberniam
eſtandam, quo illi divertantur ab inſi-
s Hiſpanis ſtruendis. Et quia rex Hi-
niarum imperium maris obtinet, om-
no requiritur, ut multas urbes ligneas,
eſt ingentes claſſes extruat, ut extra pe-
ulum ſit perdendorum Novi Mundi
ſaurorum. Vtile etiam foret, vel inte-
o millione auri ſtrenuiſſimos quoſque
ollandos conducere, ut in mari ſepten-
onali tutarentur claſſem regiam: vel
am tranſigere cum iis populis, qui in
militari nautica ipſis Anglis magis ex-
citati ſunt, nempe cum Dantiſcanis, in-
rcedente Polono affine Auſtriacorum,
m cum Gothis, Suecis, Finlandis, reli-
uiſque populis Scandinaviæ, Daniæ,
omeraniæ, & Boruſſiæ, ut vel Anglis ſe
pponerent, vel inſulas illorum, vel etiam
ngliam ipſam invaderent, ut illos à claſ-
Hiſpanica invadenda diverterent; aut,
mallet rex, ut ipſam claſſem Anglicam
llo adorirentur. Si, inquam, tanta mer-
de prædictas nationes illiceret, atque
ſuper ſpolia Anglis erepta illis largire-
r, facile obtineret quod vult: taliſque
imicitiæ ſemina ſemel ſparſa, latius e-
agarentur, neque unquam enecarentur.
aque mihi quidem videntur nummi ſo-

li ſuffi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

li ſufficere,ad diſcordes illos inter ſe ef
ciendos. Et certum eſt, Ang'iam null
gentes tam timere, quam illas modo c
ctas; propterea quod ferociores,popul
ſiores, & in mari potentiores ſint ip
Anglis. Nam Hiſpania, niſi certa arte
illi opponere nequit: cum ſit magis e
perta in illo mari, plureſque homines
ſtutos & ſedulos nutriat: quæque ma
ſimul & terra munitiſſima eſt; Hiſp
niæque infenſiſſima, ob diverſitatem r
ligionis; nec non jus quoddam in illu
regnum propter lineam Caſtilianam, p
domum Lancaſtriam ductam: quin
reges priores Angliæ, Eboracenſis ali
rúmque familiarum conſanguinei fuer
Iam vero ad enervandos Anglos nih
tam conducit, quam diſſenſio & diſco
dia inter illos excitata, perpetuoque n
trita,quod cito occaſiones meliores ſu
peditabit. Ad religionem regionis quo
ſpectat,obtinet quidem Calviniana, att
men moderata nec tam prava, ut Gen
venſium eſt: quæ tamen facile reſting
non poteſt, niſi aperiantur ſcholę inFla
dria,quæ gens cum Anglis multum com
mercii habet: interventuq; illarum ſpa
gantur ſemina ſchiſmatum in ſcienti
naturalibus, Stoicis videlicet, Peripatet
cis,& Teleſianis; quibus errores Calv
niſtarum fiant manifeſti. Revera eni
il

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

a ſecta politicæ è diametro contraria
: ſiquidem docent, hominem ſive be-
, ſive male agat, impulſu divino id om-
agere : quod Plato contra Homerum,
nni ſaniori politicæ adverſari demon-
at : quæ vult, quod homo liberum ar-
trium habeat bene vel male agendi, ut
præcepta obſervare vel non obſerva-
penes nos ſit, indeque præmia aut pœ-
s expectemus; quemadmodum in Dia-
go meo Politico breviter ad oculum
monſtravi : nullis videlicet uſus amba-
bus verborum; in quibus illi poſt hæ-
ſin facti quidem ſunt ſubtiliores: tamen
m novarum rerum valde ſint avidi, fa-
le mutantur. Quantum ad dominia &
ivatas facultates ſpectat, Angli inter ſe
unt diviſi, unde facile aliquando occa-
o oriri queat. In Hiberniam enim &
ngliam partiti ſunt: hæcque rurſus in
ngliam & Scotiam: Scotiaque ipſa mul-
s inſulas habet minores, Orcades di-
as. Vnde etiam ſemper duo reges fue-
nt, unus Angliæ, alter Scotiæ; quique
b nimiam vicinitatem fere ſemper bel-
ſibi mutuo intulerunt, cum ſolum uni-
o rivulo, & montibus aliquibus diſter-
inentur. Verum hodiernus rex Scotiæ
ngliæ regno imminet, tum jure ſucceſ-
onis, (mater enim hujus, Henrici
III. Angliæ regis Elizabethæ hodiernæ
patris,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

patris, neptis fuit,) tum propter vici[illegible]
tatem; &, ſi verum fatendum eſt, nem[illegible]
nem propiorem habet regnum hoc. Er[illegible]
prope jam eſt, ut poſt obitum Elizabet[illegible]
modo dictæ, quæ jam provectiſſimæ [illegible]
tatis eſt, regnum Angliæ ad æmulos ſu[illegible]
Scotos derivetur. Huc accedit, quod [illegible]
ptimates, qui conjunctim illorum ling[illegible]
Parlamentum vocantur, in magna po[illegible]
ſtate ſunt; adeo ut videantur velle ſtatu[illegible]
oligarchicum, vel optimatum, inſtitue[illegible]
ad imitationem Hollandorum: nam p[illegible]
puli Septentrionales quaſi natura imp[illegible]
tientes ſunt imperii abſoluti; atque [illegible]
ges Angliæ Senatui aut Parlamento ſe[illegible]
per ſubjecti fuerunt: niſi quod poſteri[illegible]
ribus annis obtentu novæ religionis [illegible]
berius imperium acquiſiverunt. Veru[illegible]
anterioribus ſæculis totum regnum A[illegible]
gliæ in quatuor minora regna diviſu[illegible]
fuit, ſicut & Hiſpania in plura, quæ tam[illegible]
ambo poſtea in duo regna contrac[illegible]
ſunt: verum Angliæ regum poteſtas ſe[illegible]
per minor fuit quam illa Hiſpaniaru[illegible]
Igitur à rege Hiſpaniæ ſubordinan[illegible]
ſunt mercatores Florentini ſagaces & c[illegible]
cumſpecti, qui Antverpiæ negotiantur, [illegible]
Anglis minus inviſi ſunt quam Hiſpa[illegible]
qui agant clam cum Anglis priorum [illegible]
gum aliquo modo poſteris, & promi[illegible]
tant ſingulis ſeorſim, cæteriſque ignora[illegible]
tibu[illegible]

us, quam maxima Hiſpanorum auxi-
, quibus in majorum ſuorum locum
t plane, aut ex parte ſaltem , reſtituan-
r: hoc ſolum ab illis ſtipulantes (quo
lorem negotio dent) ne conferant vi-
ſuas ad claſſem à Mundo Novo re-
eantem invadendum : hoc enim mo-
ſinguli ſpe inflati Scoto litem & de
gno controverſiam movebunt. Mittat
iam Rex ſecreto ad Iacobum regem
otiæ , pollicens & ſpondens illi omne
xilium ad obtinendum regnum An-
æ , ſub conditione ſi ille Catholicam
ligionem , cujus amore Maria Stuarda
ater ipſius vitam & ſanguinem pro-
ndere non detrectavit, revocet, aut ad
inimum , ut dictam claſſem Hiſpani-
m malo non afficiat. Verum ab alia
rte inſtiget primores Comitiorum aut
rlamenti , ut Angliam in formam rei-
blicæ reducant : crudelem enim fore
otum, ubi ſemel imperium in illos ob-
nuerit , tenentem alta mente repoſtum,
anta injuria Angli Scotos ſuperioribus
is annis affecerint. Præterea ſuſpicio-
em incutiat amicis Elizabethę ſæpius iis
culcando, fore ut Iacobus in amicis E-
zabethæ cædem maternam vindicatu-
s ſit, cum nullum illa ſui ſanguinis reli-
ura ſit in quo ultionem exercere poſſit :
æſertim cum Maria ipſius mater mo-
riens

riens ei religionem Catholicam & ſi
cædis vindictam ſerio commendaver
Exaſperandi etiam ſunt animi Epiſcop
rum Anglicorum, proponendo illis, R
gem Scotiæ Calviniſmum amplexu
eſſe ſpe & cupiditate regni, adactumq
vi à baronibus hæreticis: quod ſi ve
regnum Angliæ etiam obtineat, tum illu
cito priorem religionem revocaturu
eſſe, quandoquidem non ſolum ma
defuncta, verum etiam rex ipſe Galliaru
ſummopere ei illam commendarint. Q
bus modis fiet ut ſemina belli inexplic
bilis inter Angliam & Scotiam jaciantu
ita ut neutra ſpatium habitura ſit ad d
turbandas res Hiſpanicas: vel, etian
rex Iacobus regno hoc potiatur, ut
men futurus ſit amicus Hiſpaniæ: aut
inſula tota in plura dominia dividatu
aut ut regnum illud electitium fiat: (q
ratione Rex illius minus ſolicitus erit
acquirendis aliis regionibns & cum A
glia conjungendis; neque, ut maxime v
lit, id perficere valebit, ſicut jam oſte
cum de Gallia mihi ſermo fuit;) aut v
ro inſula hæc reducetur in formam r
publicæ quæ perpetuas inimicitias cu
Scotia gerat; actioneſque ſuas non r
lente perficiet, eoque minus damni H
ſpaniæ inferet. Animi etiam Catholic
rum è ſomno quaſi excitandi ac ſtim
lan

ndi ſunt: ſic Hiſpanus, quam primum
ronus vacabit, prætextu juvandi illos
erabit in Angliam. Conſilia etiam in-
t cum quibuſdam magnatibus, qui cir-
mjacentes inſulas in ſuam poteſtatem
degerunt, & efficiat ut abſolutum &
enum imperium in ſuis quiſque locis
nſequantur, ſegregentque ſua conſilia
conſiliis Anglorum: quod jam olim
oque factum fuiſſe legimus. Tentan-
quoque ſunt principes Hiberniæ, ut,
efuncta Regina, ſtatum reipublicæ aut
gni particularis inter ſe forment; au-
iliaque ſingulis ſeorſim promittenda;
que tanto magis, quod in regno illo,
u inſula, Catholici, maxime monachi
rdinis S. Franciſci, ſummopere dea-
nentur. Eſt etiam Hiberniæ major con-
enientia cum Hiſpania, quam cum An-
lia, ſeu ob ſimilitudinem morum, ſeu ob
lima & vicinitatem locorum. Suntque
nibi multi homines vagabundi, patria
rofugi, imperiique impatientiſſimi, &
amen boni Catholici, qui bona ſervitia
n hoc genere, quemadmodum jam
ſtenſum, præſtare poſſunt. Sed hoc ge-
us hominum etiam in Anglia & Scotia
arum non eſt. Hæc & ſimilia longa ma-
u præparari poſſunt, ut, mortua Eliza-
etha ſine mora in actum traducantur.
Norunt quippe omnes quanta bella inte-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

ſtina, quæ alterationes & mutationes i
Anglia diverſis temporibus fuerint. I
ut quod propoſui, minime novum a
impoſſibile futurum ſit.

CAPUT XXVI.

De Polonia, Moſcovia, & Tranſſylvania.

REgnum Polonicum noſtro tempo
omnium regnorum Septentriona
lium potentiſſimum eſt: adeo ut, ſi p
diverſitatem religionis in ſe diviſum nc
eſſet, regnumque hæreditarium, atqu
rex ex indigenarum & non extraneoru
numero eligeretur, Turcarum Imper
tori metum ſatis magnum incutere
præſertim, ſi cum Magno Duce Moſco
viæ ſe conjungeret. Verum Palatini illiu
regni, penes quos electio, potentiam R
gis metuunt, & ob hanc cauſſam frœn
illi magis attrahunt. Quare providendu
eſt regi Hiſpaniarum, ut non niſi Catho
licæ religioni addictus inibi in regem a
ſumatur, ſicut ad hunc uſque diem ol
ſervatum eſt: nam diverſæ religionis r
facile induci poſſet, ut autoritatem ſua
hæreticis Septentrionalibus impertire
qui in his duobus omnes conveniun
(licet in aliis omnibus fere diſſentiant,
Papam videlicet eſſe Antichriſtum, &
Auſtriæ Archiduces eſſe Antichriſti pr
pugn

gnatores. Quare ob quamvis etiam
inimam cauſſam facile contra Papam,
vicinum ipſis Imperatorem conſpira-
nt, ſi potentem aliquem authorem &
cem nanciſcerentur; quod ſolus Po-
niæ rex præſtare poteſt. Nam Danus
bilis eſt; & Suecus nimis eſt diſſitus,
atique à Germania diviſus. Deinde ne-
ſſatio incumbendum eſt in id, ut unus
domo Auſtriaca ad ſceptrum Poloniæ
moveatur; vel, qui ad minimum do-
ui Auſtriacæ affinitate conjunctus ſit,
alis eſt hodiernus. Poſtremo, ut ſem-
r Turcis confinibus ſuis opponatur,
duſque cum Moſcovitis in perniciem
ırcarum ineat quibuſcunque rationi-
is poteſt. Præter hæc ſagaces & illu-
res legati Cracoviam ablegandi ſunt,
ii authoritatem & pondus unioni Hi-
anicæ addant penes electores Poloni-
s; impetrentque ut, ſi quando plures fi-
s Rex Hiſpaniarum habuerit, unus ex
natu minor in regem Poloniæ eliga-
r: nam hic nunquam tam fatuus erit,
t inſipiens, ut conetur regnum Polo-
æ pro ſuo arbitrio regere; id quod co-
tus eſt filius regis Galliarum. Inſuper
endum cum populo Scandinavenſi &
antiſcano, interveniente rege Polono-
m, qui & Suecorum, ut claſſis contra
nglos in mare deducatur: de quo ſupra.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

Sic enim rex Hiſpaniarum tanti ſum-
ptus dimidiam partem non expende-
quantum lucri inde ad illum redundatu-
rum eſt. Danda eſt etiam opera, ut Tran-
ſylvanus ſimili modo fœdus ineat cu-
Polonis, vel, ut ipſe, aut Moſcovita, re-
Polonorum creetur. Nam cum hi no-
ſolum vicini, ſed etiam natura Turcis in-
fenſi ſint, facile illis poterunt frœnum in-
jicere. Ego equidem perſuaſum habe-
nullam majorem vim Turcis à Septe-
trione opponi poſſe, quam Moſcovit-
rum; qui conjuncti cum Tartaris & Po-
lonis Byzantium uſque excurſiones fa-
cere poſſunt. Neque Macedonia, a-
Moldavia, aut Bulgaria, vel Thracia, u-
quam plus damni ab ulla gente paſ-
ſunt, quam à Moſcis. Si cōnubii quoqu-
aut religionis vinculo, pronubis ſcilic-
Ieſuitis, rex Hiſpaniarum cum Moſc-
vita ſe jungeret, magnam utilitatem in-
conſequeretur: quia aurum Hiſpanicu-
plus ponderis apud has gentes hab-
quam quævis alia res. Laborandum a-
tem eſt omni modo, quam primum an-
mi illorum propenſi ſunt, ut inſignis a-
qua expeditio ab illis fiat, antequam ipſ-
pœnitere incipiat: quoniam ſemper H-
ſpanis mora pernicioſa fuit, quia aſtu-
illorum ſociis intra cunctationis temp-
ſuboluit: atque ita ſupervacaneas & in-

ti-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

es expenſas facere ſolent. Bohemi, cum
ranſſylvanis Regis Hiſpaniæ ac Papæ
llatitia pecunia contra Turcam in ar-
is foveri poſſent, quia cum domo Au-
iaca concordant. Tamen, utut hoc ſit,
inquam quicquam magni momenti in
ic parte effectum dabitur abſque auxi-
o Polonorum & Moſcovitarum; & ſi
nperator ipſe bellicoſus non ſit: ut ſu-
a cum de Germania loquerer, dixi; at-
ue principiis omni conatu obſtet: ſi-
uidem mala per longas invaleſcunt mo-
s.

CAPUT XXVII.

De Belgio, & Germania Inferiori.

Ex Hiſpaniarum non immerito om-
nibus modis Germaniam Inferiorem
bellem recuperare conatur: in cujus
artem quam adhuc poſſidet plus ſangui-
is humani impendit, quam aquæ illius
int, conſumpſitque plus auri, quam la-
idum ibi ſunt. Neque hoc adeo mirum
t: cum univerſi orbis terrarum domi-
us nullo negotio evadere poſſet, ſi uni-
am hanc regionem prius in poteſtatem
iam redigeret: nam Gallia & Germa-
ia volentes nolentes cito ſequerentur;
ſaque Anglia peſſumdaretur; atque o-
nnes Septentrionales populi enervaren-
ur, atque inutiles ad reſiſtendum redde-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

rentur. Videmus enim Cæſarem Belgi
à ſe victis, omnem Septentrionem par
feciſſe; & inde in Angliam tranſgreſſum
eſſe. Equidem nulla oportunior aut ma-
jor potentia eſt ad opprimendam claſſem
Anglicam, quam potentia Hollandiæ &
Zelandiæ; nam hæ non ſolum navium
numero, ſed etiam experientia maritim
omnes alias gentes multis paraſangis an-
tecedunt: ut taceam jam de ferocia &
divitiis gentium harum. Habent autem
diverſas civitates & urbes in ipſa aqu
extructas, ad modum Venetiarum;
quibus Anglos devincere, & claſſem No
vi Orbis tutari, atque ſic colonias eo de
ducere, & debellatis multis populis, mer
caturam libere exercere poſſet. Omni
igitur modo providendum eſt Hiſpaniæ
ut hac in parte vincat: quod quidem pe
incogitantiam gubernantium redditur
eſt difficile factu. Quare operæ pretium
duco, recenſere errores ab Hiſpanis i
hac re commiſſos, ut in poſterum cau
tiores eſſe diſcant: quin etiam ſubtil
rationes & modos oſtendam, quibus po
puli illi devinci poſſint; quandoquidem
ingenium Septentrionalium natura pro
clive eſt ad libertatem licentioſam: ita
ut nullus unquam Princeps imperio illo
regere potuerit, ſine artibus politicis, &
remiſſione quadam authoritatis ſuæ: qu

il

i ob naturalem fœcunditatem multi
umero ſunt: omnis autem multitudo
ifficulter compeſcitur: ſunt etiam inge-
io truces, utpote ſub frigido cœlo pro-
nati: cujuſmodi homines calidum natu-
ale infra ſe concluſum ſervant, nec cum
artibus ſubtilioribus emittunt; unde
nguine abundant, fiuntque corpulenti,
ſpirituum pleni, forteſque, & Bacchi
uam Veneris magis amantes; habent-
ue propter inſitam ſibi fuliginem cogi-
ationes interruptas, & propter copiam
pirituum ad omnem licentiam ſunt ef-
uſi, ſuſpicaces, &, ob ebrietatem parum
raves. Tum etiam populi Septentrio-
ales (non loquor de illis qui extremas
ras Septentrionis incolunt) animoſi
unt citra omnem aſtutiam: Meridiona-
es contra aſtuti & ſubtiles, ſed meticu-
oſi ſunt. Septentrionales convenientem
um animis corporum diſpoſitionem
habent; magni ſcilicet ſunt & craſſi, ſan-
gnineque ac vigore repleti: Meridiona-
es contra ſubtiles & ſicci, fugæ aptiores,
quam pugnæ ſtatariæ. Illi animo non
ucato & ſimplici ſunt: iſti moribus ſub-
dolis & malitioſi ſunt. Illi leonis, hi vul-
pis pellem induunt. Illi lenti, ſed conſtan-
tes in ſuis actionibus: hi vero impetuoſi
& leves ſunt. Illi hilares ſunt, iſti melan-
cholici; illi Baccho, hi Veneri indulgent:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

illi magnanimi, hi vecordes: illi per licentiam effuſi, hi reſtricti ſunt. Quare leges laxæ illis proponendæ ſunt: nam animi illorum ſolutiores ſunt, quam ut legibus conſtringi poſſint; propriiſque viribus freti dominos ſuperiores non multum curant. Quæ omnia in Meridionalibus plane contrario modo ſe habent, maxime vero in Hiſpanis, qui magis amphiſcii ſunt. Idcirco dixerim ego, illos libertatem religionis eo avidius amplexos fuiſſe, tum quia vino indulgent, compotationeſque & convivia amant; cum leges religionis velint, ut jejuniis & abſtinentiæ vacent; tum etiam quia paſſionibus vehementibus obnoxii ſunt, & minus credunt ſe voluptatibus illis poſſe moderari. Vnde Calvino & Luthero citius ab illis fides habita; quod negarent hominem habere liberum arbitrium faciendi bene vel male, dicentes, Deum ipſum in hominibus bona & mala operari, quod illi credentes perſuaſum habent, ſe nequaquam habere libertatem non bibendi, aut à mulieribus abſtinendi. Adde quod etiam geſtierunt dari ſibi occaſionem opponendi ſe Papæ & Principibus, in quos Lutherus in concionibus ſuis acriter fuit invectus. Qui ſane modus agendi è diametro pugnat cum illo inter alios populos recepto, qui facile viderunt,

unt,quantas turbas dederit religio re-
s introducta. Hæreſes inter Meridio-
es ortæ ſpeculationum plenæ,multum
ſtilitatis continent; ſicut è contrario
quæ apud Septentrionales ortæ ſunt,
ltum craſſitiei. Quidam Meridiona-
n negarunt divinitatem, alii humani-
em, quidam pluralitatem voluntatum
Chriſto: quidam vero proceſſionem
ritus S. à Verbo, ſimileſque alias res
limes & myſterii plenas. At Septen-
onales, omiſſis cogitationibus arduis
ſubtilibus, exploſerunt jejunia, vigi-
,pœnitentiam cum confeſſione, & o-
nia illa dogmata, quæ multiplicatio-
n ſanguinis impediunt: ad quę accedit
am cælibatus Eccleſiaſticorum; plu-
que hujus generis alia,quæ, quamvis
m ratione & Euangelio probe con-
ant,tamen carni & ſenſibus humanis,
ibus illi toti mancipati ſunt, repu-
ant. Oppugnatur etiam ab illis autho-
as vicarii Chriſti; nam,cum magnani.
ſint,libertatem ſimiliter mordicus re-
ent. Et quemadmodum in tempora-
us per reſpublicas aut principes electi-
s pro ſuo proprio placito reguntur:
quoque in ſpiritualibus ſimile impe-
m deſiderant. Atque quemadmodum
ud Septentrionales duces militeſque vi
armis plus pollent,quam aſtutia & ar-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

te : ita & Miniſtri ipſorum in diſputati
nibus plus maledicentia quam ratio
valent. Hinc illi ſub prætextu liberta
conſcientiæ libertatem dominandi auc
pantur, quæ ipſis magis placet. Vnde p
mo omnium in illo erratum eſt, qu
Lutherus in Comitiis Wormatienſib
& Auguſtanis vivus dimiſſus fuit. Qu
quamvis, ut quidam dicunt, Carolus
fecit adductus politica ratione, ſcilicet,
haberet Papa quem timeret, & conſtri
geretur ſemper ab Imperatoris partib
ſtare, adjutans illum uſque pecuniis atq
indulgentiis donec ad Monarchiam u
verſalem perveniret : pronuntians etia
omnia bella ab ipſo, jure ſuſcepta eſ
metuenſque, niſi hæc fecerit, ne Luth
æmuli ſui partes Imperator foveat :
men, eventus docuit, id contra omn
rationem politicam factum eſſe. nam I
pa enervato, totus Chriſtianus mund
debilitatur, hæreſique ſemel inducta, o
nes ſubditi ſub nomine libertatis co
ſcientiarum jugum excuſſerunt : id qu
Germania & Belgium, Carolo ſubdi
regiones, clare teſtantur. Vnde recte co
cluditur, illum generoſa quadam piet
deceptum fuiſſe, quod ſperavit, ſe Germ
niam, quando & quotieſcunque ipſi
buiſſet, una cum Principibus Proteſta
tibus, totoque adeo mundo victuru

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

næ imaginatio eundem pariter feſellit
expeditionibus contra Tunetum &
alliam. Quare dico, quod recte quidem
omiſſa Luthero ſervavit in ipſis Comi-
s: at poſt in domuitione illum eundem
primere debuiſſet, atq; Principes Pro-
ſtantes jam ſuppreſſos prorſus extin-
ere: ita hæreſis tota etiamnum in her-
eradicata fuiſſet, neque Calvinus
m tot aliis ſubſecutus fuiſſet, qui Ger-
aniam utramque polluit; neque Prin-
pes Belgii & Germaniæ Inferioris veſti-
is Proteſtantium cautius inſtitiſſent
ntra Carolum. Alter error in diſtrictu
heni commiſſus fuit, quod crediderunt,
populum illum qui fræna jam excuſſe-
t, modo moreque Hiſpanorum domi-
ros, introducendo ſcilicet rigidam In-
uiſitionem per Albanum. Videmus e-
im incipientia incendia ventis agitata
eſcere magis, non vero extingui. Cum
itur modo nominati ad libertatem
onſcientiæ proclamarent, ut hoc præ-
xtu jugum ſervitutis excuterent; nec in
timis initiis aut armis, aut arcibus, aut
ccommodis ipſorum naturæ legibus
ompeſcerentur; facile illis fuit tantope-
e dilectam libertatem arripere: hinc in
lures reſpublicas ſe diffuderunt, & ſibi
pſi elegerunt duces ad bellum contra
Hiſpanos gerendum; factumque ut in-
genio-

genioſiſſimus & fortiſſimus quiſque in
illos emergeret, partim concionanc
partim pugnando. Inſecuta deinde fu
contra eos bella Hiſpanorum; quæ p
pulos illos adeo irritarunt, ut ducibus ſi
militaribus authoritatis plus dederin
ſupra alios evehentes Wilhelmum N
ſovium, Aurangiæ Principem, qui c
quidem timidior, at vulpe aſtutior fui
cui jam ſucceſſit filius, juvenis bellicoſ
& victoriis clariſque factis jam celebr
Hos, cum duces ſe libertatis profitere
tur, populus effuſe ſecutus eſt, ſupraq
modum exaltavit: atque illi, ut ſcili
majori odio Hiſpanorum accenderent
populi, Calviniſmum introduxerunt, P
pæ & Hiſpanis magis repugnantem
quam ipſa facit morum, corporumq
& animorum inter eos diverſitas. Na
Belgæ, ut quoque ſupra dictum, candi
colore ſunt, proceri, licentioſi, vinolen
epulones, impatientes, indiſcreti, ſangu
nei & liberales: at hi, Hiſpani ſcilicet, n
gri, aſtuti, circumſpecti, ſobrii, contine
tes, patientes, diſcreti, melancholici, av
ri, ſeveri & graves, atque, ut uno verb
dicam, plane diverſi: ita, ut impoſſib
ſit, in tanta diſſimilitudine corporum
morum ſimilitudinem animorum intr
ducere, quam ſola unio Religionis & in
perii ante ſuſtinebat: qua ſublata, diſſ
militud

litudo & inimicitia uno impetu pro-
pit. Hinc evenit, ut Belgæ jam magis
teſtētur ſervitutem Hiſpanicam, quam
opriam ſuam vitam ament; & viceveṙ-
Hiſpani illos ipſo diabolo pejus ode-
nt, quamvis odium melius abdere
eant quam Belgæ: nec tamen deſtite-
nt, omnibus peſſimis malis illos affi-
re, quo ultionem ſuam explerent. Hæc
nnia non accurate perpendere, & con-
lerare, dominium hoc peſſumdedit. Ex
s liquet, Regi non illico ad Inquiſitio-
m cum illis properandum, nec tributa
traordinaria extorquenda, aut belli
etu perterrendos fuiſſe. Sed improviſo
odo ſubito valida præſidia magnis ur-
bus imponenda erant; virique fortes
præſtantes ſeditioſæ civitatis alio ſub
ecie vocationis militaris tranſmitten-
; authoreſque hæreſium eradicandi, in
lorumque locum concionatores indi-
enæ probi & religioni Catholicæ addi-
i ſubſtituendi fuerant: atque tum de-
um Inquiſitio introducenda erat ope-
a Epiſcoporum, ſed ſub alio nomine.
oſt quæ etiam ab omnibus tributorum
xactionibus abſtinendum fuit, ut palam
eret, per religionem ſalutem illorum
uæri, non vero ſolum commodum re-
is. Imponendi illis etiam erant Præfe-
ti ex Germanis aut Italis; quandoqui-
dem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

dem ab Hiſpanis abhorrent: atque hi
cuſtodiendis ſolum, non etiam in rege
dis urbibus occupari debebant, ſiquide
ſeveri & ceremonioſi ſunt, cum illi
miſſiores & largiores requirant. His
roribus adjuncti fuerunt alii, circa b
adminiſtrationem commiſſi: nam R
ipſe, quamvis ab illis maxime, ut Gern
ni ſanguinis, armatus, nunquam tam
ipſe in bellum profectus eſt, ſed ſuo lo
exire juſſit Capitaneos Hiſpanos, ſæv
illiſque infenſiſſimos, & qui in imper
potius verberibus, quam blandis verl
utuntur. Apparuitque, quod præoptare
caput ex domo Auſtriaca, ob quam re
Matthiam Archiducem expetiverun
poſt hunc deinde expetiverunt vicin
rem alium, Franciſcum ſcilicet filium
gis Galliarum: qui, cum certo quoda
die conſtituiſſet, civitatem Antverpie
ſem ex improviſo opprimere, cum ſuo
quitatu, nullo prius fundamento relig
nis aut politiæ jacto, nec animis ſingu
rum præoccupatis; à mechanicis & me
catoribus, ſubito fuit urbe expulſus,
que in tanto tumultu tantum non oc
ſus, præter jacturam exiſtimationis
principatus. Et quamvis Margarita A
ſtriaca his regionibus etiam aliquand
præfuerit, & quidem cum amore & b
nevolentia ſubditorum; tamen ſubju
re illa

llam nullo modo potuit : quia hære-
n illa jam radices nimis altas egerat,
uia illi perſuaſum habebant , illam id
e , ut reduceret & ſubjiceret ipſos de
ro ſceptro Hiſpanico : quo titulo du-
ſeditionis illius primatus & libertatis
derium , quo flagrabant , texerunt.
s tamen ipſe oſtendit poſtmodum
m qua illi vinci potuerunt , cum ipſi
ſectas in diverſas partes diſceſſerunt,
ſi ſcilicet Lutheri , ſubtilis Calvini,
oluti Zwinglii & Mennonis ; adeo ut
ulla domus ibi terrarum inveniatur,
qua non diverſæ hæreſes foveantur :
aliud deſit nobis , quam ſcientia ap-
hendendi & uſurpandi tam exopta-
n occaſionem. Omne enim regnum
e diviſum deſolabitur ; & unio firma
ficilem ſemper habet nodum : Verum
hoc quidem adhuc ſucceſſit, non quia
non offendunt , ſed quia nos offendi-
us illos. Hocque certum eſt, quod pro-
r diverſitatē religionis nullus illorum
tum fidei proximo ſuo habet , ut au-
ant ad caput belli eligendum procede-
& , ſi unquam alias , certe hoc caſu
d verum eſt : Quot capita tot ſenten-
. Loquor autem hic de bello externo,
quirendi cauſſa excitato. Nam unuſ-
iſque ſuſpicaretur , ne talis dux belli
thoritatem ſibi ſumeret omnem reli-

gionem

gionem diverſam à ſua extirpandi; u
verſique metuerent, ne talis abſolutam
ſe poteſtatem arriperet. Sicque bellu
Mauritio duce ab illis geſtum, animat
los ſolum ad unionem in bello defenſi
non etiam offenſivo. Iam vero ad
ſtremum omnium plura intercidunt
la, quæ impediunt, quo minus Hiſpa
hoc dominio potiatur; quorum un
eſt, quod tales hoſtes in propriis ſuis ſe
bus oppugnantur, quibus terra, ſitu
firmitudo locorum, & denique ipſa c
temperies accommodior eſt; quæ o
nia Hiſpanis adverſantur. Secundu
quod gens iſta intelligit, quæ incomm
da ex bello Hiſpanico oriantur, nec
cauſſa odio proſequitur Hiſpanos b
authores: & certe, *Pax una triump*
innumeris potior. Tertium, quod Hiſ
ni quaſi in rabiem acti, quod tot an
ipſis Belgæ reſiſtant, ſi victores eva
rent, procul dubio ingentem lanienam
ficerent: qui nunc infinitis malis a
ciunt miſeros illos, quorum urbes ex
gnant. Quartum, quod Capitanei Hiſ
ni pugnant ſolum, ut pugnent, non
vincant, cauponantes hoc modo bellu
quo imperium defenſum aut etiam p
pagatum oportuit; quodque hi inte
colludunt, ut hac ratione emergant. N
& ipſe Comes Mauritius, quo diut
illa

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

am authoritatem ſuam retineat, & ut
ulatim vincens principatum regionis
tinere queat, trahit bellum: cujus ve-
gia & cæteri officiales atque hæreſiar-
æ ſedulo ſequuntur. Capitanei vero
iſpani ducunt bellum, ut ſtipendia illo-
m cum authoritate prolongentur: fa-
untque idem quod Carolus Spinellus
Aprutium contra Marcum Sciarram
iſſus fecit: qui cum eo colluſit, nec ex-
nctum voluit; ut Prorex Neapolitanus
ſum continuo Aprutii quaſi dominum
linqueret, mitteretque ampla quæ illi
omiſerat, ſtipendia; ipſeque Sciarra ab
tera parte maxima eidem dona miſit,
ilicet ne illum urgeret. Sic ergo duplici
ccepto ſalario (ab amico videlicet &
 hoſte) dominus regionis illius diu &
ne periculo manſit. Vnde mirum non
ſt, quod rex Philippus tantis opib? in hoc
ello Belgico profuſis, non modo nihil
rofecit, ſed hoſtem ſuum etiam magis
ritavit, atque in armis exercitatum red-
idit, majoremque virtutis militaris fa-
nam æmulo ſuo Mauritio aliiſque mili-
aribus ducibus circumpoſuit; fecitque,
t inimici ſui, ſua ſponte per religionem
nter ſe diviſi, tamen metu Hiſpanorum
n unione perſiſtant. Facit hoc ut credam,
Hiſpaniam hodie plus detrimenti per-
ipere ipſam, & contra Hollandis plus
P boni

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

boni impertire, quod armis cum illis d
certat, quam ſi illos quietos relinquere
Sic enim Saluſtius & poſt illum Aug
ſtinus affirmat, Romanos continuis v
cinorum bellis vexatos, illuſtriores quo
tidie extitiſſe, factumque eſſe per tyrann
dem Tarquinii & aliorum, ut ſe perpetu
magis magiſque unierint: cum viceve
ſa ſibi ipſis relicti, crebro bella civil
moverint: donec orbe terrarum ſubact
& Carthagine ſolo æquata, omni exte
no metu liberati, per æmulationem m
tuam in diverſas partes diſtracti, exitiu
ſibi ipſis reique publicæ ſuæ peperere
quod demonſtrant exempla Syllæ, Mar
Cæſaris, & Pompeii. Adeo magnum pr
dentiæ argumentum eſt, vicinos in arm
non diu detinere, ne exercitati & ſtren
evadant. Sic enim Ageſilao à Theban
vulnerato objectum deinde fuit, me
tam ipſum mercedem ab illis reportaſſ
quos diuturno bello arma tractare d
cuiſſet. Sed ſupremum prudentiæ cap
eſt, bellum cum ſubditis minime cont
nuare, præſertim ſi naturales & indigen
ſint: ſic enim exacerbantur, & magis m
giſque avertuntur: & quod ab initio f
multas tantum fuit, tractu temporis
manifeſtam rebellionem erumpit: i
quod Sigiſmundus in bello contra Boh
mos expertus eſt. Neque enim ullum p
pulu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

lum videas adeo omnis pudoris obli-
m, qui uno & primo impetu in princi-
m ſuum inſurgat; cum rebellionis at-
e perfidiæ nomen infame odioſumque
. Verum gladiis ſemel cruentatis, ru-
o velamento, & projecta juſtitiæ cura,
lam ſe deſciſcere adverſarique oſten-
nt. Alexander rex Iudæorum pertæſus
turni belli, in quo etiam quinquagin-
millia hominum perdiderat, interro-
vit inimicos ſuos, quo pacto pax bona
roduci poſſit; reſponſumque tulit, non
o quam ſua morte: ſicque ſero fecit
od in primordio factum oportuit. Ad-
cerem hic & alia plura exempla in
nc rem, ni mihi à propoſita ſemel bre-
tate non recedere conſtitutum eſſet.
inc, ut ad propoſitum meum redeam,
ſervatum habeo, illos, qui domi ſuæ
o uxoribus, & liberis, pro aris focisque
gnant, ſemper fortiores eſſe illis qui re-
onem externam oppugnatum eunt:
m oppugnatio quæ primo die ad fi-
m optatum perducta non eſt, ſenſim
debilior, obſeſſiſque animos etiam ad-
get. Etenim obſidentes, præter damna
llis involuta per ſe, quæ ſane haud levia
nt, aër ipſe peregrinus & locus fatigat.
uod, ſi Hannibal intellexiſſet, aut con-
deraſſet, & poſt primam ſtatim victo-
am apud Trebiam reportatam, Romam

 ipſam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

ipſam oppugnatum perrexiſſet, fac[illegible]
tunc totum Romanum Imperium ſolv[illegible]
ſet: aut ad minimum poſt cladem Ca[illegible]
nenſem, quæ multo major fuit, Roma[illegible]
nullum ſpatium novas colligendi vi[illegible]
relinquere debuiſſet, ſed, ſecutus con[illegible]
lium Maherbalis, ſtatim Romam ipſa[illegible]
adortus fuiſſet. Sic Abſalon etiam, ſi [illegible]
conſilio Achitophelis, Davidem ſtati[illegible]
in primo tumultu oppreſſiſſet, Iudeæ t[illegible]
ta potitus fuiſſet, neque ſpatium illi re[illegible]
quiſſet, animum & copias ſuas collige[illegible]
di, in ſuam ſcilicet perniciem. Populi i[illegible]
tur aut in primordio ſtatim opprimen[illegible]
ne vires ſuas conjungant; aut quoq[illegible]
modo è regione ſua eliciendi ſunt, ſic[illegible]
Hercules Antæum regem Lybiæ elicui[illegible]
quo eum de ſolio ſuo deturbare poſſe[illegible]
alioqui quo propius terræ appropinqu[illegible]
bat, eo plus virium reſumebat; ut d[illegible]
cta fabula innuit. Ita ut vanum & abſu[illegible]
dum mihi videatur, Belgas, qui in exo[illegible]
dio belli oppreſſi non ſunt, diutius dom[illegible]
ſuæ oppugnare; cum hoc illorum p[illegible]
tentiam etiam augeat. Quare, duo rem[illegible]
dia adhuc ſuperſunt ad hanc rem: qu[illegible]
rum prius eſt, diviſionis ſemina inter i[illegible]
los ſpargere; poſterius, illos de finib[illegible]
ſuis elicere. Cadmus Thebanum regnu[illegible]
molitus, quo peregrinus acceſſerat, pr[illegible]
mum Serpentem occidit, quo denotaba[illegible]

tu

[..]r tutela Thebarum: deinde dentes diſ-
[..]minavit, id eſt, ſparſit venenum cupidi-
[..]is rerum novarum, atque ſtudium cer-
[..]tim addiſcendi literas, ſeu ſcientias &
[..]rtes novas, quas ille ſecum peregre ad-
[..]exerat: inde nati milites, qui ſe mutuo
[..]r diſcordias interfecerunt, & quorum
[..]eliquiæ cum Cadmo capite & duce ſuo
[..] conjunxerunt, regnum Thebarum in
[..]œotia fundantes. Hæc eadem media re-
[..]em Hiſpaniarum arripere oportuiſſe
[..]o, & non diu armis ſolis certaſſe. Et
[..]erte, ſi unquam Meridionales in Septen-
[..]ione aut imperium fundare, aut vincere
[..]olunt; quandoquidem vires ad hoc ef-
[..]ciendum illis deſunt, ad artes Cadmi
[..]ut Iaſonis confugere debent: quorum
[..]amen Iaſon ſagacior fuit, qui primo Me-
[..]eam, id eſt, mulierum Septentrionalium
[..]orda animoſque ad ſui amorem con-
[..]ertit, quandoquidem illæ viros Meridio-
[..]ales propter inſitum calorem ipſis gra-
[..]um facile amant: neque Belgæ tantum
Hiſpanos oderunt, quantum uxores illo-
[..]um eoſdem amant. Deinde per incanta-
[..]iones Medeæ ſerpentem, id eſt, cuſtodes
[..]egni, (quales ſunt bellicoſi & fortes viri
[..]um concionatoribus) interemit. Poſt-
[..]æc beſtias, juvencos & tauros ignivo-
[..]mos veneficiis ſuis ſub jugum miſit, id
[..]eſt, amicitia & donis barones & nobiles

regni illius ſibi devinxit. Tandem per ill dentes Draconis, id eſt, opera Baronu ſemina diſcordiarum atque inimiciti rum circa religionem, artes, & præem nentias ſparſit. Vnde ultimo progna milites, id eſt, factiones; (quales fueru Guelfi & Gibellini, Pontificii & Imp rialiſtæ, item Lutherani & Catholici) quibus ſe invicem trucidarunt: qui ve reſidui manſerunt, Iaſonem pro capi & Duce ſuo elegerunt; eique, quamv pauci, auxilium tulerunt ad Aureum ve lus, id eſt, tale imperium, occupandum Doctam hanc fabulam ideo propoſui expoſui, ut oſtenderem Regi Hiſpani quid ſibi faciendum ſit, quandoquide hactenus incaſſum tantos labores ſuſc pit, & tantum militum amiſit, inſtar Cad mi antequam ſerpentem occidiſſet. N mirum ante omnia Rex ipſe, aut filia v filius ejus, vel Antverpiam, vel Bruxella vel, ſi mavult, Gandavum habitatum ea ut præſentia illius ſubditorum animi au geantur, tum exteri alliciantur; plane a exemplum Cadmi, qui poſt cædem ſuo rum, ad fontem ſerpentis defenſoris pro greſſus eſt. Deinde populis vicinis ſuſpic onem belli Hiſpanici adimat, ſinatq; illo aliquandiu pace & otio frui: & tanta hu manitate ſuos tractet, ut exteris id aſp cientibus oculi doleant, accendanturqu

deſ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

eſiderio eadem felicitate fruendi ; & li-
mites ipſius dominii tutandi. Tertio, po-
ulis amicis tributum relaxet, neque plus
rigat quam regiæ familiæ alendæ, &
ræſidialibus ſolvendis ſufficiat : ſed in
ujus vicem quotannis certum nume-
um militum è quaque urbe poſcat, quos
n Mundum Novum traducat. Maxime
ero bellicoſos deligat ; & indidem no-
ios humores divertens, & alibi contra
oſtes numeros militares ſuppleturus.
ræſtat enim à locis quæ hominibus a-
undent, milites exigere quam nummos:
am hoc regi utilius, & populis ipſis gra-
ius eſt. Quarto, ſingulis annis inſtituat
onvivium generale (videlicet in ſingulis
rbibus opidiſve ſuum peculiare,) certo
ie, quo quælibet urbs ſponte domui Au-
triacæ ſe ſubmiſerit. In quo quidem con-
ivio minime ſumptibus parcendum :
ihil enim populum inter ſe & cum aliis
am conſtringit, quam ſi ad minimum
emel in anno convivetur & inebrietur :
uod primum à Minoë legiſlatore inſti-
utum fuit. Quinto, ut Inquiſitionis no-
nen è medio tollatur ; ipſa vero Inquiſi-
io ſub alio nomine ab Epiſcopis exer-
ceatur, ſed majori facilitate, & lingua ma-
gis quam pavore ; contra quam Romæ
aut in Hiſpania fieri ſolet. Sexto, ut ſub
nomine expeditionis crucigeræ, indul-

gentiæ & diſpenſationes à Papa quoad j
junia & abſtinentiā certorum temporu
impetrentur : bacchationibus enim mi
afficiuntur. Septimo, ut prçſidia militibu
Hiſpanis firmet: ſed regimen commend
ibidem Epiſcopis, Præfecturas vero pro
vinciarū Cardinalibus provectæ ætatis
ſapientia conſpicuis. Poſteaq; nobiles V
netos judices & prætores ordinet : nam
hoc modo Itali & Belgę invicem concili
buntur, cum ſe mutuo magis ament qu
Hiſpanos. Octavo, ut à rebellibus Belg
milites ad externa bel'a lautis ſtipendi
evocentur ; mulieres corrumpantur, ra
ptæque Hiſpanis elocentur ; fœminæqu
illuſtres hæreticorum cum baronibu
Catholicis conglutinentur : nam, ut ſu
pra oſtenſum, iſtiuſmodi mulieres hujuſ
modi maritorum amori libenter cedun
mirum vero eſt, quantum principibu
conducant matrimonia inter indigena
& victas gentes inita. Nam Alexande
Magnus Roxanem mulierem Perſican
ipſe ſibi matrimonio jungens, & centum
alias ejuſdem nationis Macedonibus ſui
in uxores dans, ſummam ſibi benevo
lentiam apud Perſas acquiſivit; perſua
dentes ſibi propter hoc, ſe Alexandrum
benignum & facilem dominum habitu
ros. De Capuanis vero Livius ſcribit
quod nihil adeo eos à conjuratione cum
Anni-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

Annibale ineunda diu cohibuerit, quam affinitas cum Romanis contracta. Nono, diminuantur capita factionum, inferendo illis bellum à diverſis partibus, diligenſque adhibeatur opera, ut magis magiſque in diverſum diſtrahantur; ſinaſque illos diſcordiis inteſtinis, & invidia mutuæ hoſtium concordiæ & proſperitatis marceſcere. Hic modus, ex incommodo hoſtium ſuum parere commodum multo omnium utiliſſimus eſt: & Elizabethæ Anglicanæ valde uſitatus. Decimo, quia ſola formido ex Hiſpanis, & inprimis deteſtatio Papæ, illos unit, quod omnes magno conſenſu credunt illum eſſe Antichriſtum, quamvis in aliis opinionibus ſint diverſiſſimi; danda eſt opera, ut, metu belli ſublato, illa ſola controverſia publicis diſquiſitionibus ſubjiciatur, à qua omnes dependent. Non argutationes aliæ illis proponendæ, nec friyola alia cum iis tractanda; præterquam illud de vocatione novitatis ſuæ; ut ſupra monui, & de quo ſatis in meo contra illos Dialogo diſſerui. Vndecimo, unanimiter contra illos diſputandum eſt, & ſuſtinẽdum omnes commentarios biblicos tam Catholicorum quam hæreticorum, qui unquam poſt tempora D. Auguſtini prodierunt, eſſe ſuſpectos, ſoloſq; recipiendos S. Clem. Rom. S. Cypriani, Clemen-

mentis Alexandrini, S. Chryſoſtomi, Ba-
ſilii & Tertulliani: nam hæreſis nega-
liberii arbitrii, & ſimiles, melius ab anti-
quis (quibus magis illi addicti ſunt,
quam à recentioribus, (quos odiſſe ſo-
lent,) intellectæ ſunt: quod ex Clemen-
te Romano manifeſte liquet. Ventiletu-
igitur controverſia de origine mali qu-
Epicurum & alios movit, ut negaverin
eſſe DEVM, perſuaſerunt enim ſibi, illum
propter malum excludi: alii, ex quorum
numero Manes & forte Pythagoras
duos crediderunt eſſe Deos: alii, Liberti-
ni ſcilicet, audacter profeſſi ſunt, nih
malum aut peccatum eſſe: alii docue-
runt, Deum eſſe cauſſam malorum, atqu
tyrannum; atque hujus farinæ ſunt Cal-
vinus, Zwinglius, Bullingerus, Martinus
Beza; ſcilicet, quo faciant, DEVM facer
omnia. Quæ ſane opinio, ut Cicero &
Plato etiam docent, omnem bene conſti-
tutam rempublicam turbat, cum aufera
hominibus libertatem bene vel male fa-
ciendi, omnemque adeo legem & diſci-
plinam. Hocque dogma diutius & accu-
ratius à Tranſalpinis perpenſum, reddidi
illos omnes atheiſtas & Epicureos, qu
negarunt eſſe DEVM, eo ipſo quod in ſer-
vitutem Pontificis Romani conſentir
noluerunt. Quod facit ut arbitrer, in præ-
ſentia virorum doctorum rationibus &
argu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

gumentis Politicis & naturalibus cum
is diſputandum eſſe : coram vulgo ve-
poſcendum ab illis, unde vocationem
am habeant ? quod latius deduxi in
ialogo & Quæſtionibus Politicis &
heologicis, à me contra illos promulga-
s. Nam multiplicatio librorum, & li-
um prolongatio, autoritatem dant cauſ-
e iniquæ, & in victoriam quaſi cedunt.
uodecimo, poſtquam illi hæretici nova
iblia introduxerunt, & Patres cum hi-
oriis diſtorquentes pro ſuo libitu inter-
retati ſunt, in hunc finem linguæ Græcæ
c Hebraicæ dederunt operam, nugaſque
rammaticales multis & ingentibus vo-
uminibus ſcriptis foverunt : ſic, ut totus
ere Septentrio hodie Grammaticale, non
pirituale bellum nobis inferat ; nobis,
nquam, qui linguis jam dudum valedi-
imus, ex quo Hebræos, Græcos, & La-
inos vicimus, omnibus aut Chriſtiani-
mo ſubjectis, aut à politico & ſacerdotali
nunere repulſis, quod in Iudæis hodier-
is patet. Vnde ſophiſticatiunculas &
Grammaticales quæſtiunculas nihil am-
lius curamus, ingenioque noſtro confi-
i, prolixitatem diſciplinarum, cum tæ-
dio craſſos ſcribendi libros abjicimus ;
tque interim illi altercationibus ſuis fa-
igant nos, non vero profligant. Quocir-
ca ego exiſtimo, illos homines ab hære-
ſibus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

ſibus Grammaticalibus deducendos eſſe
novis videlicet artibus, quibus nos præ
pollemus. Atque in hunc finem Rex i
civitatibus ſuis præcipuis ſcholas in qui
bus Arabica lingua doceatur, aperire de
bet, ut ſui habiles reddantur ad diſceptan
dum cum Turcis, Mauris & Perſis, qu
illius linguæ miniſterio Mahumetiſmum
fovent; ut nos Chriſtianiſmum miniſte
rio Latinæ. atque ita bella inteſtina in ex
terna convertentur. Erigendæ ſunt etiam
ſcholæ Mathematicæ & Aſtrologicæ
quibus Septentrionales præmiis etiam
propoſitis invitentur ad ſidera & conſtel
lationes Novi Mundi detegendas & con
templandas; ex quo decor & utilitas ad
Imperium redundat. Revocandæ itidem
ſunt ſcholæ antiquiſſimorum Philoſo
phorum Platonicorum & Stoicorum, &
Teleſianorum; ut populi à Theologi
cis quæſtionibus abducti ad Philoſophi
cas convertantur; nam illæ propius ad
fidem Chriſtianam accedunt quam Ari
ſtoteles. Rex vero iſta faciens imitatu
fuerit Herculem, qui, quo facilius Antæ
um ſuperaret, illum è finibus ſuis provo
cavit, & Cadmum qui novas ſcientias ſe
cum in Bœotiam importavit, & beneficio
illarum princeps regionis illius evaſit.
Atque hoc modo hæreſiarchæ, videntes
plus commodi & utilitatis illic eſſe quam
hic

…; repudiatis hæreſibus anteſignanos ſe
…iloſophicarum & aſtrologicarum ar-
…m facerent; imo, ut favorem noſtrum
…nſequerentur, cornua in inimicos ob-
…terent, & contra impietatem Turci-
…n ſe armarent, quæ ſenſim in Germa-
…m irrepſit, quia multum congruit cum
…lviniſmo. Erigenda ſunt etiam paſſim
…aſteria & officinæ mechanicarum ar-
…m, ad quas populus ille inprimis habi-
… eſt; ſicque promovebitur negotiatio
…ritima, cum ratione obſidendi urbes,
…artificioſis ignibus eas expugnandi. Per
…c talia quaſi media homines à falſa re-
…ione avocantur, & à ſe invicem ſegre-
…ntur; cum emolumento Regis & re-
…i Hiſpanici, cui plurimi officia ſua de-
…ent; ejuſque imperio, quod jam con-
…nptibile atque etiam odioſum reddi-
…m eſt, priſtinus ſuus honos reſtituetur;
…pulique illi imbelles & minus feroces
…icientur. Decimo tertio, inter nobiles
… primores reipublicæ mutuæ conten-
…ones & odia excitanda ſunt; & ei parti,
…æ rebus Hiſpanicis maxime favet, ſup-
…tiæ ferendæ ac munera conferenda; ut
…iqui certatim accurrant, ſeque ad idem
…æſtandum accingant: quod ſi hoc fieri
…n poſſit, capita eorum è medio tollen-
… ſunt, aut ſi nullam occaſionem cædis
…æbuerint, imminuenda eſt ſolum illo-

rum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

rum exiſtimatio, (nam injuſtitia nu
quam altas radices egit) aut ipſi a
tranſportandi ſunt. Paulus Æmilius ,
Macedoniam quietam & tranquillam r
linqueret, perſuaſit magnatibus, ut u
cum liberis ſuis in Italiam tranſirent.
Carolus Magnus ut tumultus Saxon
ſedaret, confuſionemq; omnem toller
nobiles illius regionis in Galliam trad
xit. Decimoquarto, excitandi ſunt il
ut in Mundum Novum tranſnaviger
hortandique, ut, junctis ſuis claſſibus cu
Luſitanica, in Arabiam & Palæſtina
per Mare Rubrum irrumpant, in pern
ciem ſcilicet Turcarum; (ut infra:) q
è ſolo ſuo evagantes aliena oppugnatu
eant, ut ita ab Hiſpanis, hac in re il
multo præſtantioribus, deprimantur. D
cimoquinto, æmulationum ſemina int
illos ſpargenda, ut ad exemplum fratru
illorum è dentibus prognatorum, ſe
mutuo ipſi conſumant: & pauci qui c
di illi ſuperſtites fuerint, ad ſervitiu
ſuum poſtmodum adhibendi. Sed tu
maxime opus eſt, ut ſerpens ſeditioni
Comes ſcilicet Mauritius, interimatu
non vero per bellum diuturnum cop
illi danda eſt magis magiſque ſuccreſce
di. Sed inprimis, ut dixi, novæ literæ
linguæ ad exemplum Cadmi introduce
dæ ſunt; mulieresque ab illis abſtrahe

da

e, itidem ut fecit Iaſon. Decimoſexto
ollandi millione auri conducendi ſunt
otannis, ut claſſem è Mundo Novo re-
eantem, præterea oram Hiſpaniæ mari-
nam, ab Anglis tuta reddant; jubean-
rque duces illius expeditionis proprios
ios obſides dare, donec ipſi re perfecta
dierint. Nam hi auro ineſcati facile
ntra Angliam ſe conduci patientur:
tabitque in fine aliquis ſummus illo-
m, qui claſſem cum Hollandia ipſa Hi-
anis prodat. Quod ſi æmulationum &
vidiæ ſemina inter nobiles & duces re-
mpublic. hoc modo diſſeminarentur,
rte nunquam tantum contra Hiſpanos
oficerent, quantum illos quotidie pro-
cere videmus: atque illi qui controver-
s literales cum Papa ſuſtentant, tan-
m authoritatis non conſequerentur;
exque ipſe imperium maris & bello-
m terreſtrium ſibi firmaret, populoſ-
ue ad ſe perduceret. Decimoſeptimo,
puli illi miraculis & admiratione vir-
tis mire ducuntur, ita ut Sancti & ſa-
entes viri arte ſua facile illos illiciant.
itur ſedulis operariis opus eſt, qui do-
rina & vitæ inculpata ſanctimonia pe-
des illas exorbitantes in veritatis viam
ducant. Quod ſi DEVS ad hoc genus of-
cii meipſum vocaret, ego &c. Decimo
ctavo, illis jam diviſis & debilitatis, ſu-
bito

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

bito inferenda ſunt arma: nam mora pl
ad rem confundendam, quam ordina
dam confert, (nocuit ſemper differre p
ratis:) magnus vero & validus exerci
immittendus eſt illis, ipſo Rege duce,
teque aliqua inuſitata: nam abſque h
omnis impetus irritus erit. Subornand
vero eſt dux aliquis ſtrenuus & cautus
ipſo Rege Hiſpaniarum, qui ſimulans d
fectionem transfugiat ad hoſtes, inſinu
que ſe apud Status generales, ut dux be
ab illis conſtituatur: quomodo Zopyr
Dario Babylonē prodidit; ad quam ſim
lavit ſe confugere, naſo, auribus, & lab
ſibi ipſi abſciſſis, mentienſque apud h
ſtes Darium crudelitatis illius autorem
quodque Sinon Trojanis fecit; & S
tus Tarquinius, qui fingens apud Gabi
ſe à patre aufugiſſe, ab illis creditus,
dux electus, capita reipub. primum ſuſt
lit; inde Gabios patri prodidit. Ad qu
pariter conficiendum Hiſpania opus h
bet viro fideliſſimo, militari & ſapien
non qualis fuit perfidus ille Antonius P
rez. Decimonono, cum urbes Belgii ſ
perioribus ſæculis & ante bellum fr
quentiſſimæ omnium emporiorum t
tius Europæ fuerint, idque nulla magis
cauſſa, quam quod vectigalia mercium
quæ importabantur & exportabant
(fuerunt autem hæ genere & nume

infinita

finitæ) parva erant ; ideo opus eſt, ut ex, dum ſtudet populos illos ſibi reonciliare, antiquum illum morem reocet, &, ut uno verbo eloquar, felicitaem Belgarum perpetuam & incontamiatam reddat : qui, quamvis nullas auri ec argentifodinas habeant, nihilominus amen, dum ſtetere tranquilli, variis & æſtimabilibus ſuis opificiis, & mirabibus ſeu manuariis ſeu aliis artibus, tanum auri corraſerunt, ut metallifodinis lis Vngaricis aut Tranſſylvanis nihil inideant : neque fuit regio ſplendidior, dior, aut magis frequentata, non dicam in uropa, ſed in univerſo mundo ; ſic, ut, eſpectu theſauri inexhauſti quem Caroıs V. inde capiebat, merito à certis quiuſdam appellata fuerit, India ſacræ maeſtatis. Intereſt igitur Regis ut populos ilos ſibi recōciliet, & ut ad res ad primum tatum & naturam ſuam, quod facillime ieri ſolet, revertatur : nec ea in re ſumtibus, operi, conſilio induſtriæve parendum. Vigeſimo, diligens juſtitiæ adniniſtratio, cum pace & rerum affluenia, ſingularem utilitatem ad hanc rem afèret : nec non religionis, literarum, & irtutis cultura : nam cum religioſi, literati, & virtute præditi, inter cæteros hoines quaſi capita ſint ; hos igitur qui à artibus ſuis habet, is reliquos ad ſe facile

Q tra-

trahit. Nam religioſi conſcientias popu-
lorum poſſident, literati vero ingenia, &
virtute præditi facultates vireſque milita-
res: quique ex ſingulis hiſce conſtituun-
tur judices, authoritate apud omnes plu-
rimum pollent: illi propter pietatem &
religionem, hi propter doctrinam & ſa-
pientiam: illi propter reverentiam, hi
propter æſtimationem. Hinc fit, ut quic-
quid illi faciant aut dicant, pro oraculo
habeatur, dignumque quod omnes ſe-
quantur & amplectantur. Vigeſimo pri-
mo clementiæ quoque non diſſolutæ fa-
ma ſatis multum prodeſt: adeo quidem
ut omnibus innoteſcat, facilitatem &
conniventiam in Principibus procedere
à natura, & voluntate, punitionem vero
à neceſſitate, zelo erga juſtitiam, & amo-
re publicæ tranquillitatis. Sic Nero in
primordio regni ſui, ſimulatione clemen-
tiæ mirum amorem & benevolentiam a-
pud populum Romanum ſibi acquiſivit:
cui cum aliquando ſententia condemna-
toria in quendam à Iudicibus lata affer-
retur, ut illi ſubſcriberet, ſuſpirans dixit:
O quam vellem literas non didiciſſe! Vi-
geſimoſecundo, multum hic juvant vir-
tutis alicujus excellentioris radii, quibus
non ſolum proprii ſubditi devinciuntur,
verum etiam inimici ad amorem & be-
nevolentiam alliciuntur: ſicut in Alexan-
dro

o & Scipione patuit, qui ambo ſingu-
ris continentiæ teſtimonium de ſe præ-
ere; item in Camillo & Fabritio qui
nimi ſui magnitudinem declararunt, ille
Faliſcis, hic in rege Pyrrho: emicue-
nt illæ ſimiliter in Conrado Imperato-
,in bello contra Miſiconem; item in
arolo Magno, qui præter obſervantiam
ligionis, & ſtudium promovendarum
erarum, inſignem etiam laudem libe-
litatis & beneficentiæ in ſummos, me-
ios & infimos atque adeo in omnes ſibi
cquiſivit. Et certe nullum eſt amabilius,
ortius, aut laudabilius vinculum ad ho-
inum animos ſibi obligandos, quam li-
eralitas, & beneficentia. Vigeſimoter-
o, ſed ſuper omnia, efficaciæ ſummæ e-
t, ſi pacta & conventiones cum illis
mel initæ ſerventur; quod Hiſpani in
roptiam ſuam necem facere neglexe-
unt: nam nihil tam animos naturalium
c acquiſititiorum ſubditorum offendit
tque abalienat, quam cum vident, capi-
ulationes, ut vocant, quibus ſe alicui
ubmiſere, ab eo alterari & mutari. Hoc
um non obſervaret Dux ille Albanus,
omo avarus & injuſtus, rebuſque ſuis
ugendis ſolum invigilans, totum Bel-
ium turbavit, & in Regem rebellare fe-
it. Contra vero fide ac promiſſis ſtan-
lo, quod quidem infallibile argumentum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

eſt animi conſtantis, & judicii præſtan-
tis, inſigne virtutis apud Belgas exem-
plum edidit Alexander Farneſius Dux
Parmenſis: qui ſane dux fuit militaris o-
mnibus numeris abſolutus, atque ſub ju-
ſtiſſimo Rege perpetuo duxit exercitum
in ſervitium Eccleſiæ & DEI, jam Fa-
bium, jam Marcellum imitatus. Vigeſi-
moquarto, non eſt etiam res parvi mo-
menti, linguam Hiſpanicam in illos lo-
cos introducere & excolere; ad exem-
plum ſcilicet Romanorum, qui linguam
Latinam in locos à ſe ſubjugatos intro-
duxerunt: ſic Romanos ſecuti Arabes
qui linguam ſuam excolendam dederunt
in magna parte Africæ & Hiſpaniæ: &
Wilhelmus Dux Normandiæ cogno-
mento Conquæſtor idem ante quingen-
tos annos in Anglia conatus eſt. Sed ad
linguam aliquam introducendam primo
omnium opus eſt, ut leges illius in illa
lingua deſcribantur, utque coram judi-
ciis & tribunalibus illa lingua diſcepte-
tur, item commiſſiones, programmata,
libelli ſupplices nulla alia promulgentur
aut ſcribantur lingua. Fecit hoc Carolus
Magnus, qui potitus Exarchatu Ravenna-
te, quem Eccleſiæ donavit, Romaniam
illum appellari voluit; ut ita paulatim lin-
guam & mores Græcorum, quibus illa
gens antehac ſubjecta fuerat, aboleret, &

Eccle-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

Eccleſiæ, Romanæque & Pontificis Romani amorem illi implantaret. Turca etiam ipſe non permittit incolis Natoliæ alia lingua uti quam Turcica, præterquam in rebus ſuis ſacris. Vigeſimoquinto, Educatio etiam non parum huc facit, cum revera ſit altera quædam natura, cujus interventu populi peregrini efficiuntur quaſi naturales. Sumat ergo Rex Hiſpaniæ liberos magnatum & primorum, nec non pauperum ingenio præcellentes, curetque illos educari quantum fieri poteſt, in ſeminariis militaribus & diſciplinarum, in Hiſpania. Alexander Magnus perſpiciens hanc utilitatem, juſſit aliquot millia juvenum Perſarum eligi; illoſque in habitu, moribus, armis & literis Macedonico more educari; quod ſperavit ſe non minorem utilitatem ex illis adultis capturum, quam ex Macedonibus ipſis. Ad eundem modum Magnus Turca educat Ianizaros, ſubditorum ſuorum à ſe devictorum liberos, aut etiam ab exteris & Chriſtianis prognatos, qui fiunt poſtea fideliſſimi illius milites quos unquam habuit, hique ſunt, quibus cuſtodia & incolumitas Imperatoris commiſſa eſt, & quorum opera Turca in ſummis negotiis utitur, in quibus fide & viribus maxime opus eſt. Hujus educationis medio Turca duas res graviſſimas obtinet; nam &

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

ſubditos infideles viribus privat, & illorum viribus proprias ſuas vires confirmat. Vigeſimo ſexto, ne ſuſque deque ferat Rex noſter qualeſcunque nobilium & ſubditorum ſuorum diſſolutiones aut commotiones: nam omnia mala in principio parva ſunt, quæ tamen neglecta in fine exitium inferunt: perinde ut videmus tenuiſſimas nubeculas horribiles procellas in fine producere. Vigeſimo ſeptimo, ne conſentiat Rex in propoſitionem rei ullius, quæ novitatem & mutationem rerum ſecum inducere queat: nam eo ipſo quod de illa deliberari ſinit, autoritatem & exiſtimationem rei illi circumdat. Omnes & Belgii & Galliæ turbæ à duobus libellis memorialibus initium ſumpſerunt, quorum unus à Caſpare Coliginio Franciſco II. prælectus eſt, alter à Domino de Brederode Duciſſa Parmenſi oblatus eſt. Vigeſimo octavo caveat ſibi Rex, ne unquam in populos illos potentiam ſuam abſolutam exerceat, in quibus ordinaria locum habere poteſt. nam ille modus agendi, tyrannorum proprius eſt; hic vero, bonorum regum: & abſoluta poteſtas potius tempeſtas quam poteſtas eſt. Vigeſimonono, adhibeatur diligentia in regionibus illis circa miniſtros eligendos, ut ſumantur ſemper qui oneri illi pares ſint, non vero

majo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

ajores aut inferiores : quod diligenter
Tiberio obſervatum legimus: nam ma-
res rem ſibi commiſſàm neglectui ha-
ent, & quaſi dedignantur ; & alii mino-
s ſunt, quam ut illam ſuſtinere poſſint.
ltimo nunquam tantum paci credat, ut
ma omittat : nam pax inermis ſimiliter
ebilis eſt. Conſtantinus Magnus in pro-
nda pace ſui temporis agens, milites li-
itaneos dimiſit ; quo facto porta Bar-
aris ad irrumpendum patefacta eſt : &
Maximilianus primus nimium fidens in-
uciis cum Turca pactis, omittenſque ar-
na, multos Chriſtianos peſſundedit. Diſ-
eruimus hiſce de rebus, quantum chartæ
ommitti potuit : nam reliqua ſecreta
nagis particularia magiſque notatu di-
na, mutuo colloquio reſervo, ubi &
quando Majeſtati ſuæ placuerit. Interim
amen non omittenda ſunt illa quæ in
medium produximus : niſi enim dictis
nediis bona affectio populorum ver-
ſus regem ſuum excitetur & alatur, im-
perium ejus in illis regionibus erit quaſi
planta ſine radice. Nam ut minima quæ-
que procella arborem nullis radicibus fi-
xam proſternit ; ſic leviſſima omnis oc-
caſio ſubditos erga principes ſuos male
animatos alienat, & à dominis propriis
divertit, ut à fortuna circumacti mox
huic, mox alii adhæreant : hincque na-

ſcuntur mutationes regnorum & ſt
tuum: quod in regno Gallico inprim
manifeſtatum eſt.

CAPUT. XXVIII.

De Africa.

TUrca poſſidet in Africa Ægyptum Algieram & Tunetum. Regnum Fez zanum proprium ſuum regem habet; qu tamen nullo negotio à ſolio deturba poteſt; quod Mahumetiſmus ibi terra rum in plus quam ſexaginta hæreſes d remptus eſt. Reliqui reges parvæ ſunt po tentiæ: excepto rege Abyſſinorum, qu vocatur Preſbyter Iohannes, qui habe ultra quinquaginta regna ſub ſe; ipſe au tem Chriſtianus eſt, quamvis religionem Catholicam incontaminatam non ha beat. Neceſſarium ergo eſt, ut illorum vires in Hiſpaniam deriventur, cum tran ſitus ultro citroque facilis ſit: nam re noſter regnum Oran illic poſſidet, ub perpetuo decertatur cum Mauris, qui una ſola incurſione Germanorum facile de bellari poſſent. Nec Monarchiæ Hiſpa nicæ obſtaculi quidpiam ab illis partibu metuendum eſt. Sunt enim illæ gente aptiores ad ſerviendum quam imperan dum; & nunquam Septentrionales ſub egerunt, at fuerunt quidem ſubacti ab il lis. Excepta quidem Carthagine Tyri co lonia,

nia, quæ tamen à Romanis fuit extin-
a. Et Arabes ex Africa in Hiſpaniam
anſierunt, & octingentis annis poſt iti-
em fuerunt deleti: qui neque vere A-
icani erant, ſed armorum novitas, &
ligio Mahumetana, eos præter morem
um ad tantos conceptus inſtigarunt. At
fri hodie infirmi debileſq; ſunt, & quia
genio invidi, aſtuti & ſerviles ſunt, Rex
Hiſpaniarum interventu unius ex illo-
um Regulis brevi in penitiſſimam illo-
um regionem irrumpere poteſt; ſicut
lim Romani interveniente Maſiniſſa
ecerunt. Quare ſapienter quidem fecit
ebaſtinus rex Luſitaniæ, quod miniſte-
io filiorum regis Fezzani in occupando
& acquirendo illorum regno uſus ſit:
ed parum prudenter propriam perſonam
xpeditioni illi impendit. Profecto quia
ilii illorum regum unus alterum occi-
dit, faciles ſunt ad ſubjugandum, ſi unius
llorum opera eligatur. At quia valde in-
er ſe diviſi ſunt, nihil omnino ab illis
metuendum eſt.

Regi itaque Hiſpaniarum penitius in
Africam penetrandum eſt, cum ad eam
rem ſatis commoditatis habeat per mu-
nimenta quæ in omnibus Africæ Occi-
dentalibus & Meridionalibus portubus,
ad Sinum uſque Arabicum, poſſidet; ha-
beatque prædictum Preſbyterum Iohan-

Q 5 nem,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

nem, quem aſtute illis opponat; faci
mumque ſit ipſi amicitiam illius ſ
conciliare per Ieſuitas, qui ad illum pr
fecturi ſint, eumque obedientiæ Ponti
ci Maximo debitæ per legatos ſuos a
monere; (quod etiam ante factum f
temporibus Eugenii IV. & Clemen
VII. Luſitanis id procurantibus,) atq
ita fœdus cum illo facere. Mittant
igitur ad illos magiſtri Catholici artiu
& religionis quarum expertes ſunt: co
verti enim facile poterunt; tantoque f
cilius, quod perhibent ſibi à certa qu
dam prophetiſſa ſua, nomine Sinod
prædictum fuiſſe, quod ipſi cum Latin
prædeſtinati ſint ad extirpandum Tu
cam, & liberandum ſacrum ſepulchru
Chriſti. Cum igitur Rex dominus ſ
omnium littorum in Africa, providen
dum eſt illi, ne quiſquam per mare Afr
canum naviget: ſed ut dicto Preſbyter
Iohanni liberum ſervetur, ope Luſitano
rum, quandocunque illi libuerit, per S
num Arabicum in Palæſtinam navigar
in perniciem Turcarum. Suppeditand
illi etiam ſunt modi & media, (ut ma
chinæ & inſtrumenta bellica,) quibu
Turcam ſuperare poſſit: nam ſi Mahu
metiſmus unquam in regnum illius in
troduceretur, fieret hoc cum magno de
trimento orbis Chriſtiani, & præcipu

Hiſpa

iſpaniæ. Poteſt etiam per Ægyptum urco obviare. Si autem claſſis valida eapoli in littora Africana Septentrio-em ſpectantia excurreret, facile illa in oteſtatem ſuam redigeret, invitaretque ancipia in Algiera & Cyrene detenta ad ebellionem in favorem Hiſpaniæ. poſſet tiam claſſis talis ſolis continuis prædis uſtentari, ſecuram Italiam reddens, & eliqua quæ monarchiæ Hiſpanicæ im-pedimento ſunt occupans.

CAPVT XXIX.

De Perſia & Catajo.

REgi omnibus artibus adlaborandum eſt, ne Perſæ aut Taprobanenſes claſ-ſes in mare deducant, vel etiam Arabes: nam illi navigationibus ejus in Indiam Orientalem procul dubio multum obſta-rent, atque novos ibidem Chriſtianos Mahumetiſmo inficerent. Quare valida caſtella in confinibus Arabiæ & Æthio-piæ ponenda ſunt, item in finibus Sinus Perſici, & in inſulis Meridionalibus cir-ca Africam & Aſiam, fœduſq; Regi cum Perſis ineundum eſt adverſus Turcam. Neque tamen curare debet, ut Turca om-nimode extirpetur: nam uter horum al-terum devinceret tantas acquireret vires, ut totum orbem Chriſtianum vincere, & ſic monarchiam Hiſpanicam impedire

poſſet:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

poſſet: tantumque noceret, Turcam c
cidione ab alio non Chriſtiano dele
quantum prodeſſet, ſi à ſolis Chriſtia
ſubjugaretur. Verum quia per Hung
riam, Africam, & Dalmatiam multu
damni nobis infert; prudentis foret att
Perſas in illum inſtigare, providereque,
ſclopetis & tormentis bellicis in opp
gnando illo utatur: nam defectus horu
armorum in cauſſa fuit, cur ille Arm
niam prope totam perdiderit, jamq
Turca in Oriente tantum invaluerit,
ſibi parum ab illo metuat. Et dum Chr
ſtianos in Occidente oppugnat, nihil m
li ab Aſia timet, indieſque magis ac m
gis contra nos progreditur. Expedit ig
tur fœdus cum Perſa inire, maxime pro
pter navigationem, quod in itinere verſu
Indiam Orientalem regio ejus objace
Quin & idem tentandum ajo cum reg
Calicut, Narſingæ, Caramaniæ, ſed h
tormenta bellica ſubminiſtranda no
ſunt: typographiæ quidem & ſcienti
Chriſtianorum illis communicari po
ſunt, ut hi in admiratione apud illos ha
beantur; præoccupenturque ſic per ar
tes & ſcientias ingenuas: quæ tamen ar
mis prædæ cedere ſolent, niſi inſimul ex
erceantur utraque. Hinc Pallas Callio
pen vicit cum Marte, propterea quod ill
Martis arma, & Calliopes ſciētias haber

Eodem

dem modo procedendum eſt cum Taobanenſibus, Chinenſibus, & Iaponenus, impertiendo illis ſcientias, typoaphias, picturas, ſimileſq; res, quæ illos admirationem rapiunt, & quibus ſenn deliniri & ad Chriſtianiſmum perdupoſſunt. Verum in his omnibus ab aritia & crudelitate abſtinendum eſt, ne citati, & contra nos uniti, Hiſpanorum onatibus obſtent. Non eſt quod hic de Magno Cam in Cataio verba faciamus, um ab itinere Hiſpanorum in Indiam gio illius longius abſit: quamvis Perſis Turcis ab illo metuendum ſit, conſtetue Tartaros ſæpe totam Aſiam inunaſſe, Chriſtianoſque factos Hieruſalem obis donaſſe. Verum poſtquam videant noſtram ignaviam, ut quamvis omes Chriſtianam fidem profiteamur, taen quotidie armis inter nos decertenus, abnegato rurſus Chriſtianiſmo Mahumetiſmum, qui tum ſummo per Orintem in honore habebatur, amplexi unt: ſicque à Perſis & Turcis impugnandis deſiſtentes, quietem illis quamvis ſæpe à ſe ante victis indulſerunt: à Chriſtiana vero fide, & Chriſtianis ut viibus & perpetuo inter ſe diſcordantibus, magis ac magis abalienati ſunt. Credo amen, mirabilem Hiſpaniæ Monarchiam, quæ totum orbem terrarum circum-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

cumambit, hodie illos denuo ad Chriſti-
niſmum reducturam; præſertim ſi be-
lum in Oriente etiam moveretur: idq;
tanto magis, quod Macon jam in plu-
ſectas diremptus eſt. Tum etiam inco-
Calicut & Goæ ſunt Chriſtiani Neſt-
riani, qui facile ad verum & primoge-
tum Chriſtianiſmum revocari poſſent,
conſiderandum illis proponeretur, quo-
DEVS Eccleſiam Romanam in ſua ſe-
ſemper conſervarit, cum è contrario om-
nes illorum hæreſes Imperio deſtitu-
fuerint, ut patuit in Arrio, Neſtorio, M-
cedonio, Apollinari, & aliis hæreſiarchi-
Nihil ego reperio, quod remotiſſima il-
regna admiratione noſtri tam affice-
queat, illorumque incolas à ſuperſtitio-
nibus ſuis abſtrahere, atque ad bella ta-
debilitare poſſit, quam ſi ab Occiden-
artes liberales, linguarum, Philoſophi-
item, & Mathematicæ ſcientiæ ad illo-
deferantur. Quia minuit vires nervoſqu-
Minerva. Curet igiter Rex, ut extran-
in ſcientiis ſolis umbratilibus rebuſqu-
ludicris ſegnes detineantur; dum ſui i-
armis & ſcientiis illis ſimul exerceantur,
per quæ tandem victoriam conſequatur.
Poſtremo, ut redeamus ad auxilia Perſa-
rum contra Turcas, hi, quia multitudin-
& virtuti equitatus ſui ſemper ſumma-
tribuerunt, atque interim tamen, dum i-

aperto

erto campo vicerunt, urbes ſuas ſæpe
iſerunt, admonendi ſunt, ut urbes
s caſtellis, arcibus & pręſidiis firment:
m Turca, quamvis non raro ab illis
ofligatus, munimentis tamen paulatim
vallans, idque in locis opportunis, ma-
am partem regionis illorum acquiſi-
, & in fine magnam etiam illam ur-
m Taurim, ſeu Ecbatanam. Docendi
itur, ut eadem arte ſe tutentur, qua jam
pius fuerunt capti.

CAPVT XXX.

De Magno Turca, ejuſque Imperio.

QVibus modis Turca ad Imperium mundi pervenire nitatur, ſupra jam tis declaratum fuiſſe arbitror: ille vero m etiam Dominus univerſalis ſalutari alt, quemadmodum Hiſpanus Catholi- s; ita ut hi duo de univerſali mundi to- us Imperio inter ſe decertent. Quocir- a operæ pretium eſt perpendere, qua in alter altero inferior aut ſuperior ſit. urca dominus abſolutiſſimus & om- ium Imperii ſui bonorum hæres eſt; ec ſolum bonorum, ſed etiam corpo- um; & in hoc pejor Tyranno, quod o- nnia ſibi arrogat; & cum populos ſuos ro filiis ſuis habeat, tamen hæreditatem llis inſtar patris non dividit, ſed u- icuique quantum ipſi libet quotannis

erogat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

erogat, miniſteriaque aſſignat. Habet
iam religionem ad ſuum ſolius votum
ne Pontifice ſummo: militiam juxta fo
tiſſimam, cum generoſiſſimos pueros
doleſcenteſve in ſeminariis ad hoc fac
educet, quorum opera foris in militia c
mique in pace utitur, faciens quoſda
milites, quoſdam judices, & quoſdam
iam nobiles: neque barones à quibus m
tuere debeat, neque filios ad dividendu
Imperium habet: nam natu maxim
poſteriores omnes è medio tollit. S
nec laborat inopia hominum; cum ſi
permittat ſingulis plures uxores ducer
ita ut nec hæreditas nec virginitas pr
creationi hominum in ſua regione o
ſtet. Solet etiam circumcirca eundo qu
ſi in orbem cum vicinis bellum gerer
nihil hoſtile à tergo relinquens, neq
longius ab una regione mundi reced
quam ab altera: quod ſupra jam innu
mus. Atque in differendis bellis arte ut
tur admirabili, perpetuo propriam uti
tatem aucupans. Genuſque ſuum à I
phet per Magog deducit, & leges Sem p
Iſmaëlem ad ſe derivatas habet, und
natus eſt Mahumetiſmus: deque eo Deu
ipſe prædixit ad Agar, Manus ejus cont
omnes, & manus omnium contra eu
& è regione fratrum ſuorum figet t
bernacula. Hinc palam videmus, illu
in ex

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

n extremo Europæ anguloConſtantino-
oli caſtra ſua metatum eſſe contra nos,
ui ſumus fratres illius deſcendentes ab
ſaac Iſmaëlis fratre & legitimo & natu-
ali. Nam ſicut Hiſpani à Tubal, ita Tur-
æ à Magog deſcendunt, qui ambo filii
uerunt Iaphet. Et revera Turca manum
uam paſſim extendit contra omnes non
olum Chriſtianos, ſed etiam Mahume-
anos, hic illic, ad dextram & ſiniſtram,
emperque victor evadit. Vtitur autem
imul hac calliditate, ut quam primum
os unitos videt, illico ad inducias con-
ugiat; quas ſtatim rurſus rumpit, ubi nos
iviſos videt. Sed & aliunde victor ve-
iens, ad aliam expeditionem ſe conver-
it, ſeu contra Perſas, ſeu contra Æthio-
es, &c. ut ſupra. Hæc tamen omnia cum
a ſint, rex quoque ipſe Hiſpaniarum do-
ninium regni illius aut ſaltem partis ſibi
rrogat, propter fraternitatem tum natu-
alem à Iaphet, tum etiam legalem ab A-
rahamo procedentem: ſed reſpectu po-
terioris hujus Turcam antecedit; ſiqui-
dem genus ſuum ducit ab Iſaaco, à quo
Chriſtus Deus, ſummus legiſlator, & ge-
eralem promiſſionem habet de univer-
ali Imperio: & quia benedictus eſt in
Abrahamo, noviſſimum Sanctorum re-
num, quod quatuor monarchias ſeque-
ur, & de quo Daniel prædixit, ipſi debe-

tur. Iſmaël vero, à quo Mahometus Tu
carum legiſlator, non aliam promiſſio
nem habuit, quam quod dominus abſo
lutus, & inſignis bellator futurus ſit. Præ
terea ambo hi Principes pars ſunt Rom
Imperii; nam poſt Monarchiã Rom. nul
alia reſtat. Sed ſecundum Eſdram Germa
nus, qui eſt hodie Hiſpanus, (ut ſupra) e
dextrum, Turca vero eſt ſiniſtrum capu
aquilæ Imperialis, poſtquam Mahometu
ab Heraclio Imperatore deſcivit, ſub cuju
Imperio aquilam illam diviſit: cui nih
aliud promiſſum eſt, quam quod devo
raturus ſit caput intermedium, nemp
Conſtantinopolitanum: Hiſpanus ver
promiſſum hoc habet, quod devoraturu
ſit caput ſiniſtrum, quo denotatur Turc
ut ſupra innuimus. Et quamvis Hiſpa
nus ſacerdotem gladio temporali arma
tum ſupra ſe habeat: hoc tamen illi e
iam prodeſt, tam ratione fati, quam ſta
tus, ut ſupra ſcriptum eſt: cum Hiſpanu
ad exemplum Cyri monarchiam ſancto
rum ſub ſe unitam habeat, Papaque il
fortiſſimum præſidium ſit, cujus ope in
micis ſuis illudat, armis ſpiritualibus, &
temporalibus; atque etiam ut ſic ſuſpi
cionem avaritiæ & profanitatis effugia
Quod ad imperium abſolutum attine
Turca quidem Hiſpano ſuperior eſt. Se
oſtendi jam, hoc ipſum quod nullos vel

ſu

ſub ſe barones habere, illum adeo infirmum reddere, ut unum ſolum prælium Martis aperti peſſundare illum, & ita proſternere poſſit, ut reſurgere nequeat; quod Hiſpaniæ accidere non poteſt, cum nobiles, Epiſcopi & Papa ipſe in tali calamitate auxilium illi propere ſint laturi. Turca primores Imperii ſui ſupprimit, ne res novas moliri aut Monarchiæ illius obſiſtere poſſint; ſicut Galliæ primores olim fecerunt: ſed interim illos ita enervat, ut illi, cum neceſſitas ipſa flagitat, auxilii nihil ferre poſſint. Quod in diſciplina militari, ac ratione ipſa belligerandi primas ferat Turca, ſæpius jam dixi: verũ ſi diligentia adhibeatur, & obſerventur quæ ante monui, in hac re illum vel ſuperare poſſit Hiſpanus; magiſque ſi ipſe Rex in bellum proficiſci velit. Quod ad multitudinem hominum & militum attinet, Turca potior eſt; cum etiam in graviſſimis ſuis expeditionibus ſemper multitudine magis quam fortitudine vicerit. Habet tamẽ populos per religionem inter ſe diviſos & diſcordes: tum prædia & agri totius regionis ſolis militiæ præfectis in feudum dantur. Rex autem Hiſpaniarum pauciores quidem numero, ſed magis concordes inter ſe populos habet. Verum jam oſtendi, quomodo diverſarum gentium connubiis numerus ſubditorum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

torum augeri poſſit, & quod inſtitution
ſeminariorum literalium & militariun
fortitudo militum intendi poſſit: quo
rum mediorum intermiſſio facit, ut i
hac parte Turcæ nobis palmam præripiá
Quod ad rem pecuniariam attinet, pa
rum aut nilhil alterum alteri cedere ex
ſtimaverim. At ſi rex Hiſpaniarum ea
dem abſoluta poteſtate procedendi u
vellet, qua Turca utitur in ſuos, facil
illum divitiis ſuperaret: Deſunt quider
nummi: ſed ſupra monſtravi, quibus ra
tionibus pecuniæ ad bellum contra Tur
cam gerendum corradi poſſint. Qui in
credibili celeritate utitur in propoſiti
ſuis exequendis; cum ad apparatus præ
parandos ærario ſuo præſentaneæqu
theſauri ſui pecuniæ non parcat; unde mi
litem auctorat, arma comparat, aliaqu
ad expeditionem neceſſaria promte in
ſtruit: poſt autem quæ de theſauro ſuſtu
lit, exactionibus & tributis, quæ popul
ſuis indicit, ſupplet. Neceſſitas circum
circa ac velut in orbem vicinis bellum
inferendi, Turcæ peculiaris quodammo
do eſt; cum omnes inimicos habea
Non eadem vero Hiſpaniæ eſt conditio
Nam inter Mediolanum & Neapoli
Papa cum Tuſcis interjacent, qui illi p
religionem & rationem ſtatus amiciti
nexu conjuncti ſunt. A Belgio quiden
& Nov

& Novo Mundo remotior eſt: quod tamen ipſum admirabiliorem illum reddit; cum reſpectu navigationis illis quaſi propinquus ſit; & illius interventu & beneficio reliquam quoque partem mundi, quæ illi nunc deeſt, acquirere poteſt: quemadmodum infra oſtendemus. Accedit quod illæ regiones quamvis multum disjunctæ, tamen per religionem Hiſpaniæ connexæ ſunt. Poſtremo, quod in Turcia filii Imperatorum natu majores interficiunt minores, hoc illis crudelitatis infamiam impingit: facileque accidere poteſt, ut unus ex poſtgenitis fuga ſibi conſulat, atque poſt fratri ſuo bellum inferat. Cujus rei prope exemplum extitit Gemes ille, frater Bajazethis, qui poſt fugam fratri maximum damnum intuliſſet, atque auxilio Chriſtianorum in Græciam penetrare potuiſſet; ni arte Bajazethis, & perfidia Chriſtianorum veneno extinctus fuiſſet. Et Selimus non quidem viam ad imperium affectavit, ſed tamen maximas vires ſibi circumdedit, primo ne occideretur; deinde oblata occaſione patrem & fratrem ſimul imperio exuit, atque utrumque necari juſſit: quo tempore Imperium illud funditus potuiſſet deleri. Non omiſerim hic addere, Turcico Imperio totalis ruinæ periculum ab hoc ſolo imminere, quod in chariſſima

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

ſua pignora & conſanguineos crudeliſſime ſæviunt. Nam cum Ottomanni uxores ducant, quot ipſis libeat, atque infinitos numero filios ex illis ſuſcipiant qui tamen omnes certo certius ſciunt ſe trucidatum iri quam primum natu maximus ad rerum ſummam admovebitur, omnino veriſimile fit, fore ut tandem in regno illo bellum inteſtinum oriatur, quo illud aut omnino infringatur, aut in plures partes dirimatur; quo pacto via inimicis illius ſternatur ad illud oppugnandum & expugnandum. Nec eſt quod quiſquam miretur, hoc in hunc uſque diem nondum factum eſſe, cum Imperium hoc non adeo diu adhuc ſteterit: quia Ottomanus, qui illud fundavit, anno 1328. tempore benedicti XI. diem ſuum obiit. Scimus tamen, jam bella cruenta inter illos geſta fuiſſe, quæ noſtram hanc prognoſticationem eo firmiorem reddunt; facitque illud quo magis fidem habeam Aſtrologo Arquato [Torquato,] qui prędixit, fore, ut tempore decimi ſexti Imperatoris Turcici Imperium Turcicum corruat; quando nimirum luna illius inſigne incipiet decreſcere, id eſt, in duo cornua quaſi dividi, duobus Turcæ filiis in duas partes abeuntibus, & regnum diſtrahentibus; quorum unus Chriſtianus factus, ad Chriſtianos tranſiturus

turus eſt. Duo illa cornua duo regna denotant: ſolent enim inſignia ſepenumero eſſe fatalia, ut Apocalypſis Divi Iohannis docet, quæ regna à ſuis inſignibus vel ſymbolis modo dracones, modo aquilas, modo etiam leones vocat: & Ieremias regnum Aſſyriorum vocat columbam, quod in inſignibus ſuis columbam præferebant. Hac vero in re Hiſpanus Turca multo fælicior eſt, quia filii illius ob talem cauſſam ſibi mutuo haudquaquam infenſi ſunt. Imo videmus hodie, Auſtriacos partim ob hanc ipſam cauſſam quia fratres ſunt & conſanguinei, partim metu aliorum Principum Chriſtianorum aut hæreticorum, multo magis inter ſe concordare. Vix plures fratres aut conſanguineos in ulla Principum domo invenias, quam ſunt in Auſtriaca; nec hi tamen unquam conſanguinitatis jus inter ſe violarunt; aut per ambitionem rempublicam ſuam perturbarunt: quin unus alteri jus ſuum illibatum libenter relinquit, adeoque concorditer inter ſe agunt, ut videantur multa corpora uno ſpiritu animata, atque una voluntate directa. Adde quod etiam ſecundogeniti poſſunt aut in Cardinales eligi, aut in Reges Poloniæ aut aliarum regionum exterarum promoveri; ſicque domus Auſtriaca propter multitudinem filiorum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

majus incrementum capit: cum illa Ottomannorum propter eandem cauſſam magis magiſque decreſcat: ut taceam nunc, quod ſubditos etiam tyrannide iſta graviter offendit. Experientia quoque teſtatur, fœminas Auſtriacas per hæreditates rem Auſtriacam multum & varie auxiſſe, Imperiumque miris modis adjuviſſe: imo etiam animos maritorum & vaſſallorum ſuorum ſemper ad Regem noſtrum inclinarunt: quod hodie quoque clare videmus in uxore Ducis Tranſſylvaniæ, item Sabaudiæ, & Regis Poloniæ. Et ſunt illæ mulieres è domo Auſtriaca magnanimæ, virtutiſque & gravitatis dotibus ornatæ. At Turca contra pellices ſuas mancipiis & Baſſis ſuis, ut vocantur, elocans nihil externi conſequitur, præter benevolentiam & fidem horum. Qua de cauſſa, mea quidem ſententia, expedit, ne rex Hiſpaniarum unquam mulierem ex domo Auſtriaca matrimonio ſibi jungat, niſi cum illius interventu hæres fit novæ alicujus regionis: cum multo potius præſtet, ut tales exteris Principibus deſpondeantur; quo illorum animos & propinquam voluntatem Reges Hiſpaniarum acquirant. Cæterum quandoquidem ſupra dictum eſt, Turcam extendere manum ſuam contra omnes, quo facit, ut omnes viciſſim manus ſuas contra ipſum

exten-

tendant, quos tamen omnes pactis in-
iciis frequenter deludit, cum fidem ne-
ini ſervet; igitur diligenter hic conſi-
randum eſt, quomodo ille ipſius agen-
modus contra ipſum converti poſſit.
uod ut facilius fiat, rex Hiſpaniarum
agnum numerum Perſarum in Ara-
am immittere debet; facta illis ſpe di-
onem ſuam longe lateque propugnan-
; & perſuaſione hac injecta, Turcam
mmunem eſſe hoſtem, cui utrinque o-
nibus viribus reſiſtendum, ne nobis de-
ctis etiam ipſi mox vincantur. Prætem-
item zelo religionis, urbem Mecham,
i ſepulchrum Mahometi, qui caput il-
rum Imperii fuit, occupandi: quo feli-
ter & auſpicato videlicet facto cætera
nnia fore facilia. Curet etiam Rex Hi-
aniæ, ut fœdus inter Perſas & Preſby-
rum Iohannem ineatur, ut & hic in-
ntes copias, quas Luſitani per Mare
ubrum, vel etiam continenti educere
ſſent, in territorium Turcæ, commu-
s hoſtis, infundat: idq; cum acquirendæ
gionis imperiique amplificandi gratia;
m vel maxime propter religionem: ad
ieroſolyma ſcilicet, ubi Chriſti ſervato-
s noſtri ſepulcrum eſt, (quod una cum
thiopibus tot jam ſeculis deſidera-
us,) recuperandum. Vtraque igitur
ns ſimul ſuas eo vires intendere debet.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

Conſultum etiam eſt, ut eodem temp
Moſchi, quibuscum de hac re per O
tores Polonos ante poteſt tranſigi, in B
gariam & Moldaviam cum exercitu
grediantur. Inſuper Rex provideat,
uno eodemque tempore Imperator
Tranſſylvanus in Hungariam, Polor
autem in Macedoniam ac Myſiam
ruant: quod ita perplexus Turca, neſci
cui loco primum ſit ferendum auxiliu
Ad hanc unionem univerſalem amp
ctendam etiam Georgiani per mercat
res Venetos clam induci poſſent, ut
Minorem Aſiam, & Trapezunta vel Ca
padociam pedem ſuum inferrent. Et
hoc promovendum utile videtur,
quod quiſque occupaverit, ſibi propriu
retineat: exceptis ſolum Hieroſolym
quæ Regi Hiſpaniæ cedant: in quam t
ram ipſe poſt paulatim, uſus commod
tate Maris Rubri, ponere pedem poſſ
Quin etiam, ut eodem tempore Hiſpa
ac Veneti cum Papa mutuo fœdere ob
gati, in Moream, [Peloponneſum,] C
prum aut Ægyptum irruptionem facia
cui uſui accommodatiſſima fuerit claſ
Neapolitana, cujus ſupra facta menti
Poſtea, ut regiones bello captas locaq
acquiſita inter ſe invicem dividant, co
ſtituentes Papam ſuper hac re judice
atque arbitrum. Et talis quidem conſ
deratı

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

ratio inter memoratos Principes inita
l decem annos definiatur ac vigeat.
am hac ratione Turca domi implica-
s à bello in Occidenti gerendo avoca-
tur, magno domus Auſtriacæ incre-
ento. Ad hanc rem vero inprimis con-
cibile eſt fœdus cum Perſis & Preſbyte-
Johanne ſancitum, ſiquidem hi in Oc-
denti magna inferrent damna. Et hoc
ſum Venetis haud adverſum accideret,
pote quæ ſibi à Turca non parum ti-
ent: quem, quia vires non habent ei no-
ndi, benevolentia ac ſervitiis placare
dent. Sunt qui duobus modis utiliter,
l ſaltem cum ſpe alicujus effectus, con-
a Turcam conſpirationem vel fœdus
iri poſſe arbitrentur. Vno quidem; ſi
mnes Principes, quorum regiones limi-
neæ ſunt Turciæ, uno eodemque tem-
ore eum aggrederentur, irruentes à ſua
rte quiſque non præſcripto aliquo mi-
um numero, ſed coactis omnibus co-
is ac viribus: ita enim æquali potiren-
r fructu ac lucro. Altero vero, eoque
biliori; ſi quam plurimi ſimul Prin-
pes, propter gloriam Dei & Eccleſiæ
crementum, ab una pluribuſve partibus
m adorirentur atque impugnarent:
out priſtinis heroicis ſeculis factum,
ando complures magnanimi Princi-
s Germaniæ, Belgii, Galliæ & Italiæ,
ter-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

territoriis ſuis partim divenditis, part
oppignoratis, ultra quadringenta mi
virorum colligentes, & in Orientem c
centes, Turcis Niceæ, Perſis Antioch
& Saracenis Hieroſolymis, profligatis
devictis, mox totum Orientem devaſ
runt, ac brevi tempore Terram Sanct
recuperarunt. Et hoc inprimis not
dignum eſt, quod neque rex aliquis, n
Cæſar ipſe, illius expeditionis dux vel c
mes fuerit: & licet poſt demum re
Galliæ Angliæque, nec non Conradus
Fridericus Imperatores, non quidem a
quirendi, ſed acquiſita conſervandi ac
tandi cauſſa novas expeditiones ſuſce
rint: nihil tamen ſingulare ac memo
tu dignum effecerunt. Verum opus
in hac re, ut æqualitas lucri adſit: q
niſi intercedat, omnis conatus evadit i
tus. Nam ſicut in horologio una r
exorbitans aut delirans totam harmo
am & congruentiam diſſipat; ita in co
ventionibus ſi una pars deficiat, tota
nio diſrumpitur. Id quod patuit in f
dere, inter Paulum tertium, Pium V.
regem Catholicum Venetoſque fact
quod licet ferventiſſimo partium ſtud
& cum incredibili victoria adminiſt
tum fuerit: tamen nihil omnino in f
effectum eſt, ob hanc unicam ſcilic. ca
ſam quod non omnium ex æquo int

e

t illam expeditionem ſerio & ſedulo
igi. Nam Hiſpania non multum uti-
itis percipit ex conatibus contra Ori-
tales factis, quæ tamen Venetis utiliſſi-
e ſunt: neque horum multum intereſt
n in Africa geri; id quod Hiſpaniæ ma-
ne conducit. Hinc Veneti metuentes
es Turcæ quas habet in Oriente; &
ſpani timentes ſibi ab Algierenſibus
s vicinis, nunquam unanimiter æquo
ſſu poſſunt in hoſtem procedere. At-
e interim Papa ſedens in medio ma-
as expenſas facere cogitur ſine ullo
ctu. Sed ut redeam unde digreſſus
n, alius modus expugnandi Turcam,
, ſi aliquis ſuorum militarium ducum,
i primo Chriſtianus fuit, (quales fue-
nt Cicala, Occhiali & Scanderbegus,)
gentibus promiſſis, puta ditionis alicu-
s Chriſtianæ corrumpatur, ut claſſem
bi à Turca commiſſam ad nos traducat:
l etiam ſi forte regnum aliquod pro
urca Viceregis titulo gubernent, regna
ſa illis promittantur; qualia ſunt Tune-
Algieræ, &c. Nam dubium non eſt,
in talis malit eſſe dominus abſolutus
gni alicujus, cum ſpe tranſmittendi il-
d ad poſteros ſuos; quam nobile Tur-
e mancipium eſſe, quod ſuis nec vivum
icquam dare, nec moriens quicquam
linquere poteſt. Et certe nihil talium
virorum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

virorum rebellioni tam obſiſtere cred
quam quod deſperant, ſe conatus ſu
poſſe exequi, dubitantes de Chriſtian
rum auxilio & fide. Si tamen cum iis ſ
cere & bona fide ageretur, facile ad
pelliciantur. Fieri etiam poteſt, ut ge
roſus aliquis vindex in ſervitio illius n
ſcatur, qualis fuit inter Hebræos Moi
in Pharaonis: illi ſi rex authoritat
ſuam cum fide impertiret, Turcæ pro
dubio inſignem calamitatem inferre po
ſet. Poſſet etiam unio generalis in
Chriſtianos fieri, à qua ille ad apertu
prælium provocatus, (ut paulo ante
ximus) poſt unam aut alteram inſigne
plagam ita terræ affligeretur, ût reſurge
nequiret: quippe nullos nobiles haber
qui illum relevarent. Idque eo facili
fieri poſſet, quod magnum numerum I
dæorum & Chriſtianorum in ſuo Imp
rio habet; qui ſi illum ſemel tantum pr
ſtratum viderent, è veſtigio ad nos tra
ſirent. Ad talem tamen unionem conc
liandam ſumma in Papa & in Rege r
quiritur longanimitas, aut vero ſumm
neceſſitas, quæ omnes eo adigat. Opo
tet autem mutuis pactis ſe invicem o
ſtringere, ut cuique rata pars ejus quo
acquiritur, concedatur; & ut illi qui ſua
obtinuerunt, reliquos quoque in eade
impetranda adjuvent; ad exemplum R
b

n & Dan, qui poſtquam citeriorem
rdanis regionem occupaſſent ſibi, au-
ium etiam tulere fratribus ſuis in parte
teriori ſubigenda. Perſuadendum eſt
am omnibus & ſingulis, Turcam per
gem Aſſyriorum nobis præfiguratum
iſſe, qui poſt expugnatum regnum Iſra-
s, id eſt, regnum Orientale, quod eſt
zantium, oppugnaturus quoque ſit re-
um Iudæ, id eſt, Occidentale, niſi pœ-
entiam fecerint, atque in gremium Ec-
ſiæ Romanæ, quæ eſt Hieruſalem no-
a, redierint: (quemadmodum ego in
onarchia mea Chriſtiana ſcripſi,) atque
nperium cum Sacerdotio ſimul inter-
rum, ni ita fecerint, illudque in Mun-
m Novum tranſiturum; ut ratione
litica præmonſtravi; & fortaſſis ita et-
n futurum eſt. Turca autem, qui typi-
s Cyrus eſt, extincto, Eccleſia renova-
ur. Eſt igitur ſumme neceſſarium, ut
nnes in perniciem lupi hujus rapacis ſe
iant, qui viribus & verſutia ſua nobis
o Imperia, & ducenta regna eripuit,
m mutuis inter nos diſcordiis agita-
ır. Quod ſi hoc fieri non poteſt, ſoli-
anda eſt Perſia, cum Æthiopia, Mo-
ovia & Polonia, ut ſupra. Credo etiam
rones ac ſubditos cito à Turca deſcitu-
s, modo fidem habeant, ſe dominos ab-
utos factum iri illius quod quiſque
poſſi-

poſſidet. Quæ omnes res in morte Mah-
meti hujus tertii cõſtitui debent, cum n
merus ille ſit fatalis. Occupandi & int
cipiendi etiam ſunt filii naturales Mag
Turcæ, ne à fratre natu maximo tru
dentur: quod Veneti per mercatores ſu
opportune perficere poſſunt; imo eti
per captivos Chriſtianos idem executi
ni mandari poteſt. Poſtquam jam h
Imperium debilitatum ac diviſum e
utile ſit ut eo introducantur concion
tores, qui incolas erroris ſui convinca
Providendum ſimul omnibus modis,
Typographiæ in Turciam invehant
quarum beneficio homines illi ab arm
ad literas divertantur, atque per diſpu
tiones Theologicas, & Philoſophic
Peripateticorum, Stoicorum, Platonic
rum & Teleſianorum, ab invicem di
pentur atqut enerventur. Nam qui li
ris ſolis navat operam, in prædam ce
illi qui arma cum literis ſimul exerce
quod videmus uſuveniſſe Athenienſib
qui Lacedæmoniorum præda facti fu
runt, & quam utramque gentem Phili
pus Macedo poſtremo ſtrenuis ſuis mi
tibus in poteſtatem ſuam redegit, ed
ctus prius ab Epaminonda quomodo h
fieri poſſet. Cato dicere ſolebat, Rom
nos amiſſuros eſſe Imperium, cum p
mum animum ad Græcarum literaru

ſtudiu

dium appulſuri eſſent. Hoc Turca no-
s prudentior probe perſpexit, qui præ-
git arma, tormenta bellica, & manci-
a, id eſt, Iudæos à Ferdinando, ultimo
ge Arragonenſi, ad illum tranſmiſſos:
ptime enim novit, qualis & quanta uti-
as è mancipiis percipi poſſit, & quod
eri ab illis prognati ad uſum militarem
lucandi ſint. At typographias Arabi-
s à Magno Duce Hetruriæ ad illum de-
iſſas, excluſit; quod noluit magnum li-
orum numerum habere, quibus virtus
ilitaris enervatur, & Mahumetiſmus
ſputationibus quotidianis facile con-
ndi poſſet. Nocuit vero nobis pluri-
um, quod legem nullam ſilentii habe-
us, qua jubeamur aliquid celare alios;
uæ ſane utiliſſima foret. At jam in Ger-
ania omnia propalantur & divulgan-
ur: unde factum eſt inibi, ut quilibet ſi-
i nova biblia cudat; Imperium in rui-
am abeat; & luxu omnia diffluant. Niſi
tiam metus ex Catholicis Belgas in ar-
nis detinuiſſet, tam effœminati hodie eſ-
ent, quam ſunt Germani: idem & acci-
eret Anglis: ut ſperandum ſit, illos, ni
ello forſan orto exerceantur, cito inter-
uros omnes, poſtquam molles, imbelles
diſcordes facti fuerint; ut ſupra docui-
nus; tantoque magis quod hæreſis illo-
um, liberum arbitrium negans, omni ra-

 tioni

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

tioni politicæ repugnet. Omnis autem hæreſis cum ad atheiſmum delapſa eſt, per ſapientem prophetam (quales in Italia fuerunt Thomas, Dominicus, Scotus & alii,) in veritatis viam reducitur: habent enim hæreſes periodum ſuam ad modum Rerumpublicarum, quæ à regibus in tyrannidem, à tyrannide in ſtatum optimatium & inde in oligarchiam, atque tandem in Democratiam, & in fine rurſus in ſtatum regium aut etiam tyrannicum circumaguntur, ac revolvuntur.

Caput XXXI.

De altero Hemiſphærio & Mundo Novo.

FEcit Mundi Novi admirabilis inventio, (à Sancta Brigitta præviſa, à Seneca in Medea claris verbis prædicta, & prout à Sibylla hauſerat, ſuis coloribus & nominibus depicta) ut hemiſphærium noſtrum totum in ſummam admirationem abreptum ſit. Nam antiquiſſimorum Philoſophorum quidam, è quorum numero Xenophanes, crediderunt hemiſphærium illud alterum totum aquis eſſe coopertum; alii, ut Lactantius & D. Auguſtinus, non eſſe orbem terrarum quem ſol circumvolvatur: alii etiam crediderunt, velut Dantes, regiones

illas

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

las eſſe inhabitatas, & terreſtrem quendam paradiſum eſſe: quidam de eo dubitarunt, ut Ariſtoteles: quidam vero aſſeverarunt, verum ibi eſſe orbem, ex quibus Plato & Origenes. Vnde merito omnes Monarchiam Hiſpanicam admirantur, ut audacem & præpollentem, quæ tot maria ſubegit, & brevi temporis ſpatio totius terrarum orbis gyrum emenſa eſt: quod nec Carthago, nec Tyrus præſtare potuit, aut ſapientiſſimus Salomon, cujus claſſis in Goam & Taprobanã miſſa integrum triennium in itinere illo perficiendo conſumpſit; quod hodie noſtri trium menſium curriculo abſolvunt. Ita ut quamvis maxima loci intercapedo Monarchiam hanc debilem efficere videatur, tamen admiranda & compendioſa navigandi peritia, & alii unionis modi, quibus quotidie Hiſpani utuntur, aut, ſi libet, uti poſſunt, eundem valde illuſtrent, & plus quam forte aliqui crediderint, admirabilem reddant. Verum ut non ſolum retineat quod habet, ſed etiam augmentet, libet in medium producere errores, qui hactenus commiſſi ſunt, quique è medio quamprimum tollendi ſunt, additis modis quibus illa augeri etiamnum poteſt. Poſtquam Hiſpani primo per Occidentem in Mundum Novum penetrarunt, incolæ illius attoniti

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

cum ſtupore illos intuiti ſunt, adeo u
ignari & expertes noſtri orbis, illos cœ
litus delapſos crediderint. illoſque filio
eſſe nubium exiſtimaverint, qui per tor
menta ſua bellica tonitrua edant; audie
runtque cum pavore chartas & ſcriptu
ras loquentes, quæ omnia nos quoque a
initio admirati fuimus: (neque enim o
mnia ſubito, ſimul, & uno temporis mo
mento nobis oblata fuerunt, ſicut illis
omnia præterea inuſitata paulatim aſſue
tudine familiaria redduntur:) deniqu
illi omnes ſe ultro Hiſpanis, quos Deo
eſſe ſibi perſuadebant, tradidiſſent; ni
ipſi vita ſua diſſoluta & corrupta om
nem divinitatis opinionem procul à ſ
removiſſent; avaro modo & crudelite
auro, quod illi negligebant, inhiando: ad
eo ut incolæ illi coacti fuerint ad monte
recurrere, & ad defendendum ſe expedi
re. Atque hoc in cauſſa fuit, quo minu
Hiſpani univerſæ regionis Peruvianæ
(quæ altera parte Africam magnitudin
ſuperare dicitur,) domini evaſerint, ſo
lamque oram maritimam planam & a
pertam teneant; nec Septentrionem ver-
ſus ultra Floridam, Hiſpaniam Novam
Novamque Franciam, Baccalaos & Me-
xicanam regionem, perrumpere potue-
rint, ſemper à barbaris repulſi. Vnde li-
quet, illos primo omnium exiſtimatio-
nem,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

nem, quam illi de eis conceperant, vita
nculpata fovere debuiſſe; ſic enim om-
nia in poteſtatem ſuam conceſſiſſent.
mo palam profiteri & prædicare debuiſ-
ent, ſe revera filios eſſe ipſius Dei, non
ubium; ſemineque multo nobiliori &
nima immortali creatos; & quod Devs
cœlum & terram condidit, omniaq; ſuo
olius arbitrio diſponit atque gubernat;
& quanto nobilior unaquæque creatura,
(ut ſunt liberi ipſius homines illi ſimi-
es,) tanto majorem ejus curam gerere,
ibique eam magis commendatam habe-
e, quam cætera: item quod omnes ho-
mines peccaverint cum parente ſuo pri-
mo inobediente, quem imitati in malo
potius quam in bono ſint; tamen à Deo
patre omnium uſque adeo adamati fue-
rint, ut media quæſierit revocandi illos
d ſuum cultum, & tandem in ipſum cœ-
um ad ſe tranſportandi; mittens illis do-
ctores Abelem, Enoch, & alios. Verum
quod illi in pejus ſemper ruendo Deum
patrem ſuum irritaverint, qui univerſali
diluvio omnes, unica excepta familia,
ſubito deleverit. Quodque idem inter-
poſitis aquis illorum orbem à noſtro ſe-
paraverit, (quod idem & Plato in At-
antico ſuo aſſeruit;) quodque Noë co-
lonias in illorum regionem miſerit, il-
amque totam cum Peru uſque ad Bacca-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

laos habitatoribus compleverit. Quod
que poſtmodum tota progenies Noë, ſub
qua etiam ipſi comprehenſi, peccarint
paucis exceptis: miſſoſque poſtea à DE
fuiſſe novos magiſtros, veluti Moiſen &
alios, quibus, cum mundus parum fide
haberet, DEVM ipſum aſſumpſiſſe car
nem humanam, flagrantique noſtri amo
re, naturam noſtram induiſſe, ut illo qua
ſi inſtrumento docere nos poſſit, qua vi
nobis ad cœlum gradiendum ſit, quomo
doque veritas colenda ſit: atque hæc o
mnia per amicas perſuaſiones, non ar
morum violentia. Denique quod DEV
ipſe ſuo proprio exemplo comprobave
rit ea quæ docuit; atque demonſtraverit
quo modo nobis hic ſuper terram con
verſandum ſit: & quod, poſtquam no
docuit, ne mortis quidem terrore à DE
cultuve divino recedendum nobis eſſe
ipſe primus mortem, à crudelibus tyran
nis occiſus ſubierit, ut illius veſtigiis inſi
ſtamus; quodque tertio die à mortui
reſuſcitatus in cœlum aſcenderit, relicto
in terris ſuo Vicario, quem Papam vo
cant, qui in illius tribunali ſedet, cœleſt
ſapientia imbutus, cum multis fortiſſimi
Principibus, qui veritatem divinam pro
pugnent: inter quos rex Hiſpaniarum pri
mas tenet. Denique DEVM miſericordia
erga illos motum, cum eſſent idololatræ,

vio-

violantes legem naturæ, Hiſpanos ipſorum fratres miſerit, qui illos in veritatis viam reducant, & per Papam & regem Hiſpaniæ (à qua orbis ille per diluvium ſeparatus ſit) ad ſe pertrahant. Quodque nobis ſcientiam largitus ſit fabricandi naves, mariſque & equorum domandorum, quoque modo chartæ vocales faciendæ ſint, ut illi hæc omnia intuentes fidem nobis adhibeant; quodque nos præter hæc multa alia miracula edere poſſimus, quæ ipſe in hoc mundo edidit; qualia ſunt, ſanare ægrotos, & reſuſcitare mortuos, ſi modo ſanctiſſimis illius præceptis obedierimus, & aqua in nomine DEI unius baptizati & inviſibili gratia à peccatis mundati fuerimus. Quodque arma hæc nobis dederit ad ſumendam vindictam de omnibus, qui ſeminationem veritatis impedire conantur. Hoc procœmium in demulcendis illis ſumptum oportuit, multoſque ex illis qui per Phyſiognomiam idonei viſi fuiſſent, eligere, atque in hac doctrina erudire: poſteaque mittere eos, tanquam Samaritanam illam, ad vocandos populares & cives ſuos, omni comitate atque manſuetudine, ſine crudelitate atque avaritia. Eiſque perſuadere, aurum nos non plus curare quam ipſos; quodque illo ſolum utamur ad permutationes rerum, expetamuſ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

muſque id ſine omni avaritia; oſtenden-
tes nos in vicem auri ferrum ad illos de-
portare, quód omni auro utilius eſt a
excolendam terram, vitamq; ipſam pro-
regendam. Quibus omnibus perfect
magnum numerum illius gentis in nave
impoſitum oportuit, quaſi juſſu divino
Papæ & regi Hiſpaniarum patefacto, i
quorum regiones eos exportare & p
colonias Africæ dividere, indeque in Hi-
paniam transferri oportuit, ut laborarent
terram colerent, atque artes mechanica
exercerent, dum Hiſpani rei militari op-
ram dant, atque paulatim univerſam illo-
rum regionem ſibi ſubjiciunt. Sed Hiſpa-
ni qui primo ibi intrarunt, rudes & me-
milites fuerunt, neſcientes, quantum o-
pinio divinitatis in animis hominum va-
let, ad ſubjugandos illos. ſed confeſtim
quaſi in propinquorum hoſtium fine
ingreſſi, cœperunt diripere aurum, palam
præ ſe ferentes, ſalutem illorum parum
ſibi curæ eſſe, minitanteſque nullo præ-
miſſo præcepto, ut baptizari ſe ſinan-
credantque Chriſtum pro ſe fuiſſe cruci-
fixum. Quæ res primo ſane intuitu ab-
ſurdiſſimæ ſunt, nimirum quod aqu
quenquam in cœlum perducere, & quo
DEVS mori poſſit, ſtatimque ab initio o-
fendiculo omnibus fuerunt, ut loquitu
Apoſtolus Paulus; non obſervantes ca-
noner

onem Apoſtolicum, *Prædicate hominibus.* Sic igitur à populo illo repulſi inceerunt eos occidere, quibus in montes einde confugientibus Hiſpani diſcurreunt ad homines venandos, non ſecus ac i feras beſtias venarentur, domumque everſi, ſinguli gloriabantur quot quiſque interfeciſſet: hocque modo terram llam ad tria millia leucarum ab omni humano cultu deſertam reddiderunt, non colligentes communione humanitais hos fratres ſuos eſſe, noſque omnes genus atque originem ducere à Noë, illoſque qui baptizati non ſunt, non ideo pro beſtiis eſſe habendos. Vnde miſeri illi videntes aurum ab Hiſpanis maximi pendi, & quidem majoris quam ipſos homines, offenſi fuerunt, dicentes, illos moliri imperium ſupra ipſos ſub parvo aquæ aſpergine, (id eſt, baptiſmi,) non aliter quam lupi dominium in cæteras pecudes affectare, eaſque dilacerare ſolent. Retroceſſerunt ergo in montes, atque aliquoties cum Hiſpanis congreſſi vicerunt illos, ita ut etiamnum edocti illos ſuperare, adverſis armis procurrant, non ut deos illos reverentes, ſed ut lupos rapaces repellentes. Vnde aliud malum natum eſt, ſcilicet, ut Hiſpania laborans ipſa inopia hominum, colonias in illas regiones mittere jam cogatur: &, ſi palam di-

cendum quod res eſt, milites illi, tam pauci numero regionem tam vaſtam re- tinere vix potuiſſent. Cui metui ut me- derentur, ad necandum progreſſi ſunt: quod ſummæ ignorantiæ & ſævitiæ eſt. Vnde judico, Regi Hiſpaniarum magis la- borandum eſſe, ut regionem illam prius hominibus frequentem reddat, quam au- rum vel argentum inde abſtrahat, ſi lu- crum inde obtinere, & dominus terræ permanere vult. Inprimis vero curet Ca- techiſmum illis præſcribi ſua lingua, qui illos ante omnia legis naturalis & provi- dentiæ divinæ principia edoceat; deinde hiſtoriam mundi uſque ad Chriſtum na- tum & noſtra tempora, via perquam compendioſa & brevi; ſicuti formulam quandam in proœmio ſupra propoſui: & ſicut ſancti Patres qui paganos ad fi- dem Chriſtianam converterunt, ejuſmo- di methodo brevi quoque uſi ſunt, nem- pe Clemens & Lactantius; non vero pro- lixa, quali hodierni ſcriptores noſtri u- tuntur. Eligendi etiam ſunt ex illa gente qui in fide Chriſtiana edocti ſacerdotum & concionatorum munere fungantur, ablegenturque ad reliquos ſuos conterra- neos, montes incolentes, ad quos Hiſpa- ni prædicatores pervenire nequeunt, ut ipſis fraternitatem ſuam offerant, indi- centque quæ Papa & Rex Hiſpaniarum

nomin[illegible]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

nomine Divino nunciari volunt, quamque ſevere DEUS noſtrum orbem hæreſibus & Mahumetiſmo afflixerit, propter inhumanitatem ſcilicet priorum militum. Regem igitur jam ſecunda vice ad ipſos mittere, qui eos comiter & ſine moleſtia ad fidem Chriſtianam invitent. Adjungendi autem illis aliqui etiam ex noſtris ſunt, qui, ubi ſe præclare geſſerunt, ad Epiſcopalem dignitatem, vel ad Abbatias promoveantur, ſcilicet, ut cæteri ad ſimiliter ſe gerendum inſtigentur, & ut populi illi ſciant, magnos honores à nobis propoſitos eſſe magiſtris, qui ad docendos illos ablegantur. Omnino autem neceſſarium videtur; inſtitui aliquem ordinem prædicatorum novi mundi, cum hoc titulo expreſſo, cum ipſa res hoc flagitet. Tum etiam regi Hiſpaniarum providendum eſt potius, quomodo terra illa populoſa & plena incolis reddatur, quam quomodo incolæ illius exterminentur. Ex illis vero, qui converti nolunt, faciat ſervos, ad imitationem Romanorum & Luculli, qui ſolus quadraginta millia mancipiorum habuit, quorum opera uſus eſt ad montes novem ſolo æquandos: poteſt illos etiam Rex ad triremes adhibere. Illos vero, qui converti ſe patiuntur, ad operas mechanicas & fabriles admovere licet; ut Hiſpani

ſpani ſolis armis vacare neceſſe habean[t] imitatus in hoc Crœſum Lydorum r[e]gem, qui omnes quotquot armis vicit, a[d] operas fabriles; ſuos vero perpetuo in a[r]mis habuit. Quare cenſeo magnum I[n]dorum numerum in Hiſpaniam atqu[e] Africam tranſportandum eſſe, atque [in] oris Africæ & Aſiæ urbes populoſas ex[ſ]truendas, quarum propugnacula & tribu[]nalia Hiſpanis, agriculturæ vero cum a[r]tibus mechanicis Indis committend[a] ſunt, aut aliis ſimilibus mancipiis, atqu[e] ad fidem noſtram converſis: regibus v[e]ro illorum converſis & in Hiſpania[m] tranſportatis baroniæ dentur, ut imp[e]rium per illos illuſtre fiat, utque popu[li] illi aſſueſcant amare nos, & regiones no[]ſtras. Quod ſi rex hæc omnia obſerva[ſ]ſet, plus terrarum hodie in Africa atqu[e] Aſia haberet, atque Hiſpania magis eſſe[t] frequens, & fortis, Munduſque Novu[s] multo ditior. Quare abſurdiſſimum eſt terram illam facere promptuarium au[ri] atque argenti, & non potius hominum, cum hi multo pretioſiores ſint. Atque ex illis Indis artificibus, & progreſſu tem[]poris Hiſpanizatis, poſſunt etiam fier[i] milites; quod Turcæ in more poſitum eſt facere cum noſtris. Deinde in ſinguli[s] provinciis Novi Mundi inſtituatur ſemi[]narium Auſtriacum juniorum militum

qu[i]

ai neminem alium pro patre agnoſcant,
ræterquam Regem : item ſeminarium
hulierum ; de quo ſupra ; & aliud nau-
rum ; de quo infra. Sic fiet intra trigin-
annos , ut Rex domeſticis & fidelibus
bundans, auxiliariis & mercenariis mi-
ibus opus non habeat ; conciliabitque
nimos Indorum, videntium liberos ſuos
m liberaliter & honeſte educari, neque
m inconditos eſſe quam fuerunt ante;
ciliuſque in ſervitium Hiſpanorum
nſentient. Poſtremo, quandoquidem
a pars mundi à noſtra longe diſtat, ne-
ſſe erit illas quantum fieri poteſt uniri ;
m omne Imperium abſque unione
ancum ſit. Prima ſpecies unionis eſt
ra religio : propter quam cauſſam om-
bus portubus & fluminum oſtiis vali-
e turres imponendæ ſunt, ne Angli per-
mpentes hæreſin importent, qua om-
s intentio Hiſpanica aboleretur. Neque
icquam tam reverenter coram hoc po-
lo habendum eſt, quam nomen Papæ,
o firmius ille religioni noſtræ adhæ-
at ; neceſſeque habeat regulam vitæ
mporalis & modum , ſalutem æternam
nſequendi , à nobis petere. Secundo,
Rex abſolutus dominus ſit : nam ſi
us quis Chriſtianus in illa parte mun-
in regem eligeretur , actum eſſet illi-
de Rege noſtro : nemo autem eſt à
quo

quo hoc verendum ſit, niſi magnus a-
quis baro; præcipue ſi è proſapia alicuj
eorum qui primi Novum Mundum o-
cuparunt, ortus ſit; ut videlicet ſi à C-
lumbo, qui primus in terram illam i-
greſſus eſt, aut Corteſio originem duc-
Ita ut neceſſarium ſit, heroas, qui act-
tam inſignes præſtiterunt, maximis qu-
dem honoribus & dignitatibus extol-
re, ſed extra illam regionem, quam acqu-
ſiverunt. Sicut Marchio Vaglienſis, n-
pos Columbi, qui, parum abfuit aliqua-
do, quin in regem eligeretur: imo i-
Vice-reges, ut vocant, imperium ſibi a-
rogare poſſent. Quare non niſi baro a-
quis potens qui in Hiſpania aut Ita-
magna dominia poſſideat, Novo Mund-
præponendus eſt, vel ad minimum Ca-
dinalis aut Epiſcopus aliquis, qui mult-
apud nos conſanguineos habeat. Mun-
menta etiam cum arcibus, Præſidib-
committenda ſunt Caſtellanis, qui r-
munerationem à Rege ſperant; ac Vic-
reges non in arcibus, ſed in urbibus h-
bitent: curandumque ut arcium præfe-
& Vicereges ut plurimum inter ſe diſc-
des ſint. Regionibus à Luſitanis devic-
Hiſpani præſides præficiendi ſunt, & v-
ce verſa, uniendo ſcilicet imperio: & -
regnum felicius ac tutius adminiſtrab-
tur. Sæpe etiam mittantur Clerici
mun-

unimenta inſpicienda, ante omnes au-
n Capucini. Coërcenda etiam eſt au-
oritas ſingulorum; nec cuivis in rebus
agni momenti nimia potentia conce-
tur: ſed ut omnes conjuncti aut per
eras id faciant. Prout res Italicæ Sta-
n attinentes optime creduntur Legato
gio Romæ & Viceregi Neapolitano &
bernatori Mediolanenſi. Tertia unio,
bonorum: unde ego quidem judico,
i terram omnem recens occupatam
belli turbæ, infirmiſque Hiſpanis, ex
e Agraria diſpertienda eſſe, adjunctis
ricanis & Indis nuper eo tranſportatis;
n hac ſcilic. conditione, ne quiſquam
orum quicquam ut proprium poſſi-
at, ſed omnia ſint regis, exceptis ſacer-
tiis; campi, artes & officia crebro mu-
da ſunt; ut omnes in ſolum regem in-
ti ſint, qui hæc omnia donat: fructus
nen qui è terra colliguntur, ſibi reti-
ant. Conſtituanturque ex Clericis ju-
es, qui cuique ſuum ita aſſignent, ut
s his alendis, pars militibus ſuſtinen-
, pars etiam tributo regio adjudicetur:
ue proſpiciant, ne milites Hiſpani
idpiam præter arma poſſideant, ni for-
hortum aliquem recreandi animi cauſ-
alanturque publicis ſumptibus: filii
em illorum ad arma inepti ad ſtivam
egentur, in eorumque loco nonnun-
quam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

quam quo tota ditio Regis ſolius propr
ſit. agricolæ maxime ad hoc idonei
armis exerceantur: Sic regio ex voto r
gis adminiſtrabitur; ipſeque Rex ante
mnia amabitur; neque ſubditi poſſeſſi
nes amplas deſiderabunt, quæ in ſolo ſe
vitio militari ſitæ ſunt, per quod il
quotidie augentur. Cumque expedire v
debitur, vites aliarumque rerum ſemi
illis mittenda ſunt, ut habeant quibus
delectent: ſed tamen ita habeantur,
ſemper auxilio noſtro indigeant ad ſ
ſtentandum ſe; quibus ſi vinearum,
grorum & armorum cultus, cum uſu t
pographiarum, ſtructuraque navium c
negaretur, Rex in ſuſpicionem tyrannid
facile incideret. In locis commodis illi
hemiſphærii erigendæ ſunt Scholæ aſtr
nomicæ, mathematicę, mechanicæ atq
aliæ, prout ſupra indicatum; ut conſtell
tiones, maria, regioneſque illius loci p
noſcantur. Reges Regulive illius ter
minime trucidandi, ſed in Hiſpania
tranſportandi ſunt; hoc enim majeſt
tem Imperii magis adaugebit, & ad co
ciliandum incolarum favorem non p
rum faciet.

CAPV

CAPVT XXXII.

De Navigatione.

VErum, ad Mundum illum Novum in fide retinendum opus eſt, ut complures urbes ligneæ fabricentur, atque in mare deducantur, quæ mercibus onuſtæ perpetuo ultro citroque remeent, continuoque circum eundo impediant Anglos aliosque, ne idem facere conentur. Ad quam rem regi Hiſpaniarum multis navibus opus eſt, quæ ſufficiente numero nautarum inſtructæ ſint, ad illas ſcite regendas & deducendas, Novumque Mundum totum cum Africa, Aſia, Calicut, China, Iapponiaque, & inſulas ſubjugandas. Modus vero perficiendi hæc omnia facilis eſt, ſi modo ille magis hominibus, quam pecuniis colligendis incumbere voluerit. Poſtquam manifeſto apparuit, illum in expeditionibus ſuis contra Angliam, Belgium & Galliam factis, per nimiam divitiarum fiduciam, & bonorum militum penuriam, deceptum fuiſſe. Primo itaque in omnibus inſulis, Siciliæ, Sardiniæ, Canariæ, Archipelagi D. Lazari, in Hiſpaniola itidem & Philippinis, ſeminaria nautarum inſtituenda eſſe, armamentariaque in oris Hiſpaniæ maritimis ædificanda, in quibus pueri diſcant naves & triremes conſtituere, ſtellas di-

ſcernere, acus nauticæ & tabularum ma-
ritimarum rationem pernoſcere; ut, in-
quam, hæc omnia à quolibet etiam craſſi
ingenii præſtari poſſint: & ſicubi locum
aliquem depopulatur, majorem rationem
captivorum, quam ſpoliorum, habere de-
bet; ſapientior videlicet factus, & aurum
atque argentum meliori pretio permu-
tans. Secundo quocunque terrarum claſ-
ſis illius appellitur, portus & armentaria
fabricanda, inprimis in oſtiis fluminum
& ſinuum, naves & triremes conſtruen-
dæ, in quarum deductione nautarum i..
modo dictis ſeminariis educatorum ope-
ra utilis fiet. Tertio auctus multitudine
hominum, agat cum ditioribus Luſitanis
& Genuenſibus, ut libere liceat utrique
parti naves & triremes fabricare, Mun-
dumque Novum qui totus jam fere Hi-
ſpani eſt, illis circuire, portus intrare, op-
pida & caſtella expugnare, omnemque
prædam inde aggeſtam ſibi ſervare; mo-
do regi illa loca ipſa reſtituant, cum om-
nibus utriuſque ſexus liberis natu mino-
ribus, ad complenda ſeminaria. Cum ve-
ro magnam aliquam integram regionem
occupant, baronatus totos in remunera-
tionis pretium accipiant. Hoc modo &
Rex ditabitur, & Genuenſes inſtrumenta
fient regni illius confirmandi & dilatan-
di; qui adeo divitiis abundant, ut poſſint
ſeorſim

orſim integras claſſes contra Turcam
n mare deducere, regioneſq; quam plu-
imas ſibi ipſis acquirere: igitur claſſes
egiæ ſemper majores atque inſtructio-
es eſſe debent. Quarto, Hollandi, Dan-
iſcani & Gothi amice, ut ſupra, compel-
ndi ſunt, ad idem præſtandum; liberis
lorum in obſides datis, ſe locos occu-
atos nec ditioni ſuæ aſcripturos, nec
æreſin introducturos. Hocque modo
itius in Regis poteſtatem cederent, ad
xemplum Genuenſium, etiam ſine ar-
nis, totuſque mundus Hiſpanos mores
nduerer. Quinto, ſeptimo quoque anno
vocandi ſunt damnati ad mortem, &
ub ſpecie mitioris pœnæ in Mundum
Novum deportandi, liberique hæretico-
um, aliorumque recens in Belgio aut A-
rica ſubjugatorum conquirendi, ſemi-
ariiſque imponendi, ut poſtmodo uti-
em Regi operam militiæ domique, in
auticis & agriculturis præſtent. Et, ut
robe ſciat Rex, nulla re magis opus ha-
et, quam hominibus, & dirigendis re-
us ſuis viro inprimis aliquo experientiſ-
imo & præſtantiſſimo, qualis fuit Ly-
urgus, aut Solon: cujus generis hodie
lures quam olim inveniuntur, ſed invi-
iæ obnoxii parum agnoſcuntur. Mit-
endi etiam per univerſum mundum Ma-
hematici Belgæ & Germani, ad digno-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

ſcendos ſiderum motus, conſtellationes & terrarum ſitus, profunditates marium, quem motum ex Oriēte verſus Occidentem habeant, cum illorum ęſtuationibus & refluxibus, & quæ 25. luna creſcunt & 26. rurſus decreſcunt, quæque æſtivis navigationibus commodiora, quæ hibernis, & ſub quo ſidere, quibus in partibus aquæ illorum craſſæ & denſæ, quibus contra tenues & ſubtiles, quænam frigore conglacientur, quæ non, cum omnibus illorum ſcopulis, inſulis, & brevibus: nam ſcientia horum monarchiam Hiſpanicam magis quam quidvis aliud promovebit. Nam Deus ipſe vult, ut hæc opera ejus cognoſcantur, revelatque ea iis qui hujuſcemodi ſcientiæ deſiderio flagrant. Annotandi etiam diligenter ſunt loci habitabiles, cœlique temperati, ubi terrarum Pygmæi, ubi Gigantes, ubi nigri, ubi rubicundi, ubi albi, ubi virides, procedendo ab uno climate in aliud. Nam perfecta mundi cognitio eſt medietatis illius quaſi poſſeſſio. Deuſque ipſe Hiſpanis mundum poſſidendum dedit, quia ferventiori deſiderio hujus cognoſcendi tenentur; atque Columbum honoribus & dignitatibus decoravit, quia concupivit mundum, Dei ſcilicet partum, cognoſcere. Quin & modus hic utilis eſt ad Septentrionales admiratione Hiſpaniarum

ſubju-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

ſubjugandos atque enervandos. Vtque naves perpetuo curſu huc illuc ſecure perducantur, inſtituendi ſunt à Rege duo Ordines Equitum maritimorum, ad imitationem Melitenſium; quorum Capita in Hiſpania reſideant, ac in duo Collegia dividantur, Orientale ſcilicet & Occidentale, in quibus à pueris artem nauticam diſcant, atque tirocinia faciant; dato juramento ſe maria perpetuo circuituros, atque regno Hiſpanico protegendo atque augendo omnem ſuam operam impenſuros: ad quod præcipue adhibendi ſunt ſecundo geniti baronum, qui in pelago officiis ducum & militum pariter fungantur. Quod ſi rex hæc omnia præſtare in animum induxerit, univerſo mundo formidabilis evadet, nedum Angliæ, quam nunc metuit; Turciſque & Perſis, aliiſque, omnis deinceps ſpes claſſium in mare deducendarum præcidetur: ſimulque Præbendæ quas homines inertes jam intercipiunt, ad hujuſmodi heroas Equites derivabuntur. Præponenda etiam ſtrenuis illis patriæ propagatoribus, qualis Corteſius fuit, præmia non ſolum pecuniaria aut utilis poſſeſſionis, nam hæc avaritiam olent, & munera ſimilia faciunt venalia; ſed maxime honores: ut videlicet more Romanorum triumphent, intrentque in Hiſpaniam per

arcus triumphales, in quibus loca recen-
occupata depicta ſint, cum modis qui-
bus heroes illi in occupandis illis uſi ſunt:
erigendæ etiam ſtatuæ ſunt in honorem
illorum, ſubjectis è metallo ſtellis Novi
Mundi. Nec verbis exprimi poteſt, quan-
tum hoc proſit ad diſciplinam militarem
conſervandam, ad excitandos omnium
animos ad egregium aliquod facinus au-
dendum. Multum etiam referret ad pro-
poſitum, ſi Rex juberet in acta referri e-
gregia facinora non ſolum ducum, sed
militum quoque, addito uniuſcujuſque
nomine; nam hoc quaſi ſtimulo excita-
rentur reliqui. Cum enim monumenta
breveſque inſcriptiones in ſacellulis fa-
mæ cupidine vivos ad virtutis ſtudium
accendant; quid creditis futurum, ſi mul-
ti videant nomina ſua in annalibus ve-
hiſtoriis deſcripta per univerſum terra-
rum orbem delatum atque æternum ce-
lebratum iri? Qua certe in re à Caſtella-
nis noſtris perverſe erratum eſt, qui cum
memoratu digniſſima præſtiterint facta,
qualia ſunt tot marium circuitiones, tot
inſularum & continentium detectiones,
&, quod maximum omnium eſt, ipſius
Novi Mundi repertio; nemini tamen
idoneo hoc negotii dederunt, ut geſta
ſua, Græcorum atque Romanorum geſta
multis modis ſuperãtia, literis deſcripta,
&, ad

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

æ, ad poſteros tranſmiſſa, æternitatis memoriæ conſecraret. In hac vero parte Luſitani Caſtellanis præſtant: illi enim invenerunt, quorum induſtria virtutes ſuæ propalarentur, tam Latina, quam ſua vernacula lingua. Secundum præmium ſpectet ad utilitatem, ſitque baronatus ſummus illius regni: cujus rex in Hiſpaniam tranſportatus fide Catholica imbuendus eſt, deturq; ei baronatus in Hiſpania poſſidendus, quo illa illuſtrior reddatur, certioreſque fiant reliqui principes regni recens acquiſiti, reges religionem noſtram amplectentes non interfici, ut Motecuma, Atabalipa, & alii quidam reguli; ſed comiter excipi, benigneque haberi: ſiquidem metus internecionis illos ad arma contra Hiſpaniam excitat. Res Status certum quid in ſe continent, quod ignoratum cætera omnia difficilia atque futilia reddit; perinde ac in navigando alii vela expandunt, alii remigant, alii ſaburram ingerunt vel egerunt; & tamen hæc omnia fruſtra, niſi prudens gubernator accedens perito regimine cæterorum omnium labores promoveat. Quare Hiſpania maximopere opus habet viro ſapiente, qui, in qua re regni clavus ſitus ſit, norit, abſque quo omnes conceptus, machinationes, labores, expenſæ & conſultationes ad nihilum recident. Poſtquam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

Clemens VIII. Pontifex Romanus cle-
rum reformare aggreſſus eſt, omnes ope-
ram ſuam ingerebant, ad cudendas no-
vas leges, ordines, ceremonias, & jejunia
cum veſtimentis, quæ unuſquiſque in-
duere debuerat. Ego vero tum tempori
ad Sanctæ Sabinæ degens, palam dixi, o-
mnia commiſſariorum conamina vana
eſſe, cum Regula ſola ad omnia illa præ-
ſtanda ſufficiat, neque illi ſciant, in qui-
bus cardo rei verſetur: addidique, totius
reformationis momentum in hoc conſi-
ſtere, ne ullus cœnobitarum propriam
clavem aut ſeram cellulæ ſuæ thecæve ul-
lius peculiaris ſervet; ſed ut una Dormi-
torii clavis omnium thecas atque cubi-
cula aperiat: ſicque una opera proprie-
tatibus, libris laſcivis, donis, & poëſi ob-
ſcœnæ finem impoſitum iri. Sed poſt-
quam capita & Priores hujus navis per-
ſpexerunt, ſuum quoque detrimentum
illa in re verſari, nullus ad clavum hunc
navis ſeu caput rei accedere voluit: nam
in novitios ſolum & fidei tirones leges
conſtitui voluerunt, non in ſe quoque:
ita bona intentio Papæ intercidit. Ergo
Hiſpania ſapiente quodam Palinuro opus
habet, cujus ductu omnia præſcripto mo-
do rite adminiſtrentur. Quod certe ma-
jeſtatem Imperii magis adaugebit, quam
Machiavelli ſuggeſtiones & cautelæ, quæ
nihil

hil bonæ conſcientiæ in ſe continent, ſſimulant inſuper etiam tyrannidem, crudelitatem principum, armando illos lege majeſtatis, aut ſimilibus, etiam mulierculis non tolerandis, ne dicam populis, libertati aſſuetis. Vnde ſatis mirari nequeo, extitiſſe, qui authorem hunc impium cum ſuis conſiliis in cœlum uſque evehant, ac ſi norma & idea quæſi tam eſſent, bene & feliciter regendi. At illud non tam miror, quam indignor, videns, in reipub. adminiſtratione receptam eſſe perverſiſſimam opinionem quorundam, qui dicunt, quædam licita eſſe reſpectu ſtatus, alia reſpectu conſcientiæ. Qua opinione profecto nihil magis abſurdum aut impium ne excogitari quidem poteſt. Nam qui Conſcientiæ univerſalem ſuam juriſdictionem in omnes res humanas tam publicas, quam privatas ſubtrahit, oſtendit, ſe nec conſcientiam nec Deum habere. Beſtiæ ipſæ naturali quodam inſtinctu ad res utiles ducuntur, atque à nocuis abhorrent: & lux rationis ac dictamen conſcientiæ, homini data ut ſciat bonum à malo diſcernere, cæcutiant in rebus publicis, inque magni momenti rebus deficiant? Sæpe neſcio quæ cupido me ſubeat, ſcriptis oſtendere, in quibus author ille cenſoria virgula coërcendus ſit, tam ipſe, quam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

aſſeclæ illius, Principum conſiliarii, &
regni participes: ſiquidem omnia ſcan
dala Eccleſiæ Dei & perturbationes orb
terrarum inde orta ſunt: quam tamen re
condidi in aliud tempus, poſtquam vi
alios hoc eodem de ſubjecto fuſius ſcr
pſiſſe, remque ipſam per ſe ſatis claram
eſſe. Sicque aliud in manus ſumſi, qu
majeſtatem Imperii Hiſpanici illuſtra
rem; & quam conſervare, majoris eſt o
peris quam acquirere. Nam res huma
næ quaſi natura ſua modo creſcunt, mo
do decreſcunt, more lunæ, cui illæ ſubj
ctæ ſunt. Quare ſingularis & incredibil
momenti ac ſupra hominem fere cona
tus eſt, firmiter illas retinere, ſemelqu
auctas conſervare, ne in pejus aut præ
ceps ruant. Nam in acquirendo occaſio
fortuna & hoſtium errores, aliaque acce
dentia, plurimum juvant; quæ tamen ex
tra hominem ſita ſunt: ſed tueri parta
excellentis ingenii eſt, ſummæque pru
dentiæ. Fortitudo ad acquirendum, ſe
prudentia, eaque paucorum, ad conſer
vandum prodeſt. *In turbas & diſcordia pesſimo cuique maxima vis: pax & quie bonis artibus indigent.* Lacedæmonii ut
oſtenderent, rem majoris momenti eſſ
conſervare ſua, quam occupare aliena
illos ſolum punierunt, qui clypeum in a
cie amiſerant, non etiam illos, qui ami
ſeran

rant gladium: atque inter Germanos *ſtum reliquiſſe præcipuum flagitium, c aut ſacris adeſſe, aut concilium inire nominioſo fas.* Romani quoque ſoliti erunt Fabium Maximum clypeum reiblicæ ſuæ appellare, Marcum Marcelm vero gladium: conſtat vero illos plus feciſſe Fabium quam Marcellum. anc opinonem Ariſtoteles quoque hauit, qui in Politica ſua aſſeveravit, officum legiſlatoris non in hoc conſiſtere, conſtituat & formet civitates; ſed in , quomodo illæ quam diutiſſime perſiere poſſint. Nec illud nos moveat, quod opagatores regnorum ſemper majoris ſtimati fuerunt, quam conſervatores, am hoc ideo fit, quia effectus illorum agis in oculos hominum incurrunt, ajorem plauſum ſtrepitumq; excitant, luſque oſtentationis & novitatis homiibus amicæ in ſe complectuntur. Atque æc cauſſa eſt, quod plerique expeditioes majori plauſu & delectatione profeuuntur, quam pacificas illas conſervani artes: quæ tamen, quanto plus tranuillitatis habent, tanto majus judicium c ingenium arguunt illius qui illis uti cit. Et quemadmodum flumina perrenia nobiliora ſunt multo torrentibus ex ortuitis pluviis collectis, propter quos amen plures cum admiratione contem-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

plandos ſubſiſtunt, quam ad flumi
quiete decurrentia: ita ſimiliter vulgo
majori admiratione habetur qui acqu
rit, quam qui conſervat. Revera tam
difficilius eſt (ut Florus dixit) provi
ciam ſuſtinere quam facere: viribus p
rantur, jure retinentur. Concludimus e
go dicto illo Poëtæ, *Non minor eſt virtu*
quam quærere, parta tueri. Satis diſſ
ruiſſe mihi videor, de prudentia & occ
ſione, qua Regi Hiſpaniarum utendu
eſt, tam in generali quam particulari; l
cet decennali miſeria detentus, & ægro
tus, nec relationibus inſtrui, nec libris a
ſcientiis ullis adjuvari potui: ut qui r
ipſa quidem SS. Biblia habuerim: u
ignoſcendum mihi ſit, ſicubi delira
quædam non ſuo loco aut etiam bis dix
Facimus ut poſſumus, quia ut volumu
non licet: quæ tamen omnia meliori o
caſioni reſervo. Interea igitur D. V. h
tumultuarium ſcriptum legat; quod t
men in proximum Paſchatis feſtum a
incudem revocare ſpero: tumque plu
induſtriæ adhibebo, auferens vel adden
ubi opus fuerit. Habet & ſæculum n
ſtrum ſuos Solones, Lycurgos, & Ioſe
phos, à DEO ipſo miſſos: verum illi op
primuntur, neque à principibus admi
tuntur: falſiſſimumque eſt quod vulg
dicitur, nullos noſtra ætate Solones au

Ariſto

iſtoteles naſci. Imo naſcuntur & ho-
e illis etiam præſtantiores; ſed latent,
m gentiles in admiratione ſunt, Chri-
anis vero invidetur. Hæc ſecretis au-
us commiſſa ſint: poſt enim renova-
majoris æſtimabuntur, quam folia Si-
llæ Regi Romano æſtimata fuerunt.
vidia, quo minus hæc dicam, deterrere
e haud poteſt; nam illis probatis &
tenſis, Hiſpania ſciet, quid ſibi agen-
m ſit, perſpicietque meum illam adju-
ndi ſtudium, *Pro captu lectoris habent*
a fata libelli. Hiſce valeat V. D. cujus
onoribus & meritis felicem longævita-
m & incrementum à DEO oro &
oto.

FINIS.

APPEN-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

APPENDIX
AD
MONARCHIAM HISPANICAM
THOM. CAMPANELLÆ

Vbi hæc quæſtio tractatur:

Vtrum ſit optandum, univerſum orbem Chriſtianum ab uno ſolo Capite ac Monarcha regi ac gubernari?

INTER complures arduas & curioſas quæſtiones multorum ingenia mire vexantes, & quibus DEO quaſi præſcribitur, qua ratione mundum is gubernare debeat, haudquaquam infimum locum obtinet hæc: Expediatne, univerſum terrarum, aut ſaltem Chriſtianum orbem uni ſoli Monarchæ ſubjectum eſſe; à quo reliqui omnes Principes aut opprimantur, atque è medio tollantur, vel ad minimum, illi tanquam vaſalli ſubjiciantur?

Deinde

Deinde, an illi omnes, qui orbis Chri-anj ſalutem atque incrementum ſerio petunt, in id totis corporis animique ribus incumbere debeant, ut ejuſmodi ſonarchia univerſalis introducatur? An ro optandum potius, illum in plures incipatus ac reſpublicas, prout hodie detur, diſpertitum relinqui, ſalvis ſuis æeminentiis & dignitatibus: nec ullus terum revereri aut reſpicere teneatur, ſi quantum naturalis vicinitatis & a-icitiæ ratio poſtulat?

Catholicorum quidem maxima pars l hoc proclivis eſt, ut tale Imperium u-iverſale introducatur. Quin etiam ſunt ui dicant, ipſum fundamentum exter-amque diſciplinam Eccleſiæ hoc expo-ere, ut, quemadmodum in firmamen-o cœli duo ſolum ſunt luminaria ma-na: ita etiam duæ poteſtates, Eccleſia-ica & Secularis, à duobus ſolis & ſum-is capitibns regantur. Hanc autem o-inionem non Catholici ſolum fovent, d etiam Reformatorum quidam judi-nt, præſtare, omnia ab uno ſolo domi-o regi atque gubernari. *Mich. Piccart. rofeſſor Noric. orat. Acad.* 15.

Atque hujus quidem opinionis ratio-es multi longiſſime deducunt, dicentes, uod, quamvis omnipotens DEVS ab o-nibus viſibilibus creaturis totaliter &

infinitis

infinitis modis diſtet, omnium tamen a-
nimis certus quidam character impreſſus
ſit, à quo ad imitandum quadantenus
creatorem ſuum moveantur & excitentur.
Vnde factum à mundi uſque primordio,
ut unum regnum aliud ſubigere
ſibi ſubjicere conatum ſit, naturali ſci-
cet inſtinctu ad Monarchiam univerſa-
lem, (quæ gubernationi divinæ quam ſi-
milima eſt) aſpirans. Quod tamen nul-
niſi à Deo ipſo ad hoc prædeſtinato, o-
tingere quivit. *Tobias Adami, in præfa-
Philoſ. inſtaur. à principio.*

Cum itaq; ſemper ſimile aliquod Impe-
rium univerſale in mundo repertum ſit
(quod nemo, vel mediocriter in hiſtoriis
verſatus negare poteſt) quod plus quã hu-
mana prudentia erectum & conſervatum
reliqua quoque quamvis potentia regna
in ſuam poteſtatem redegit; & tandem
ad præfixum terminum & ſummum fa-
ſtigium ſuum devolutum rurſus ex im-
proviſo quaſi corruit, atque palam fe-
& in oculis hominum omnem ſuam po-
teſtatem omneſque opes, divino, ut i-
dicam, impulſu alii populo tradidit: qu-
quidem origines & viciſſitudines paſſim
in ſacris literis, evidentiſſime vero in pro-
pheta Daniele prædictæ fuerunt: quibus
monarchiis ſapientiſſimus Deus quan-
doque ad caſtigandos ſuos, quandoque
etiam

tiam ad protegendos uſus eſt. Cum vero ihil à DEO ipſo inſtitutum, quod non alde bonum, atque omni mendo careat, mniumque gentium conſenſu & moribus comprobatum ſit, imo ipſi rationi onſentaneum videatur, ut tale aliquod mperium ſit; illa certe tempora infœliiſſima judicanda ſunt, quæ more divino ullum univerſalem Monarcham aut hauerunt, aut etiamnum habent.

Illis rationibus inducti non pauci arbitrati ſunt, ultimum hoc ſæculum (per pedes ſtatuæ, à Daniele multis ſæculis prævisæ denotatum) eo confuſius, inconſtantius & ultimæ rerum lineæ viciius eſſe, quod partes ejus minime cohærent, ſed ut ferrum & lutum diverſæ atque diſcordes agant.

Illud vero hoc in loco præmonendum eſt, Theologos atque Hiſtoricos per Monarchiæ vocabulum non, ut Politicos, intelligere rempublicam aut regionem, n qua omnis poteſtas uni ſoli delata eſt: ſed per Monarchiam ejuſmodi hîc regnum intelligitur, quod vaſtitate, potenia & majeſtate reliqua omnia ſuperat, cuique cætera non reverentiam ſolum atque honorem, ſed etiam tributa atque obedientiam præſtant: ut, quemadmodum Politici per ſtatum Monarchicum denotant illum, quem unus ſolus regit;

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

ita hic intelligatur illud ſolum regnum eſſe Monarchicum, quod ſplendore ſuo alia omnia obſcura reddit, non ſecus atque ſol reliquas ſtellas; quodque propemodum ſolum ſupereſt, & cui cætera parent, aut ad minimum non contradicunt. *Frid. Tileman. Diſc. ſing. de 4. Monarchiis, contra Bodinum, & idem vol. 1. diſp. ad Pand. diſp. 2. theſ. 11. Herm. Kirchnerus, diſp. de Rep. 3. theſ. 6. Henricus Velſtenius dec. 7. theſ. 2.* Ita ut ejuſmodi Monarchia etiam Democratiam admittat, ut mox, cum de Romanis loquemur, indicabitur. Hujuſmodi vero imperia à primordio mundi ad hæc noſtra uſque tempora quatuor tantum numerantur, Aſſyrium ſive Chaldaicum, Perſicum, Macedonicum atque Romanum: idque teſtantur non ſolum moderni Hiſtorici, qui integra Chronica conſcripſerunt, quales ſunt Sleidanus lib. de 4. Monarchiis, Reinerus Reineccius in hiſtoria Iulia, Gabriel de Barlieti, & Chriſtophorus Helvicus in tractatibus de 4. ſummis imperiis, qui extant in Politic. Imperialib. Goldaſti Latin. parte octava, verum etiam Dionyſius Halicarnaſſæus (qui imperante Auguſto Romanam Hiſtoriam idiomate Græco conſcripſit) in primo ſuo libro ſtatim in exordio abunde teſtatur, dum imperia illa

lla Illuſtriſſimorum nomine indigitat,
uæ cætera omnia infinitis modis ſupe-
runt.

Aſſyriorum, ſive Babyloniorum, ſive
haldæorum illa, propter ſummam ſuam
ntiquitatem parum nobis nota eſt;
deoque etiam parvi à quibuſdam æſti-
natur, qui illius poteſtatem neque ma-
nam neque late extenſam fuiſſe cre-
unt. Tamen ſi Prophetam Danielem
enitius introſpexerimus, atque conſide-
averimus, quod ille ipſe regnum hoc per
ureum caput viſæ à ſe ſtatuæ denotare
oluit, confiteri cogemur, illud ſicut
empore, ita etiam dignitate poſteriori-
us omnibus anteferendum fuiſſe; tan-
oque magis, quod conſtat, omnes artes
cientiaſque humanas à Chaldæis fuiſſe
nventas, & apud illos ſolos tum tempo-
is domicilium quaſi conſtituiſſe; atque
nde per continuam doctorum hominum
eriem, ad nos tranſmiſſum eſſe, quicquid
ximii eſt, ſola SS. ſcriptura ejuſque divi-
a explicatione excepta: cæteras vero
cientias quas aliunde habemus, reſpectu
llarum mera deliria atque inſomnia eſſe.

Daniel Nabuchodonoſerum regem vo-
cat omnium regum, cap. 2. verſ. 37. cui
Deus cœli & terræ imperium, poten-
tiam, roburque & honorem elargitus eſt
apud omnes qui uſquam habitant: quin

etiam pecora campi omnia, cum volatil
bus cœli in manus tuas tradidit. atque c
5. v. 18. idem de eo aſſeritur.

Et hæc quidem potentia divinitus il
donata, formidabilem illum atque ven
randum omnibꝰ terrę incolis reddidit, i
ut pro ſuo libitu evexerit, depreſſerit, a
flixerit aut etiam occiderit quoſcunqu
libuit: qui tamen poſtquam ſuſtulit an
mos ſuperbus inſolenſque factus omn
honore cum ipſo regno exutus eſt, ho
minumque conſortium inſanus vitans
inter feras beſtias degere, gramine veſci
atque ſub dio agere cœpit, donec agnov
faſſuſque eſt, DEVM eſſe qui Imperia hu
mana ſub arbitrio hominibus diſperti
Vel ſolum hoc exemplum arguit, Mo
narchias non fortuito, multo minus aſt
diaboli (ſicut olim Manichæi, & nun
quoque multi fanatici ſomniarunt) ſe
à Deo ipſo inſtitutas eſſe, & vero ſimil
eſt, Monarcham modo dictum hac caſti
gatione ad cognitionem divinæ veritati
adductum fuiſſe.

Ad hæc, monarchiæ hujus majeſtas &
potentia plus quam ſatis demonſtrat i
ſolum, quod de metropoli illius Babylo
ne antiqui Hiſtorici tradunt, quæ omni
à Barnaba Briſſonio, lib. 1. de regio Per
ſarum principatu, & à Iulio Cæſare Bu
lengero Eclog. ad Arnob. l. 2. cap. 3. i
unum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

num faſciculum collecta leguntur. Diodorus Siculus tradit, reginam Semiramidem ad ædificationem hujus urbis vigeſies centena millia hominum coëgiſſe: Ioſephus tamen tradit, hujus operam neutiquam comparandam fuiſſe cum illa, quam Nabuchodonoſor in amplificatione & illuſtratione ejuſdem urbis exhibuit. Et revera, amplitudo illius & multitudo ædificiorum tanta fuit, ut non unius ſolius urbis, ſed integræ regionis nomen mereretur. Vnde Ariſtoteles l. 3. c. 2. polit. affirmat, urbe hac ab hoſtibus certo tempore capta, diverſas fuiſſe regiones intra mœnia, ad quas fama occupatæ urbis tertio demum die pervolaverit. Quod ſi urbis hujus vaſtitatem & præſtantiam ex fide dignis autoribus deſcribere jam vellem, fide omni majora aggrederer. At nihilominus, potentes luce clarius hinc perſpicere poſſunt, Deum mirabili & incredibili modo aliquid in immenſum extollere, & rurſus ſolo affigere poſſe. Ieremias propheta cap. 50. urbi huic tam excellenti, &, ut tum temporis videbatur, omni adverſæ fortunæ majori, interminatus eſt deſolationem & excidium divinitus illi imminens, & quidem tantum, ut omnes Babyloniam hanc prætervecti, ſumma cum admiratione exſibilaturi illam ſint; Explodite

Babyloniam, inquit Propheta, quotquot circa illam habitatis, dedat ſe neceſſe eſt; fundamenta illius labefactata, mœnia illius collapſa ſunt: hæcque vindicta eſt Domini. Vindictam in illam exercete par pari referte. Hem! ſiccine malleus totius mundi fractus & ruptus eſt? ſiccine Babylonia in deſertum gentilium converſa eſt? laqueum tibi poſui Babylonia, inquit Dominus, quo tu ex improviſo capta es; habes, capta es, quia Dominum irritaſti: habitatio fiet ferarum, volucrum, & pullorum Struthionum, jacebitque deſerta atque inculta in omne ævum.

Hoc, ut videmus, exactiſſime perfectum eſt omne: atteſtanturque *Benjamin Tudelenſis*, natione Iudæus, qui quadringentis ab hinc annis orbem fere totum circuivit, nec non *Leonhardus Rauwolf*, & *Iohannes Cotovicus*, qui noſtra memoria præſens illum ipſum locum antiquiſſimæ hujus Babylonis inſpexit, ne veſtigium quidem urbis ibidem amplius apparere, omneque circumcirca ſolum aridum & ita deſertum jacere, ut mirari alicui & dubitare ſubire queat, an unquam regio illa habitata fuerit, niſi reliquiæ vetuſtiſſimæ & præclariſſimæ illud oſtenderent, qualis eſt, pons ille vetus, (cujus adhuc aliquot fruſta & fornices extant) quo Euphrates tum temporis

fuit

fuit junctus, extructus lapidibus coctis, tanta firmitudine, & longitudine ut in admirationem rapiat intuentes: eſt enim fluvius ille non ſolum profundus, ſed etiam ad dimidium milliare dilatatus: Item arx, vel arcis rudera in colle prominente undique patentis campi ſita, à qua non procul famoſa illa turris Babylonica ædificata fuit, quæ olim dimidiatum milliare in circuitu ſuo complexa, hodie tamen tota collapſa reptilibus tantum habitatur. Adeo, ut Ludovicus Guyon tom. 2. diverſ. Lect. Gallic. lib. 1. cap. 19. tota erret via, aſſeverans, contra authoritatem Prophetæ, & fidem reliquiarum, antiquiſſimam illam Babyloniam hoc noſtro etiamnnm tempore inhabitari.

Poſtquam monarchia hæc exſpiravit, DEVS omnipotens Medicam & Perſicam ſuſcitavit, & quidem, ut videtur, in hunc præcipue finem, ut prima illa opprimeretur Eſa. 13. Vnde capite 45. idem Eſaias de Cyro authore ſecundæ Monarchiæ vaticinatus eſt in hunc modum: Apprehendit DEVS unctum ſuum Cyrum dextra, ut Ethnicos ſibi ſubjiciat, regeſque exarmet, ut fores ipſi pateant, nec portæ ullæ illi objiciantur: huic, inquit Dominus, præibo, omneſque colles terræ æquabo, portas æneas conteram, poſteſque ferreos confringam; huic theſauros abſ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

ſconditos, & monilia abſtruſa tradam, u
cognoſcat, Deum Iſraëlis ipſum nomi-
natim vocaſſe, idque propter Iacobum
ſervum, & Iſraëlem electum ſuum. Enim-
vero, inquit DEVS, vocavi te nomine tuo,
compellavique te, quo tempore me non-
dum noviſti. Excitavi eum in juſtitia, &
omnes vias illius complanabo, ædificet
ſaxo, urbem meam, captivoſque meos li-
berabit, mercatores Ægyptii, negotiato-
res Maurorum & procerorum Sebano-
rum ſeipſos tibi permittent, ſubjectique
tibi te ſequentur compedibus & manicis
vincti, ad pedes tuos procident plorantes;
quoniam DEVM à latere tuo habes. Quæ
omnia Cyrus & agnovit, & amplexus
eſt, atque per univerſum ſuum regnum
verbis & ſcriptis proclamari curavit, 1.
Eſr. cap. 1. verſ. 2. in hunc modum: Sic
dicit Cores rex Perſarum, DEVS cœli o-
mnia regna in manus meas tradidit, man-
davitq; mihi, ædem illi ædificare in Hie-
roſolyma Iudææ. Haud omiſerim hoc
in loco, quod Garcias Silva Figveroa, an-
te triennium Hiſpaniæ ad Perſas legatus,
in quadam ſua Latina epiſtola Antverpiæ
impreſſa affirmat, hodie quidem in re-
gno Perſiæ nihil reſtare tam præclarum,
quod vel cum minimi momenti rebus
Europæ comparari queat: rudera tamen
arcis regiæ in Perſepoli, metropoli olim
Perſa-

Perſarum ſatis oſtendere, ædificium illud præſtantius fuiſſe quam ut verbis exprimi queat, omnemque omnium regiorum monumentorum excellentiam longe ſuperaſſe. Reperiuntur ibidem, inquit, muri integri ex marmore & jaſpide facti, columnæ ſtupendæ magnitudinis, in quibus omnis generis figuræ artificioſiſſimæ inciſæ viſuntur, & quidem lapide adeo duro atque ſplendenti, ac ſi recens cæſæ fuiſſent. Poſtquam & Perſica Monarchia curriculum & opus, ad quod DEVS illam deſtinaverat perfecit, atque ſimul peccatorum ſuorum cumulum complevit, fortuna ſimul & vires hanc quoque deſtituerunt, adeoque Græcis impar facta eſt, ut vel Athenæ ſolæ ad ejuſmodi Monarchiam anhelaverint, ad eamque obtinendam, claſſe validiſſima Siciliam adortæ ſint, qua devicta Italiam quoque, Carthaginem & Hiſpaniam facile ſe ſuperaturos ſperarunt, pluraque ficulnea conſilia ſibi fabricati ſunt (de quibus Alcibiades proſcriptus prolixa oratione apud Lacedæmonios diſſeruit, ut Thucyd. libro 6. refert) quæ omnia ad nihilum reciderunt. Aliter enim DEVS jam pridem antea conſtituerat, atque per Prophetam ſuum Danielem prædixerat, fore, ut Græcus quidem, ſed non Athenis ortus tertiam Monarchiam condat, de

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

cujus regno idem Daniel c.2.v.39.prędi-
xit, quod omnia reliqua ſuperaturum ſit
idque poſt in 8. capite multo clarius ma-
nifeſtat, cum inquit, Hircum illum, quem
ait ſe vidiſſe arietem Perſicum conculca-
re, prænotare regem Græciæ, atque cor-
nu ingens inter duos illius oculos eſſe
primum illius regni regem: quod vero
quatuor alia in primi illius confracti lo-
cum ſuccreverint, nihil aliud eſſe, quam
quod quatuor diverſa regna in populo
illo oritura ſint, non tamen tam præſtan-
tia, quam primum illud fuit, quæ omnia
ſuo tempore examuſſim accompleta fue-
runt. Quippe Alexander Magnus incre-
dibili celeritate & fœlicitate, non ſolum
Perſas effœminatos jam, ſed & multas a-
lias provincias, longe remotas nullo ne-
gotio ſuperavit, atque univerſam Græ-
ciam in ſuam poteſtatem redegit; quam
primum vero ab exceſſu ejus unio di-
rempta atque in diverſas partes itum eſt,
regnumque unicum antea, in quatuor di-
ſtincta mox diremptum fuit, Monarchia
illa pariter ad occaſum vergere incepit:
præſertim, poſtquam duo potentiſſimi
populi, Romani nimirum & Carthagi-
nenſes, de univerſi orbis terrarum impe-
rio diu & ambigue dimicarunt, ut ex Ti-
to Livio liquet atq; ex Silio Italico, apud
quem in principio de bello Punico hi le-
guntur verſus: *Gen-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

Gens Cadmæa ſuper regno certamina movit,
Quæſitumque diu, qua tandem poneret arce
Terrarum fortuna caput.

Subactis ergo & funditus everſis Carthaginienſibus, Antiochoque cum reliquis Alexandri Magni ſucceſſoribus profligato, Romani ſe ipſos etiam ante Iulii Cæſaris tempora rerum dominos vocarunt, *Liv.dec.4.lib.6.*nam, ut Petronius ait,

Orbem jam totum victor Romanus habebat.

Adeo ut multæ barbaræ nationes, Romanis non ſubjectæ, reges ſibi ex arbitrio Senatus populique Romani elegerint. nam Appianus de Armenia majori idem tradit, quod Tacitus libro 4. Annal. de Parthis, & libro 11. Annal. de Cheruſcis: quibus addi poteſt Thomas Stapletonus l. 2. de Magn. Rom. Eccl. cap. 1. à principio. Vnde Suetonius cap. 48. de Auguſto ſcribit, Illum reges ſocios, non aliter univerſos, quam membra parteſque Imperii curæ habuiſſe.

Cæterum Monarchia iſta ſub imperio Trajani potentiſſima fuit, occupans ex trecentis illis gradibus in quos orbis terrarum ab Aſtronomis & Coſmographis deſcribitur, nonaginta in longitudinem, in lati-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

in latitudiné vero quadraginta quinque

Quod vero etiam Romana hæc Monarchia ex providentia & voluntate divina exordium & incrementa ſumpſerit atque tandem ad id majeſtatis pervenerit, non ſolum Chriſtiani, ſed ipſi etiam Gentiles agnoverunt, ut docet Bernardus Aldretes Canonicus Cordubenſis lib. 1. des varias antiquetades. cap. 2. ſcilicet ut regna diremta rurſus coëant, ut omnes efferati cicurentur, atque contentiones ex diviſione illa ortæ rurſus componantur. Plinius libro ſuo 3. cap. 5. de hoc ſæpe jam nominato imperio repoſuit iſtud: Omnium terrarum alumna eadem & parens, numine Deum electa, quæ cœlum ipſum clarius faceret, ſparſa congregaret imperia, rituſque molliret, & tot populorum diſcordes feraſque linguas ſermonis commercio contraheret ad colloquia, & humanitatem homini daret; breviterque una cunctarum gentium in toto orbe patria fieret.

Hoc vero ſolo monarchia hæc ſe ſupra omnes alias efferre poteſt, quod unigenitus Dei Filius ſub illa non ſolum naſci, ſed etiam inter Romanum populum cenſeri dignatus eſt. Hocque præcipue ab Oroſio lib. 6. c. ult. & lib. 7. c. 1. animadverſum eſt, dum ſcripſit: Tunc igitur natus eſt Chriſtus, Romano cenſui

ſtatim

ſtatim adſcriptus ut natus eſt. Hæc eſt prima illa clariſſimaque profeſſio, quæ Cæſarem, omnium principem, Romanoſque rerum dominos, ſingillatim cunctorum hominum edita aſſcriptione ſignavit, in qua ſe, & ipſe, qui cunctos homines fecit, inveniri hominem, adſcribique inter homines voluit. Quod nunquam penitus ab orbe condito, atque ab exordio generis humani in hunc modum ne Babylonio quidem, nec Macedonico, ut non dicam minori cuiquam regno conceſſum fuit. Nec dubium, quin omnium cognitioni, fidei, iuſpectionique pateat, quod Dominus noſter Ieſus Chriſtus hanc urbem nutu ſuo auctam, defenſamque in hunc rerum apicem provexerit, cujus potiſſimum voluit eſſe cum venit, dicendus utique civis Romanus cenſuſque profeſſione Romanus.

Priſci quoque Eccleſiaſtici ſcriptores unanimiter affirmant, interfuiſſe fidei Chriſtianæ, propagationiſque verbi divini, hanc monarchiam longe lateque diffuſam eſſe. Sic enim beatus Eucherius Epiſcopus Lugdunenſis in Epiſtola parænetica ad Valerianum de contemptu mundi fol. m. 28. ſcribit: Nationes & regna putaſne ob aliud in ditionem ac jus ceſſiſſe Romanum, & ob aliud magnam partem generis humani in unum tranſiſ-

ſe po-

ſe populum, niſi ut facilius, tanquam me-
dicamentum per corpus unum, ita per
unam gentem fides infuſa penetraret: &
ut capiti ingeſta, velociter ſe per membra
diffunderet? Alioqui non ita cucurriſſet
inter crebras & diſcrepantes ritibus lin-
guiſque gentes, nec tam longe per novo-
rum ſemper graduum objecta tranſiiſſet.
Atque cum hoc conſentit etiam anti-
quiſſimus poëta Chriſtianus Aurelius
Prudentius lib. 2. contra Symmachum
his verſibus:

Vis dicam, quæ cauſa tuos Romane la-
bores,
In tantum extulerit? Queis gloria
fortibus aucta
Sic cluat, impoſitis ut mundum fræne
habenis?
Diſcordes linguis populos, & diſſona
cultu
Regna volens ſociare DEVS, *ſubjungier*
uni
Imperio quicquid tractabile moribus
eſſet,
Concordique jugo retinacula mollia
ferre,
Conſtituit, quo corda hominum conjun-
cta teneret
Relligionis amor: nec enim fit copula
Chriſto
Digna, niſi implicitas ſociet mens unica
gentes.

Qui-

quibus oſtendere voluit, DEVM per propagationem Imperii Romani, Euangelio ſuo viam quaſi ſternere voluiſſe, reducendo gentes moribus, legibus & linguis diverſas in unam veluti formam atque efferatos hominum animos demulcendo, atque mutuo amore ſibi invicem devinciendo: vixque fieri potuiſſe, ut religio Chriſtiana diffunderetur, niſi populis per animorum conjunctionem in politia quoque copulatis: quod & D. Leo videtur perſpexiſſe, Serm. 1. in Natal. Apoſtolorum Petri & Pauli, ita inquiens; Vt autem hujus inenarrabilis gratiæ per totum mundum diffunderetur effectus, Romanum regnum divina providentia præparavit: Cujus ad eos limites incrementa perducta ſunt, quibus cunctarum undique gentium vicina & contigua eſſet univerſitas. Diſpoſitio namque divinitus operi maxime congruebat, ut multa regna uno confœderarentur Imperio, & cito pervios haberet populos prædicatio generalis, quos unius teneret regimen civitatis.

Riſerit forſan hîc aliquis, & abſurdum duxerit propagationem nominis divini opus habuiſſe auxilio politico: qui ſi temporis illius hiſtorias penitus introſpexerit, atque omnes circumſtantias & eventus rerum diligenter in animo ſuo perpende-

penderit, quibus res Romana tam mir
biliter atque contra omnium ſpem auc
eſt, fateri cogetur, Deum longe aliu
quid, & illud ipſum quod allegati ſcript
res innuerunt, propoſitum ſibi habuiſſ

Inprimis vero hiſtoria Eccleſiaſti
(qui liber à Sacroſanctis Bibliis facile ſ
cundum locum obtinet) de pietate quo
rundam Imperatorum erga Eccleſian
puta Conſtantini Magni, Theodoſii, Iu
ſtiniani & aliorum teſtatur, ut facile ap
pareat, etiam in his primo, & vero in ſ
quentibus Francis & priſcis German
Imperatoribus completum fuiſſe, quo
Deus pridem per Eſaiam prophetam ca
pite 49. verſu vigeſimo ſecundo prom
ſit, hiſce verbis: Ecce, manum meam ver
ſus gentiles tollam, vexillumque meum
verſus populos, adferentque filios tuos i
ulnis, filiaſque tuas in humeris, regeſqu
tutores tui erunt, & principes nutrice
tui, procident ad genua tua in faciem
lingentque pulverem pedum tuorum
atque tum reipſa experieris, me eſſe Do
minum, in quo nemo confundetur, con
fidens in eum &c. Et capite ſexageſim
inquit: Gentiles ambulabunt in luce tua
& reges in ſplendore oriente ſupra te: pe
regrini exſtruent muros tuos, & reges il
lorum tibi ſervient: è gentilibus lac ſu
ges, & reges illorum tibi mammas da
bunt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

ſunt. Hæ & ſimiles prophetiæ, paſſim per vetus Teſtamentum ſparſæ, arguunt, ſub novo quoque Teſtamento datum iri potentes reges, in locum Ethnicorum, qui Eccleſiam protecturi & aucturi ſint. Et quamvis moderni Germaniæ Imperatores antiquis illis Romanis potentia & dignitate longe inferiores ſint: multum tamen adjumenti tulerunt ad propagationem fidei Chriſtianæ; quippe quorum armis Sclavonicæ ſeu Vandalicæ provinciæ, Pomerania videlicet, ager Megalopolitanus, Livonia, Boruſſia cum parte Miſniæ, tractus item Brandeburgicus & Magdeburgenſis aliique finitimi loci, primum armis victi, deinde piorum Epiſcoporum aliorumque ſanctorum virorum induſtria ad religionem Chriſtianam converſi ſunt. *Crantzius in ſua Wandalia paſſim.* Verbis exprimi nequit, quantum mundus floruerit, quoties bonos Imperatores nactus eſt, quorum proviſu pax paſſim introducta, & bella inter minores Duces flagrantia ſedata aut profligata fuerunt. Vnde Strabo de Romanis & Barbaris illorum vicinis, mutuis odiis & certaminibus inter ſe conflagrantibus, eleganter ſcripſit: Suis ſimultatibus ſunt permiſſi, donec malorum pertæſi, in gratiam ipſi redière, &c.

Auguſtus Cæſar, aliique Romani illo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

antiquiores, intimare volentes univerſum Imperium Romanum in pace & tranquillitate agere, templum Iani clauſerunt, *Cardin. Baron. in Annal. Ann. Chr.* 1. quæ pax uſque in ſequentium Imperatorum tempora duravit, atque, ut Tacitus ait, Immota pax, aut certe modice laceſſita. Atque beneficio talis Monarchiæ contigit, ut omnes Imperio Romano ſubjecti jure & privilegiis civium Romanorum gauderent, atque viciſſim illis uni iiſdemque legibus recti, atque tuto ultro citroque commeantes urbem Romam pro communi patria agnoverunt. Vnde Claudianus adulatorio & poëtico more, quod Imperio Romano ſoli tribuendum erat, Stiliconi aſſcripſit his verſibus:

Hujus pacificis debemus moribus omnes
Quod veluti patriis regionibus utitur hoſpes,
Quod ſedem mutare licet, quod cernere Thulen,
Rurſus & horrendos quondam penetrare receſſus:
Quod bibimus paßim Rhodanum, potamus Orontem,
Quod cuncti gens una ſumus, &c.

Experientia frequens teſtatur, quanta confuſio non ſolum Italiam atque Germaniam, verum etiam alias regiones invaſerit, poſtquam unaquæque illarum com-

commune jugum excutere atque ſui juris eſſe voluit: atque illæ etiam quæ in obſequio Imperatoris perſtantes privilegiis lautiſſimis ornatæ ſunt, ut ſingularia per ſe regna eſſe videantur. Neque hîc in diſquiſitionem vocabo, annon illi qui Imperio Romano ſemet ſubduxerunt in pejus vinculum inciderint, tritum illud Gallicum rem ſatis declarat, *N'eſtans plus ſoubs l'Empire, ſe ſont empirez*: ac ſi quis dicat, è flamma in ignem tranſilierunt.

Quod autem attinet ad illos, qui etiam nunc majeſtatem Imperii Romani venerantur, atque nomine tenus illi ſe obnoxios profitentur, illi rem eo perduxerunt privilegiis, exemptionibus atque aliis ſuis titulis recens excuſis, (in quorum invidiam catus aliquis non injuria ſummo ſuo magiſtratui præcavens, ita ſcripſit, Non obſtantibus omnibus magiſtratibus, ſummis, imis, ſuperis, inferis, jam natis aut poſt naſcituris,) ut quilibet etiam mediocris ſtatus jam omnia pro ſuo arbitrio agere, & ea conari audeat, quæ olim Monarcha vix auſus fuiſſet. Hoc non aliunde fit, quam quia reverentia erga magiſtratus abjecta eſt, & remedia omnia ſummorum magiſtratuum auxilia per ſupplicationes atque appellationes impetrandi adempta, aut ad minimum difficillima effecta ſunt. Vnde

etiam oriuntur quotidie bella & interneciones, ſanguiſque humanus inſtar aquæ immundæ profunditur : unde fides & charitas undiquaque exulant, atque odia ac diſcordiæ regnant. Hic contemptus monarchiæ Germaniam omnium reliquarum nationum riſui atque contemptui expoſuit, ſoluſq; in cauſſa fuit, quod infenſus Chriſtiani nominis hoſtis ad hunc uſque diem vinci non potuit : imo etiam verendum eſt ne per has diſſolutiones in penitiſſimam Germaniam irrepens medullam illius & ſanguinem omnem exſugat.

Et ut illud ſolum ſcelus exempli loco hîc allegemus, quod hodie cum luctu & gemitu omnium bonorum, circa monetas excudendas committitur, dum pauci quidam contra jus naturale, charitatem Chriſtianam, atque contra conſuetudinem omnium gentium, denique contra expreſſiſſimas conſtitutiones Imperatorias atque receſſus Imperii, ſub prætextu perniciosiſſimi privilegii monetam cudendi, acervos nummorum adulterinorum procuderunt; quo faciendo ipſi divites effecti, argentum noſtrum in detrimenta & ſpumam converſum eſt, quod ipſum propheta Eſaias cap. 1. v. 22. ceu ſingularem pœnam minaciter prædixit: quo & omnia commercia labefa-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

ſtata atque confuſa ſunt, innumeræ artes oppreſſæ jacent, graſſandique latiſſima porta fœnatoribus, uſurariis atque aliis hujus farinæ hominibus patefacta eſt, ita ut exteris nationibus omnis fere cum Germanis negotiandi occaſio interempta ſit, ut illi quorum reditus aut ſalaria in pecunia numerata cõſiſtit, ad inopiam redigantur, atque ut rerum pretia ad id faſtigii aſcenderint, ut ſequioris ſortis homines ad ſuſtentandam vitam vel ſumme neceſſaria ſibi comparando haud ſint, ſed ægram animam inter continuas miſerias exſpirent. Huic tamen malo jus Canonicum quod à ſciolis quibuſdam naſo ſuſpenditur, remedium præſentiſſimum affert, dum dicit, Peccatum non remittitur, niſi reſtituatur ablatum, ita ut non ſufficiat ad ſalutem, in agone dicere; Meſerere mei Deus: neque hoc ſinceræ pœnitentiæ indicium eſt, niſi quis etiam bona per fas nefaſque erepta prioribus dominis reſtituat, aut ad pios uſus leget, ſed ad hæredes ſuos tranſmittat, ut habeant unde ſuperbiant, atque ſtatum ſuum adornent.

Verum, cum dicta hæc jam obſoleta, magni quidem facienda, & inſtar antiquiſſimorum nummorum habenda ſunt, quĩ ad hoc reponuntur, ut raritatis cauſſa oſtendantur, non etiam ut in vulgum

ſpargantur: ideo optandum eſt, ut vi quadam externa malo huic, & damnis inde naſcituris occurratur, quod tamen in hac Cyclopica vivendi ratione minime ſperare licet, imo etiam verendum, ne, (quod clementiſſimus Deus averruncet) hoc in majus erumpat malum, quam vel ullus hoſtis inferre, vel aliter quam ruina Germaniæ diſcordis reſtingui poſſit.

Maximæ Monarchiæ minoribus imperiis in hoc etiam præferendæ ſunt; quod ſub magno rege vivere maxima ſit libertas: & hiſtoriæ ipſæ teſtantur, Germaniam nunquam tam floruiſſe, quam cum Romani Imperatoris ſceptrum maxime venerata eſt; cum contra minores regiones, ſuo arbitrio, & abſque externo metu aſtute agentes non raro exorbitent. Et cum ſummorum quorundā Politicorū opinio hęc fuerit, Turcam hactenus invictum manſiſſe, non quod potentia ipſius tanta, ſed quod orbis Chriſtianus uno capite non regitur, à cujus nutu omnes dependeant; tum quod fœdera plurium contra unum ſolum inita raro proſperum eventum ſortiantur: hujuſque rei veritas in omnibus Italorum contra Turcas expeditionibus emicuit, atque à Renato de Luſinga in Tract. de increm. Imperior. ad oculūm demonſtratum eſt. Hinc magnates quidem occaſionem aripue-

ripuerunt, Monarchiam ſimilem condendi, ſub prætextu eundi in Turciam, è quorum numero præcipuus fuit Carolus ultimus Burgundiorum dux, qui Belgium nobile quietus poſſedit, aliquotque Galliæ provincias ſibi ſubjecit, ac tandem in Germaniam ingreſſus, Helvetiam cum Alſatia & Lotharingia ſe facile occupaturum ſibi imaginatus eſt, & Sabaudiæ jam inhians principatus ſui limites ab uno mari ad aliud extendere, atque his etiam majora ſibi propoſuerat. Pari ferocia Carolus VIII. rex Galliarum, ſperavit, ut Cominæus teſtatur, ſe poſt victum regnum Neapolitanum Galliæ & Italiæ libere imperaturum, imo etiam gloriatus eſt, ſe reliquos Chriſtianos in Græcia degentes à tyrannide Turcica liberaturum. Vtriuſque tamen conſilia (procul dubio ex ambitione magis quam pietatis zelo orta) eventum plane contrarium ſortita ſunt.

Sunt qui exiſtimant, poteſtatem Papæ etiam huc politice collimare, ut Chriſtianis regibus & principibus frænum injiciatur: atque etiamſi nemo illorum imperium in alterum haberet, vel nullo fœderis jure ſibi invicem obligati eſſent; tamen vel ſolo communis religionis vinculo coërceri, atque à moderatore totius Eccleſię, à conſcientia propria, quæ mille

 teſtes,

teſtes, & denique metu horribilis excommunicationis ab injuſta effuſione ſanguinis Chriſtiani reprimi debent, atque concordiam colere, ſique neceſſitas flagitet conjunctis viribus Chriſtiani nominis hoſtes debellare. Multi etiam miſerandum caſum regni Græci magna ex parte Orientali Eccleſiæ imputandum cenſent, quæ ab Occidentali ſeu Romana ſeceſſionem fecit: hoc enim pacto Oriens ab Occaſu diviſus, uterque utrique diffidere cœpit, atque ſic concordiæ illud vinculum abruptum, & Imperium Orientale auxilio denudatum fuit. Neque etiam Eccleſia illa Græca unquam ſummum aliquod caput habuit, quod principes Græciæ ad mutuam concordiam coëgiſſet, illoſque à Turcis & Saracenis in auxilium advocandis cohibuiſſet. Reliqui vero Romanæ ſedi addicti (vel mutua invidia atque præeminentia diſcordes, vel, culpa quorundam, poteſtate divinitus illis data abutentium,) modo dictam expeditionem neque ipſi ſuſcipere, neque ſi ſuſcepiſſent, tantum præſtare potuiſſent, quantum univerſalis Monarchia præſtaret. Hinc omnes ferme Iuriſconſulti (qui quidem hac in parte non omnino inſulſi politici fuere, & forte arcanum aliquod ſtatus reſpexêre) pro regula certa & infallibili habuerunt, Quod

impera-

imperator Romanus ſit, vel de jure debeat eſſe Dominus totius mundi. *Guerin. Piſo Soacius, de Roman. & Venetor. Magiſtrat. Comparat. n. 16. Marta, tract. de Iuriſd. p. 1. cap. 27. Lancell. Conrad. in Templ. omni Iudic. lib. 1. cap. 1. §. 1. fol.* 38. ac, ut Iohan. Igneus alicubi ait, tota Canoniſtarum & Legiſtarum Schola in Italia cenſuit, Imperatorem eſſe dominum totius mundi, addatur Azorius *lib.* 10. *cap.* 2. *q.* 4. §. 2. imo celeberrimus Bartolus *ad l. hoſtes. num.* 7. *ff. de cap. & poſtl. rev.* notat, illos pro hæreticis & erroneis habendos eſſe, qui negant Imperatorem dominum eſſe totius mundi. Et quidem ſi vel Germania, vel Italia ſola concors eſſet (quod niſi ſub uno capite vix fieri poteſt (Monarchiæ univerſalis nomen mereretur, atque toti reliquo orbi metum incuteret. Conſtat ſiquidem, quot populos Romani ſoli armis vicerint: De Germania vero omnes, qui ſtatum illius, præcipue vero hodiernum norunt, affirmabunt ſcio, quod ſi illa ab uno Principe, & ſub una fide, quouſque linguæ Teutonicæ idioma protenditur, atque hodie in uſu eſt, regeretur, non ſolum ab omni externo metu libera eſſet, ſed brevi tempore Monarchiam ipſa per ſe inſtituere poſſet. Itali enim

ſoli affirmant, ſibi plus timendum fore à Germania ſi uniretur, quam ab ipſo Turca. *Henning. Arniſ. relection. politic. lib. 2. cap. 2. Sect. 7. n. 18. &c. fol.* 234. At jam, cum Germani, ut Turcarum aliquis Imperator dixit, gregi canum diverſigenorum recte comparentur, quorum quiſque ſibi ſingularem tramitem eligit, haud magnum metum extraneis incutiunt, quin potius ipſa ſibi ab illis metuendum habet. Ipſorumque Germanorum non pauci verentur, ne, quemadmodum olim Romanum imperium à Gallis ad Germanos tranſlatum eſt: ita viciſſim ab illa diſcordante ad aliam nationem tranſmittatur. Et certum eſt, ſucceſſores Caroli Magni nulla alia de cauſſa potentiam & majeſtatem ſuam amiſiſſe, quam quia regnum illius inter fratres diviſum fuit, quorum nullus alteri jure ſuo cedere aut obtemperare voluit, ſed bello inteſtino moto, ſe mutuo proſtraverunt. Quod ſi jus Appanagii, ait Iohan. Tillius lib. 2. de rebus Gallicis, & forma aſſignationum, quæ hodie uſitata eſt in Gallia, obſervata fuiſſet à tempore Caroli Magni, Francorum imperium ſuffeciſſet debellando orbi. Ideo & ne hoc unquam contingat, Germani ingenui unice optant, ut concordia in communi noſtra patria revocetur, una ſcilicet

cum

rum priſca illa virtute, fide, pietate, & in-
tegritate, ſine quibus omnis unio flacci-
da & futilis eſt.

Germanis plene redeat concordia, virtus,
Cumque Fide Pietas, altâ cervice vagetur!

Non deſunt tamen, qui de hoc propemodum deſperent, actumque eſſe de Germania dicant; fieri tamen poſſe credant, ut mundo à Monarchia Hiſpanica medicina afferatur, per eamque Turcæ extirpentur, & fides Chriſtiana (quod, ſecundum Redemptoris noſtri vaticinium ante rerum conſummationem neceſſarium eſt fieri) per univerſum orbem terrarum diſpergatur. Adducuntque hujus conjecturæ ſuæ rationem, quod per occupationem utriuſque Indiæ huic operi jam fundamenta jacta ſint, & hæ tam vaſtæ regiones nemini ante hunc diem notæ à Deo ipſo omnipotente Caſtilianis & Luſitanis in manus quaſi traditæ ſunt, atque duæ hæ nationes antea perpetuo ſibi invicem infenſæ improviſo unius hominis obitu, uni capiti ſubjectæ eſſe cœperunt.

SICUT autem argumenta pro univerſali Monarchia hactenus adducta haudquaquam parvi ponderis ſunt: ita è contrario

trario infiniti reperiuntur, qui genus ho[illegible]
regiminis oderunt & deteſtantur, atqu[illegible]
rationibus non minus validis oppugnan[illegible]
Et quemadmodum vix ulla gens reperi[illegible]
tur ſub ſole, quæ, ſi ejuſmodi prærogati[illegible]
vam atque præeminentiam ſibi legitim[illegible]
via obviam habeat, eam non libenter ac[illegible]
ceptet: ita è contrario quamprimum re[illegible]
gnum aliquod ſolum emergere atque a[illegible]
hoc dignitatis faſtigium anhelare incipit[illegible]
omnes reliqui principatus illi confeſtim[illegible]
obſtrepunt, atque quantum poſſunt, ob[illegible]
ſtant.

Atque hæc opinio illo inprimis funda[illegible]
mento nititur, quod natura, vel potiu[illegible]
DEUS ipſe, unicuique populo limite[illegible]
ſuos præfinivit, quos nefas eſt tranſilire[illegible]
Siquidem, ut legere eſt Exod. c. 23. v. 31[illegible]
filiis Iſraël regio Amoritarum, Cana[illegible]
næorum reliquorumque affinium popu[illegible]
lorum in manus quaſi tradita eſt, cum[illegible]
hac tamen cautela, ut his finibus conten[illegible]
ti ſint, nimirum à mari algoſo, à mar[illegible]
Philiſtæorum, & deſerto ad flumen[illegible]
iſtud Euphratis. Quodque omnes au[illegible]
plures ſaltem populi non unius dominio[illegible]
ſubjecti, ſed diverſi eſſe debeant, veriſi[illegible]
militer inde apparet, quod illi non ſolum[illegible]
montibus, vallibus, fluminibus, ſilvis &[illegible]
mari, humido & arido; ſed etiam lingui[illegible]
diverſiſſime atq; longiſſime à ſe invicem[illegible]
quaſ[illegible]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

quaſi diſtincti ac dirempti ſunt, imo etiam mores, geſtus, & cogitationes diverſas habent: quibus omnibus natura videtur aperte intimare voluiſſe, dominia etiam debere eſſe diſtincta. Abſurdum quippe & incongruum videtur, gentes natura diverſas unitate Imperii ad ſimilitudinem morum & naturarum compellere, aut ut una gens alteram ſibi adverſiſſimam regat. Imo Cabaliſtæ aſſeverant, regiones diverſas diverſos quoque habere angelos ſibi præſidentes, atque horſum allegant id, cujus Moiſes in cantione ſua (quæ, ſecundum Græcam verſionem, & Origenem in Philocalia cap. 21. extat Deuteron. cap. 32.) mentionem facit, Cum ſupremus populos divideret, cum filios Adami per univerſum mundum diſpergeret, tum poſuit limites populis, ſecundum numerum Angelorum Dei. Sibi vero reſervavit filios ex Iacobo prognatos: Iſraël eſt dimenſum, ac portio hæreditatis ſuæ. Iidem ex 10. cap. Danielis evincere conantur, eoſdem angelos pro ſalute & incolumitate populi quiſque ſui inter ſe dimicare: nam ibidem quidam angelorum dicit Danieli: Principem regni Perſici ſibi viginti unum dies reſtitiſſe, verum Michaëlem archangelum ſibi ſuppetias tuliſſe, ut victoriam contra Perſarum reges obtinuerit.

Poſtea-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

Poſteaque idem ſubjungit, ſe abire nun
pugnatum contra Principem Perſarum
ſibique principem Græciæ adverſum pro
ceſſurum, neque eſſe, qui ſibi auxiliun
contra illum ferat, præter Michaëlem.

Atque cum hoc videntur etiam con
ſentire Scholaſtici, quantum ex Thom
Aquinate in ſumma Theologiæ. p. 1. c
113. art. 8. colligitur, ubi probat, judi
cium Dei regna eorumque ſubditos con
cernens angelos executores habere, qu
limites illius judicii examuſſim obſer
vant, ita ut, dum quiſque quod ſibi man
datum eſt executioni mandat, videantu
inter ſe pugnare. Tum etiam illud uni
verſalibus Monarchiis objicitur, hoc na
turali juri aſſcribendum eſſe, quod au
cum hominibus natum, aut ſtatim po
creationem univerſalem introductum
Iam vero etiam ſacra Scriptura teſtatur,
primordio unamquamque gentem, im
unamquamque urbem proprium ſuur
regem habuiſſe, idque ex 14. cap. libri
Moiſis evidenter patet. Sic Ioſua un
prælio unum & triginta reges, omne
Palæſtinos devicit, Ioſuæ. cap. 12. Contr
Nimrod longo poſt diluvium tempor
cœpit vi imperium in alios ſibi arripere
qui ideo in Sacris literis parum laudatur
dicitur enim c. 10. v. 8. & 9. Geneſeos
Chus progeneraſſe Nimrod, qui ad pc
tentiar

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

ntiam ſupra mortales anhelavit: addi-
ıtque illum ſtrenuum fuiſſe venatorem
ɔram Domino. Quin & nomen ipſius
itis indigitat, qualis vir ille fuerit, dedu-
ıtur enim illud ab Hebraico Morad,
uod tantundem ſignificat, quod rebella-
:, ſuperiorisque ſui mandata negligere.
iquidem hic Nimrod in poſteros Sem
nſurrexit, quibus imperium regiminis
ım ſpiritualis quam temporalis debitum
ıit: ille tamen hoc etiam legitimum
nperium excuſſit, innocenteſque ſicut
enator feras poteſtati ſuæ ſubjecit. Epi-
hanius etiam cum Philone teſtatur,
Græcos hunc Nimrod pro Zoroaſtro ha-
buiſſe, qui nigromanticam & aſtrolo-
iam invenit, atque hic ipſe eſt, qui Babel
in invidiam DEI extruere aggreſſus eſt:
Babel vero idem ſignificat, quod confu-
io. Hujus ergo inſolenti dominatione
& faſtu non ſolum linguæ, ſed quicquid
n orbe terrarum erat, perturbatum fuit.
Claudius Duret. in hiſtoria linguarum
. 4. Fuerunt autem non ſolum poſt
Nimrod, ſed etiam ante diluvium legiti-
mi & clementes Principes: quandoqui-
dem Paraphraſtes Hebræus ad filios ma-
gnatum ſive principum refert, quod Ge-
neſ. 6. v. 2. dicitur, Tum filii DEI in filias
hominum oculos ſuos defixerunt. ſta-
timque poſt, verſu 4. ſubjungitur, Erant
tum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

tum temporis gigantes ſuper terram: nam ex concubitu filiorum DEI & filiarum hominum prognati ſunt gigantes, id eſt, viri præclari & præſtantes. Per gigantes autem in ſacris literis ſæpe intelliguntur tyranni : unde S. Auguſtinus Nimrod vocat novorum Gigantum primum autorem; quod ſcilicet tyrannicam illam vitam, propter quam prior mundus diluvio extinctus fuerat, poſt diluvium reduxit. Hujus Nimrod inuſitatas & monſtroſas gubernandi artes diffamat Iuſtinus Hiſtoricus lib. 1. à principio, his verbis: Principio rerum, gentium, nationumque Imperium penes reges fuiſſe: quos ad faſtigium hujus majeſtatis non ambitio popularis, ſed ſpectata inter bonos moderatio provexerit. Fines imperii tueri magis quam proferre ſolitos fuiſſe. Primum omnium Ninum regem Aſſyriorum, veterem, & quaſi avitum gentibus morem, nova imperii cupiditate mutaſſe, &c.

Et quia omnes quatuor Monarchiarum fundatores Nimrod hunc ſecuti, contra naturalem inſtinctum, cæteras nationes nulla juſta de cauſſa, ſed mera ambitione & regnandi cupiditate exſtimulati oppugnarunt, idcirco, quemadmodum quidam tradunt, quatuor illi Monarchæ à Daniele propheta ſub no-

mine

omine ferarum beſtiarum deſcripti fue-
, ad ſævitiam & immanitatem illorum
enotandam.

Habuerunt tamen infœlicia illa tem-
ora etiam alios probos principes & re-
na, quæ DEVS protexit, quæque impro-
os illos modos deteſtati ſunt. Talis fuit
ud Philiſtæos Abimelech quod ſignifi-
at, pater meus rex, quod nomen poſteri
ius retinuerunt. Et circa idem tempus
milis fuit rex in Cananæa, cui nomen
Ielchiſedech, quod ſignificat, Rex juſti-
æ. Qui ſimileſq; horum plures, ſubditos
on vi acquiſiverunt, neque more Mo-
archarum abſolutum Imperium ſibi
endicarunt. Ob quam cauſſam Ariſto-
eles l. 3. polit. cap. 10. regna illa regna he-
oica appellavit, ab aliiſque regnis diſtin-
it.

Ipſe populus Iſraëliticus, cui DEVS
oſe procul dubio optimum vivendi ſta-
um revelavit, multos annos ſine rege
git, neque ante aut poſt electitium re-
num, externo imperio unquam ſubje-
tus fuit, niſi quod à via veritatis delirans
andem Monarchis ad caſtigandum tra-
itus fuit. Expreſſe etiam in lege Moiſis
Deut. cap. 17. verſ. 15. mandatum eſt, ut
i unquam populo Iſraëlitico cupido re-
is habendi ſubeat, unum ex fratribus
ſuis in regem ſibi eligant: neque enim fas

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

eſt (inquit textus) ut peregrino alicui te permittas. Quod ſatis arguit, unumquemque populum proprium ſuum regem habere debere, atque naturæ ipſi adverſari ut gens aliqua extraneo obediat. Unde omnes gentes hoc pro infima miſeria atque ſervitute habuerunt, externo imperio ſubditum eſſe. Hinc hiſtoriæ produnt, ſtatus Hiſpaniarum præoptaſſe liberos emori, quam vitam Gallis debere, atque in illorum ſervitio vitam exigere, poſtquam intellexerunt Alphonſum Caſtum improlem decedentem, regnum Hiſpaniarum Carolo Magno hæreditatis jure tranſcripſiſſe, quamvis ſub conditione, ut Saracenos & Mauros inde exigat.

Et ſi quatuor Monarchiarum origines recte perpendantur, vix aliam fundamentalem legem in omnibus illis invenire licebit, (utut Alb. Gentilis lib. 2. de armis Rom. in favorem hujus Monarchiæ contra nitatur) quam tyrannicam illam, ut ſcilicet fortior inferiorem ſibi ſubjuget: quam tamen ſoli injuſti tyranni eorumque aſſeclæ commendant, atque omnes probi ſemper execrati ſunt. Et Auguſtinus regna hoc modo acquiſita & habita, Magna latrocinia vocat: atque pirata quidam Alexandro Magno non inſcite objecit, Ego qui unica navicula prædatum profectus ſum pro latrone habeor, tu vero

tu vero ingenti exercitu idem faciens pro ſtrenuo Rege haberi vis.

Haud facile ad bellum ſine ullo obtentu proſilitur, atque jus hoc apud magnates præſertim hoc ſolum fundamento nititur, ut habeant jus quæſitum inferiores opprimendi. An hoc coram DEO excuſari queat, cuique ſincero Chriſtiano cogitandum relinquam.

Summa neceſſitas flagitare videtur, ut illi qui de caſibus conſcientiæ, ut vocant, ſcribentes, miſeris hominibus ob duos aut tres æreolos injuſte acquiſitos, ſalutis jacturam denunciant, etiam magnatum hac in re enormitates in lucem producant, atque ſub examen ſerium vocent, diſquirendumque proponant, an bella illa quibus ſanguis humanus torrentium inſtar profunditur, à mera ambitione vel à juſta cauſſa procedant? atque utrum ratio ſtatus, ut vocant, ambabus manibus ad ſe rapiens quicquid apprehendit, cum vera religione ullo modo conſiſtere poſſit? Id quod Cominæus ſibi nulla ratione perſuadere potuit; quin credidit, univerſum mundum, inprimis autem magnates, horribiliſſimo incredulitatis vitio infectos eſſe, atque omnium malorum atque miſeriarum cauſſam eſſe, quod nihil intermittant quod ad illorum proſperitatem atq; dignitatem temporalem facere

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

cere videatur, cumque vitæ conſervandæ cauſſam nullam expenſam magni æſtiment, imo integras regiones ſæpe tranſſcribant, ſolum ut ex captivitate ſe redimant; pro animarum tamen ſuarum ſalute etiam viliſſimum pagum per vim extortum priori ſuo domino reſtituere tergiverſentur.

Hanc Monarcharum aviditatem, violentiam & rapacitatem egregie Herodotus quoque lib. 7. depinxit, dum poſtulationem aquæ & terræ juri ſummo Imperii Perſici aſſcripſit, additque Perſas à vicinis ſuis terram & aquam petiiſſe, abnegantibuſque bellum intuliſſe. Alexander Magnus quoque ſuum bellandi ac vincendi ardorem tali prætextu apud Curt. l. 4 excuſat, quod neque cœlum duos Soles, neque terra duos reges commode ferre poſſit. Quin & ipſi Romani palam profiteri auſi ſunt, Ita Diis placitum, ut arbitrium penes Romanos maneret, quid darent, quid adimerent, neque alios judices quam ſeipſos paterentur, Tacit. lib. 13. Ann.

Non defuerunt tamen populi, qui ſe arroganti huic Monarcharum juri fortiter oppoſuerunt: nam Græci Perſicam Monarchiam admirabili virtute & ſucceſſu repulerunt, atque Dei benignitate libertatem ſuam avitam protexerunt, quan-

quandiu bonos mores & ingenuas diſciplinas excoluerunt. Atque incolæ inſulæ Coos, Dario & Xerxi aquam & terram à ſe petentibus denegarunt; at Spartani eorundem legatos idem poſtulantes primum in puteum præcipitarunt, deinde terra contexerunt, ſcilicet ut haberent, quod poſtularant. Præterea modo nominati Coi regi regum Artaxerxi Hippocratem ab ipſis flagitanti denegantes reſcripſerunt; Cum Darius & Xerxes epiſt. ſcripſerint, & terram ac aquam à patribus noſtris petiverint, populus non dedit: quum eos ipſos ſe impetentes, ſimiliter velut alios homines, mortales eſſe videret. Et nunc idem reſponſum dat. A Cois diſcedite, quoniam Hipppocratem in manus veſtras non dant. Renuntiate igitur ipſi vos nuntii, quod neque dii ipſi, noſtri negligentes erunt.

Tum etiam conſtat, violenta ejuſmodi Imperia nunquam fuiſſe diuturna, nec unquam inſatiabile ſuum deſiderium toti mundo imperandi ipſo effectu complevisſe; ſed cum maxime florere viſa ſunt, ſubito graviſſimo lapſu corruere, atque impietatis ſuæ meritas pœnas perſolvere.

Hæc immenſa Imperia non ſolum tyrannica, ſed etiam infirma à quibuſdam nominantur, qui plurimum expedire crediderunt, ut ſingulæ gentes ſingulos re-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

ges habeant, quoniam ſic omnia uno quaſi obtutu melius adminiſtrabuntur atque ordinabuntur. Nam parum utile eſt plures regiones obtinere, atque neceſſe habere per præſides mercenarios illas adminiſtrare; quod Trajanus Boccalini in ſuo Parnaſſo cent. 1. ſermone 47. eleganter demonſtrat, inducens paſtorem qui à 50. ovibus, quarum inſpectionem ipſe habet, plus lucratur, quam alius à quingentis, quas ſervi conductitii paſtum agunt. Hujuſque rei hodie clarum exemplum habemus in Hiſpania, quæ olim plures adhuc dominos habens plus ſæpe militum ſuppeditavit, quam hodie Rex unus omnibus ſuis regnis extorquere poteſt. Quare ſapientes principes perſuaſum ſemper habuerunt, nimis vaſta Imperia plus nocuiſſe quam profuiſſe, atque inſtar hydropici aut alio modo monſtroſi corporis ſe habere.

Ipſa etiam experientia docuit, ſub immenſis Imperiis minores populos ſemper majoribus imperaſſe: neque fere quicquam retinuiſſe quam provincias ac regiones per vim occupatas, & immunitates atque privilegia omnia infirmiorum tolluntur. Hinc Politicorum regula eſt univerſalis, quod haud bonum ſit civitati magno Imperio uniri. Hinc & Luſitani infœlices ſe judicarunt, quod hæreditario

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

litario jure Philippo II. regi Hiſpaniæ
um acceſſerunt. Sic Belgium quoque o-
im diverſos dominos habuit, poſtquam
vero domui Burgundicæ primo, deinde
regno Hiſpanico illius provinciæ omnes
ſubjectæ fuerunt, Carolus V. ſub formam
regni reducere illas fruſtra conatus eſt:
quandoquidem illæ diverſis immunitati-
bus gaudebant, atque privilegiis, quæ ſibi
ereptum iri impatientiſſime doluerunt.
Meteran. l. 2. hiſt. Belgic.

Sic pariter pernicioſum quidam cre-
dunt eſſe Norvegiæ, quod ſub ditionem
regis Daniæ ceſſit, quod Boterus in Amphi-
theatro ſuo his verbis ſatis innuit: Nor-
vegiæ populi olim valde potentes, afflixe-
runt diu Angliam, divexarunt Franciam,
obtinuerunt in ea dominium Provinciæ
quæ adhuc dicitur Normannia. Et paulo
poſt: Regnum Norvegiæ turbis exagi-
tatum, pervenit ad Regem Daniæ, qui, ut
de illo ſecurus ſit, tractat dure incolas,
ſpoliatque eos facultatibus, nec miſeris
hominibus ſpes eſt melioris fortunæ.
Cum hoc conſentit Iacobus Zigletus in
ſua Schonlandia ita ſcribens: Itaque Nor-
vegia hoc tempore eſt ſub poteſtate Da-
norum: hi non legitimos modo reditus
& vectigalia tolerabilia imperant, ſed o-
mnia commoda corradentes, transferunt
in Daniam: videlicet, diuturnitatem Im-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

perii conſtituentes, infirmitate ſubjecto-rum. Hæc fortuna eſt Norvegiæ. Neque ipſa ædificia urbium, ſuam amplitudinem & dignitatem veterem tueri poſſunt, nec ſpes eſt ſtatus reparandi : publici enim conventus non admittuntur; Nemo ex arbitrio ſuo referre audet, aut opere tentare, incertus de omnium voluntate.

Sic etiam hodiernus Rex magnæ Britanniæ, duo hæc regna Anglicum & Scoticum una inſula comprehenſa, unire & copulare aggreſſus eſt, curavitq; nummos aureos & argenteos cudere, cum hac inſcriptione: *Quæ* DEVS *conjunxit, homo non ſeparet.* rurſuſque alios cum hac: *Tueatur unita* DEVS. duplis Anglicanis, ut vocant, hæc inſcripta ſunt verba: *Faciam eos in gentem unam.* coronati duplices Anglicani, ut & dimidii hæc præ ſe ferunt verba: *Henricus roſas, regna Iacobus.* His tamen non obſtantibus, ſtatus Scotiæ & Angliæ congregati varia gravamina allegarunt, quia unum regnum multo potentius & ditius eſt altero, unumque pluribus privilegiis munitum quam alterum. *Meteran. l. 25. f. 279.*

Veriſimile eſt, hodie diverſitate religionum rem eo eſſe perductam, ut neque univerſalis monarchia, neque ullus particularis regni dominus abſolutus eſſe queat.

Siquidem

Siquidem experientia teſtatur, regiones abſolutos dominos habentes, non niſi unum dominum perferre, nullam pacem religionis admittere, omneſque hæreticos, quos vocant, peſſime odiſſe.

Sic Hiſpanica Monarchia hoc nomine paſſim traducitur, quod nunquam cum ullo Principe diverſæ religionis pacem inire voluit, curatque in omnes non Catholicos per univerſum regnum diligentiſſime inquiri, atque captos aut ſuſpectos inhumano modo torqueri atque miſerrime trucidari jubet.

Contra Carolus V. non ſponte, ſed ideo in pacem religionis conſenſiſſe creditur, quoniam Imperium Romanum ſtatum Ariſtocraticum ſibi permixtum habuit, & quod potentes Germaniæ ſtatus ſuo arbitrio domare nequivit. nam in regionibus ſuis hæreditariis omnes hæreſeos convictos comburi mandavit, etiamnum vivus, omnemque libertatem conſcientiæ longe valere juſſit.

Tandem, oppugnatores Monarchiæ etiam illud in medium producunt, quod hæc noſtro tempore ſperari nec poſſit nec debeat, omniaque quæ quis contra moliatur vana irritaque eſſe.

Siquidem ne jota quidem hac de re in SS. Scriptura, omneſque prophetæ de eo aut prorſus tacent, aut contrarium aſſe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

runt: cum Daniel cap. 2. v. 41. de Monarchia quarta hæc prædicat, imperium illud diviſum, & partim robuſtum, partim infirmum futurum: moxque verſ. 43. ſubjungit, illos quidem humani vinculo coituros, ſed inter ſe non conſenſuros: quod quidam de potentia Hiſpanica, quæ maxima ex parte per conjugia ſuccrevit, intellectum volunt.

Adjicit idem propheta Daniel cap. 7. verſ. 24. ex ultima aut quarta Monarchia decem regna naſcitura: non tamen addit, fore ut illa uniantur.

HACTENUS candide & ſincere in utramque partem adducta ſunt argumenta, univerſalem Monarchiam, tum propugnantia, tum oppugnantia: quæ ſane omnia, meo quidem judicio, magni ſunt ponderis, ita ut ipſe dubitem, cui parti accedendum ſit. Acutiſſimus tamen Cardinalis Bellarminus probe hac in re mihi conſuluiſſe videtur, qui, de politicis fundamentis verba faciens, expertum ſe loqui aſſeverat, dum libro 1. de Pontifice cap. 9. ita ſcribit: Quamvis omnino neceſſarium non ſit, ut omnia mundi regna ab uno ſolo capite regantur: utiliter tamen hoc, meo judicio, fieret, modo ſolo jure & non armis, præſertim ſi ejuſ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

odi Monarcha, regiones non per vica-
os aut præſides, ſed per principes rege-
t tales, qui ipſi non ſecus ac Epiſcopi
apæ ſubjecti eſſent. Sed quia hujuſmodi
ſonarchia ſine maxima vi & ſanguinis
rofuſione inſtitui haud poteſt, recte à
. Auguſtino l. 4. de civit. Dei cap. 15.
riptis relictum eſſe, Quod fœliciores
rent res humanæ, ſi omnia regna eſſent
arva, & concordi vicinitate lætantia.
tque idem Bellarminus l 3. cap. 36. de
ontifice, ait, Antichriſtum, qui ut Ca-
holici ſentiunt, venturus etiamnum eſt,
otius orbis terrarum Monarcham futu-
um. Siquidem Chryſoſtomus in 2. ad
heſſal. 2. ait, Antichriſtum Monarcham
uturum, & ſucceſſurum Romanis in
Monarchia, ſicut Romani ſucceſſerunt
Græcis, Græci Perſis, Perſæ Aſſyriis. Ejuſ-
lemque opinionis Cyrillus quoque eſt
Catecheſi 15. inquiens, Antichriſtum
monarchiam adepturum, quæ antea fue-
at Romanorum.

Verum enim vero ſi hæc omnia pen-
iculatius perpendere voluerimus, prope-
modum fateri cogemur, omnes hujuſ-
modi diſcurſus non ſolum ambitioſos &
vanos, ſed etiam periculoſos eſſe, ſi quis
in vita particulari huc intendere, & cer-
tæ parti accedere voluerit, & maxime, ſi
hoc quaſi fundamento poſito aliquid
maxi-

maximi momenti ſuperſtruere, & hujuſ-
modi diſcurſus non animi cauſſa dunta-
xat ventilare voluerit. Dare enim & ad-
imere regna à multo ſublimiori cauſa
proficiſcitur, & primo in cœlo conclu-
ditur, atque tum demum in terris in a-
ctum perducitur.

Cum enim Deus conſilia hominum
moderetur, ſummæ amentiæ eſt, ipſi li-
mites ponere, modos præſcribere, a
tempora definire velle, & non decretum
ejus exſpectare, ab initio pro lubitu nob
proponere, atque poſtmodo orare, u
cœptis noſtris aſpiret. nam DEVS ag
modo plane diverſo à noſtro, atque no
ne hilum quidem hac in re proficimus
Si enim DEVS Hiſpanos (exempli gratia
ad ſummum Monarchiæ faſtigium ele-
vare vult, fiet hoc etiam invitis omnibus
imo tantum aberit, ut hominum cona-
tus illi obſtare queant, ut etiam illam
promoturi ſint.

Quod ſi contra ſtat DEI ſententia; in-
caſſum huc omnes animi & corporis ſu
vires intendent, ſed quanto magis niten-
tur, tanto majus exitium ſibi ipſis pa-
rient.

Hac vero in parte homines idiotæ &
privati multo meliore conditione ſunt,
quam docti, & quos officii ratio ad con-
ſultandum in rebus mundanis, tam peri-
culoſis,

loſis, cogit. nam ſi unuſquiſque etiam
ſolo inutili verbo aliquando rationem
ddere cogetur, quid fiet de illis qui jam
magnis officiis conſtituti conſiliis
is, maximis effuſionibus humani ſan-
inis, perditioni æternæ tot animarum,
enique immanibus vitiis, crudelitatibus,
mi, miſeriæ, & afflictioni innocentium
ominum cauſſam præbent?

Contra qui his malis omnibus exem-
ti, tantum compatiuntur & perpetiun-
ır, hoc certo ſibi perſuadere poſſunt,
as afflictiones ſibi non niſi bene ceſſu-
as, ſi modo in veritatis agnitione & a-
nore DEI perſiſtant.

Nos vero clare hinc perſpicimus, quam
lementer Dominus nobiſcum agat. Et-
nim verus Chriſtianus neceſſe habet
nundum contemnere, libenter illi re-
unciare ſummoque deſiderio ſurſum ad
œleſte ſuum πολίτευμα anhelet. hoc
ero homini proſpere & fœliciter hic vi-
enti difficile, ac, pene dixerim, impoſſi-
ile videtur. Quibus omnia proſpere &
d votum in hac vita ſuccedunt, illi per-
nviti ex illa decedunt, vixque reperitur,
qui terreſtrem paradiſum cum cœleſti
ermutare velit. Huic malo ut obvietur,
Deus hoc tam ſalutare remedium in ma-
nus ſumit, nobiſque bella & perſecutio-
nes immittit, voluptates & delitias no-
ſtras

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

ſtras temporales confundit ac perturba
ut nihil magis cupiamus, quam mox di
ſolvi & eſſe cum Chriſto. Quod omn
Eucherius Epiſcopus Lugduno-Gallicu
in tractatu ſuo de contemptu mundi per
venuſte deſcripſit his verbis: Vix jam ho
habet Mundus, ut fallat. Periit imago ill
rerum, ad decipiendum uſque decora
Prius nos ſeducere vero cogitabat fulgo
re, non poterat; prope jam non valet, &
ipſa nos falſa oſtentatione corrumpere
Solidis bonis carebat, ecce deficit etian
caducis. Non hunc aut ad tempus ſpe
cioſa ornant, aut in poſterum manſur
confirmant. Niſi noſmet ipſi decipimus
pœne mundus decipere nos non poteſt.

Poſtrema mundi ætas referta eſt mali
tanquam morbis ſenectus. Viſa ſunt, vi
denturque jam dudum iſta cano ſæculo
fames, peſtilentia, vaſtitas, bella, terrores
hi ſunt in ultimis jam annis languores
ſui. Atque hoc non infirmitatis noſtra
verbis, ſed etiam Apoſtolicæ authoritatis
confirmatur eloquiis, illic enim legitur
In nos fines ſeculorum devenerunt, 1.
Cor. 10. verſ. 11. Quod cum jam du-
dum dictum ſit, quid cunctamur? quid
expectamus? urget nos dies ille jam non
noſter tantum, ſed & ſeculi, incumbit
mihi miſero jam mundi mortalitas, tan-
quam mihi non ſufficiat ad terrorem
mea.

nea. Securitati locus non eſt, quando terminus in nos impendet indifferenter, ſingulorum hinc, hinc omnium.

Quo magis eſt in hoc, non dicam ſeculi exitu, ſed vel in hoc rerum ejus defectu hominum miſeranda conditio; qui ſibi nec futurorum ſpem gaudiorum reponunt, cum jucunditate præſentium non fruantur.

Nec eſt quod terreant nos afflictiones hujus mundi, cum hæ à Servatore noſtro prædictæ quidem ſint, ſed magna addita conſolatione, quæ legitur apud Lucam c. 21. v. 9. Cum bella bellorumque rumores audieritis, ne terreamini; hæc enim præcedere neceſſe eſt. Et apud Marcum, c. 13. v. 8. Populus contra populum inſurget, & regnum contra regnum, paſſimque fient terræmotus, caritates, atque pavores, hocque erit initium miſeriarum. Et apud Lucam c. 21. v. 28. Hæc vero cum advenerint, videte, & tollite capita veſtra, quia liberatio veſtra appropinquat. Quomodo vero hic noſmet gerere debeamus, idem docet Matth. 24. v. 12. & ſeq. Quia vero injuſtitia ſuperabundabit, fiet, ut charitas multorum refrigeſcat: qui vero ad finem uſque perſeverabit, ille ſervabitur. Et apud Lucam c. 21. v. 18. & ſeqq. Pilus capitis veſtri non perdetur, poſſidete animas veſtras in patientia.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

Non poſſum autem quin denuo referam, Chriſtum de cruce prope ſolum prædicare, & ne verbulo quidem innuere, ut Chriſtianus actionibus iſtis ſe immiſceat. Prophetæ etiam ipſi indicant, fore noviſſimis temporibus, ut homines ſapientes ita lateant ut nuſquam appareant. Sic enim Eſdras l. 4. c. 5. v. 1. 9. 19. ait: Ecce, tempora appropinquabunt, ut deprehendantur habitatores terræ in magno numero, viaque veritatis erit abſcondita, terraque ſine fide erit: improbitas autem prævalebit, unus amicus pugnabit contra alterum, atque intelligentum erit abſconditus, & ſapiens procul habebitur, tanquam in conclavi ſuo, multique quærent eum, ſed non invenient. Item Amos c. 5. v. 13. Eo tempore opus eſt, ut prudens taceat; eſt enim tempus malum. Sicut ergo valde periculoſum eſt, immiſcere ſe hujuſmodi rebus: ita cavendum eſt prudenti, ne judicium ſuum præcipitet, ſed omnem rerum eventum Dei clementi voluntati, neutrubi inclinans, permittat, atque ſub crucis onere ſe cum aliis oblectet, quod neceſſe habiturus non eſt, tam gravem rationem aliquando reddere, quam illi qui eum cruce illa onerarunt. Ne provocet ad judicium, quin potius æquus in omnem partem oret, ut Deus omnia in Eccleſiæ

ſuæ

ſuæ & afflictorum ſalutem convertat, dicatque animitus & patienti animo cum Aſaph, Pſalm. 74. Cur ita repuliſti nos Deus? memor ſis congregationis tuæ quam pridem acquiſiviſti, & tibi in hæreditatem redemiſti: nos non videmus ſigna noſtra, neque eſt propheta qui concionetur. Solum illud cogita, inimicum blaſphemare Dominum, atque quod populus demens nomen tuum criminatur. Ne tradas animam turturis tuæ, beſtiæ, nec prorſus obliviſcaris pecorum tuorum. Revoca in mentem tuam fœdus: nam regio ubique miſerabiliter vaſtata jacet, domus ſunt dilaceratæ, ne dimittas pauperem cum ignominia. nam miſeri & afflicti glorificant nomen tuum. Surge Deus, & jus tuum aſſere, memor eſto contumeliæ, qua ſtulti quotidie te afficiunt. Et Pſalmo 76. Potentior & præſtantior es Deus montibus aſperis & incultis, ſuperbi in prædam cedent, omnes bellatores cogentur dimittere manus, ab increpatione tua, Deus Iacob, torpeſcunt equi & currus. Cum tu judicium de cœlo promulgas, contremiſcit terra, atq; ſilet, cum Deus ſurgit ad judicandum, ut opem ferat omnibus miſeris ſuper terram: cum homines cõtra te inſaniunt, etiamne paratus es? Pſ.77. patiar hoc neceſſe eſt: manus ſupremi omnia immutare poteſt.

Quomodo vero illi qui ad rerum gubernacula ſedent, neceſſarioque hiſce rebus, quarum cardo jam vertitur, involvuntur, gerere ſe debeant, ego quidem jam, habita tenuitatis meæ ratione, in medio relinquam. Hoc vero diligenter omnibus cavendum eſt, ne operam ſuam in ejuſmodi officia ingerant, neve illa affectent, ſed vocationis ſuæ normam attendant, atque unice ſequantur. hic vero inprimis requiritur, ut omnes privati affectus, avaritiam aut ambitionem qualitercunque redolentes, ab hujuſmodi viris quam longiſſime abſint.

Corde igitur jam in modum templi mundato, fatigandus eſt tibi DEVS precibus cum Salomone, non ut aurum vel argẽtum, non ut propagationem limitum, familiæ dignitatem, victoriam aut animam hoſtium tuorum, tibi largiatur, ſed ut det animam & mentem intelligentem & ſanam in corpore ſano, ut populo tuo ſive cum exeundum, ſive cum introeundum eſt, digne præcedere valeas, ſecundum DEI omnipotentis placitum, & populorum ſalutem.

Hîc omni humana ſapientia & peritia ſepoſita ſolis precibus indulgendum eſt: nam ſicut omne bonum à ſolo Deo in nobis perficitur: ita diligentiſſime nobis cavendum eſt ne ſanctis illius operibus in nobis reſiſtamus. Priuſ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

Priuſquam finiam, non poſſum non adducere, quod non parum inquietudinis, ut quidam colligunt, hoc noſtro tempore movet; quando reperiuntur, hodie multi, qui ſpreta ſimplici pietate & timore Dei, ad neſcio quas ſublimes & maximæ hominum parti ignotas artes aſpirant, neque dant operam, ut antiquus rerum adminiſtrandarum modus conſervetur aut reducatur: ſed opinione vniverſalis Reformationis inſtantis jam infatuati, cupiunt, & quantum poſſunt adjuvant, ut omnia ſurſum deorſum volvantur, quia ſcilicet, juxta tritum illud ſperant, ſe aqua turbida plus piſcium capturos, atque animo ſuo avido morem geſturos, parum ſoliciti, quo immerentem & miſeram plebeculam redacturi ſunt.

Totum jam mundum hujuſmodi fanaticis abundare ſatis declarat famoſa illa Fraternitas roſeæ crucis. Vix enim phantaſma illud lucem aſpexerat, (quamvis fama & confeſſio illius ſatis arguit, id eſſe merum luſum ingenii nimium laſcivientis,) quoniam nimirum ſpem aliquam univerſalis reformationis facit & res partim ridiculas & abſurdas, partim etiam incredibiles profitetur; diverſi diverſarum regionum etiam probi & honeſti viri eludendos & deridendos ſe præ-

buerunt, ut vel palam operam ſuam & patrocinium illi detulerint, vel, ſuppreſſo nomine, ſe illis fratribus (quod nomen etiam antiquiſſimis illis prophetis parum uſitatum) per ſpeculum Salomonis, vel alio occulto modo, innoteſcere poſſe ſibi perſuaſerint. Imo reperti ſunt adeo ſtolidi, qui reformationem totius mundi à Trajano Boccalini inventam, & de verbo ad verbum ex Italica illius editione verſam & vulgatam, pro ſingulari quodam myſterio amplexi & Cabaliſtico quodam more interpretati fuerint, quaſi ars chymica vel chryſopœïas in illa occultata contineatur, quod forſan autori ipſi nunquam in mentem venit.

Hoc non aliunde fit, quam quod plerique Prophetas legentes & meditantes non ſolum ad ſua tempora eaſdem reſtringunt, ſed & pro ſuo libitu atque voto interpretantur, aut quod novis & antiquis prognoſticis hinc inde divulgatis vel nimis quam par eſt, fidunt, vel eadem perverſe accipiunt. Equidem certum & extra dubium eſt, in utroque Teſtamento ſacro innumeras eſſe prophetias, quæ de tempore in tempus uſque ad conſummationem rerum vaticinantur: ſicut & illud verum eſt, prophetias omnes in noviſſimis temporibus melius intellectum iri quam unquam antea; hocque propheta

Daniel

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

Daniel ſatis aperte indicat, quem Angelus in ultimo ſuo capite, verſu 4. ita alloquitur, Tu Daniel abſconde iſta verba, atque ſcripturam hanc obſigna ad noviſſima uſque tempora; tum enim multi venient, & magnam intelligentiam ex illa haurient. Nec ſine ratione in hujuſmodi prophetica myſteria diligenter inquiritur, ad quod nos ipſe Apoſtolus Iohonnes in Apocalypſi ſua hortatur, dum c. 13. v. ultimo ita inquit, Hîc eſt ſapientia, qui intelligentia valet, ſubducat numerum beſtiæ hujus: eſt enim numerus hominis, illiuſque numerus eſt *666.* Veruntamen myſterium hoc propheticum tam arduum eſt, ut à nullo humano ſenſu inveſtigari poſſit, ſed illo ipſo Spiritu quo ſcriptum eſt, etiam intelligatur neceſſe eſt. Iam vero intolerabilis eſt audaciæ quenquam hominem hoc donum ſibi aſſcribere, & de eo gloriari quod neutiquam illis datur, qui ore ſolum Deo accedunt, cor vero ſuum longe ab illo remotum habent, imo glorioſi tales eo majori cæcitate, & deſipientia circa ſacras prophetias puniuntur, ita ut in illis comprobetur illud ab Eſaia cap. 29. verſ. 11. dictum, omnia Prophetarum acta habebunt ſe inſtar verborum libri obſignati, quem nemo legere poteſt: neque ſcripturarum prophetiæ ex proprio cujuſquam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

ingenio explicationem capiunt, perinde atque nulla unquam prophetia humano ingenio elicita eſt, 2. Pet. 1. verſ. ult. Maximum vero & divinum opus eſt diſcernere poſſe tempora, quod illius farinæ interpretes facere præſumunt. Vobis non convenit ſcire tempus aut horam, quod Pater poteſtati ſuæ reſervavit, reſpondit Chriſtus ipſe diſcipulis, ſciſcitantibus, quo tempore regnum Iſraëlis reſtituturus ſit, Act. 1. v. 7. Quare ſummi periculi res eſt, ſupra iſtiuſmodi propheticas explicationes res maximi momenti velle fundare: habent enim ſe illæ prophetiæ inſtar cultri ancipitis, quem niſi dextre apprehendas, facile te vulnerare poteſt.

Il. Paſtor Fido At. 1. Sc. 4.

Sono come il coltel, che ſe tu'l prendi
In quella parte, oue per vſo humano
La man s'addatta, à chi l'adopra è buono;
Ma ch'il prende oue fere, è ſpeſſo morte.

Et vero hiſtoriæ cum ipſa experientia atteſtantur, illos qui ſacræ ſcripturæ interpretationem certis locis aut temporibus applicare conati ſunt, longiſſime erraſſe: qua de re Wernerus Rolewinck in Faſciculo temporum ſub anno 1364, ita ſcribit: Iohannes de Rupeſciſſa, de Ordine Mino-

Minorum, multa prædixit mox futura de duobus Antichriſtis, & deſolatione terrarum, & generali conculcatione cleri, & reductione totius orbis ad fidem Chriſti, pluraque alia, ante annum Domini M. CCC. LXX. quæ dixit ſibi revelata à Domino Ieſu, ſed non evenerunt; & diu in vinculis tentus, grandia ſcripſit de futuris. Et nota, quod pene ab initio Fidei hujuſmodi prognoſticatores fuerunt, & quotquot tempus determinatum prædixerunt, de hujuſmodi arcanis quæ Pater poſuit in ſua poteſtate, decepti ſunt. Ideo non eſt hujuſmodi revelationibus amplius fidendum.

Hoc idem communi noſtrę matri Evæ ab initio ſtatim contigit, putanti ſe peperiſſe Meſſiā, qui caput ſerpentis contriturus ſit, Gen. 4. & tamen in hoc ipſo graviſſime erravit. Quamvis enim multi explicationem hanc in dubium vocent, utrum ſcilicet Eva, poſtquam peperit Caïnum crediderit ſe Meſſiam peperiſſe, ut apud Ianum Druſium ad loca Geneſ. cap. 13. videre licet: tamen antiquus Paraphraſtes Chaldaicus Ionathan Vzielis eandem confirmat, una cum duobus celeberrimis Hebræis Fagio & Forſtero. Quin & Lamech pater Nohæ ſibi perſuaſit, filium ſuum Noha Meſſiam fore, qui maledictionem lapſus averſurus ſit, dum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

inquit Gen. 5.v. 29. Hic nos ſolabitur in miſeriis & laborib9 noſtris ſupra terram, quam Deus maledixit. Vnde illi etiam nomen Noha indidit, quod requiem ſignificat. Et quidẽ ille non omnino aberravit, ſiquidem ille typus quidam fuit Meſſię, reliquiaſq; generis humani ab aquis eripuit, ſicut nos Chr. ab aquis infernalibus ſervavit. Vnde quodammodo liquet, quoſdam prophetias non omnino male apprehendere, ſed in eo errare, quod umbram pro corpore captant. Sic Filii Iſraëlis graviter erraruntin eo, quod nimium è deſerto in terram promiſſam pervadere laborarunt, atque ideo ab Amalecitis & Cananitis repulſi fuerunt. Num. c. 14. v. 40. quamvis verum fuit, filiis Iacobi promiſſam fuiſſe illam terram, quam ſuo tempore extinctis indigenis eſſent occupaturi; ſed quia fœlicitatem hanc nulla prævia humiliatione, & indignitatis confeſſione expoſcere, quaſi jure ſibi debitam, voluerunt, longe ab intentione ſua aberrarunt. neque ita comparatum eſt, ut in terram benedictam, Deo non duce, perrumpere detur. Ipſi diſcipuli Chriſti Spiritu Sancto nondum initiati de regno Chriſti, quod ſpirituale, admodum abſurdas & carnales opiniones habuerunt, ad inſtar fere hodiernorum, nec non primum & ſecundum adventum Chr. confuderunt.

Chri-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

Chriſtianus Wurſtiſius in Chronica ſua Baſileenſi mentionem facit cujuſdam, qui Nicolaus à Buldesdorf nominatus fuit, qui anno 1446. ingreſſus in concilium Baſileenſe Paſtorem Angelicum ſeipſum nominavit, perhibuitque fore, ut Antichriſtus per ipſum peſſundetur, Iudæi è captivitate liberentur, Eccleſiaque ex Gentilibus colligatur, mali extirpentur, pluraque alia; ob quam cauſſam & ipſe pro hæretico punitus fuit. Hac eadem tamen audacia Anabaptiſtæ Monaſterienſes multis annis poſt de novo uſi ſunt, idem ſibi arrogantes, jamque inſigni vi & conatu in opus traducere aggreſſi fuerunt, idque ejuſmodi rationibus (quæ etiam hodie apud multos pondus habent) ſingulari libro cui titulus De reſtitutione ſeu renovatione, ut docet Sleidanus lib. 10. excuſare conati ſunt.

Idem ſibi paucos ante annos imaginati ſunt aſſeclæ famoſi illius Ezech. Mett, mira & magna pollicentes, quæ tamen de præterito, minime vero de ſuo tempore accipienda fuerunt. Tres igitur duri ſunt ſcopuli, ad quos mare propheticum tentantes plerunq; navem frangunt, dum vel quod ſpiritualiter accipiendum, nimis carnaliter accipiunt; vel, quæ ſecundum literam eventum ſuum certo tempore habitura ſunt, ad certos locos & an-

 nos,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

no, affectibus propriis indulgentes violenter & abſurde aſtringunt. Notent vero Germani, non omnes prophetias & actu futura, aut ſi quid magni momenti in orbe terrarum perficiendum adhuc reſtat, de ipſa Germania accipienda eſſe. Nam ſicut mille ducentis ab hinc annis regio illa pene ignota, barbara, inculta, religionis veræ & omnium elegantium ſcientiarum & artium expers fuit, nihilque minus quam hanc rerum proſperitatem, ad quam ab illo tempore paulatim emerſit, polliceri ſibi potuit: ita viciſſim, Deus eandem propter ingratitudinem ſuam pari modo ac alias terras affligere poteſt, niſi mature reſipuerit, atque per populum nobis forſan adhuc plane ignotum, aut contemptibilem egregia illa geſta effectui mandare poteſt, quæ ſecundum Scripturam ante adventum Chriſtî accidere neceſſe eſt.

Certum ergo eſt, non omne quod in Prophetis reperitur ad geſtum & tempus quod nobis imaginamur & vellemus, revocandum eſſe, etiamſi id non incommode fieri poſſe videatur. Cujus rei unum ſolum exemplum adducam: Commemoratur in libro Eſdræ capite 11. & 12. viſio aquilæ & leonis, & quidem leonis humana voce aquilam alloquentis, his verbis: Audi tu, loquar ad te, & ſupre-

mus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

nus omnium tibi declarabit; nonne tu
ille es, qui viciſti animalia, quibus ſupra
terram & in mundo meo poteſtatem re-
gnandi dedi, ita ut terminus temporis
illorum per illa compleretur. Tu offen-
diſti manſuetos animo, tranquilloſque &
placidos læſiſti, amaſti mendaces & ha-
bitationes frugiferorum diruiſti, atque
muros eorum demolitus es, qui nihil
damni tibi intulerunt. Quare iniquitas
& contumelia tua ad faſtigium ſuum per-
venit, atque ſuperbia tua ad ſummum
ſuum vigorem perducta eſt: Supremuſ-
que contemplatus eſt ſęculum ſuperbum,
& ecce finitum eſt, atque crimina illius
accumulata ſunt. Quare tu aquila ne am-
plius compareas, nec horribiles tuæ alæ,
nec improbæ tuæ pennæ, nec capita tua
improba, nec ungues tuæ turpes, nec
totum corpus tuum vanum; ut terra re-
focilletur, atque ad ſe redeat, liberata à
poteſtate tua, ut ſpem concipere queat,
judicium & miſericordiam creatoris ſui.
Et factum eſt, poſtquam leo hæc verba
ad aquilam prolocutus eſt, & ecce, (in-
quit Eſdras) caput quod antea ſuperave-
rat, ſtatim nullum fuit, & quatuor alæ
non amplius comparuerunt, quæ ad il-
lum venerant, & ad regendum erectæ
ſunt, fuitque regnum illorum parvum, ſe-
ditioniſque plenum. Atque ego vidi, &
ecce

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

ecce, nuſquam ulterius apparent, & totum corpus aquilæ igne fuit exuſtum terraque valde perculſa eſt. Videat qui vult ibidem etiam explicationem Eſdræ datam.

Quidam proxime præteritis annis arbitrati ſunt, hoc eſſe ipſiſſimum illud tempus, quo prophetia illa eventum ſuum revera ſortitura ſit. Et quidem res geſtæ hujus temporis opinionem illam valde confirmare viſæ ſunt, ita, ut primo intuitu fere nihil aliud conjectari potuerit, quam prophetiam illam initium validum jam nactam eſſe, & ipſum eventum mox quoque conſecuturum.

At Dominus Deus rerum faciem confeſtim mutavit, atque omnes has cogitationes evertit, atq; irrefragabiliter oſtendit, quam periculoſe res tanti momenti ad certa individua perſonarum aut locorum aſtringantur.

Multo abſurdius Chriſtianitatique magis multo adverſari videtur, quod innumeri hujus ſæculi omnivariis priſcis & modernis prognoſticis, prophetiis, revelationibus, aliiſque rebus innituntur atque cogitationes & affectus, imo etiam conſilia ſua ſecundum illas diſponunt cum multa ſubſint ſuppoſititia, ſpuria & fraudulenter, vel in adulationem, vel in deceptionem aliorum excogitata: ut ſic

con-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

confundant mundum, atque ut aperte dicam, proximum ſuum mendaciis circumveniant, fallantque. Multa hujuſmodi prognoſtica etiam bona fide ab autore edita, inter deſcribendum depravata fuerunt, multa etiam ex Cacodæmonis ſuggeſtione in lucem prolata.

Quod vero non omnibus Prophetiis, etiam ſincerorum autorum fides habenda ſit, ſed quod illæ etiam ab afflatu fanatici & mali ſpiritus proficiſcantur, evidentiſſimo exemplo docetur in libro primo regum cap. 22. ubi videmus, Deum ad præcipitandos reges contumaces etiam uti miniſterio Pſeudoprophetarum. Deſcribitur enim ibi ſpiritus, qui in medium progreſſus, in conſpectum Domini, dixit, Ego profectus ſpiritus mendax ero in ore omnium prophetarum Achab regis. Cui Deus reſpondit: Abi igitur, & fac ut dixiſti. At ille diſcedens in Zedekiam intravit, qui vero Prophetæ Michæ contradixit, atque ulterius intulit: Ergone Spiritus Domini à me receſſit, ut per te loqueretur? Curavit itidem cornua ferrea ſibi confici, poſteaque dixit: Sic inquit Dominus, his conteres Aſſyrios, ad internecionem uſque. Idemque aſſeverabant omnes reliqui prophetæ.

Vbi videmus, Zedekiam ipſum credidiſſe impetum ſuum proceſſiſſe à Deo.

At

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

At eventus docuit, quam turpiter fuer
deceptus, ſiquidem plane contrarium
venit. Videmus præterea, quam ſerocit
& immodeſte Zedekias ille ſe geſſeri
quam audaciter Michæ in os contradi
xerit, dum ſpiritui ſuo malo confidit.

Sæpenumero etiam contingit, ut al
quis ſuo proprio ingenio & imaginatio
ne deceptus ſe pro propheta gerat, ſibi
que ipſe perſuadeat, ſe eſſe templum Dei
in quo Deus non ſolum habitet, ſed et
iam oracula quaſi ex antro Delio pro
fundat. Quam mira ac ſtupenda fere, r
ipſa tamen vana, phantaſia propria cuic
ſuggerere poſſit, vel ſomnia ſola, loque
læ, imaginationes & geſtus delirantium
declarant, præſertim eorum qui febri ſi
milibuſque acutis morbis conflictantur

Quod vero phantaſia in dormienti
bus, idem & in ſanis quidem corpore
at ſpeculationibus & meditationibus ni
mium deditis, perficere poteſt.

Et eſt ſane arrogantia nefanda, & fa
ſtus intolerabilis, quod multi propheta
quales quales legunt non humili, atqu
ſimplici animo, ſed & ſeipſos alioſque ſe
cundum conjecturas ſuas inde hauſta
dirigere conantur: qui non ſolum ſcien
tiam diſcernendi verum à falſo, verum
etiam verba ambigua atque intricata ex
plicandi ſibi aſcribunt.

Qui

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

Quid quod prognoſtica illa crebro ſibi invicem è diametro adverſantur & contradicunt? Circumfertur vulgo prophetia, quæ Iohanni Carioni aſſcribitur, jamque anno 1549. typis excuſa eſt, in qua res Iuliacenſes, Vngaricæ, Bohemicæ, Brunſuigicæ atque Saxonicæ ita depictæ cernuntur, ut primo intuitu videatur, neceſſario illam impletum iri. Et certe omnia ita diſponi cœperunt, ut nemini fere de certitudine ejus fuerit dubium; præcipue vero de illo, album ſcilicet leonem, cum gemina cauda, veſtem ſuam tribus lineis interſtinctam alba & nigra ulterius geſturum non eſſe. quæ tamen omnia diverſum habuerunt eventum.

Nec quenquam latent vaticinia, viſiones & picturæ, de leone variaque illius fortuna, proxime præteritis annis divulgatæ: contra tamen Paracelſi illud prognoſticum, ut quidam volunt, adimpletum eſt, qui leonem viribus fractum depinxit, eique ſuperſcripſit verba hæc: Quanquam Deus largitus eſt tibi, ut timearis & formidabilis ſis: tamen etiam virgam tibi paratam ſcias, qua dorſum tibi commitigent, ita ut te ipſum ſupportare nequeas, dicentque cum admiratione, Quis unquam cogitaſſet, hunc tam placidum reddi poſſe?

Iohaunes Liechtenberger, quem quidam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

dam de Claromonte nominant, multis ab hinc annis practicam in lucem emiſit, de magna illa conjunctione Saturni & Iovis, quæ anno 1484. accidit, itemque de eclipſi Solari ſequentis anni, addiditque praxin illam uſui futuram uſque ad annum 1566. Videtur tamen illa prophetia non ex fundamentis Aſtronomiæ, ſed ab alia ſcaturigine proceſſiſſe, quodque dicis cauſſa ſolum protulerit ea quæ dicta ſunt de conjunctionibus planetarum, de eclipſibus & ſimilibus rebus, quæ forte ex antiqua quadam prophetia alicunde mutuo ſumta, & ab ipſo forſan non bene intellecta in Aſtrologicum Prognoſticum redigere voluit.

At cætera illa quæ de Bohemia & Palatinatu ab illo prædicta ſunt, non male ad res in iiſdem locis præteritis annis geſtas, nec dum etiam finitas, omnia accommodari poſſunt.

At etiamſi ille reſpectu rerum ipſarum nihil fefellit; tamen reſpectu temporis plurimum deliravit, dum illa ad ſuum ſæculum direxit. Vnde Theophraſtus Paracelſus vaticiniorum illorum interpres, (quæ interpretatio etiam in 2. parte operum illius, fol. pag 608. & ſeqq. extat) capite 22. in quo de Palatino ad Rhenum agitur, refert, Liechtenbergerum conſtellationem Principum Palatinorum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

norum introducere, quæ quamvis præterierit, rem ipſam tamen multis paraſangis non attigiſſe.

Profectò, quemadmodum ſancta Scriptura à diverſis hæreticis diverſimode & contrario modo explicatur, qui non quod in Bibliis extat, ſed quod affectus, amor aut odium cuique ſuggerit depromunt: ita, & quidem multo magis, depravantur ipſæ prophetiæ, quanto obſcuriores & intricatiores ſunt, atque plures diverſas explicationes admittunt.

Certum quidem eſt, quod ſi uno aliquo eodemque ſæculo multæ prophetiæ atque prognoſticationes ſimul aut ſubinde emittantur atque prodeant, ſignum id eſſe infallibile, innovationis aut ſingularis divinæ operationis. Sic enim Guicciardinus libro 1. Hiſtoriarum ait, hoc idem eveniſſe, quo tempore ſtirps Arragonenſium ex regno Neapolitano ejecta, Italia à Gallis & Hiſpanis multos continuos annos vaſtata, atque omnes fere illius ſtatus immutati fuerunt.

Quid nobis hoc tempore exſpectandum ſit, ſolus Deus novit, ego miſer peccator tanta ſcientia me non dignor.

Il Paſtor Fido At. 5. Sc. 6.

Si volontario foſſe
De'l Profetico lume il diuin' vſo,

Saria don di Natura, è non del cielo,
Sento ben io ne l'indigeſta mente,
Che 'l ver m'aſconde il Fato,
E ſi riſerba alto ſegreto il ſeno.

Solum precor Deum O. M. ut me cum aliis, ſerio idem deſiderantibus ab omni quod animæ officere poteſt clementiſſime præſervet. Sicque diſcurſum hunc concludo cum illo Sancti Iohannis in Apocalypſi: *Domine Ieſu Veni.* Gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti ſit nobiſcum omnibus. Amen.

Epilogus & Encomium Magni Imperii Romani.

AUD. O ſermonem æternum mihi utilem, & jucundum! & clara voce fateor, nunc denique admittere & concipere me cogitationes tanto illo imperio dignas. Inter quas tamen & iſtam: Fueritne utile gentibus ſub tam magno illo eſſe? an non nimia & aſpera iſta ſervitus, ſine vindice & domino quem appellares? LIPS. Haud inepta nec importuna quæſtio: & ſcio eſſe, quæ illud damnare aut certe accuſare poſſint; ſed plura ac graviora, quæ abſolvere & allevare.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

allevare. Inprimis quanti facias, ſub magno tali imperio pacem ac quietem gentium ubique fuiſſe? Nuſquam arma, hoſtis, prædo; arabant, ferebant, metebant; convivia, conjugia inibant; liberos gignebant, educabant: omnia ſecure, & nec auribus quidem læſis rumore belli. Nam ſi quod tale erat; cum barbaris nempe & longinquis, & quod velut ludicrum aut fabellam, tuti limitibus & præſidiis ſuis, audirent. Pulchre Ariſtides: Bella vero vix unquam nunc creduntur exſtitiſſe, ac pro commentis habentur à pleriſque. Quod ſi alicubi ad limites conflictus fuerit, (ut in magno & immenſo facile fit, ob Getarum inſaniam, vel Afrorum miſeriam, vel rubri maris accolarum infelicitatem, qui commodis boniſque ſuis neſcierunt uti) mox iſta, tanquam fabulæ, cum omni memoria evanuerunt. Tanta pax apud vos viget, ô Romani, etſi militiam bellumque haberis inter patria inſtituta. Atque iterum idem (quomodo enim melius certiuſque vetera repræſentem, quam veteris ſcriptoris verbis?) idem in eam laudem: Vniverſus orbis ſub vobis, tanquam feſtum diem agitans, quos olim gerere ſolebat gladios depoſuit, ad convivia autem & reliquam omnem lætitiam libere ſe convertit. Et aliæ quidem contentiones aut certamina ur-

bes reliquerunt; unum omnes habet, ut earum quæque pulcherrima & jucundiſſimo aſpectu appareat. Itaque omnia plena gymnaſiis, fontibus ſive aquæductibus, porticibus, templis, tabernis, ſcholis: ut aliquis vere dixerit inclinantem & labantem mundum, reſtitutum à vobis eſſe. Nec urbes ſolum ſplendore & decore lucent, ſed tota adeo terra, inſtar horti aut paradiſi, conſpicitur exculta. Vt miſeratione plane digni videantur, ſi qui imperio veſtro non ſubjacent (qui pauci tamen ſunt:) ut qui tantis bonis careant. Hæc vere & floride dicuntur, & capiunt me recitantem: etſi non minus uno ictu penetrat Cornelii noſtri breviloquium: Quippe immota, aut modice laceſſita pax: quod ille de Principum ævo ſcripſit. Iam vero alterum bonum, quanti eſt, Communicatio inter ſe hominum & rerum, viis undique liberis commerciiſque? In animo tuo cogita, ſi tuto nunc Byzantium, Perſarum aut Sinarum regionem videre liceret: quam tu ipſe fortaſſe atq; alii libenter & avide iretis? per tot terras & maria oculos pedeſque ferretis? AVD. Affectum meum tangis. capior unice peregrinatiunculis, & animum innovat ac vires novitatum ille aſpectus. LIPS. Optimus quiſque in hac cupidine: & alti æthereique animi, ut ipſe æther, gaudent

motu. Sed ſub tali igitur imperio, quam id licuit? tutius quam Belgis nobis hodie, non dicam ab urbe ad urbem, ſed pæne per urbem aut circa eam ire. Viſere illic licebat magna aut nobilia illa opida, clara & inclyta ingenia; Athenas, Alexandriam, Rhodum; diſertos aut ſapientes ibi viros; denique ad alia terrarum ſe conferre, diſciplinæ aut animi cauſſa. At mercatores, & quibus aliarum opum cupiditas, ii per maria omnia navigabant, ii per terras circuibant: unicos prædones aut piratas placantes, ſive metuentes, Publicanos Sed uno & certo pretio placantes, nec eo gravi ſub Principe aliquo moderato & æquo. Itaque res longinquæ advehebantur, ignotæ antea oſtendebantur: & totus orbis ea communione, quaſi una civitas, fiebat, Quid dicam artes barbaris traditas aut invectas? Quid elegantiam, literas, & cultum animorum? Cum etiam omnes linguis diviſi, una Romana jungerentur, atque ea cum imperio quaquaverſum ſe propagaret. Plinius hæc graviter & merito attollit, in Italia dilaudanda: Numine Deum electa, quæ cœlum ipſum clarius faceret, ſparſa congregaret imperia, rituſque molliret, & tot populorum diſcordes feraſque linguas ſermonis commercio contraheret ad colloquia, & humanitatem homini daret:

breviterque, una cunctarum gentium in toto orbe patria fieret. Iterumque alibi idem: Videmus, inquit, alia aliunde, ultro citroque, humanæ ſaluti (nam de herbis & re medica illic loquitur) in toto orbe portari, IMMENSA ROMANÆ PACIS MAIESTATE, NON HOMINES MODO, DIVERSIS IN TERRIS GENTIBVSQVE verum etiam MONTES & excedentia in nubes juga, PARTVSQVE eorum & herbas quoque invicem oſtentante. Nec minus Strabo: Romani multas gentes antea feras, ob montes aut locorum naturam aſperam, aut ob frigus aliamve cauſſam, ſub imperium aſſumentes; eaſipſas ex disjunctis & inſociabilibus, una commerciis junxerunt, & pro aggreſti vita, civilem agere docuerunt. Sed & Claudianus magnifice;

Hujus pacificis debemus moribus omnes,
Quod veluti patriis regionibus utitur hoſpes,
Quod ſedem mutare licet; quod cernere Thulen,
Rurſus & horrendos quondam penetrare receſſus.
Quod bibimus paſſim Rhodanum, potamus Orontem,
Quod CVNCTI GENS VNA SVMVS.

O verba & res pulchræ! & poteſtne major eſſe voluptas, aut commoditas? Omitto gubernationem & leges fere eadem; pondera & menſuras, & numos: & plura, quorum bonorum ſenſus etiam hodie aliquis in Turcarum imperio eſt; & eſſet major, ſi leges & politia illic meliores. At noſtra Europa miſera, quam jam à multis ſæculis expers eorum eſt? jactatur aſſiduis bellis aut diſſidiis. quare? quia regna aut dynaſtiæ parvis aut modicis finibus incluſæ, ſemper in vicinos cauſſam habent timendi vel ſperandi, querendi vel ulciſcendi. Idem & ante Romanum imperium erat, quod Plutarchus aſſeruit: & pulchra imagine addidit, Iſtud velut ANCHORAM fuiſſe fluctuanti mundo. Quid proprie de noſtra Gallia triplici Cerialis apud Tacitum? Regna bellaque per Gallias ſemper fuêre, donec in noſtrum jus concederetis. Fuêre mi Auditor, & nunc erunt, donec talis aliquis eventus. AVD. Per ignem ſermones tui eunt, & vide ne amburare. LIPS. Ego vero apud te libere, & ut Philoſophi in ſcholis, de Republica diſſero: neque ſunt iſta, neque erunt fortaſſe; & (dicet aliquis) nec debent. Deo eventus permitto: ego arbitror & ad Religionis unitatem, & ad ſubditorum omnum uſum, & denique contra communem

Turcarum hoſtem fore, potens & validum caput unum. Tu Deus SALVS ET TVTELA RERVM, da quod expedit; da, ſi non imperio, ſaltem fœdere coïre ac jungi; da lætos & pacatos ad læta & pacata loca tua venire. In quo finio, & te mi Adoleſcens, dimitto.

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
224 D 20